[illegible]ge. maior pars, quia nec in illo Tobie vi. neque in alijs
ergo a singulis sufficienter enumeratis in nullo. Quod au
tem in nullis potuit hoc per allegationes supius positas ex
presse, quia neque in tu[illegible] bus duplicibus, neque in emaus
neque in fractione panis, et sic de singulis, et non sunt plu
ra loca pro[illegible]icis. ergo in nullo loco. Sed obicunque
laicis dictum fuit exprimebatur vel vna species, vel simpli
citer corpus et sanguis sine exp[illegible] specierum. Simili
dicendum est de alia consequentia quod nunquam illam ita gros
se p[illegible]mus, sed potius est ita catholice assumenda. Hoc
non est [illegible] loc[illegible]o legis positum, nec in [illegible] ubi non de
[illegible] ergo non ponimus nec presumimus [illegible] esse. Ista
[illegible] firmata in lege, qu[illegible] facilitate [illegible] ponitur eadem ex
[illegible]. Unde Hieronimus contra [illegible] lindiu[illegible] hereticum
dicit. Sed vt hec que scripta sunt non negamus, ita ea que
non sunt scripta renuimus. Item idem in omelia Ecce [illegible]go.
dicit. Nos ex scripturis non habemus testimonium eadem facili
[illegible] qua probatur. Cum igitur non legimus
alios communicatos sub vtraque specie quam apostolos se
[illegible] est dicere quod illi solum fuerunt, quam dicere quod etiam
alij sunt communicati. Nobis [illegible] omnibus ex his non
restat quam dicere [illegible] non legimus vbi misse et non alibi [illegible]
re deberemus [illegible] instat onus quod probes ita esse vt affirmas
[illegible] est simile de fide sancte trinitatis quia implicite
[illegible]ta est fide[illegible] [illegible] in noua et veteri lege
[illegible] oc amplecteris [illegible] conclude[illegible]. [illegible]
non [illegible] tamen non sequitur quod ita non sit [illegible] verba pe
[illegible] facilitates soluemus. Quod autem dicis nos dixisse
tantum duodecim apostolos fuisse in cena non patitur
ipsa auris, sed intellige quod dicitur. Quod discubuit dominus cum
duodecim, et de illis solum dicit [illegible] illum et non de alijs.
Potuit enim quod optime fuisse ymo satis tanto domino et

J 4

...mentu amaru
...sit me laque
...a unuocaui ad
...in ...am ... Et ter
...a tuo nomen meu
...uis m...ur
...et co...arum
...uan ambulaba
...omnia ...ineis e...
...alis: ...gnis a...
...nisi lucet a...

Iste liber [illegible] illo
[illegible] a dat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de Bremen
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] habebit
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Liber magistri Caspar de ...

[Köln, Arnold ter Hoernen ca 1472]

Itinerarium mentis S. Bonaventurae

a

Johannes gersson· Pace omnium salua bona
uetura int' oēs catholicos doctoēs videt' idone9 et
securissim9 ad illuminādū intellectū ꝛ inflāmādū
affectū Cui9 opuscula duo Itineārii et breuiloqū
tanta sūt arte cōpendij diuinit9 compoita vt sup
ipā michi· In quibus ꝓcessum ē duab9 vijs cong-
noscēdi deū· Breuiloqū nāqꝫ ꝓcedit a pmo princi-
pio quod est deus vsqꝫ ad alias veritates sub deo
creditas et habitas· Alius econtra progreditur
a creaturis ad creatorem per sex gradus scala-
res vsqꝫ ad anagogicos excessus ·Qui licet sit dif
ficiliores et rariores· debet tamen omnis cristian9
ad illos aspirare Quoniam ipsa theologia talis
mistica ꝓprie est cristianorum· Que ꝛ propician-
te et reuelante spiritu cristi ihesu facilima est sup
omnia et vtilissima· sed abscondita a sapientibus
in oculis suis nota paruulis· et cetera·

Confiteor itaqꝫ et ego in insipientia mea ꝙ a
triginta annis et amplius volui habere predictos
tractatulos michi quidem familiares sepe legendo
sepe ruminādo eciā vsꝫ ad verba nedum sētencias
Et ecce hac etate hoc ocio velud ad ipsum votum
vix autem perueni ad inicium gustus eorumdem
Qui eciam et repetiti semper michi noui fiunt et
placēt· Iuxta illd flacci decies rpetita placebit ꝛc·

Itinerarius mentis in deum. Eximij eustachij doctoris deuoti q̄ et bonauētura omni laude dignus

In p̄ncipio p̄mū principiū. a quo cūcte illumīaciones descendunt. tāquam a patre luminū. a quo est omne datum optimū et omne donū p̄fectum: patrē scz eternū inuoco. per filium eius dn̄m nostrū Jhesum cristū: vt intercessione sanctissime virginis marie genitricis eiusdē dei et domini nr̄i Jhesu cristi. et beati Francisci ducis et patris nr̄i: det illumīatos oculos mentis nostre. ad dirigēdos pedes nostros in viam pacis: illius que exsupat omnem sensum. Quā pacem euangelizauit. et dedit dominus Jesus cristus. Cuius p̄dicationis re petitor. fuit pater noster sctūs Franciscus. in omni sua p̄dicacōne pacē in p̄ncipio. et fine ānūctians: in omni salutacōne pacem optans: in omni cōtemplacione. ad extaticam pacem suspirās: tamq̄ci uis illius Jherusalem. de qua dicit ille vir pacis. q̄ cū hys qui oderunt pacem erat pacificus: Rogate q̄ ad pacem sūt Jherusalem. Sciebat enī q̄ thronus salomonis nō erat. nisi in pace. cū scriptum sit. In pace factus est locus eius. et habitacio eius in syon. Cum igit̄ exemplo beatissimi p̄ris nostri Frā cisci. hanc pacem anhelo spiritu quērem ego pctōr Qui loco illius patris beatissimi post eius trāsitum septimus in generali fratrū ministerio. per omnia

indignus succedo. cōtigit vt nutu diuino āno circa ipsius beati francisci trāsitum tricesimo tercio ad montē aluerne tamquam ad locum quietū amore querēdi pacem spiritus declinarem ibiqz existens dum mente tractarē aliquas mentales assensiones in deum. inter alia occurrit illud miraculum qd in predicto loco beato ipsi francisco de visione scilicet seraphim alati adinstar crucifixi. In cuius consideracione statim visum est michi ꝙ visio illius pretenderet patris ipsius suspensionem in contemplando et viam per quam peruenitur ad eam. Nam p senas illas alas recte intelligi possunt sex illuminacōnes vel suspēsiones q̄bus aīa q̄si q̄busdam g̃dibus et itineribus disponit̃ vt transeat ad pacem p extantes excessus sapiēcie cristiane. Via autē nō est nisi p ardentissimū amorē crucifixi qui adeo paulū raptū ad celū trāsformauit in ipm vt diceret xp̄o ꝯfixus sum cruci. Viuo ego iam nō ego viuit autē in me cristus. Qui eciā adeo mētem btī francisci absorbuit ꝙ mens in carne patuit dum sacratissima passionis stigmata in corpe suo ante mortem p biennīū deportauit. Effigies igit̃ sex alarum seraphicarū insinuat sex illuminacōnes scalares q̄ a creaturis incipiūt et pducūt vsqz ad deū ad quē nemo recte intrat nisi per crucifixum. Nam qui nō intrat per ostium ẜ ascendit aliūde ille fur est et latro. Si quis vero per ostium introierit

ingredietur et egredietur et pascua inueniet. Propter
quod dicit Iohannes in apocalipsi. Beati qui lauant vesti
menta sua in sanguine agni: vt sit potestas eorum in lig-
no vite et per portas ingrediantur ciuitatem. quasi
diceret quod per contemplacionem ingredi non potest in
Iherusalem supernam nisi per sanguinem agni intret
tamquam per portam. Non enim dispositus est aliquo modo
ad contemplaciones diuinas que ad mentales ducunt
excessus nisi cum Daniele sit vir desideriorum. Desi
deria autem in nobis inflammantur dupliciter. scilicet per clamo
rem oracionis que rugire facit a gemitu cordis: et per
fulgorem speculacionis qua mens ad radios lucis
directissime et intentissime se conuertit. Igitur ad
gemitum oracionis per cristum crucifixum. per cuius
sanguinem. purgamur a sordibus viciorum primum quidem
lectorem inuito: ne forte credat quod sibi sufficiat lectio
sine vnctione: speculacio sine deuocione: inuestiga
cio sine admiracione: circumspectio sine exultacione:
industria sine pietate: sciencia sine caritate: intelli
gencia sine humilitate: studium absque diuina gracia:
speculum absque sapiencia diuinitus inspirata.
Preuentis igitur diuina gracia humilibus et pijs
compunctis et deuotis. vnctis. oleo leticie et amato
ribus diuine sapiencie et eius desiderio inflammatis vacare
volentibus ad deum magnificandum. amandum. et eciam
degustandum. speculaciones subiectas propono: in
sinuans quod parum aut nichil est speculum exterius

ppositum nisi speculum mentis nostre tersum fue
rit et politum. Exerce igitur te o homo dei prius
ad stimulum cõsciencie remordentem. antequã ocu
los eleues ad radiũ sapiencie in eius speculis re-
lucentes. ne forte ex ipsa radiorum speculacione
in grauiorem incidas foueam tenebrarum ¶ Pla
cuit autem distinguere tractatulum in septem ca-
pitula p̃mittendo titulos ad faciliorem intelligen
ciam dicendorum. Rogo igitur ꝙ magis pensetur
intencio scribentis quam opus. magis dictorum
sensus quam sermo incultus. magis veritas quã
venustas. magis exercitacio affectus quam erudi
cio intellectus. Quod vt fiat nõ est harum specu
lacõnum progressus perfunctorie transcurrendus
ꝫ morosissime ruminandus. ¶ Primũ capitulum
de gradibus ascensionis in deum et de speculacõne
ipsius per vestigia eius in vniuerso ¶ Secũdm capi
tulum de speculacione dei in vestigijs eius in hoc
sensibili mũdo ¶ Terciũ de speculacione dei per su
am ymaginem naturalibus potencijs insignitam.
¶ Quartum de speculacõne dei in sua ymagine do-
nis gratuitis reformata ¶ Quintum de speculacio
ne diuine vnitatis per eius nomen ppriũm quod
est esse. ¶ Sextum de speculacõne beatissime trini
tatis in eius nomine quod est bonũ. ¶ Septimũ
de excessu mẽtali et misticõ in q̃ requies dat̃ intellcũi
et affcũi in deũ p excessũ totalit̃ trñseũte. ¶ p͛ gd᷑

Incipit speculacõ pauperis in deserto. Primũ capitulũ. de gradibus ascensionis in deum et de speculacõne ipsius p vestigia eius in vniũso.

Beatus vir cuius auxilium est abs te as. in cor. s. dis. in val. la. in lo. q. p. Cum beatitudo nichil aliud sit q̃ summi boni fruitio: et sũmum bonum sit supra nos: nullus potest effici beatus nisi supra seipsum ascendat. non ascensu corporali sed ascensu cordiali. Sed supra nos leuari non possumus nisi per virtutem superiorem nos eleuãtem. Quantumcumqȝ enim gradus inferiores disponãtur nichil sit nisi diuinum auxilium comitetur. Diuinum aũt auxilium comitatur eos qui petunt ex corde humiliter et deuote. et hoc est ad ipsum suspirare in hac lacrimaꝝ valle. qd̓ fit per feruentem orationem. Oratio igitur mater et origo est sursum actionis in deum. Ideo dyonisius in libro de mistica theologia volens nos instruere ad excessus mentales primo permittit orationem. Oremus igitur et dicamus. Deduc me domine in via tua/ et ingrediar in veritate tua. Letetur cor meum/ vt timeat nomen tuum. In hac oratione illuminamur/ ad cognoscendum diuine ascensionis gr̃dus. Cum enim secundum statum condicionis nostre/ ipsa rerum vniuersitas sit scala ad ascendendum in deum/ et in rebus quedam sint vestigium/ q̃dam ymago/ q̃dam corporalia/ q̃dã spũalia. q̃dam

temporalia q̄dam extrīsecā· q̄dam intra nos· et q̄dā supra nos· ac per hoc q̄dam extra nos· ¶ Ad hoc q̄ perueniamus ad primū principiū considerandum q̄d est spiritualissimum et eternum et supra nos oportet nos transire p vestigium q̄d est corporale et temporale et extra nos· et hoc est deduci in via dei· Oportet eciā nos intrare ad mentem nostrā que est ymago dei eviterna spiritualis et intra nos· et hoc est ingredi in veritatem dei· Oportet eciam nos trāscendere ad eternū spiritualissimū et sup̄ nos aspiciendo ad primū principium· et hoc est letari in dei leticia· et reuerentia maiestatis· Hec est igitur via trium dierum in solitudine· Et hec est triplex illuminatio vnius diei· et vna est sicut vespera· Scd̄a sicut mane· Tercia velut meridies. Hec respicit triplicem rerum existēciam· scilicet in materia intelligencia· et in arte eterna· secūdū quam dictum est· fiat fecit et factum est· Hec eciā respicit triplicem substanciam in cristo qui est scala nostra scilicet corporalem· spiritualem et diuinā· Secūdum triplicem habent progressum mens nostra tres habet aspectus principales· vnius est ad corporalia exteriora s̄m quem vocatur animalitas seu sensualitas· Alius intra se et in se scd̄m quē dicit̄ sp̄us t̄cius sup̄ se s̄m quē dicit̄ mens· Ex q̄ omibus disponere se debet ad cōscendēdum in deū vt ip̄m diligat et tota mente· et ex toto corde et ex

tota anima i quo cõsistit pfecta legis obseruacõ et
simul cũ sapiencia cristiana. Quoniam autem
quilibet pdictorum modorum geminat̃ ſm ꝙ conti
git deum cõsiderare vt alpha et o. seu in quãtum cõ
tigit videre deũ in vnoqꝫ pdictorum modorum vt
p speculum et vt in speculo. ꝗ vna istarꝫ cõsideracõ
nũ habet cõmisceri alteri sibi cõiuncte et in conside
rari in sua puritate. Hinc est ꝙ necesse est hos
tres gradus principales cõscendere ad senarium
vt sicut deus diebus sex pfecit mũdum et in septio
requieuit. sic minor mũdus sex gradibus illu
minacõnum sibi succedẽcium ad quietem cõtempla
cõnis ordinatissime perducatur. In cuius rei figu
ra sex gradibus ascẽdebatur ad thronũ salomonis
Seraphim que vidit ysa. senas alas habebant.
Post sex dies vocauit dñs moysen de medio caligi
nis. et cristus post sex dies vt dicitur in matheo
duxit discipulos in montem et transfiguratus est
ante eos. Iuxta igitur sex gradus ascensionis in
deum. sex sunt gradus potenciarum anime per q̃s
ascendimus ab imis ad summa. ab exterioribus
ad intima a temporalibus ascendimus in eterna
scilicet sensus ymaginacio racio. intellectus intelli
gencia et apex mentis seu sinderisis scintilla.
Hos gradus habemus in nobis plantatos per na
turã. deformatos p culpã reformatos p grãm purgãdos
p iusticiã exercẽdos p sciãm pficiendos p sapiãm

Secūdum enim ꝑmam nature instituc̄onem crea tus fuit homo habilis ad cōtemplac̄onis quietem: et ideo posuit eum deus in paradiso deliciarum. sed auertens se a vero lumine ad cōmutabile bonū in curuatus est ipse per culpam ꝓpriam. et totum ge nus suum p originale peccatū. qd̕ dupliciẗ infecit humanam naturam. scʒ ignorātia mētem et cōcu piscencia carnē: ita q excecatus homo et incurua tus in tenebris sedet: et lumen celi nō videt. nisi si bi succurrat gracia cū iusticia cōtra cōcupiscēciam. et sciā cum sapiā cōtra ignorantiam. qd̕ totum fit per ihm xpm q̄ factus est nobis a deo sapiā et ius ticia et scīficacio et redemptio. Qui cū sit dei vir tus et sapiētia sit verbum incarnatum plenū ḡcie et veritatis. graciam et veritatem fecit. graciam scʒ caritatis infudit. q̄ cū sit de corde puro et cōsciencia bona et fide non ficta totam aīām rectificat ꝫm tri plicem ipsius aspectū supradictum Sciētiam veri tatis edocuit ꝫm triplicē modū theologie. scʒ sim bolice ꝓprie ꝛ misticee: vt p simbolicā recte vtamur sensibilib⁹. p ꝓpriā recte itelligibilib⁹ p misticā ra piamur ad supm̄tales excessus. Qui g° vult in deū ascēdē: necce ē vt vitata culpa deformte naturā: naturāles potēcias supd̄cās exerceat ad grām refor mantē. et h° p oroēz. ad iusticiā purificantē: et h° in cōuersacōe: ad sciām illuiantē: et h° i meditacōe: ad sapiēciam perficientem: et hoc in cōtemplacōe.

Sicut igitur ad sapienciam nemo venit nisi per graciam iusticiam et scienciam sic ad cōtemplaciOnem nō venit nisi per meditacōnem perspicuam. cōuersacionem sanctam. et oracionem deuotam. Sicut igitur gracia fundamētum est rectitudinis voluntatis et illustracōnis perspicue racionis. sic primū orandum est nobis. demum sancte viuendū Tercio veritatis speculum intuendum et intuendo gradatim ascendendum quousqz veniatur ad montem excelsum vbi videatur deus deorum in sion. Quoniam igitur prius est ascendere q̄ descendere in scala iacob primum gradum ascensionis collocemus in ymo ponendo totum mūdum istum sensibilem nobis tamquam speculum per qd transeamus ad deum opificem sūmū. vt simus veri hebrei transeuntes de egipto ad terram patribus repromissam. Simus et cristiani cū cristo transeūtes ex hoc mūdo ad prēm. Simus et sapiencie amatores q̄ vocat et dicit transite ad me omnes qui concupiscitis me et a generacionibus meis adimplemini. A magnitudine em̄ speciei et creature cognoscibiliter poterat horum creator videri. Relucet autē creatoris summa potencia sapiencia et binivolencia in rebus creatis. scdm q̄ hoc tripliciter nunciat sensus carnis sensui interiori. Sensus em̄ carnis q̄ deseruit itellcū rōnabilit̄ iuestigāti. q̄ fidelit̄ credenti. aut intellcūaliter contemplanti.

Conteplans ɔsiderat rerum existēciam actualē credens rerū decursū habitualem· raciocinās rerū ꝓcellentiam potencialem· Primo° aspectus con templantis res inseipsis cōsiderās vidʒ in eis· pon dus numerum et mēsuram· Pondus quo ad situ̅ vbi inclinātur· numerū quo distingūtur· et mensu ram qua limitantur· Ac per hoc vidʒ in eis modū· speciem· et ordinem: necnō substāciam· virtutem· et opacionem· Ex quibus cōsurgere potest sicut ex vestigio ad intelligendum· potenciam sapienciam· et benignitatem creatoris in mensam· Scdo mō aspectus fidelis cōsiderans hunc mūdum· attendit originem decursum et terminū Nam fide credim⁹ aptata esse secula verbo vite· Fide credimus trium legum tpa scʒ nature scripture et grē sibi succedere et ordinatissime decurrisse· Fide credimus mundū ꝑ finale iudicium termināndum fore· In p̄mo· potē ciam· in scdo ꝓuidenciā· in tercio iusticiam summi principij aduertentes· Tercō modo aspectus veri raciocinātis inuestigans vidʒ q̄dam tantum esse· q̄dam aūt tantum esse et viuere· q̄dam vero esse vi uere et discernere· Et p̄ma q̄dem minora scd̄a me dia· tercia meliora· Videt iterum q̄dam esse tantū corporalia· q̄dam ꝑtim corporalia· ꝑtim spiritualia Ex quo aduertit aliqua esse mere spūalia tamq̄ʒ vtrusqʒ meliora et dignora· Vidʒ nichilominꝰ q̄dam esse mutabilia et incorruptibilia vt celestia· q̄dam

mutabilia et incorruptibilia vt celestia· ex quo ad uertat quedam esse immutabilia et incorruptibilia vt supcelestia· Ex hys igitur visibus consurgit ad cōsiderandum dei potēciam sapiēciam et bonitatem vt entem viuētem et intelligentem· mere spiritualem et incorruptibilem et in transmutabilem·
Hec autem cōsideratio dilatatur secūdum septiformem condicōnem creaturarum que est diuine potencie sapiencie et bonitatis testimoniū septiforme si cōsideretur cunctarū rerum origo magnitudo multitudo pulchritudo plenitudo opacio et ordo· Origo namqz rerum ꝑm creacōnem distinctionem et ornatum quātum ad opera sex dierū diuinā ꝑdicat potēciam cuncta de nichilo ꝑducētem· sapienciam cuncta lucido distinguentem et bonitatē cuncta largiter adornantem· Magnitudo autem rerum ꝑm molem longitudinis et profunditatis secundum excellenciam virtutis longe lateqz et profunde se extendentis sicut· Patet in diffusione lucis· secundum efficaciam operacionis intime continue et diffuse· sicut patet in operacione ignis manifeste In dicat immensitatem potencie sapiencie et bonitatis trini dei· qui in ceteris rebus per potēciam pñciam et essenciā incircūscriptus existit· Multitudo vero rerum secūdum diuersitatem generalem specialē et indiuidualem in substancia in forma seu figura et efficacia vltra omnem huānam estimacōnem

manifeste trium p̄dcāꝝ ꝯdicionū in deo in mēsitatē
insinuat et ostendit. Pulchritudo aūt rerū ſm
varietatē luminū figuraꝝ et coloꝝ in corpibus sim
plicibus mixtis et etiā cōplexionatis sicut in corpi
bus celestibus mineralibus sicut lapidibus et me
tallis plātis et aīalibus: tria p̄dicta euidēter ꝓcla
mat. Plenitudo autē rerum ſm ꝙ materia est
plena formis ſm racōnes semiāles. forma est ple
na virtute ſm actiuam potēciam. virtus est plena
effectibus ſm efficiēciam: idipsum manifeste decla
rat. Operacio multiplex ſm ꝙ est naturalis ſm
ꝙ est artificialis ſm ꝙ est moralis. sua multiplicis
sima varietate ostēdit in mēsitatē illius v̄tutis ar
tis et bonitatis. que q̄dē est oībus cā essendi racio
itelligendi et ordo viuēdi. Ordo aūt ſm racōnē
duracōis situacōnis et īfluētie. scʒ p p̄us et posteꝰ
supius et inferius nobiliꝰ et ignobiliꝰ in libro cre
ature insinuat manifeste primi principij p̄mitatē
sublimitatem et dignitatē quātum ad infinitatem
potencie. Ordo vero diuinarū legum preceptorum
et iudiciorum in libro scripture: Inmensitatem sa
piencie. Ordo autem diuinorū sacramentorū
beneficioꝝ et retribucionū in corpore ecclesie immē
sitatē bonitatis. Ita ꝙ ipē ordo nos in p̄mum et sū
mum et potentissimū et sapiētissimū et optimū eui
dētissime manuducit. Qui igiť tātis reꝝ creaturaꝝ
splēdoribꝰ nō illustrať. cecus ē. q̄ tātis clamoribꝰ

nō excitatur: surdus ē: qui ex omnibus hijs effecti
b⁹ deū nō laudat mut⁹ ē: qui ex tātis iudicijs pri-
mū pricipiū nō aduṫit: stult⁹ ē. Api ergo oclōs
tuos. aures spūales admoue. labia tua solue. et
cor tuū appoē vt in oib⁹ creaturis deū tuū videas.
audias. laudes. diligas. et colas. magnifices et hō
res: ne forte totus contra te orbis terrarū insur-
gat: Nā ob hoc pugnabit orbis terraꝝ ꝯtra insen
satos. ꝛ econtra sensatis erit materia gloie q̄ scdm
ꝓphetā pñt dicere. Delcāsti me dñe in factura tua
ꝛ in opibus manuū tuaꝝ exultabo. Qm̄ magnifi-
cata sūt opa tua dñe omnia i sapia fecisti ipleta ē
terra possessione tua. ¶ Scdm caplm̄ de specula-
cōe dei in vestigijs suis in hoc sensibili mūdo.

SEd quoniā circa speculū sensibiliū nō solū
ꝯtingit contemplari deum p ipsa tāq̄ p vesti
gia: verū eciam in ipsis inquantum ē in eis per es
senciam. potentiā et presenciā et hoc considerarē est
alcius q̄ p̄cedēs: ideo huiusmoi ꝯsideracō scdm tenē
locū. tāq̄ scds ꝯtemplacōis grad⁹ quo debe⁹ ma-
nuduci ad contemplandum deū in cūctis creaturis
q̄ ad mentē nrā intrāt p corpales sensus. Notādū
igit̄ q̄ iste mundus qui dicitur megacosmus ītrat
ad animam nostram que dicitur minor mūdus Minor mundus
per portas quinq̄ sensuū scdm ipsorum sensibiliū
apphēsionē oblacōez et diiudicacōez. quod patet
sic. q: in eo sūt q̄dā generācia q̄dā generata queda

gubernācia hec et illa generācia sunt corpora simplicia scilicet corpa celestia et quatuor elemēta· nā ex elemētis per virtutē lucis cōciliātis cōtrarietatē elemētorū i mixtis hūt gnāri et pduci queciqꝫ generātur et pducūtur ad opationē vtutis naturalis· Geneāta vero sūt corpa ex elemētis cōposita sic mineālia vegetabilia sensibilia et corpa hūana regēcia· hec et illa sūt spūales substācie siue oino cōiūcte· vt sūt anime brutales· siue cōiūcte sepabiliter· vt spūs rōnales siue omnino separate vt sunt spiritus celestes quos philosophi intelligēcias nos angelos vocamus· quibus scdm phōs cōpetit mouere corpora celestia· ac per hoc attribuitur eis amministracō vniuersi· suscipiēdo a prima causa· s· deo vtutis influenciā quā refundūt sedm opus gubernationis quātū ad rerum cōsistenciā naturalem· Secūdum theologos aūt attribuitur eisdem regnum vniuersi secūdū iperium summi dei quantum ad opa repationis secūdū que dicuntur amministratorij spiritus missi ꝓpter eos qui he· ca· se· Homo igitur qui dicitur minor mūdꝰ hꝫ quinqꝫ sensꝰ quasi quinqꝫ portas per quas intrat cōgnicō oīm q̄ sūt i mūdo sensibili i aīaꝫ ipsiꝰ· Nā per visū itrāt corpora sublima et lūiosa et oīa coloāta· Per tactū vero corpa solida ⁊ t̄restia/p t̄s vēo sensꝰ itmedios intrāt itmedia/vt per gustum aquea· Per auditū aerea· Per odoratum vaporabilia q̄ aliquid hūt

de aerea aliquid de ignea seu calida sicut patet in fumo ex aromatibus resoluto. Intrant igit̃ p̄ has portas tam corpa simplicia q̃ eciã cõposita ex hys mixta. Quia vero sensu p̄cipimus nõ solum hec sensibilia p̄ticularia q̄ sunt lux sonus odor sapor et q̃tuor p̄marie q̃litates quas apprehendit tactus: verũ eciã sensibilia cõmunia q̄ sunt numerus mag̃tudo. figura. quies. et motus. et omne qd̉ mouetur ab alio mouet̃. et q̃dam se ipsis mouẽtur et quiescunt vt sunt aĩalia dum per hos quinqȝ sensus motus corpm apprehẽdimus: manũducimur ad cogniciõnẽ motoꝝ spũalium tãq̃ p̄ effectũ in cog̃cõnẽ cãꝝ Intrat igit̃ q̃tum ad tria reꝝ gña in aĩam huãnam p̄ apprehẽsionẽ totus mũdus iste sensibil̉. Hec aũt sensibilia exteriora sũt q̄ p̄mo ingrediũt̃ in aĩam p̄ portas v sensuũ. Intrãt inq̃ nõ p̄ sbãs ȝ per similitudines suas p̄mo gñatas in medio et de medio in organo. et de organo exteriori. et de hoc ĩpotẽciam appregẽsiuã et sic gñacio spẽi in medio et de medio in organo et cõuerso potencie apprehẽsiue sup̄ illam facit apprehensionem omnium eorum q̄ exterius anima apprehendit. Ad hãc apprehẽsionẽ si sit rei cõueniẽtis sequit̃ oblectacio. Delectat̃ autẽ sensus in obiecto p̄ similitudinẽ abstractam p̄cepto vel racõne specõsitatis sicut in visu. vel racõne suauitatis sicut in adoratu et auditu. vel racõe salubritatis sicut in gustu et tactu appriate loquẽdo

Omnis autē delectacio est racōne ꝓporcionalitatis.
Sed quoniā species tenet racōnem forme virtu-
tis et opacōnis ſcḋm ꝙ habet respectum ad principiū
a quo manat. ad mediū per qḋ transit. ad terminū
in quē agit. Ideo ꝓporcionalitas. aut attenditur
in similitudine ſcḋm ꝙ tenet racōnem speciei seu for
me et sic dicit̄ speciositas qꝛ pulchritudo nichil ali
ud est ꝙ eq̄litas numerosa seu q̄dam partium situs
cū coloris suauitate. ꝗ attendit̄ ꝓporciōlitas inq̄tū
tenet racōnem potencie seu v̄tutis et sic dicit̄ suaui
tas cū v̄tus agens nō īmꝓporcōnalit̄ excedit recipi
entem qꝛ sensus tristat̄ in extremis et ī medijs de
lectat̄. ꝗ attendit̄ ꝓporciōlitas inq̄tum tenet racōꝫ
efficacie et impressionis. q̄ tūc est ꝓporciōlis qn̄ agēs
inpmēdo replet indigēciam paciētis. et hoc est sal
uare et nutrire ipm qḋ maxie appa͛et in gustu et tac
tu. et sic p oblectacōnem delectabilia exteiora ſcḋm tri
plicē rōnem delectandi per silitudinē intrāt in aiām.
Post hāc apprehēsionē et delectacionē fit diiudi
cacō q̄ nō solū diiudicat̄. vtrū hoc sit albū vel nigrū.
qꝛ hoc solū ptinet ad sensū pticularē. nō solū vtrū
sit salubre vel nociuū qꝛ hoc ptinet ad sensū iteriorē:
verū eciā q̄ diiudicat̄ et racō reddit̄ q̄re hoc delectat.
et ī hoc actu inq̄rit̄ de rōe delectacōis q̄ ī sensu pcipit̄
ab obiecto. hoc ē aūt cū q̄rit̄ rō pulchri. suauis et sa
lubris ꝯ iuenit̄ qꝛ hec ē ꝓporcō eq̄litatis Rō aūt eq̄
litatis ē eadē ī magis et pvis nec extēdit̄ dimēsioib;

nec succedit seu trāsit cū trāseuntibus· nec motib9
alteret᷑· Abstrahit᷑ igit᷑ a loco tpe et motu· ac ꝑ hoc
est in cōmutabil' incircūscꝑtibilis et intermiābilis
et omnino spiritualis· Diiudicacō igit᷑ est actio q̄
spēm sensibilem sensibilit᷑ per sensus acceptam in
troire facit· depurādo et abstrahendo in potenciam
itellcūuam· et sic totus iste mōdus itroire hēt ī aiāz
huānam ꝑ pōīs .ꝛ· sensuū ſm tres opacōes p̄dcās
¶ Hec aūt oīa vestigia sūt in q̄9 specularī possu9
deū nostrū· Nam cū spēs apprehensa sit silitudo ī
medio genita· et deīn ipsi organo ipssa· et ꝑ illam
impressionē in suū pricipiū scz in obiectū cognoscē
dum ducat: manifeste insinuat ꝙ illa lux eterna
generat᷑ ex se similitudinē seu splendorē coequalē
cōsubstancialem et coeternalem· et ꝙ ille qui est
ymago et similitudo inuisibilis dei et splendor glo
rie et figura substancie qui vbiqꝫ est· per primam
sui generationem· sicut obiectum in toto medio su
am generat similitudinem· per graciam vnionis
vnitur sicut species corporū organo indiuiduo ra
cionalis nature vt per illā vnionē nos reduceret
ad patrem sicut ad fontale pricipiū et obiectū Si
g° omnia cognoscibilia sui spēm hn̄t gnāre: mani
feste ꝓclamāt ꝙ in illis tamq̄ ī specul' videri potest
etna gnācō· vbi ymagis et filij a deo prē etnaliter
emanātis Scd̄m hūc modū spēs delctāns vt specō
sa suauis et salubris: insinuat ꝙ in illa ꝑma spē

est prima speciositas suauitas et salubritas· in q̃
est sūma ꝓporcōnabilitas et equalitas ad generan
tem in qua est virtus nō per fantasma ꝫ per verita
tem apprehensionis illabens in qua est impressio
salutaris et sufficiens et omnē apprehendentis in
digenciam expellens· Si ergo delectacio est con
iunctio cōuenientis cum cōueniente· et solius dei si
militudo tenet racionem summe speciosi secunda
suauis et salubris et vnitum scdm veritatem et se
cūdum intimitatem et scdm plenitudinem replen
tem omnem capacitatem manifeste videri potest ꝙ
in solo deo est fontalis et vera delectacio· et ꝙ ad ip
sam ex omnibus delectacōibus manuducimur requi
rendam· Excellenciori aūt modo et inmediaciori
diiudicacio ducit nos in eternam veritatem cercius
speculandam· Si enī diiudicacio habet fieri per
racōnem abstrahentem a loco tempore et mutabili
tate· ac per hoc dimēsione successione et transmuta
cione per racōnem immutabilem et incircūscriptibi
lem et incorruptibilem· Nichil autem est omnino
īmutabile et in circūscꝑtibile et intermiābile n̄ qd ē
eternū· Om̄e aūt qd est eternū est deus vel in deo·
Si ergo oīa quecūqꝫ cercius diiudica⁹ pꝫ ꝙ ipē ē
rō oīm rer̄ et reg̃la īfallibil̄ et lux veritatis in q̃ cū
cta relucēt infallibilit̄ īdelebilit̄ īdubitāter irrefra
gabiliter indiiudicanter in cōmutabiliter incoarta
biliter intermiābilit̄ indiuisibilit̄ et intellcualiter

Et cū leges ille p quas iudicamus certitudinalit̄
de omnibus sensibilibus in nostrā cōsideracōnem
veniētibus sint infallibiles et in dubitabiles intel
lectui apprehendentis: sint indelebiles a memoria
recolentis· tāq̄ semp p̄ntes: sint irrefragabiles et
indiiudicabiles intellectui iudicātis: quia vt dicit
Augustinus nullus de eis iudicat ꝫ per illas: ncc̄e
est eas esse incōmutabiles et incorruptibiles tāq̄
necessarias incoartabiles tamq̄ in circūscriptas
intermīabiles tamq̄ eternas· ac per hoc indiuisi-
biles tamq̄ intellectuales et incorporeas non fcās
sed increatas eternaliter existentes in arte eterna
A qua et per quam et ꝫm quam formātur formo
sa omnia· et ideo nec certitudinaliter iudicari pn̄t
nisi per illam· que nō tantum fuit forma cuncta p
ducens· verū eciā cuncta cōseruans et distinguēs
tāq̄ ens in oībus· forma tenēs et regula dirigēs· ꝛ
per quam diiudicat mens nostra cuncta· q̄ per sen
sus intrant in ipsam· ¶ Hec autem speculacio di
latatur ꝫm cōsideracōnem septem differenciarum
numerorū· quibus q̄si per ḡdus cōscenditur in deū·
ꝫm q̄ ostendit· Augustinus in li· de vera religione
Et in sexto musice· vbi assignat drās numerorū
ḡdatim cōscendencium ab hys sensibilibus vsq; ad
opificem omniū rerum· vt in omnibus videat̄ de9·
Dicit enī numeros esse in corporibꝫ et maxime in
sonis et vocib9 et hos vocat· sonātes· numeros ab

hys abstractos et in sensibus nostris receptos et
hos vocat occursores. Numeros ab anima procedē
tes in corpora sicut patet ingeniculatoribus et sal
tatoribus et hos vocat progressores. Numeros
in delectacōnibus sensuum ex cōuersione intencōis
super speciem receptam et hos vocat sensuales.
Numeros in memoria retentos et hos vocat me-
moriales. Numeros eciam per quos de omnibus
hys iudicamus et hos vocat iudiciales. qui vt dic
tum est ñecessario sunt supra mentem tāquam in-
fallibiles et iniudicabiles. Ab hys autē imp̄mun
tur mentibus nostris numeri artificiales quos ta
men inter illos gradus nō enumerat Augustinꝰ
qꝫ cōnexi sunt iudicialibus et ab hys manant nu
meri progressores ex quibus causantur numerose
artificiatorum. vt a sūmis per media ordinatus fi
at descensus in infima. Ad hos eciā ascendimus
gradatim a numeris sonātibus mediantibus occur
soribus sensibilibus et memoriabilibus. Cum igi
tur omnia sint pluchra et quodāmodo delectabilia
Et pulchritudo et delectacio nō sint absqꝫ ꝓporcio
et ꝓporcio primo sit in numeris. necesse est omnia
esse numerosa ac ꝑ hoc numerus est p̄cipuū vestigi
um ducēs in sapiām. Qd cū sit oīm euidētissimū et
deo ꝓpinq̄ssimū ꝓpinq̄ssime q̄si per vii drās ducit in
deū. et facit eū agnosci i cūctis corpalibꝰ et sensibilibꝰ
dū nūosa apphēdiꝰ et i nūosis ꝓporcōibꝰ delcāmur

Et p numerosarū ꝓportonum leges irrefragabilit̄
uidicamus. ¶ Ex hijs duobus ḡdibus p̄mis q̄b9
manuducimur ad speculādum deū in vestigijs. q̄si
ad modū duarum alarū descendētium circa pedes:
colligere possum9. ꝙ omnes creature istius sensibi
lis mūdi animum contemplantis et sapientis du
cunt in deum eternū: pro eo ꝙ illius p̄mi principij
potentissimi sapientissimi et optimi. illius eter ne
originis lucis et plenitudinis. illius inq̄ꝫ artis effi
cientis exemplātis et ordinantis: sunt umbre reso
nantie et picture sunt vestigia simulachra et spec
tacula. nobis ad contuendum deum ꝓposita. et sig
na diuinitus data. Que inq̄ꝫ sunt sicut exēplaria
vel pocius exempla ꝓposita mentibus adhuc rudi
bus et sensibilibus: vt per sensibilia q̄ vident trā
seant ad intelligibilia q̄ non vident tamq̄ꝫ per sig
na ad signata. Significant autē huiusmodi crea
ture huius mūdi sensibilis inuisibilia dei ptim . ꝗ
deus est omnis creature. origo exemplar et finis.
et omnis effectus est signum cause et exemplatū
exemplaris et via finis ad quem ducit partim ex
ꝓpria representacione. partim ex ꝓphetica p̄figu
ratione. partim ex angelica operatione. partim ex
superaddita institucione. Omnis enī creatura est
ex natura illius eterne sapientie quedam effigies
et similitudo . sed specialiter illa q̄ in libro scriptu
re per spiritum prophetie assumpta est ad sp̄ualiū

prefiguracõnem · Specialius autẽm ille creaturae in quarum effigie deus angelico ministerio voluit apparere · Specialissime vero ea quam voluit ad significãdum instituere q̄ tenet nõ solum racionem signi sed nomen cõmune verum eciam sacramenti · Ex quibus omnibus colligitur q̄ invisibilia dei a creaturis mundi q̄ facta sunt in·tã·vt qui volunt ista aduertere et deum in hijs omibus cognoscere benedicere et amare inexcusabiles sint dũ nolunt transferri de tenebris in ammirabile lumen dei · Deo autẽ gracias per dñm nostrũ ihesum cristum qui nos de tenebris transtulit et ad lucem scilicet dum per lumina exterius data ad speculum mentis nostre in quo relucent diuina disponimur ad reintrandum

·Tercius gdus·

Quoniam autem duo gradus predicti ducendo nos in deum per vestigia sua que in cunctis creaturis relucent manuduxerunt nos vsq3 ad hoc vt ad nos intraremus · in mentem scilicet nostram in qua diuina relucet ymago · Hinc est q̄ iam tercio loco ad nos metipsos intrantes et quasi atrium forinsecus relinquẽtes in sanctis scilicet anteriori parte tabnaculi conari debemus per speculum videre deum vbi ad modum candelabri relu

cet lux veritatis in facie nostre mentis in qua scili
licet resplendet ymago beatissime trinitatis. Intra
igitur ad te et vide quoniã mens tua semetipsam
feruentissime amat, nec se posset amare nisi se nos
set. nisi sui meminisset. quia nichil capimus per
intellectum quod non sit presens apud nostram
memoriam. Et ex hoc aduerte animam tuam tri
plicem habere potenciam non oculo carnis sed ocu
lo racionis. Considera igitur harum trium poten
ciarum operaciones et habitudines et videri pote
ris deum per te tamquam per ymaginem quod est
videre per speculum et enigmate. Operacio aũt
memorie est retencio et representatio non solum
presentium et corporalium et temporalium verũ eci
am succedencium simplicium et sempiternorum.
Retinet namque memoria preterita per recordaci
onem. presencia per susceptõnem. futura per pro
uisionẽ. Retinet eciã simplicia sicut prĩcipia quan
titatum continuarum et discretarum vt punctum
instans et vnitatem sine quibus impossibile est me
minisse aut cogitare ea que principiantur per hec.
Retinet nichilominus scienciarum principia et di
gnitates vt sempiternalia et sempiternaliter. q̄r
nũquam potest sic obliuisci eorum dum racione vta
tur quin ea audita comprobet eisq; assenciat vt
nũquam de nouo percipiat. sed tamquam sibi in
nata et familiaria recognoscat. sicut patet si ꝓpõt

sed tamq̄ sibi innata et familiaria recognoscat⸗ sicut si proponatur alicui de quolibet affirmatio vel negacio· vel omne totum est maius sua parte· vel q̄cumqz alia dignitas cui non est contradicere ad racionem· Ex prima igitur retencione actuali omnium temporalium· preteritorū scʒ presencium et futurorū habet effigiem eternitatis⸗ cuius presens indiuisibile ad omnia tempora se extendit· Ex ſa apparet ꝙ ipsa nō solum habet ab exteriori forma ri per fantasmata· verum eciam a superiori suscipiendo et in se habendo simplices formas· que nō possūt introire per portas sensuum et sensibilium fantasias· Ex tercia habetur ꝙ ipsa habet lucem incōmutabilem sibi presentem· in qua meminit inuariabilium veritatum· Et sic per operaciones memorie apparet ꝙ ipsa anima est ymago dei et similitudo· adeo sibi presens et eum habens pn̄tem· ꝙ eum actu capit et per potenciam capax eius est et perticeps esse potest· ¶ Operacio autem virtutis intellectiue est in percepcione intellectus terminorum propositionum et illationum· Caput aūt intellectus terminorum significata cum cōprehendit quid est vnumquodqz per diffinicionem· Sʒ diffinicio habet fieri per superiora et illa per superiora diffiniri habent quousqz veniatur ad suprema et generalissima· quibus ignoratis non possunt intelligi diffinitiue inferiora· Nisi igitur cog

Intellectus oper[illegible]

noscatur quid est ens per se · et non potest sciri dif
finicio alicuius specialis substancie · Nec ens per
se sciri potest nisi cognoscatur cum suis condicioni
bus que sunt vnum verum bonum · Ens tamē pos
sit cogitari vt diminutum et vt completum et vt
imperfectum et vt perfectum et vt ens inpotencia et
vt ens in actu · vt ens secundum quid et vt ens
simpliciter · Vt ens in parte et vt ens totaliter ·
vt ens transiens et vt ens manens vt ens per ali
ud et vt ens per se vt ens permixtum non enti · et
vt ens purum · Vt ens dependens et vt ens abso
lutum vt ens posterius et vt eam prius · Vt ens
inmutabile et vt ens mutabile · vt ens simplex et
vt ens conpositum · Cum priuaciones et defectus
nullatenus possunt cognosci nisi per positionem ·
non venit intellectus noster vt plene resoluens in
tellectum aliquorum est tantum creatorum nisi
iuuetur ab intellectu entis purissimi actualissimi
completissimi absoluti quod est ens simpliciter et
eternum in quo sunt raciones omniū in sua puri
tate · Quomodo autem sciret intellectus hoc ens
defectiuum et in completum si nullam haberet cog
nicionem entis absque omni defectu et sic de alijs
condicionibus prelibatis · Intellectus autem pro
positionum tunc intellectus dicitur veraciter com
prehendere cū certitudinaliter scit illas veras esse ·
et hoc scire est scire quoniam nō potest falli et ul[illegible]

Et hoc scire est scire q̄m non potest falli in illa con
prehensione. Scit em̄ q̄ veritas illa nō potest alit̄
se habere. Scit igit̄ veritatem illam esse incōmuta
bilem. Sed cū ipsa mens nostra sit conmutabilis:
illam sic incōmutabiliter relucētem nō potest vide
re. nisi per aliquam aliam lucem omnino incōmu
tabiliter radiantem. quā impossibile est esse creatu
ram mutabilem. Scit igit̄ in illa luce q̄ illuminat
omnem hominem venientem in hunc mūdum que
est lux vera et verbum in principio apud deum.
Intellectum aute illacionis tūc veraciter noster in
tellectus percipit: quando videt q̄ cōclusio necessa
rio sequitur ex p̄missis. Qd nō solum videt inter
minis necessarys: verum eciā incontingentibus ꝰ
vt si homo currit: homo mouetur. Hanc aūt neces
sariam habitudinē percipit nō solum in rebus en
tibus. verꝫ eciā in nō entibus. Sicut em̄ homine
existente seq̄tur. si homo currit homo mouetur sic
eciā nō existente Huiꝰmodi igit̄ illacōnis nēcitas
nō venit ab existentia rei in materia. q̄ est contin
gens. nec ab existētia rei in aīa. q̄ tūc esset ficto si
nō esset in re: Venit igit̄ ab exemplaritate in arte
eterna ꝰ ſm quam res habent habitudinem et ap
titudinem ad inuicē. ſm illius eterne artis repre
sentacōnem Omis igit̄ vt dicit Augustinus in li.
de vera religione vere raciocinantis lumen accen
ditur ab illa veritate. et ad ipsam nititur peruenire

Ex quo manifeste apparet ꝙ cōiunctus sit intellec
tus noster ipsi veritati eterne dum nō nisi per illā
docentem nichil verum potest certitudinaliter cape
Videre igitur per te potes veritatem que te docet. si
te concupiscencie et fantasmata non impediūt. et se
tamquam nubes inter te et veritatis radium inter
ponant. ¶ Operacio autem virtutis electiue attē
ditur in consilio iudicio et desiderio. Consilium aūt
est in inquirendo quid sit melius hoc an illud. sed
melius non dicitur nisi per accessum ad optimum
Accessus est secundum maiorem assimulacōnem.
Nullus igitur scit vtrum hoc sit illo melius nisi sci
at illud optimo magis similari. Nullus autem
scit aliquid magis assimulari nisi illud cognoscat.
Non enim scio hunc similem esse petro nisi scienci
a vel cognoscam. Omni igitur consilianti necessa-
rio est impressa nocio summi boni. Judicium autē
certū de cōsiliabilibus est ꝑ aliquā legem. Nullus
autē certitudinaliter iudicat per legem nisi certus
sit ꝙ illa lex recta sit. et ꝙ ad ipsam iudicare non
debet si mens nostra iudicat de se ipsa. Cum igit̄
non possit iudicare de lege per quā iudicat lex illa
est superior mente nostra. et per hanc iudicat secū
dum ꝙ sibi ē impressa. Nichil autem cercius est
mente humana nisi solus ille qui fecit eam. Igit̄
etiam in iudicando deliberatiua nostra pertingit
ad diuinas leges si plena resolucione dissoluat.

Intellectus noster coniunctus veritati eterne

Electiue virtutis seu voluntatis operacio

Desideriū autē principaliter est ipsius qd maxime ipsū mouet· Maxime autē mouet qd maxime amat· Maxime autē amatur esse beatū· Beatum autē esse nō habetur nisi per optimum et finem vltimum· Nichil autē appetit humanū desideriū nisi quia sūmum bonum·vel quia est ad illud·vel quia habet aliquam effigiem illius·Tanta est vis sūmi boni vt nichil nisi per illius desiderium a creatura possit amari·Que tunc fallitur et errat cum effigiē et simulachrum pro veritate acceptat· Vide ergo quomodo anima deo est ꝓpinqua·et quomodo memoria ineternitatem·intelligentia in veritatē· electiua potencia ducit in bonitatem sūmam ꝓm operaciones suas· Scdm autē harꝫ potenciarū ordinē originē et habitudinē ducit in ipsam beatissimam trinitatem· Nam ex memoria oritur intelligentia vt ipsius ꝓles·quia tunc intelligimus cū similitudo que est in memoria resultat in acie intellectus q̄ nichil aliud est q̄ꝫ vbum·Ex memoria et intelligentia spiratur amor tamq̄ꝫ nexus amborū· Hec tria scꝫ mens generans·verbum et amor sunt in anima quo ad memoriā intelligētiam et voluntatē q̄ sunt cōsubstanciales coequales et coeue semuicē circūincedentes·Si igit̄ deus ꝑfectus est spiritus habet meōriā intelligēciā et volūtatē hꝫ et vbū genitū ꝛ amorē spiātū q̄ necio distīguūt cū vn⁹ ab altero ꝓducat̄·nō eēnlit̄·nō accn̄lit̄ ergo ꝑsonaliter

Dum igit mens seipsam ꝯsideat pse tanq̄ p speculū
cōsurgit ad speculandā trinitatē btām patris verbi
et amoris trium psonarum coeternarum coequaliū
et cōsubstancialium· ita q quilibet triū in qlibet est
aliorum· vnus tamen nō est alius sed ipsi tres sūt
vnus deus· ¶Ad hanc speculacōnem quam habz
anima de suo principio trino et vno per trinitatem
suarum potentiarum p quas est ymago dei iuuat
p lumina sciārum· q̄ ipsam pficiunt et informant
et trinitatē beatissimam explicite repñtant· Nam
omnis phia aut est nālis aut rōlis aut moralis· pma
agit de cā essendi· et ideo inducit in potēciam pris
scda de rōe intelligēdi et ideo īducit in sapiām vbi
tcia de ordine viuendi et ideo inducit in bonitatē
spūs sci· Rursus pma diuidit i methaphisicā ma
thematicā et phisicā· Et pma est de rerū essencijs
scda de numeris et figuris· tcia de naturis vtutib9
et opacōnibus diffusiuis· Et ideo pma in pmū pri
cipium patrem· scda in eius ymaginē filium· tcia
ducit in spiritū scm donū· Scda diuidit in gmati
cā q̄ facit potētes ad exp̄mēdum· loicā que pspica
ces ad arguēdum rethoricā que habiles ad psua
dendum siue monendum· Et hec similiter insinuat
misterium summe trinitatis· Tercia diuiditur in
monosticam yconomicam et politicam· Et prima
insinuat primi principij innascibilitatem· secunda
filij familiaritatē· tercia spūs sancti liberalitatem·

[illegible]

Omnes autē iste sciēcie habent regulas certas et infallibiles tamq̄ lumina et radios descēdentes a lege eterna in mētem nostrā. Et ideo mens nr̄a tantis splendoribus irradiata et supfusa nisi sit ceca manuduci potest p se ipsam ad ɔtēplandam illā lucē eternā. Huius aūt lucis irradiacō et cōsideracio sapiētes suspendit in admiracōnem. et ecōtra insipientes qui nō credunt vt intelligant ducit in pturbacōnem vt impleatur illud pphēticum. Illuminās tu mirabiliter a montibus eternis turbaci sunt oēs insipiētes corde. Quartū ca. de speculacōe dei in sua ymagine donis ḡtuitis reformata.

SEd qm̄ nō solum p nos trāseundo verū eciā in nobis cōtingit cōtemplari p̄mū pncipiū. et hoc maius est q̄ p̄cedēs. ideo hic modus cōsiderādi quartū obtinet cōtemplacōnis ḡdum. Mirū aūt videt cum ostensum sit q̄ deus ita pꝓinquus sit mētibus nr̄is q̄ tā paucoꝝ est in se ipsis p̄mum pncipiū speculari. Sȝ racō est in pmptu q̄ mens hūana sollicitudibus distracta nō intrat ad se per memoriā. fantasmatibus obnubilata nō redit ad se p intelligēciam. cōcupiscencijs illecta nequaquā reuertit ad se ipsam p desideriū suauitatis intne et leticie spūalis. Ideo totaliter in hijs sensibilibus iacēs nō potest ad se tamq̄ ad dei ymaginē reintrare. Et quoniam vbi quis ceciderit necesse habet ibidem incūbere vt resurgat. nō potuit anima nr̄a

perfecte ab hys sensibibbus releuari ad cōtuitum
sui et eterne veritatis inseipsa· nisi veritas assump
ta forma humana in xpō fieret sibi· scala reparans
priorem scalam q̄ fracta fuerat in adam· Unde quā
tūcumqȝ sit illumiātus quis lumiē nature et sciē
acquisite: nō potest intrare inse vt inseipso delectet
in domino: nisi mediante xpō qui dicit: Ego sum
ostium p me si quis introierit saluabitur et ingre
dietur· et egredietur et pascua inueniet· Ad hoc
autē ostium nō appinqm̄us nisi in ipsum credā9
speremus et amemus· Necesse est igit̄ si reintrare
volumus ad fruicōnem veritatis tamq̄ ad paradi
sum: q̄ ingrediamur p fidem spem et caritatē me
diatoris dei et hominū ihesu cristi: qui est tamq̄
lignū vite in medio paradisi· Supuestienda est
igitur ymago mentis nostre tribus v̄tutibus the
ologicis: quibus anima purificat̄ illuminatur et
pficitur: Et sic ymago reformatur· et cōformis su
perne iherusalem efficit̄ et ps ecclesie militantis:
q̄ est ples s̄m Apostolum iherusalem celestis· Ait
em̄ ipsa q̄ sursum est iherusalem libera q̄ est mater
nostra· Anima igit̄ q̄ est credens sperans et amās
Ihm xpm qui est verbum incarnatū increatum et
inspiratū scȝ via veritas et vita Dum per fidem cre
dit in cristū tamq̄ in verbum incarnatum· qđ est
verbum et splendor patris: recuperat spūalem au
ditū et visum· auditū suscipiendo xpi sermones·

visum ad considerandum illius lucis splendores. Dum aūt spe suspirat ad suscipiēdum v̄bum inspiratū p desideriū et affectum recuperat spūalem olofactū. Dum caritate cōplectit' verbū incarnatū vt suscipiens ab ipō delectacōnē. et vt trāsiens in illū p extantem amorē recuperat gustū et tactū. q̄bus sensibus recupatis dū spōsum suū videt et audit odorat et gustat et āplexat' decantare potest tamquam sponsa canticum canticorum quod factum fuit ad exercitium cōtemplacionis. Secundum hunc quartum gradum q̄ nemo capit nisi qui accipit quod magis est in experiencia affectuali quā consideracione racionali. In hoc namq; gradu reparatis interioribus quinque sensibus ad sentiendum summe pulchrum. audiendum summe armonicum. odorandum summe odoriferum. degustandum summe suaue. apprehendendum summe delectabile disponitur anima ad mentales excessus scilicet per deuocionem ammiracionem et exultacionem. Per illas tres exclamaciones que sunt in cantico canticorum. Quarum prima fit per habundanciam deuocionis per quam anima fit sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris. Secundum per excellenciam ammiracōnis per quam fit aīa sicut aurora et luna et sol ꝫm pcessum illuminacionū suspendencium aīām ad āmirā dum spōsum cōsideratū. Tercia p suphabūdanciā exultacōnis

per q̄ fit anima suauissime delectacōnis delicijs af
fluens innixa totalr̄ super dilectum suū· Quibus
adeptis efficit̄ spūs noster iherarchicus: ad ascen
dendum sursum· p̄m cōformitatē illam ad iherusa
lem supnam: in q̄ nemo intrat nisi p̄us per graciā
ipsa in cor descendat· sicut vidit Johēs in apocalipsi
sua· Tunc aūt in cor descendit: quādo per reforma
tōnem ymaginis p virtutes theologicas· et per ob
lectacōnes spūalium sensuum et suspensiones ex
cessuum: efficit̄ spiritus noster ierarchicus scz pur
gatus illuīatus et pfectus· Hic eciam gradibus
nouē ordinū insignitur· dum ordinate in eo interi
us dispoītur· nūciatio· dictatio· ductio· ordinacō·
roboratio· impatio· susceptio· reuelatio· vnctio: q̄
gradatim correspōdent nouē ordinibus angelorū:
ita q̄ p̄mi trium p̄dictorum gradus respiciunt in
mente humana naturam· tres sequētes industri-
am· et tres postremi graciam· Quibus habitis
anima intrando inseipsam· intrat in supnam ihe-
rusalem: vbi ordines angelorū cōsiderans· videt in
eis deum q̄ habitans in eis omnes eorū operatur
opacōnes· Vnde dicit Bernardus ad eugeniū· q̄
deus in seraphin amat vt caritas: in cherubin no
uit vt veritas: in thronis sedet vt equitas: in dña
cōnibus dnātur vt maiestas: in pncipatib9 regit
vt pncipiū: in ptātibus tuet̄ vt stilus: in v̄tutibus
opat̄ vt v̄tus: in archāgel' reuelat vt lux: in āgel'

assistit vt pietas. Et ex quibus omnibus videtur
deus omnia in omnibus p contēplacōnem ipsius
in quibus habitat p dona affluētissime caritatis.
¶ Ad huius aūt speculacōnis gradus specialiter
et p̄cipue āminiculatur cōsideratio sacre scp̄ture di
uinitus immisse. sicut phīa ad p̄cedentem. Sacra
enī scriptura specialiter est de operibus repacōnis
vnde et ipsa precipue agit de fide spe et caritate per
quas virtutes habet anima reformari. et speālissiē
de caritate de qua dicit apostolus q̄ est finis p̄cep
ti scd̄m q̄ est de corde puro et cōsciencia bona et fide
non ficta. Ipsa est plenitudo legis vt dicit idem. et
saluator noster asserit totam legem pphetas q3 pen
dere in duobus p̄ceptis eiusdem sc3 dilectione dei et
pximi. que duo inueniūtur in vno sponso ecclesie
Jhesu cristo qui simul est pximus et deus frater et
dn̄s. sic eciā rex et amicus. sic verbū increatū et in
carnatum. formator noster et reformator. vt alpha et
o qui eciā sūmus ierarcha est purgās illuiāns et
pficiens spōsam sc3 ecclesiā totam et q̄libet aiām
scām. De hoc igit̄ ierarchia et ecclēastica ierarchia
ē tota sac̄ scp̄tuā p q̄ docemur purgari illuiāri et p
fici sm̄ tplicē legē in ea traditā sc3 natuē scp̄tuē et
grē ul' pocius sm̄ tplicē ptem eius pricipalem. legē
sc3 mosaycam purgātem. reuelacōnem ppheticam
illustrantem. euangelicam perficientem vel potissi
mum sm̄ eius triplicem intelligenciam spūalem.

spūalem scʒ tropologicā q̄ purgat ad honestatē vite· allegoricā q̄ illumināt ad claritatem intelligē cie· anagogicā q̄ perficit p excessus mētales et sapiencie perceptiones suauissimas: ꝫm tres virtutes predictas theologicas et sensus spūales reformatos et excessus tres supradictos et actus mentis ierarchicos: quibus ad interiora regreditur mēs nrā: vt ibidē speculetur deū in splēdoribus sctōꝝ: et in eisdē tamq̄ in cubilibus dormiat in pace et requiescat: sponso adiurāte q̄ nō excitetur donec et eius voluntate procedat· Ex hijs deuobus gradibus medijs p quos ingredimur ad cōtemplādum deum intra nos tamq̄ in speculis ymaginū creataꝝ· et hoc quasi ad modum alarū expāsarum ad volādum q̄ tenebāt mediū locū: intelligere possumus q̄ in diuinis manuducimur p ipsius anime racionalis potencias naturaliter insitas: q̄tū ad eaꝝ operacōnes habitudines et habitus sciēales: ꝫm q̄ apparet ex tercio gradu: manūducimur eciā p ipsius anime potēcias reformatas· et hoc gratuitis virtutibus et sensibus spūalibus et mētalibus excessibus sicut patet ex quarto· manūducimur nichilominus p ierarchicas operacōnes scʒ purgacōnis illuminacionis et pfectōnis menciū huānaꝝ p ierarchicas reuelacōnes sacraꝝ scripturaꝝ nob p āgelos dataꝝ ꝫm illud· apli q̄ lex data ē ab āgelos in manu mediatoris· Et tādem manūducimur per ierarchias et ierarchicos ordines q̄ in mente nostra dispoim hūa

ad instar supne iherusalem· qbus omibus luibus intellectualibus anima nrā repleta a diuina sapiencia· tamquā domus dei in habitat· effecta dei filia sponsa et amica· effecta cristi capitis mēbrum soror et coheres · effecta nichilominus spūs sancti tēplum fundatum p fidem eleuatū p spem et deo dedicatum p mentis et corpis sanctitatum qd totum facit sincerissima caritas cristi que diffundit in cordibus nrīs p spm̄ scm̄ q̄ datus ē nob sine quo spū scire nō possumus secreta dei· Sicut em̄ que sunt homis nemo potest scire nisi spūs hominis qui est in illo· Ita et que sunt dei nēo potest scire nisi spūs dei· In caritate igit radicemur et fundemur vt possum9 cōprehēdere cū oibus scīs q̄ sit longitudo eternitatis· que latitudo liberalitatis· q̄ sublimitas maiestatis et quod pfundū sapiē iudicatis·

C·Quītus gradus·

Qvoniā aūt ꝯtingit cōtemplari deū nō solum extra nos et intra nos ꝟꝫ eciā supra nos· extra p vestigiū· intra p ymaginē et sup p lumen qd est signatū sup mētem nrām pd est lumē veritatis eterne cū ipa mens nrā immediate ab ipa veritate formet· Qui excitati sunt in pmo modo· intrauerūt iam in atriū ante tabnaculū· Qui vero in scdo intrauerūt in sancta· Qui autem in tercio· intrant cū sūmo pontifice in sancta sanctoꝝ vbi sup archā sunt cherubin glorie obumbrancia ꝓpiciatorium

per q̄ intelligim⁹ duos modos seu gd̄us cōtemplā di dei inuisibilia et eterna · quoꝝ vnus versat̄ circa dei essencialia · alius vero cc̄a ꝓpria pſonaꝝ · p̄mus modus p̄mo et pricipalit̄ defigit aspectū in ip̄m eē dicēs ꝙ q̄ est est p̄mū nomē dei · Scd̄s mod⁹ defigit aspectū in ip̄m bonū dicēs · hoc esse p̄mū nomē dei · p̄mū spectat potissime ad vetus testamentū · qd̄ maxime p̄dicat diuine essentie vnitatē Vnde dictū est moysi Ego sū qui sū Scd̄m ad nouū qd̄ det̄minat pſonaꝝ pluralitatē · baptizando in noīe prīs et Filij et sp̄us scti · Ideo magister nr̄ xp̄s volēs adolescētem q̄ seruauerat legē ad euāgelicam leuare pfectionem · nomē bonitatis deo pricipalit̄ et p̄cise attribuit · nemo inquit bonus nisi solus deus · Damascenus igit̄ sequēs moysen dicit ꝙ q̄ est · p̄mū nomē dei Dyonisius sequēs xp̄m dicit ꝙ bonū est p̄mū nomē dei · Volēs igit̄ ꝯteplari dei inuisibilia q̄ ad essencie vnitatē · p̄mo defigat aspectū in ip̄m eē et videat ip̄m esse a deo in se certissimū · ꝙ nō p̄t cogitari nō esse · ꝙ ip̄m esse purissimū nō occurrit nisi in plena fuga nō esse · sicut et nichil in plena fuga esse Sicut igit̄ oīno nichil · nichil habet de esse nec de eius condicionibus · sic econtra ipsum esse nichil habet de nō esse · nec actu nec potēcia nec ꝯm veritatem rei nec ꝯm estimationem nostram · Cum aūt non esse priuatio sit essendi non cadit in intellectū nisi per esse · esse autem non cadit per aliud · quia

omne qd intelligitur aut intelligitur vt no ens aut
vt ens in potencia aut vt ens in actu. Si igitur
no ens no potest intelligi nisi per ens. et ens in po
tencia no nisi per ens actu. et esse nominat ipsum
purum actum entis. Esse igitur est qd primo cadit
in intellectu et illud esse est qd est purus actus. Sed
hoc no est esse perticulare qd est esse artatum quia co
mixtum est cu potencia. nec esse anologum qd mi
nime habet de actu eo quod minime est. Restat igitur quod illud
esse est esse diuinu. Mira igitur est cecitas intellectus
qui no considerat illud qd prius videt et sine quo nichil
potest cognoscere. Sed sicut oculus intentus in varias
colorum differencias lucem per quam videt cetera non
videt et si videat no aduertit. Sic oculus mentis
nostre intentus in encia vniuersalia et particularia
ipsum esse extra omne genus licet primo occurrat
menti et per ipsum alia. no tamen aduertit. Vnde
verissime apparet quod sicut oculus vespertilionis se
habet ad lucem. Ita oculus noster ad manifestissi
ma nature. quia assuefactus ad tenebras entium et
fantasmata sensibilium. tum ipsam lucem summi
esse contuetur videtur sibi nichil videre. Non intel
ligens quod ipsa caligo summa est nostre mentis illu
minacio. Sicut cum videt oculus puram lucem vide
tur sibi nichil videre. Vide igitur ipsum purissimu
esse si potes. et occurrit tibi quod ipsum no potest cogi
tari vt ab alio acceptum. ac per hoc necessario cogi

tur vt omiode primū. q̄d nec de nichilo nec de aliquo potest esse. Quid enim est per se si ipsum esse non est per se et a se. Occurrit etiā tibi vt carens omnino nō esse. ac per hoc vt nūquam incipiens nūquam deficiens sed eternum. Occurrit tibi vt nullomodo in se habens nisi q̄ est ipsum esse ac per hoc in nullo modo cōpositum sed simplicissimum. Occurrit tibi vt nichil habens possibilitatis. q̄ omne possibile habet aliquo modo aliquid de nō esse. ac per hoc vt summe actualissimū. Occurrit postremo vt nichil habens diuersificacōnis ac per hoc vt summe vnū. Esse ergo q̄d est esse purum et esse simplex et esse absolutum est esse p̄marium eternū simplicissimum actualissimū perfectissimū et summe vnū. Et sunt hec ita certa q̄ nō potest ab intelligente ipsum esse cogitari eius oppositum. et vnū horum necessario infert reliquum. Nam q̄ simplex est esse ideo simplex primū. q̄ simplex primū ideo nō est ab alio factum nec a se ipso potuit ergo eternum. Item quia primum et eternū ideo nō ex aliis ergo simplicissimū. Itē q̄ p̄mū eternū et simplicissimū ideo nichil est in eo possibilitatis cū actu permixtū et ideo actualissimū. Itē q̄ p̄mū eternū simplicissimū actualissimū ideo p̄fectissimū. tali omino nichil deficit neq̄ aliq̄ fieri potest addicō. Quia p̄mū et̄nū simplicissimū actualissimū p̄fctissimū ideo sūme vnū. Q̄d enim p̄ omiod ā suphabūdanciā dicit̄ dicit̄ respectu oim̄

Qd etiã simpliciꝰ p suphabũdanciam dicit· impossi
bile est vt cõueniat nisi vni soli Vnde si deus noiãt
eẽ· pmariũ· etnũ· simplicissimũ· actualissimũ· pfcis
simũ: ipossibile est ipm cogitari nõ eẽ· nec n̄ vnũ so
lũ· Audi igit israhel deus tuus deus vnus ē· Si hꝰ
vides in pura mẽtis simplicitate aliq̃liter pfunde
ris etne lucis illustracõne· Sed vñ subleueris in
admiracõnem· Nam ipm eẽ est· pmũ a nouissimũ·
est etnũ et pñtissimũ· est simplicissimũ a maximũ·
est actualissimũ· et in mutabilissimũ· est perfectissi
mũ· a imẽsum· est sũme vnũ et tamẽ omimodum
Si hec pura mente miraris: maiore luce pfunderis
dum vlterius vides q2 ideo est nouissimũ q2 primũ
Quia em̃ primũ omnia operatur ꝓpter se ipsum·
et ideo necesse est q2 sit finis vltimus inicium et cõ
sũmatio alpha et o· Ideo est presentissimum quia
eternũ· Quia em̃ eternum nõ fluit ab alio nec defi
cit a seipõ· nec decurrit ab vno in aliud· ergo nec ha
bet pteritum nec futurum sed esse presens tãtum
Ideo maximum q2 simplicissimum· q2 em̃ simplicis
simum in essencia ideo maximum in virtute· quia
quanto plus virtus est vnita tanto plus est infini
ta Ideo imutabilissimũ q2 actualissimũ· q2 em̃ actu
alissimũ ideo est actus purus· et qd tale est nichil
nouũ acquirit nichil habitum pdit· ac per hoc nõ
potest mutari· Ideo immẽsum quia pfectissimum·
Quia em̃ perfectissimũ nichil potest cogitari vltra

ipsum melius nobilius nec eciam dignius ac per hoc nichil maius· omne autem tale immensum est Ideo omnimodum quia summe vnum· quia enim summe vnum· est omnis multitudinis vniuersale principiū ac per hoc ipsum est vniuersalis omniū causa efficiens exemplaris et finalis sicut causa essendi racio intelligendi et ordo viuendi· Est igit̄ omnimodum non sicut omnium essencia sed sicut cunctarum superexcellentissima et vniuersalissima et sufficiētissima causa· cuius virtus quia summe vnita in essencia ideo summe infinitissima et multiplicissima in efficacia· ¶ Rursus reuertētes dicam⁹ quia igit̄ esse purissimū et absolutum q̄d simplicit̄ est esse est p̄marium et nouissimū ideo est omniū origo et finis cōsūmans· q̄ eternū et p̄ntissimū· ideo oīs duracōes ambit et intrat· q̄ simul eaꝝ cētrum et circūferencia· q̄ simplicissimū et maximū ideo totū intra omnia et totū extra ac per hoc est spera intelligibilis cuius cētrum est vbiq̄ꝫ· circūferencia autē nusq̄. Quia actualissimū et immutabilissimū ideo stabilis manēs moueri dat vniuersa· Quia p̄fectissimū et immēsum· Ideo est intra omnia nō inclusum· extra omnia nō exclusum· Supra omnia nō elatum· infra omnia nō prostratum· Quia vero est sūme vnū et oīodum· ideo est omnia in omnibus q̄uis oīa sunt multa et ip̄m nō est nisi vnū· et hoc q̄ per simplicissimā vnitatē· serenissimā veritatem

sincerissimā bonitatē est in eo: omīs ꝯꝰiositas· oīs exēplaritas· et omīs coīcabilitas· ac per hoc ex ipō et p ipsū et in ipō sūt omīa· Et hoc qꝛ omp̄s oīsciēs et oīmode bonū: qd perfcē videre ē esse beatū· sicut dictū est moysi· Ego ostēdam tibi omē bonū·

Capitulū sextū· de speculacōne beatissime trinitatis in eius nomine qd est bonum·

Post cōsideracōnem essencialiū· eleuandus est oculus itelligēcie ad cōtuicōnem· beatissime trinitatis vt alt cherub iuxta alterꝝ statuatꝛ· Sicut em̄ visionis essencialiū ipm̄ esse ē pncipiū radicale et nomē per qd cetera inotescūt: sic cōtemplacōis emanacōnū ipm̄ bonū est pncipalissimū fundamētū· Vide igr̄ et attende qm̄ optimū qd simplr̄ est quo nichil melius cogitari potest· Et hoc tale sic est qꝫ nō potest cogitari nō esse qꝛ oīno melius est esse qꝫ nō esse· sic est qꝫ nō potest recte cogitari qn̄ cogitetꝛ trinū et vnū· Nā bonū dicit diffusiuū sui· Summū igr̄ bonū sūme diffusiuū est sui· Sūma autē diffusio nō pt̄ esse nisi sit actualꝭ et intrīseca· sbālis et ypostatica· naturalꝭ et volūtaria· liberalꝭ et necessaria· indeficiens et perfecta· Nisi igitur in summo bono essencialiter vel eternaliter esset productio actualis et consubstancialis et ypostasis eque nobilis sicut est productio per modum generacionis et spiracōis ita qꝫ sit eṫnalꝭ principij eṫnaliter ꝯpncipiātis ita qꝫ esset dilectus et cōdilcūs genitus et spiratus

hoc est pater et filius et spiritus sanctus. Nequaq̄
esset summe bonum q̄r non summe diffunderet se.
Nam diffusio ex tempore in creatura non est nisi
centralis respectu immensitatis bonitatis eterne.
Unde ꝛ potest aliqua diffusio excogitari maior illa
ea videlicet in qua diffundens cōmunicat alteri to-
tam substāciam et naturam. Non igitur summum
bonum est si re vel intellectu illa carere posset. Si
ergo potes mentis oculo contueri puritatem boni-
tatis q̄ est actus purus principij caritatem diligen
tis amore gratuito et debito ex vtroqz permixto
q̄ est diffusio plenissima per modum nature et vo-
luntatis que est diffusio verbi in quo omnia dicun
tur. et per modum doni in quo cuncta dona donan
tur potes videre per summi boni cōmunicabilitatē
necesse est esse trinitatem patris et filij et spiritus
sancti. In quibus necessariū est ꝓpter sūmam boni
tatem esse sūmam cōmunicabilitatē. et ex summa
cōmuīcabilitate cōsbāciabilitatē summā et ex cōsbā
litate summā cōfiguālitatē. et ex hys summā coeq̄
litatem ac ꝑ hoc summā coeternitatem atqz ex p̄dic
tis summā ꝯmunitatē qua vnus est in altero neces
sario ꝑ summā circūincessionē ꝛ vnus opat̄ cū alio
ꝑ oimodā indiuisionē sbē v̄tutis et opacōis ipi⁹
btīssime t̄nitatis. Sz cū hec ꝯteplais vide ne te exis
times cōphendē incōprehensibilē h̄es em̄ ad hoc in
hys sex cōdicōnibus cōsideracōnem q̄r vehementer

in stuporem ãmiracõnis inducãt oculum mentis
tue· Nam ibi est sũma coīcabilitas cũ ꝑsonarũ ꝓpri
etate· Sũma cõsubstãcialitas cũ ypostasum pluã
litate· sũma cõfigurabilitas cũ discreta ꝑsonalita
te· sũma coeq̄litas cũ ordine· sũma coet̃nitas cum
emanacõne· sũma coītimitas cũ emissione · Quis
ad tantoꝝ miraculoꝝ aspectum nõ cõsurgat in ad
miracõnem Sed hec omnia certissime intelligimꝰ
esse in beatissima trinitate· si leuamus oculos ad
supexcellentissimam bonitatem· Si em̃ ibi est sũ
ma cõmuīcacõ est vera diffusio· vera est ibi origo et
vera distinctio· Et ꝗꝛ totum cõmunicat̃ nõ ꝑs idẽ
ipsum dat̃ qđ habet̃ et totum· Igit̃ emanans et ꝓ
ducẽs et distingunt̃ ꝓprietatibus et sũt essencialit̃
vnũ· Quia igitur distingunt̃ ꝓprietatibus ideo ha
bent ꝑsonales ꝓprietates et ypostasum pluralita
tem et originis emanacõnem· ordinẽ nõ posterio,
ritatis· ꝫ originis· et emissionẽ nõ localis mutacõ
nis ꝫ gratuite inspiracõnis per racõnem auctorita
tis producentis · quam habet mittens respectu
missi· Quia vero sunt vnũ substãcialiter ideo opor
tet ꝙ sit vnitas in essencia et forma· in dignitate
et existentia et in circumscriptibilitate· Dum ergo
hec ꝑ se singillatim cõsideras habes vnde veritatem
cõtemplemis· Dum hec adinuicẽ cõfers habes vnde
in ãmiracõꝫ altissimã suspẽdaris· Et ideo vt mẽs
tua ꝑ admiracõꝫ in admiãbilẽ ascẽdat ꝯtẽplacõnẽ

hec simul sunt consideranda. Nam et cherubim hoc designant q̄ se mutuo aspiciebant. Nec hoc vacat a misterio ꝙ respiciebant se versis vultibus in ꝓpiciatorium vt verificetur illud quod dicit dominus in Johanne. hec est vita eterna vt cog. t. v. dm̄. et quē m. ihesum cristum. Nam ammirari debemus non solum condiciones dei essenciales et personalium in se. verum eciam per comparacionem ad supermirabilem vnionem dei et hominis in vnitatem persone cristi. Si enim cherub es dei essenciala contemplando et miraris quia diuinum esse simul est primum et nouissimum eternum et presentissimum simplicissimum et maximum seu incircumscriptum totum vbiqꝫ et nusquam conprehensum actualissimum et nūquam motum nichil habens superfluum nec diminutum et tamen inmensum sine termino infinitum summe vnum et tamen omnimodum vt omnia in se habens vt omnis virtus vt omnis veritas omne bonum. Respice ad ꝓpiciatorium et mirare ꝙ in ipso p̄mum principium iūctum est cum postremo deus cum homie sexto die formato. Eternū iūctum est cum homie tēporali in plenitudine tēpoꝝ de v̄gine natum. simplicissimū cum sūmo ꝯposito. actualissimū cū sūme passo et mortuo. pfc̄issimū et immēsum. cū modico. sūme vnū et oīodum cū indiuiduo ꝯpōito et a ceteris distincto scilicet ihesu cristo. Si alter cherub

es psonarum ꝓpria cõtemplando· et miraris simu
nicabilitatem esse cũ ꝓprietate·cõsubstancialitatẽ
cũ pluralitate cõfigurabilitatem cum psonalitate
coequalitatem cum ordine coeternitatem cum ꝓduc
tione·cointimitatem cum emissione·quia filius mis
sus est a patre et spiritus sctũs ab vtroqȝ·qui ta-
men semꝑ est cum eis et nũꝙ recedit ab eis: respi
ce in propiciatorium et mirare quia in cristo stat
personalis vnio cum trinitate substanciarum et
naturarum dualitate stat omnimoda consensio
cum pluralitate volũtatum stat dei et hominis cõ
predicacio cũ pluralitate ꝓprietatũ stat coadoracõ
cum pluralitatẽ nobilitatum stat coexaltacio suꝑ
omnia cum pluralitate dignitatum·stat cõdomina
cio cum pluralitate potestatum· In hac autem cõsi
deracõne est perfectio illuminacõnis mentis dum
quasi in sexta die videt hominẽ factũ ad ymaginẽ
dei· Si enĩ ymago est similitudo expressissima dũ
mens nostra cõtemplatur in cristo filio dei qui est
ymago dei inuisibilis per naturam humanitatem
nostram tam mirabiliter exaltatam tam ineffabi
liter vnitam· videndo simul in vnum primum et
vltimum summum et ymum circumferenciam et
centrum alpha et o causatum et causam creatorẽ
et creaturam librum scilicet scriptum intus et ex-
tra: iam peruenit ad quandam rem perfectam
vt cum deo ad perfectionem suarum illumiacionũ

in sexto gradū quasi in sexta die perueniat. nec a liquid iam amplius restet nisi dies requiei in qua per mentis excessum requiescat huāne mentis p̄spicacitas ab omni opere quod patrarat.

Septimū caplm̄ de excessu mentali et mistico in quo requies datur ītellectui affectu totaliter in deum per excessum transeunte.

Caplm̄ septimū.

Hys igitur sex cōsideracōnibus excursis: tamquā sex gradibus throni veri salomonis. q̄bus puenitur ad pacem. vbi verus pacificus in mente pacifica: tamquā in interiori Iherosolima requiescit tamquā et sex alis cherub quibus mens veri cōtemplatiui plena illustracōne superne sapiencie. valeat sursum agi: tamquam et sex diebus primis in quibus mens excercitari habet: vt tandem perueniat ad sabbatissimum quietis. postquam mens nostra contuita est deum extra se per vestigia et in vestigiys. intra se per ymaginem et in ymagine. supra se per diuine lucis similitudinem. super nos relucentem. et in ipsa luce secundum qd̄ possibile est secūdum statum vie et excercitium mentis nostre: cum tandem in sexto gradu ad hoc peruenerit vt speculetur in prīcipio summo et mediatore dei et hominū Ihesu cristo. ea quorum similia in creaturis nullatenus reperiri possunt. et q̄ omnem perspicacitatem humani intellectus excedunt:

restat ut hec speculando transcendat et transeat
nō solum mundum istum sensibilem verum eciam
semetipsum in quo transitu cristus est via et osti
um cristus est scala et vehiculum tamquam propi
ciatorium super archam dei collocatum et sacra-
mentum a seculis absconditum ad quod propicia-
torium qui aspicit plena cōuersione vultus aspici
endo eum in cruce suspensum per fidem spem et ca
ritatem deuocionem et ammiracionem exultacio
nem appreciationem laudem et iubilacionem pas
ca hoc est trāsitum cum eo facit ut per virgam cru
cis transeat mare rubrum ab egipto intrans deser
tum vbi gustet manna absconditum et cum cristo
requiescat in tumulo quasi exterius mortuus· sen
ciens tamen quantum possibile est secundum sta-
tum vie quod in cruce dictum est latroni coheren
ti cristo ihū hodie mecum eris in paradiso· Quod
eciam ostensum est beato francisco cum in excessu
contemplacionis in monte excelso vbi que scripta
sunt mente tractauit apparuit seraph sex alarum
in cruce confixus vt ibidem a socio eius qui tunc
cum ipso fuit ego et alii plures audiuimus vbi in
deum transiit per contemplacionis excessum· et po
situs est in exemplum perfecte contemplacionis si
cut prius fuerat actionis tamquam alter iacob et
israhel vt omnes viros spirituales deus per eum
inuitaret ad huiusmodi transitum et mentis

viros spirituales deus per eum inuitaret ad huius
modi trāsitum et mentis excessum magis exēplo
q̄ verbo In hoc aūt transitu si sit pfectus: oportet
q̄ relinquātur omnes intellectuales opationes et
apex affectus totus transferatur et trāsformetur
in deum. Hoc autē est misticum et secretissimum.
qd nemo nouit nisi qui accipit. nec accipit nisi qui
desiderat. nec desiderat nisi quem ignis spūs sancti
medullitus inflāmat. quem cristus misit in terrā
Et ideo dicit Apostolus hanc misticam sapiētiam
esse per spiritum sanctum reuelatam. Quoniam
igitur ad hoc nichil potest natura. modicum potest
industria. parum est dandum inq̄sitioni et multū
unctioni. parum dandum est lingue. et plurimum
interne leticie. parum dandum est verbo et scripto
et totum dei dono scz spiritui sancto. parum ā nich
il dandum est creature et totum creatrici essentie
patri et filio et spiritui sancto. dicendo cum beato
Dyonisio ad deum trinitatem. Trinitas supessenti
alis supdeus et supoptime cristianorum inspector
theosophie: dirige nos in misticorum eloquiorum
supincognitum et suplucentem et sublimissimū
verticem. vbi noua et absoluta et inconuertibilia
thelogie misteria. s̄m suplucentem abscondūtur
occulte docentis silencij caliginem in obscurissimo
qd est supermanifestissimum supersplendentem et
in qua omne relucet et inuisibilium superbonorū

splendoribus super implentem inuisibiles intellaus
Hoc ad deum ad amicum cui hec scribuntur dicat
cum eodem O amice circa misticas visiones corro
borato itinere et sensus desere et intellectuales ope
racones et sensibilia et inuisibilia et omne nō ens
et ens ad vnitatem vt poscibile est inscius restitue
tur ipsius qui est super omnem essenciam et scien
ciam. etem̄ de ipso et de omnibus immensurabili et
absoluto pure mentis excessu ad superessencialem
diuinarum tenebrarum radium omnia deserens.
et ab omnibus absolutus discedens. Si autem
queris quomodo hec fiant interroga graciam nō
doctrinam. desiderium non intellectum. gemitum ora
cionis nō studium lectionis. sponsum non magist
rum. deum nō hominem. caliginem nō claritatem
non lucem sed ignem totaliter inflammantem et
in deum excessiuis inicitacōnibus et ardentissimis
affectionibus transferentem qui quidquid ignis
deus est. et huius caminus est in ierusalem. et cris
tus hunc accendit in feruore ardentissime passio
nis. qui solus ille percipit qui dicit. Suspendium
elegit anima mea et mor. o. m. quam mortem qui
diligit videre potest deum. quia indubitanter verū
est et non videbit me homo et viuet. Moriamur
igitur. ingrediamur in caliginē Imponamus silen
cium sollicitudinibus cōcupiscencijs et fantasmati
bus transeamus cum cristo crucifixo ex hoc mūdo

trāſeamus cum cristo crucifixo ex hoc mundo ad
patrē· vt oſtenſo nobis patre dicamus cum philip
po ſufficit nobis· Cum paulo audiamus ſufficit grā
cia mea Exultemus cū dauid dicentes· defecit ca
ro mea et cor meū deus cordis mei· et pars mea deꝰ
in eternum· Benedictꝰ dn̄s in etn̄ū et dicet om̄s po
pulus fiat fiat·

Explicit Itineārium mentis in deum editum a fra
tre Bonauētura generāli ministro et ſeruo ordinis
fratrum minorū· Deo grās·

Breuiloquium Bonauenture in sacram scripturam

Flecto genua mea ad patrem dn̄i nostri ihesu cristi ex quo omnis paternitas in celo et in terra nominatur. vt det vobis secundum diuicias glorie sue virtute corroborari per spiritum sanctum in interiori homine habitare cristum per fidem in cordibus vestris in caritate radicati et fundati. vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis. que sit latitudo. longitudo. sublimitas. et profundum. Scire eciam supereminentem scientie caritatem cristi. vt impleamini in omnem plenitudinem dei. Magnus doctor gentium et predicator veritatis diuino repletus spiritu tamquam vas electum et sanctificatum in hoc verbo aperit sacre scripture que theologia dicitur. ortum progressum et statum insinuans. ortum scripture attendi secundum influenciam beatissime trinitatis. Progressum autem secundum exigenciam humane capacitatis Statum vero siue fructum secundum habundanciam supplenissime felicitatis. Ortus namque non est secundum humanam inuestigacionem sed per diuinam reuelacionem que fluit a patre luminum ex quo omnis paternitas in celo et in terra nominatur. a quo per filium eius ihesum cristum dominum nostrum manat in nos spiritus sanctus. et per spiritum sanctum diuidentem et distribuentem dona singulis sicut vult. datur fides. et per fidem habitat cristus in cordibus nostris. Hec est noticia ihesu cristi. ex qua originaliter manat firmitas et intelligentia tocius sacre scripture. vnde

impossibile ē/q aliquis in ipsam igrediatur agnoscendam/nisi prius fidem cristi habeat sibi infusam/tamq̄ tocius scripture lucernam et ianuam/ ⁊ eciā fundamentum. Est em̄ ipsa fides. omnium supnaturalium illuminacōez. quam diu peregrinamur a domino/et fundamētū stabiliens/et et lucerna dirigens/et ianua introducēs/ſcḋm cui9 mensuram necesse est/eciā mensurari sapiētiā nobis diuinit9 datam/ne quis sapiat plusq̄ oportet sapere/sed ad sobrietatem/et vnicuiqz sicut deus diuisit mensuram fidei. Mediante igitur hac fide. datur nobis noticia sacre scripture/ſcḋm influentiam trinitatis be/ſcḋ. qd expresse insinuat aplūs/in. i. parte auctoritatis prius inducte/Progressus aūt scripturē. sacre/non est coartatus ad leges ratiocinationū/diffinicōn et diuisionū/ſcḋm morē aliaꝝ scientiarū/et nō est coartatus ad partē vniūsitatis. sed potius c̄ ſcḋ. lum supnatuāle pcedat/ad dandā hoī viatori noticiā reꝝ sufficientem/ſcḋm quod expedit ad salutem. ptim per plana verba. partim per mistica/describit tocius vniuersi continentiam/quasi in quadam summa. in quo attenditur latitudo/describit decursum in quo attenditur longitudo/describit excellentiam finaliter saluandorum/in quo attenditur sublimitas/describit miseriam ipsorum dampnatorum/in quo profunditas consistit. non solum enim ipsius vniuersi/verum eciam/ipsi9 diuini iudicij/et sic

describit totum vniuersum/ quantum expedit de ipso habere noticiam ad salutem/ secundum ipsius latitudinem longitudinē altitudinē et profundū. Habēs eciā ipsā in suo processu hec quatuor. secundum quod posterius declarabitur. quia sic exigebat cōditio capacitatis humane/ que magna et multa nata est magnifice et multipliciter capere/ tamquā speculum quoddā nobilissimū. in quo nata est describi non solum naturaliter. verum eciam et supernaturaliter rerū vniuersitas. mundanarū/ vt sic processus sacre scripture attendatur secundum exigēciam capacitatis hūane/ Status vero. siue fructus scripture non est quicūqz sed plenitudo eterne felicitatis. Nam hec est scriptura in qua sunt verba vite eterne/ ideo scripta est non solum vt credamus. verum eciam vt vitam possideamus eternam. in qua quidem videbimus/ amabimus/ et vniuersaliter nostra desideria implebuntur: quibus impletis. vere tunc sciamus supereminentē sciencie caritatem/ et ita impleti erimus in omnem plenitudinem dei/ ad quam quidem plenitudinem conatur nos diuina ipsa introducere scriptura. iuxta predicte sentencie apostolice veritatem. Hoc igitur fine/ hac intentione/ ipsa quidem sacra scriptura perscrutanda est. docenda/ et eciam audienda.

Et eciam vt ad istum bonum fructum et terminū recto perueniamus progressu/ per viam recti itineris scripturarū/ inchoādum ē ab exordio hoc/ vt cū

vera fide ad patrem luminum accedamus flecten-
do genua cordis nostri, vt ipse per filium suum in
spiritu sancto det nobis veram noticiam ihesu cristi,
et cū noticia amorē eius. vt sic ipsum cognoscētes
et amantes, tamquam in fide solidati et in caritate
radicati possimus ipsius scripture noscere latitudi
nem longitudinē altitudinem et profundum, per
hanc noticiam puenire ad plenissimam noticiam
et excessiuū amorem beatissime trinitatis, quo scō
rum desideria tendunt in quo est status et cōplemē
tum omnis veri et boni. ¶ De latitudie scriptuē.

Huius sacre scripture fine cōcupito et intento.
et pricipio credito, simul et inuocato, videndꝰ
est progressus. q̄ntū ad ipsius latitudinē, longitu
dinē sublimitatē et pfundum, sm viā et ordinem
apostolicā documēti. Consistit aūt latitudo i multitu
die suaꝝ ptiū. Lōgitudo vero in descripsioē tpm et
etatū. Altitudo i dscpsioē ierarchiaꝝ gradatū ordi-
natarū. Profunditas i multidie misticorū sensuū
et intelligēciaꝝ. Si vero velimꝰ latitudinem sacre
scpture speculai. Pria fronte occurrit nobis, scptu
ra secūdum in duo testamēta. s. i vetꝰ nouū. Petꝰ āt
occurrit cū multitudie libroꝝ, habꝫ enī libros lega
les. Historiales, sapiales, et ꝓphetales. Jta q pmi
sūt quinqꝫ. Secundi decē. Tercij quinqꝫ. et quarti
sunt sex. Ac per hoc in vniuerso xxvi. Nouū similr
testamētū hꝫ libros hijs correspōdētes, sꝫ q̄druplicē

cause formam. Nam legalibus correspondent lib
euangelici Hystorialibus actus aplici. Sapien-
cialibus eple aplorum et maxime pauli pphetalibus
correspondet liber apoc. vt sit mira coformitas in
ter testamentum vetus et nouum no incotinencia se
suum solum verum eciam i qdriformitate pcium in cuius
figuram et signum vidit ezechiel rotas quatuor facierum
et rotam in medio rote quia vetus e in nouo et econuerso
et in libris legalibus et euagelicis est facies leonis
pter excellenciam actoritatis In hystorialibus e
facies bouis pter excellenciam virtutis. In sapi
encialibus est facies hominis propter prudenciam
sagacem. In prophetalibus libris est facies aquile
propter intelligenciam perspicacem. Recte autem
sacra scriptura diuiditur in nouum et vetus testa-
mentum et non theoricam et practicam sicut phia
quia cum scriptura fundet pprie sup cognicoem fidei q vtique
e fundamentum morum et iusticie et tocius tocius vite no pt
i ea sequestrari noticia rerum seu credendorum a noticia mo
rum secus aut e de phia q no tm de veritate morum vm ec
agit de vero nuda speculacoe considerato. Cum igit scrip-
tura sacra est noticia mouens ad bonum et reuo-
cans a malo et hoc est per timorem ideo diuiditur
in duo testamenta quorum breuis differencia est
timor et amor. Et quia quadrupliciter potest
moueri quis ad ipsum bonum et reuocari a ma-
lo scilicet per ipsa quidem precepta potentissime

maiestatis·vel per documenta sapientissime verita=
tis·vel per extra et beneficia innocētissime bonita=
tis·vel ex omnibus in vnū collectis·ideo tam in no
uo ꝙ in veteri testamento sunt quadriformit̄ tra
diti libri continentes sacram scripturā scd̄m corres
pondentiā ad quatuor premissa Nam libri legales
mouent per precepta maiestatis omnipotentissie
Hystoriales per extra bonitatis innocentissime·
Sapiales p documenta veritatis prouidētissime·
Pphetales mouent ex omni parte p p̄dictorum ag
gregationem sicut manifeste in eis apparet vnde=
ipsi sūt quasi rememorati totius legalis sapientie
et doctrine Est igitur scriptuā sacra similis fluuio
latissimo qui ex cōcursu multarū aquarum aggregat̄
magis ac magis scd̄m ꝙ longius decurrit Nā cum
p̄mo in scriptura essent libri legales·post supuenit
aq̄ sapie hystorialiū librorum Tercio vero supueīt doct
na sapiētissi salomonis·post hec et doctrina sanctorum
pphetarū et tandem doctrina euāgelica reuelata p
os carnis cristi prolata p euāgelistas cōscripta·p
scōs aplōs diuulgata·additis et documētis q̄ spūs
scūs sup eos veiens docuit nos p eos·vt sic oēs ve
ritatē p spm̄ scm̄ iuxta diuinū pmissū edocti·ois ve
ritatis salutaris doctrinā ecce cristi daret·et sacram
scripturā ꝯsūmādo veritatis noticiā dilataret·

De lōgitudie sacre scripture·

Habz eciā sacra scriptura lōgitudinē q̄ ꝯsistit

in descriptione tā tpm q̄ etatū a pācipio scz mundi
vsqz ad diem iudicij Describit aūt p tria tpa mun
dum decurrere· scz per tempus legis nature· legis
scripte· et legis gracie· et in hijs tribus temporibus
septem distinguit etates· Quarum p̄ma est· ab adā
vsqz ad noe· Scda a noe vsqz ad abrahā· Tercia
ab abraham vsqz ad dauid· Quarta a dauid vsqz
ad trāsmigrationem· Quinta a trāsmigracōe vsqz
ad cristum· Sexta a cristo vsqz finem mundi· sep
tima decurrit cū sexta q̄ incipit a quiete cristi in sepul
chro vsqz ad resurrectionē vniūsalē qn̄ incipiet re
surrectionis octaua· et sic scriptura est longissima
qr in tctā° incipit a mūdi et temporis exordio· in
pācipio Geñ· et peruenit vsqz ad finem mundi et tē
poris scz in fine apoc Recte aūt vniūsū tēpus qd de
currit scdm triplicem legem scz inditā interi9· datam
exterius· et desup infusam decurrit p septē etates et
cōsummatur in fine sexte vt sic mundi decursus res
pondeat exordio· Et maioris mūdi decursus respō
deat decursui vite minoris mūdi· scz hoīs pp̄ter q̄z
etiam factus est· Nam p̄ma etas mundi in qua fac
tus est ipsius mundi formatio· casus ipsorum de
monum et confirmatio ipsorum angelorum· Re
spondet quidem recte prime diei· in qua facta ē lux
et diuisa a tenebris· Scda in qua per archam et
diluuium et saluati sunt boni et mali quidem dele
ti· respondet secunde diei in qua p firmamentum

est facta distinctio aquaꝝ ab aquis. Tercia in qua vocatus est abraham et inchoata sinagoga. q̄ fruc tificare et generare debebat prolem ad dei cultum correspondet diei tercie in qua aperuit terra et ꝓtu lit herbam virētem. Quarta in qua viguit regnū et sacerdocium qꝛ dd rex ampliauit cultum diuinū correspondet diei quarte in qua facta est formacō luminārium et stellarum. Quinta in qua transmi grantes inter multos populos vexati sunt et tribu lati respondet diei quinte in qua facta est formacō piscium ex aquis. Sexta etas in qua natus est cristus in hominis effigie qui est vera ymago dei correspondet sexte diei in qua formatus est homo primus. Septima q̄ est quies animarum non ha bens finem correspondet septime diei in qua requi euit deus ab omni opere qꝫ patrarat et sic disting uuntur hee septem etates ꝑ insignia facta q̄ fuerūt in earum exordijs racione quorum correspondet diebus formacionis mundi. Vocatur autem pri ma etas infancia. quia sicut infancia tota obliuio ne deletur sic illa prima etas per diluuium est con sumpta. Secunda puicia. sicut enim in puicia loq̄ incipimus sic in secūda etate facta est distinctio lin guarū. Tercia dicit͛ adolescencia. qꝛ sicut vis ge neratiua incipit tūc in actū suū exire. sic tūc vocatus est abrahā et data est ei circūscisio. et facta est ei ꝓ missio de semine. Quarta dicitur iuuētus. qꝛ sicut

in iuuētute floret omnis etas: sic quarta etate sub regibus floruit sinagoga. Quinta senectus quia sicut in senectute vires minuūtur et decidit pulchritudo: sic in transmigracōne factum est de iudeorum sacerdotio. Sexta etas dicit senium. que sicut illa est q̄ copulatur cū morte habens tamen magnam lucem sapiencie: sic sexta etas mūdi terminatur cū die iudicij et in ea viget sapiētia per doctrinā cristi Sic ergo totus iste mundus ordinatissimo decursu a scriptura describitur procedere a principio vsqz ad finem ad modū pulcherrimi carminis ordinati vbi potest quis speculari. secundum decursum temporis varietatem et multiplicitatem et quietatem. ordinem rectitudinem. et pulchritudinem multorum diuinorum iudeorum procedendum a sapiencia dei gubnāte mūdum. Vnde sicut nullus potest videre pulchritudinem carminis nisi aspectus eius feratur super totum versum: sic nullus videt pulchritudinem ordinacōnis et regiminis vniuersi nisi eam totā speculetur et quia nullus homo tam longeuus est quod totā possit videre oculis carnis sue nec futura potest per se preuidere preuidit nobis spiritus sanctus librum scripture sacre cuius longitudo commetitur se decursui regminis vniūsi.

De sublimitate scripture. ca. x

Habet michilominus sacra scriptura in suo processu sublimitatem q̄ consistit in descripcione ierarchiarum gradatim ordinatorum que sunt

ierarchia ecclesiastica· angelica et diuina seu subce
lestis celestis· et supcelestis ita q̄ p̄ma describit pa
tenter Secdam aliq̄ntulum occulte et t̄cia adhuc ma
gis occulte ⁊ ex descp̄cōe ecclesiastice ierarchie est al
ta· ex descp̄cōe angelice alcio ex descp̄cōne diuine al
tissima ita vt possimus dicē illud pphete· mirabilis
facta est sciā tua ex me cōfor· est et nō po· ad eam ⁊
hoc q̄dem satis recte· Nam cum res habeant esse in
nulla habeāt esse in anima p noticiā acq̄sitam· ha
beat eciā esse in ea et per graciam · Habeant in ea
esse per gloriam et habeant esse in arce eterna·
Philosophia quidem agit de rebus vt sunt in na
tura seu in anima secundum noticiam naturaliter
insitam vel eciam acquisitam · Sed theologia tā
quam sciencia supra fidem fundata et per spiritum
sanctū reuelata agit et de eis que spectant ad gra
ciam et gloriā et eciā ad sapiēciam eternā · Vnde
ipsa subiciēs sibi phicam cognicōnem et assumēs
sibi de naturis rerū q̄ntum sibi est opus ad fabrican
dū speculū per q̄ fiat repn̄tacio diuinoꝝ quasi sca
lam erigit q̄ in suo infimo tāgit· t̄rā ꝫ in suo cacu
mie tāgit celū et hoc totū p illā ierarchiā ipsm xp̄m
q̄ nō tantum racione humane nature assumpte est
ierarchia in ecclesiastica ierarchia verū eciā in an
gelica et media et in sua persona in illa supcelesti
ierarchia beatissime trinitatis ita q̄ per ipsum a
summo capite deo descendit vnctionis gracia non

solum in barbam vnū et eciā in horam vestimenti
q̄ nō tātum in iherusalem supnam vnum eciā in
ecclesiam militātem. Est em̄ pulchritudo magna in
machina mūdana. ꝫ longe maior in ecclesia pulchri
tudine scōꝝ carismatū adornata. maxime ā in ihe
rusalem supna. sup maxima aut in illa trinitate
sūma et beatissima. Ideo ipsa scriptura nō tātum
altissimā habet materiā per quā delectat et per q̄
in altum leuat intelligēciam mentis. nullū eciam
ipsa ē venustissima et miro quodāmodo intellectū
nostrum delectat. et sic magis ac magis delectādo
assuefacit ad diuinorum spectaculorum cōtuitus
et anagogias. De ꝓfunditate.

Habet postremo ipsa scriptura ꝓfunditatem
q̄ cōsistit in multaplicitate misticaꝝ intelligē
ciarum. Nam p̄ter litteralem sensum habet in diu̾
sis locis expom̄ triplicit̄ scꝫ allegorice. moraliter
et anagogice. Est autē allegogica q̄n per vnū fac
tum indicat aliud factū ƀm q̄d credēdum est. Tro
pologia siue moralitas est q̄n per id q̄d factum est
dat̄ intelligi aliud q̄d faciēdum est. Anagogia q̄si
sursum ductio est quando datur intelligi aliud q̄d
desiderādum est scꝫ eterna felicitas bonorū. Recte
aūt hic triplex sensus debet esse p̄ter intelligēciam
litteralem. q̄ sic conpetit ipsius scripture subiecto
Ipi auditori. ipsius origini. ipsius eciā fini. Sub
in quam competit q̄ ipsa est doctrina q̄ est de deo.

que est de deo · de cristo · de opibus repacõnis et de cre
dibili · Vbm enim ius q̄ ad substãciã deus quo ad tri
tatem · crist⁹ quo ad opationē repationis · opus q̄
quo ad omnia hoc ē ipm creeibile · Deus aũt ē tri
et vnus In essencia vnus et in psonis trinus · Jō
scriptura q̄ est de ipso habet in vnitate lrē triformi-
tatem intelligencie · Xpūs em̄ cum sit vnum v̄bū
omnia per ipsum facta dicuntur et in ipso relucent
omnia ita q̄ eius sapiencia ē multiformis et vna
Opera repacõnis cum sint multa · omnia ad cristi
oblationem principaliter habent asspectum · Cre
dibile vt credibile diuersimode relucet ſm diu̇sum
statum credenciū · ideo ꝓpter conformitatem ad ō
nia p̄missa sacra scriptuā in vna lrā multiformē
pit intelligēciam · Cōpetit h̄ auditori q̄ null⁹ ē con
ueniens eius auditor nisi huiꝰ mundus · Fidelis et
studiosus ideo sub cortice lrē aperte ocultatꝰ mis-
tica et profunda ītelligentia · ad compmendū sup
biam · vt ipsius profunditate in humilitate lrē latē
te et supbi conpmantur et in mundi repleantur et
fraudulenti declinentur · Et negligentes exciten-
tur ad intelligentiam ipsorum misteriorum · et q̄a
auditor istius doctrine non est enim vnius gene-
ris sed cuiuslibet · Omnes enim saluandos oportet
aliqua de hac doctrina scire ideo ipsa multiformē
habet quidem intelligentiam vt sic omnem intel-
lectum capiat omni intellectui condescendat ōnem

intellectũ supercedat et omnem intellectum sibi di-
ligenter intendentem multitudine radiositatis sue
illuminet pariter et accendat Competit eciam
principio a quo est quia est a deo per cristum san-
ctum loquentem per ora prophetarum et aliorum
qui hanc doctrinam scripserunt Quoniã aũt de⁹
non tantum loquitur per verba verum eciam per-
fecta· quia ipsius differencie facere est· et omnia cre-
ata tanq̃ dĩ effectus innuũt suam causam· ideo scp̃
tura diuinitus tradita nõ tãtum debet significare
verba verum eciam facta· cristus eciã doctor licet es-
set humilis in carne tamen altus erat in deitate iõ
decebat ipsum et eius doctrinam habere humilitatẽ
in sermone cũ profunditate sentencie vt sicut cris-
tus fuit panniculis inuolutus ita sapiencia dei in
scriptura figuris quibusdã hũilibus inuolueretur
Spiritus eciam sanctus diuersimode illustrabat
et reuelationes faciebat in cordibus prophetarũ
Ipsum eciam nullus potest latere intellectus· et
missus erat docere omnẽ veritatẽ ideo competebat
eius doctrine in vno sermone multiplices laterent
intelligencie· Competit nichilominus ipsi fini quia
scriptura date est vt per eam dirigatur homo in cõ-
gnoscendis et agendis vt tãdẽ perueniat ad optan-
da· Et q2 oẽs creature ad hoc facte sũt vt seruiãt hoi
tẽdẽti ad supnã p̃riam ideo scriptura assumit ip̃as
creaturas spẽs diũsas ut sic p illas doceat nos sapiam

dirigentem nos ad eterna· et q homo nō dirigit̄
in eterna nisi cognitam agnoscat verum credendū
et opatiua fatiat bonum operandum· et affectiua
suspiret ad deum videndum et amādum· ⁊ perfru
endum· Hinc est q scriptura sacra p spiritum scm̄
data assuit librum creature referendo in finem ꝑm
triplicem modum intelligēcie vt sic per tropologiā
habeamus noticiam agendorum materialit̄· p al-
legoriam credendorū veraciter· per anagogiam de
siderandorū delectabiliter· vt sic purgati p virtuo-
sam opacōez illuminati per radiosam fidem et p-
fecti· p ardentissimā caritatē perueniamꝰ tandem
ad brauium felicitatis etne·

De mō pcedendi sacre scripture· Ca· vi·

IN tanta igitur multiformitate sapiencie que
cōtinetur in ipsius sacre scripture latitudine
longitudine altitudie et pfundo vnus ē ꝯis modꝰ
procedendi auctēticus videlicꝫ intra quē ꝯtinet̄ mo-
dꝰ narrationis p̄ceptorius· ꝓhibitiuꝰ exhortatiuꝰ·
p̄dicatiuus cōminatorius promissiuus· deprecatoriꝰ
et laudatiuus· et omnes hy modi sub vno modo
auctentico reponuntur· et hoc quidem satis recte·
Quia enim doctrina est vt boni fiamꝰ et saluemur
et hoc non fit per nudam considerationem sed poci
us per inclinationem volūtatis· iō scripturā diuina eo
mō debuit tradi quō mō magis possetꝰ īclinari ⁊ q ma-
gis mouet̄ affcūs ad exēpla q̄ȝ argumēta magis

ad promissiones quam ad raciocinaciōes magis ꝑ
deuotionē ꝙ diffinitiones · ideo scriptura ista non
debuit habere modum diffinitiuū diuisum ⁊ collec
tiuū ad probandum passiones aliquas de subiecto
ad modum aliarum scienciarū · sed oportuit quod
haberet modos proprios secundum varias inclia
tiones animorū diuersimode animos inclinantes
vt si quis non mouetur ad precepta et prohibita
moueatur per exempla narrata · Si quis non ꝑ
hoc mouetur · moueatur per beneficia sibi osten
sa · Si quis nec per hoc mouetur · moueatur per
monitiones sagaces · per promissiones veraces per
cōminationes terribiles vt sic saltem excitetur ad
deuotionem et laudē dei in qua ꝑcipiat graciam ꝑ
quam dirigatur circa opera virtuosa · Quoniam
igitur hÿ modi narratim non possunt fieri per viā
certitudinis rōnum · quia particularia gesta proba
ri possunt · ideo ne scriptura ista tanꝙ dubia vacilla
ret Ac per hoc minus moueret · loco certitudīs rati
onis prouidit deus huic scriptuē certitudinē aucto
ritatis q̄ adeo magna est ꝙ omnem perspicacita
tem humani ingenii superexcellit et quia non est
certa auctoritas eius que potest fallere · vel falli · sed
eius qui falli quidem non potest · et eciam fallere
nesciat · vt deus et spiritus sanctus · Hinc est qd
ad hoc quod scriptura sacra modo quidem sibi de
bito esset perfecte autenticata n̄ ei per humanam

inuestigacōez traditam sed p reuelacōez diuinā iō
nichil in ipsa contempnendū tamq̄ inutile nichil
respuendum tamq̄ falsum nichil repudiandū tāq̄
iniquum pro eo q̄ spiritus scūs eius auctor pfectis
simus nichil potuit dicere falsum· nichil supfluum
nichil diminutum et ꝓpterea celum et terra transi
bunt vba sacre scripture nō preteribūt qn̄ impleaīt
donec celum et terra transeat iota vnum aut vn9
apex non preteribit a lege donec omnia fiāt salua
tore testante Qui ergo soluerit ea que scripturā do
cet et docuerit sic hominēs· Hic mīm9 vocabiť in
regno celorum Qui autē fecerit et docuerit Hic ei
magnus vocabitur in regno celorum·

De modo exponēdi sacrā scpturā· Ca·vij·

Quēadmodū autem scriptura hic specialem
habet modum procedendi· sic iuxta suum p
cedendi modū· speciali suo mō debet intelligi et ex
poni· Cum em̄ ipsa mltiplicē sub vna specie tegat
intellectum· expositor debet abscondita producere
in lucem et illam obductam manifestare per aliā
scrituram magis patentem· Sicut si exponeret il
lud psalmiste Apprehende arma et scutum et exur
ge in adiutorium meū et velim explicare que sunt
arma diuina dicām q̄ eius veritas et bona volun
tas et q̄ ita sit probandum est q̄ per scripturam a
ptā· nā scbiť alibi· scuto boē vo· t· co· nos· ⁊ iter· scu
to cīrcūdabit te veritas eius· ad quod non potest q̄s

de facili pertingere nisi per assuefactionē lcōmis. Tex
tum et litteram biblie cōmendet memorie alioqui
in expositione scripturarum nunq̄ poterit esse potēs
Unde sicut qui dedignatur prima adiscere elemēta
ex quibus dictio integratur nūq̄ potest cognoscere
nec dictionū signatā. nec rectam legē cōstructōm
sic qui litteram sacre scripture spernit. ad spiritua
les eius intelligencias nunq̄ assurgit. Attendat
autem expositor q̄ vbiq3 non requirenda est alle
goria nec omnia sunt mistice exponenda. Propter q̄
notandū q̄ scriptura quatuor habet ptes. Una est
in qua secundū litterā agit de mundanis naturis
et per illas significat repacōez nostrā sicut appa-
ret in descripsione formationis mundi. Alia est in
qua agit. de actibus et processibus illi9 p̄p. isr litia. et
per illos significat repacōez generis humani. Ter-
cia est in qua nudis verbis significat et exprimit
que pertinent ad nostram salutem quantū ad fidē
vel moēs Quarta ē i q̄ pnūciat nrē salutis misteri
um ptī nudis v̄bis. ptī enigmaticis et obscuris et
propterea i hys locis varys nō ē vniformit̄ exponē
da. Dz aūt expoitor digi i expōe sacre scp̄tuē. p̄ tplicē
r̄glāz q̄ tradi p̄t de v̄bis aug9 in libro de doctrina.
xpiana. Pria ē hec vbicūz i hac scriptura prima ver
borum significacō. significat res creationis siue
singulares actus humane conuersationis. ibidem
res significate p verba prima significā t̄ deide nrē

repacōnis misteria vbi vero prima sig° verborū̄
exprimit fidem sive caritatē ibi nulla est allegoria
querēda· Sc̄da regula est ista·vbi verba hui⁹ scrip-
ture sigt̄ res creacōnis aut conu̇sationis x̄p· ista
hebitici ibi querat ex alio scripture loco quid queliz
res significat et deinde sig̃ficacōez suam eliciat per
verba nude significācia fidei veritatem vel morum
eciam honestatem vtpote si dicatur· Oues pariunt
gemellos fet⁹ ostendat q̄ oues significāt ibi hoīs-
nes et geminos fetus·gemīā caritatē Tercia regu
la est ista·quādo aliqua scriptura habet aliquē in-
tellectum lrālē et spūalem: debet discutere exposi-
tor vtrū illa attributio cōueniat hystoriaco an spi
rituali significato Si forte vtriqz competit·tunc
lrāliter et spiritualiter debet affirmari Si vero al
tero modo tantū·tunc spūaliter debet intelligi sicut
sabbatum legis esse perpetuum sacerdotium eter-
num possessio terre eterna et pactum circumcisiōis
eternum esse· Que autem omnia ad spirituale sig
nificatum referenda sunt· Ad hoc autem q̄ sacra
rum scripturarum per siluam quis secure inceden-
do et exponendo incedat oportet vt prius noue-
rit ipsius sacre scripture veritatem per verba expli
cita· videlicet vt attendat quomodo scriptura au-
tem describit inicium progressum·et consummati-
onem duplicis corporis quasi ex opposito se respi-
cientium bonorum scilicet qui hic se humiliant vt

exaltentur sempiternaliter in futuro et malorum
qui hic se exaltant et eternaliter deprimunt/ vnde
ipsa agit de toto vniũso quantũ ad summũ et vnũ
primũ et vltimum et quantum ad decursũ inter
mediũ sub forma cuiusdam crucis intelligibilis ĩ q̃
describi habet quodãmõ videri lumine mentis· to-
ta machina vniũsi ad quã quidẽ intelligẽdam oꝫ
nosse rerũ principiũ dm̃· ipsarũ rerum creationem
lapsum redemptionẽ p̱ sanguinẽ reformationem
per graciã curationẽ per sacramẽta et tandẽ retri
bucõnẽ per penam et gloriam sempiternã. Et quia
hec doctrina tã in scripturis sanctorũ quã eciã doc-
torũ sic diffuse tradita est vt ab accidentibus ad
scripturã sacram audiendã non possit per longa tẽ
pora videri vel audiri ꝓpter qꝫ eciam noui theologi
frequenter sacram scripturã exhorrent tanq̃ incer
tam et inordinatã et tanq̃ quãdã siluã opacam·
rogatus a socijs vt de paupertatula scienciole nr̃e
aliquid breue in summa diceret de veritate theolo
gie· eorum precibus deuictus assensu breuiloquiũ
quoddam facere in quo summatim non omnia ſꝫ
aliqua magna oportuna ad tenendum breuiter tã
gerentur· addens simul cum hoc rationem aliquã
ad intelligendũ ſꝫ qd̃ oportebat ꝰ occurrebat pro tẽ
pore· ¶ Quia vero ipsa theologia sermo est de ipso
deo et de primo principio· vtpote quia enim ipsa
tãquã sciencia et doctrina altissia oĩa resoluit ĩ dm̃

tamquã in principiũ primũ et summũ ideo in assig
natione rationũ in omnibus que in toto hoc opus
culo vel tractatulo continẽtur conatus sũ rationẽ
sumere a primo principio vt sic ostenderet veritatẽ
sacre scripture esse a deo de deo et secũdũ deũ et ꝓpẽ
deum vt merito ista sciencia appareat vna esse et
ordinata et theologia nõ immerito nũcupata. Si
qd igit͛ iperfectũ vel obscurũ ꝟ sↄfluũ ꝟ oblitũ vel mi
nus rectum ibi fuerit. venia occupacõni et breuita-
ti temporis et paupercule sciencie cõcedatur Si qd
vero rectum. soli deo honor et gloria referatur. vt
autem sequẽcia clarius elucescant titulos partic
lares capittulorum premittere curaui ad facilio
rem mẽoriam et lucidiorẽ cõtuitũ dicẽdorum que
septem ꝑticionibus septuaginta duobus capittul
distiguntͬ. Finit prolog⁹. ¶ Ca. pme ptis.

Prima pars de trinitate dei habet capittula ix
et hec sunt. Primũ est de illis vij. de quib⁹ est
theologia in sũma. Secũdũ quid tenendũ de trini
tate ꝑsonarũ ⁊ vnitate essencie. Terciũ de isti⁹ fidei
intelligẽcia sana. Quartũ de isti⁹ fidei expressione
theologica. Quintũ de vnitate nature diuine i mul-
tiformitate appariciõnũ Sextũ de vnitate diue nẽ
in multiplicitate appropriatorũ. Septimũ de omni-
potencia. Octauum de dei sapiencia predestinatiõe
⁊ presciencia Nonum de voluntate dei ⁊ prouiden-
cia. ¶ Capła scḋe partis.

Secūda pars de creatura mundi habet capitula xij. Primum de productione mundi totalis Secūdū de natura corpali quantum ad fieri Tercium de natura corpali quantū ad esse Quartū de natura corpali quantum ad influere et opari. Quintum de modo describendi predicta in sacra sciptuā Sextū de productione supnorum spirituum. Septimum de apostasia demonum Octauum de confirmatione angelorum bonorū. Nonum de de productione hominis quantū ad spiritum. Decimum de productione quantum ad corpus Undecimum de productione eius quantū ad totū cōiūctū Duodecimū de cōplecōe et ordinacōe tocius mundi consūati. Capłā quarte ptis.

Tercia ps de corruptela pcti habēs capitula xi. Primum ē de origine mali in cōmuni Secūdū de pmorū pntum tēptatione Terciū de pmorū pntū trāsgressione. Quartū de pmorū pntū puitione Quintū de originalis pcti corruptione Sextū de originalis trāsfusione. Septimū de origīalis pcti curatione Octauū de origine peccatorū actualiū Nonū de ordinacōe et distinctione capitalium. Decimū de origine et qualitate peccatorū venialiū Undecimū de oigie pcōꝝ fialiū q̄ sūt pcā in spiritū sanctum. Capłā. x. ptis.

Quarta ps de icarnacōe vbisi q̄ sūt. x. capłā. Primū de rōe q̄ vbū di dūit icarnai l' decuit

Secundum de ratione quantū ad vnionē naturaꝝ Tercium de incarnacōe q̄tum ad modum· Quar-
tū de incarnatione quantum ad plenitudinē tem-
porū· Quintum de plenitudine gracie cristi q̄tum
ad carismatum in affectu· Sextum de plenitudine
sapiencie ī ītellectu· Septimum de perfectione me
riti in effectu· Octauum de passione cristi q̄tum ad
statum pacientis· Nonū depassione q̄tum ad mod
paciendi· Decimum de passione q̄tum ad exitum
passionis· Capl̀a quinte partis·

Quinta pars de gracia spūs sancti habet ꝯ
capl̀a decē· Primū de grā in q̄tum est do-
nū diuinitus datū· Scdm de grā in q̄tū
educit liberū arbitrium extra peccatum· Tercium
de grā in q̄tū iuuat ad bonum meritorium· Quar-
tū de ramificacōe grē ipsius in hitus virtutū· Qui-
tum de ramificacōe ipsi⁹ ī hitus donoꝝ· Sextū de
rāificacōe ipsi⁹ ī hitus btitudinū ꝯ p cōsequēs fruc-
tuū· Septimū de excercicō grē respcū credēdorum·
Octauū de excēcicō r̄spcū diligēdoꝝ· Nonū de excer-
cicō grē respcū agēdoꝝ p̄ceptoꝝ et cōsilioꝝ· Decīm
excēcicō grē r̄spcū petēdoꝝ ꝯ orādoꝝ·

Sexta ps d̉ medicīa sacmētali/cui⁹ ca· sūt xiij
Primū d̉ sacmētoꝝ oigie· Scdm de sacramēto
rū nāracōe/3· d̉ sacramētoꝝ nūo ꝯ distictōe/4· d̉ sac
mē· īstitucōe/5· de sacra· d̉spēsacōe/6· de sacra· ītati
one· /7· de constitutione et integritate baptissimi

Octauū de integritate confirmationis· Nonum de integritate eukaristie · Decimum de integritate penitencie · Undecimū de integritate vnctionis extreme · Duodecimū de integritate ordinacōis · Tredecimū de integritate matrimonij·

Septima pars de statu finalis iudicij habēs capl̄a septē Primū de iudicio i cōmuni· Secundū est de antecedētibus ad iudiciū cuius est pena purgatorij Terciū de antecedentibus ad iudicium cuius sunt suffragia ecclesiastica Quartū de cōcomitantibus iudiciū sicut est conflagracio ignium Q̄ntū de cōcoītātib9 sicut ē r̄surrectio corpm· Sextū de cōseqn̄tibus· s· de igne infernali· Septimū & vltimū de gloria padisi·

Incipit liber p̄m9 de trinitate dei Cap^m^ p̄mū

In principio intelligendum est/ q sacra doctrina videlicet theologia/ que principaliē agit/ de p̄mo pn̄cipio· s· de trino & vno/ de vij· agit i vniūso/ s· de trinitate dei/ de creaturā mūdi· De corruptela pcc̄i· De icarnacōe v̄bi· De grā spūs sci De medicīa sacmētali Et de statu finalis iudicij. Rō aūt hui9 veritatis· hec ē/ q cum sacra scripturā/ sū theologia/ sit scia/ dās sufficiētē noticiā de p̄mo pn̄cipio/ secundum statum vie/ iuxta quod expedit ad salutem/ et deus non tantū sit rerum principiū et exēplar effectiuū i creacōe/ sed refectiuum in redemptione/ & pfectiuū in retributione/ ideo nō tm̄ agit

de deo creatore sed eciam de creatore et de creatura
Et quia creatura rationalis que est quodammo-
do finis omnium, non stetit · sed suo casu reparari
indiguit · ideo agit de corruptela · medico · sanitate, et
mediciana · tandem de curatione perfecta · que erit in
gloria, impijs in penam proiectis · Ideoqꝫ ipsa est sci
encia, sola perfecta, quoniam incipit a primo, quod
est primum principiū, et peruenit ad vltimum, qd
est premium eternum Incipit a summo, quod est
deus altissimus creator omnium, et peruenit ad in
fimum, quod est eternale supplicium · Ipsa eciam
sola est sapiencia perfecta, que incipit a tam sum-
ma · vt est principium causatorum vel creatorum
vbi terminatur cognitio phica, et transit per eam
vt est remedium peccatorum, et redit in eam, vt est
premium meritorum, et finis desideriorum · et in
hac cognitione est sapor perfectus, vita et salus ani
marum, et ideo ad adiscendam eam, inflammari de
bet desiderium omnium cristianorū Ex hijs patet
ꝙ theologia sit de tot, et de tam varijs · est tamen
sciencia vna, cuius subiectum, vt a quo omnia, est
deus, vt per quod omnia, cristus, vt ad quod om-
nia · opus reparatoriū · vt circa qd oīa, vnicum carita
tis vinculū, quo celestia · terrestria cōnectūt, vt de q
omnia in libris canoīcis cōphēsa · credibile, vt credi
bile, vt de quo oīa i libris expoītoꝝ · credibile vt in
telligibile, secūdum augustinū de vtilitate credendi ·

et quia qđ credimus debemus auctoritati et qđ in-
telligimus rõni. Capitulũ secundũ.

Primo igitur de trinitate dei tria consideranda
sunt scilicet qualiter vnitas substãcie et nẽ
simul stent cum pluralitate personarum. Secũdo
qualit̃ cũ pluralitate apparitionũ. Tercio qualiter
cũ plitate appropriatorũ. De pluralitate igit̃ psona
rũ in vnitate naturẽ hoc dictat recta fides. tenẽdũ
scilicet q̃ i vnitate naturẽ tres sunt persoẽ pr̃ fili9
spũs scũs. Quarũ pma est a nulla. scđa p gnãcõez
ẽ a sola pma Tercia p spiãcõez siue pcessionẽ est
a pma et scđa. ita q̃ trinitas psonarũ nõ excludit
ab essẽcia diuina summã vnitatẽ. simplicitatẽ. in-
mẽsitatẽ. eẽnitatẽ ꝛ incõmutabilitatẽ. nẽcitatẽ. et
eciã pmitatẽ quin pocius icludit sũmã fecũditatẽ
caritatem libeãlitatem equalitatẽ ꝯnaturalitatẽ cõfor
mitatem et inseperabilitatẽ que omnia fides sana
intelligit. esse in beatissima trinitate. Rõ autem
huius veritates hoc est quia fides nostra cum sit
principium cultus dei. et fundamentũ eius que se
cundũ pietatẽ ẽ doctrĩne dictat de deo senciendũ esse
altissime et pyssime. Non autem sentiret altissime
si non crederet q̃ deus posset se summe communicare
Non sentiret pyssime si crederet eum posse sed nol-
le Ideoq3 vt altissime et pyssime senciet. dicit dm̃
se summe communicare eternalit̃ habẽdo dilcm̃ et
cõdilcm̃ ac p hoc dm̃ vnũ ꝛ tnũ. Huic autem fidei

inquātum dictat de deo piyssime senciēdum attesta
tur tota sacra scriptura que dicitur ꝓm pietatem
doctrina quia dm̄ fatetur habere prolem quam sū
me diligit·verbum sibi coequale quod ab eterno
genuit ī quo cuncta disposuit·per quod cūcta pro
duxit et regit·Per quod eciam carnem factum ꝓ
summa benignitate hominem redemit preciosissiō
sanguine eius·Redemptumqȝ cibauit per quod ecī
am in fine mundi sūmam misericordiā imparcien
do ab omni miseria liberabit·vt per cristum oēs
electi sint filiy sūmi patris·in quo eīt omnis pieta-
tis cōsummatio et dei ad nos et ecōuso Inq̄tū aūt
fides dictat de deo senciēdum altissime nō tantū at
testatur ei sacra scriptura verū eciā omnis creaturā
iuxta quod dicit aug9·xv°·de trinitate ca·iiiy·Nec
enim diuinorū librorū tantūmō auctoritas·deum
e ē ꝑdicat·sed omnis que nos circūstat ad quam
nos eciam ꝑtinemus vniūsa ipsarum rerum natu
ra·proclamat se habere prestantissimū conditorē
qui nobis mentem rationeqȝ dedit qua viuencia
non viuentibus·sensu predita non sencientibus-
intelligencia non intelligentibus·immortalia im-
mortalibus·impotentibus potencia·iniustis quidē
iusta·deforibus spēosa·malis bō·icorruptibilia
corruptibilibus·immutabilia mutabilibus·inuisi-
bilia quidem visibilibus·incorpalia corpalib9 btā
miseis ꝑferēda iudicamus·ac ꝑ hoc qm̄ rb9 catis

creatorem sine dubitacōe ꝓponimus Oportet et eū summe viuere et cuncta sentire atqȝ intelligere · et mori corrumpi mutariqȝ non posse. Nec corpus esse sed spm̄ omnipotentissimū iustissimū · spiritualissimū · speciossimū · optimū · beatissimūqȝ fatiamꝰ Ecce in hys duodecim includuntur · altissime nobilitates esse diuini · que tn̄ possunt ad tria reduci · s · eternitatem sapiēciam et btītudinem · et hec tria ad vnū scȝ ad sapienciam in qua īcludunꝰ mēs generans verbū nascens et amor vtrūqȝ nectēs in quibus fides dictat beatissimā consistere trinitatē et qm̄ sūma sapiencia potuit trinitatem · ponit eciam nichilominꝰ omnes prius habitas nobilissiās ꝯdicōes · videliȝ vnitatē simplitatē ⁊ ceteās cōseqn̄tes · nēce est omnes p̄dcās nobilitates diuī eē siml stāe cū btīssima tnitate.

Caplm̄ terciū.

Ad istius autē fidei intelligenciam sanā docȝ doctrina sacra ꝙ in diuinis sunt due emanationes · tres ypostases · quatuor relacōes quinqȝ notiones · et ex hys tātum tres ꝓprietates ꝑsonales Rō aūt ad intelligēciā predictoꝝ hec est quia cū p̄mū et sūmū principiū hoc ipso ꝙ primum sit simplicissimū hoc ipso ꝙ summū · sit perfectissimum ideo ꝑfectissie se ꝯicat ꝙ ꝑfcīssimū ⁊ īdisioēȝ oīodā ꝑuat hͦ ip̄o ꝙ siplicissim̄ ⁊ iō salua vnitate nē sūt ibi moī emanādi ꝑfcē · moī āt ꝑfcē emanādi sunt duo tm̄ · s · ꝑmodū nē ⁊ volūtatis · Primꝰ ē gnātio

Secundus spiratio siue processio et iō hȳ sunt ibi Quia vero duabus emanatioibus substātificis necesse est emanare duas ypostases necesse ē eciam ponere ypostasim primo pducētē ab alio nō emanaē ne sit infinitū abire· iō sunt ibi tres ypostases Et quia cuilibz emanationi rūdet duplex habitudo relatiua ideo sunt q̄tuor relationes· s· p̄rnitas filiatio· spiratio· et processio Qui vero p has habitudines innotescūt nobis diuine ypostases et preter hec eciam ypostasis illa in qua est prima rō pīcipiandi· vel pducēdi innotescit qr nō pducitur nā hoc nobilitatis in ipsa Ideo quinqz sunt nationes scilicet quatuor relationes predicte cū innascibilitate Et quia quelibz psonarum habet vnā pprietatē· p quā principaliter innotescit ideo tres tātū sunt pprietates psonales q̄ hys noibus exp̄mūt pprie et pīcipaliter· s· pr̄ et filius et spūs scūs Cū em̄ pprīū sit pr̄is esse innascibilē siue ingenitū esse pīcipīū nō de pīcipio esse patrē innascibilitas notificat ip̄m p modum negacōis licz ex ɔseqūti per modum positionis quia innascibilitas in patre ponit fontalem plenitudinem principium non de pricipio per modum positionis cum negatione· esse patrem per modum positionis et habitudinis proprie complete et determinate Similiter cum filius sit ymago vbū et filius ymago noiat illā psonā vt silitudiez exp̄ssā· vbū vt silitudiez expressiuā· filius

vt similitudinē ypostaticam Rursus ymago noi-
nat vt similitudinē cōformē· Verbū· vt similitudi
nē itellectualem· Filius similitudinē cōsequēcialem
Per hunc modū cum ꝓpriū sit spūs sancti eē do-
nū· esse nexum seu caritatē amborū· eē eciam spm̄
sanctum donū nominat datū voluntarium· carita
tas siue nexū vt datum voluntarium ⁊ precipuū.
Spūs· vt datū voluntariū p̄mū ⁊ ypostaticū· Hinc
est ꝙ ista tria noia q̄ sc̄ pater filius et spūs scūs
trium ꝑsonarū ꝓprietates insinuantur· Hec igitur
tenenda sunt ad fidei trinitatis intelligenciam sa-
nam· Ca· quartū·

AD huius aūt fidei expressionem catholicam
tenendum est scdm sacrorū doctorū documē
ta ꝙ in diuinis sunt duo modi predicādi scꝫ ꝑ mo
dum substāciale et relationis· tres modi suppone
di scꝫ eē nature siue essencie· persone et notionis·
quatuor modi substāciam significandi scꝫ noīe essē
cie substācie ꝑsone et ypostasis· Quinqꝫ modi dicē
di scilicet quis· qui· que· quod· et quid· Et tres moi
scꝫ scdm differentem modum existendi secundum
differētem modum se habendi et secundū drēntem
modū itelligendi modū Ratio aūt p̄dictorū hec ē
ꝙ cū p̄mū pricipiū sit ꝑfectissim̄ sit ⁊ siplicissim̄ ō-
maqꝫ ꝑfcōis sūt de ipō dnr ꝓprie ⁊ vē q̄ ā īfcōis sūt
ā· n̄ dn̄r· ā si dn̄r ꝑ assūpcōez hn̄e nē dn̄r ł trāslatē·
cū igit̄ x sit p̄nta· s· sba· q̄titas· rla°· q̄litas ac° pas°

vbi·quando·situs·et habere/quinq3 vltima ꝓprie
spectāt ad corꝑalia seu mutabilia et ideo nō attri-
buūtur deo nisi trāsumptiuo modo seu figuratiō
Alia vero quinq3 precedencia deo attribuūt̄ secūd
id ꝙ cōpletionē dicunt ita tamē ꝙ diuinā simplici
tatem nō impediunt Omnia ergo p̄dicamēta sūt
ad ipsum ꝙ ē illud de quo predicantur et ita per cō
ꝑationem ad subiectum in quo sunt omnia dicūt̄
trāsire in substāciam·relationē tantum excepta·
que cum duplicem habeat comꝑationem·s·vt ad
subiectum in quo·et ad t̄minū ad quē·ꝑmo° trā-
sit ne faciat comꝑanem sed secundomodo manet
vt faciat distinctionē·Et hinc est ꝙ substācia con-
tinet vnitatem et relacō multiplicat t̄nitatem Jde
oq3 manent ibi duo modi tantum p̄dicandi diffe-
rentes De quibus dat̄ regula talis Quecūq3 dicūt̄
secundū substāciā de oībus dicūt̄ et sigillati ꝛ siml
et singulariter· que vero secūdū relationem aut n̄
de omnibus dicuntur·aut si de pluribus pluraliter
vt relati·distincti·similes·equales·ꝓpter relatio-
nem intrīsecam Nomē autem t̄nitatis cōꝑhendit
vtrūq3·qm̄ pluēs pn̄t esse relacōes in vna ꝑsona
sic sūt plēs ꝑsoē i vna nā iō distictō i nocōe nō ifert
diuisificacōez ꝑsoē nec distictō ꝑsoē plificacōz nē ꝛ
ꝑ·n̄ q̄tq̄t ꝯueit essēcie ꝯueit nocōi l' ꝑsoē nec ecōu°
et hic ē ꝙ sūt ibi t̄s moi supponēdi de q̄b9 dai ꝯsue
uit tn l'regl'a· Suppoita essēcia n̄ suppoit̄ notio nec

ꝑsona et supposita notõe ñ supponit eẽnciam nec ꝑso
na/et supposita ꝑsona nõ supponit eẽncia nec notõ.
sicut p3 ꝑ exempla/et qm̄ vera distinctio ẽ i suppositis
sbe manẽte essẽcia vna. ideo nãe est ibi multiplicit
signficari substãciã. s. vt cõicabile et incõicabile. vt
cõmunicabilẽ ꝑ modũ abstraticionis per nomen
essencie et per modum cõcretionis et per nomẽ sub
stancie. vt in cõicabilẽ vero vel ut distinguibilem ꝑ
nomẽ ypostasis vel vt distinctam per nomen ꝑsoẽ
vel alter. s. distinctã qualitercumq3 et sic ypostasis.
vel notabiliter et perfecte et sic ꝑsona. Exempla ho
rum quatuor sunt in creatura hũanitas homo. ãs
homo petrus. primũ essenciam. scdm substãciam.
tercium ypostasim. et quartũ ꝑsonam dicit/et qa
in persona que distinguit̃ nõ solum est considerare
eum qui distinguitur. sed illud quo distinguit̃ et
hec est ꝓprietas siue notio. ideo necesse est q̄ in di-
uinis sint quinq3 modi dicendi et querendi. scilicet
quis ratione ꝑsone. qui ratione ypostasis. quia di
cit suppositum substãcie in distincte. que ratione
notionis. quid ratione substancie. quid siue quo.
rõe eẽncie/et qm̄ hij oẽs modi i vnitate eẽncie radicã
tur q2 q̄d q̄t ẽ i deo ipẽ deus vnus et solus. ideo ñ ponũt i
diuinis nec ꝑ eẽnciã nec secũdũ eẽ ꝓ ꝓptea sunt tm̃ tres
modi dicendi. s. ꝑ modos eẽndi siue emanãdi. sic dif-
fert ꝑsona a ꝑsona. ꝑ mõs se habẽdi. sic dr̃t ꝑsoã et
eẽncia q2 vna ꝑsoã ad alterã refert̃ ꝓ iõ distiguit̃.

Essentia vero nō refertur ad alterā et ideo nō disti=
guitur Scd'm modos eciam intelligendi sicut dif=
fert vna ꝓprietas substancialis ab altera vt boni
tas et sapiencia Prima differentia ē maior vel per
fecta et summa q̄ possit repiri in diuinis Et enim
in suppositis ita ꝙ vnum nō dicitur de altera Se=
cunda differencia est minor quia est in attributis
licet em̄ vnum possit dici de alio vt ꝑsona de essen=
cia aliud tamen dicatur de vno quod non de altero
vt ꝑsona distinguitur et refertur: eēncia vero non
Tercia vero drā est minima· quia est in cōnotatis
licet enim vnum de altero dicatur adīuicē et idē
possit dici de vtrisq; nō tamē idem cōnotatur vtro
biq; nec per idem datur intelligi vtrāq;· Ex p̄mo
modo differendi oritur pluralitas ꝑsonarū Ex se=
cūdo modo pluralitas p̄dicationū substātialiū et
relatiuarum Ex tercio pluālitas eēnciatiū ꝓprie=
tatum et notionū siue ab eterno· siue ex tpe· siue
ꝓprie· siue transumptiue· siue cōmuniter· siue ap=
ꝓpriate dictorum extra sunt manifesta Hys ītel=
lectis claret satis ꝙ quid sciendum et qualiē loquē
dū de summa trinitate diuinarum ꝑsonarū·

¶ De vnitate nature diuine et m̄ltiformitate ap
paritionum· ¶ Caplm̄ quintū·

SEcūdo aūt de plitate appicōm doc; dīna doct=
na h⁹ eē tenēdū ꝙ cū de⁹ sit icāuscꝑtiblis In=
uisibil· icōmutabil· nichilo⁹ tn̄ hitat speāliter in

sanctis viris. In terris apparuit patriarchis et ꝓ
phetis descẽdit de celis misit et filiũ et spm̃ scm̃ ad
salutẽ humai generis. Et licet in deo sint ĩdiuisa nã
virtus. et opacõ trinitatis. missio tamen vel appa-
ritio vni⁹ ꝑsone non est missio vel appaicõ alteri⁹
Licz em̃ sit ibi sũma equalitas soli⁹ tamen patris
est imttere et nõ mitti. Spiritus sancti est tãtum
mõ mitti respcũ diuinaꝝ personaꝝ. nisi forte dica-
tur mittere hominẽ assũptũ filij aut ẽ mittẽ ⁊ mit
ti sicut ex scripturis ꝑt colligi. Intelligẽcia aũt ⁊ rõ
predcõrũ hec est. quia licet primũ pricipiũ sit imẽ-
sum et incircũscriptibile. sit incorporeũ et inuisibile
sit eternũ et incõmutabile. Principiũ tamẽ est re-
rum spũaliũ et corpaliũ. natualium ⁊ gratuitarũ
ac per hoc rerũ eciã mutabilium sensibilium et cir
cũscriptarũ. ꝑ quas licet ipse incõmutabilis insen
sibilis ĩcircũscptus. seipsũ reddit maifestũ et notũ
Reddit aũt se maifestum. et notũ gnãliter. ꝑ vniũ
sitatem suorum effectuum ab ipso emanancium in
quibus dicit̃ esse ꝑ essenciam potẽciã et presenciã
q se extendit ad omnia creata. Reddit eciam speci
aliter notum per aliquos effectus qui in ipsum ei
specialiter ducunt ratione quorum dicitur habita
re apparere. descẽdere. mitti et mittere. Habitare
namqz dicit effectum spũalẽ cũ acceptione sicut est
effectus grãe gratum facientis que em̃ est deifor
mis et in ipsum deum reducit et deum facit nos

habere et haberi a nobis ac p hoc et inhabitare in nobis et gracie effectus ꝯis ē omnibus psoīs ideo vna psona nō habitat siñe alia immo simul tota trinitas Appere vero dicit effectū sensibilē cum expressa significacōe. sicut spūs scūs apparuit ī colūba Et qm̄ sicut psone diuine distincte sunt sic distincte significari possūt et signis et noībus. ideo quelibet psona potest p se apparē et appicio ꝑt omib9 competere siue insimul siue cuilibꝫ p se. vnde ꝙ spiritus scūs dicitur in linguis igneis ⁊ colūba apparuisse. hoc non est p nouum vinculū vel officiū spiritualem sed p vnionem que est inter signatum ⁊ signum et sibi specialiter et modo et origine deputatū Descendere aūt dicit vtrumlibet effectuum predictorum cum inchoatione Deus enim beatissimus angelis semper est presens in celis quia in eis semper inhabitat et apparet Peccatoribus aūt in terris est modo vt absens et quantum ad graciam et quantum ad noticiam et ideo cum incipit apparere vel inhabitare de presente cel'et quasi absente nobis fit presens ēris. et ideo licet in se non mittetur nobis tñ descendere dicitur Mitti vero dicit effectus predictos cum eterna productiōe. Tūc enim pater mittit filium cum faciendo eum nobis presentem per noticiam vel graciam insinuat ꝙ ab ipso procedit et quia pater a nullo procedit. ideo nusꝙ̄ mitti dicitur Quia vero filius et producit

et producitur· ideo mittit et mittitur· Quia vero
spiritus scūs eternalit̄ producit̄ sed non ꝑducit m̄
si ex tempore· ideo ipsius ē ꝓprie mitti et non mit-
tere nisi respcū̄ creature Ex quo patet ꝙ hee sunt
im ꝓprie et exponēde Spiritus sanctus mittit se ⁊
mittit filium· filius mittit seipsum· nisi intelligat̄
incꝯtū̄ est de virgine natus· patꝫ eciam ꝙ mittere
et mitti nō cōpetit omnibus quia licet dicat effec-
tum increatura· dicit tamē relationē intrinsecam
ꝫ ꝙ mittere dicit auctoritatē Mitti dicit sub auc-
toritate ratione ꝓductiōis eterne interi⁹ ip̄ortate

De vnitate nē dine i mlaformitate a ꝓpriatorꝫ

Tercio vero de pluralitate appropatorū hoc
docet scriptura tenendū Quia licet omnia es-
senciala omnibus ꝑsōis equaliter et indrn̄t con-
ueniāt· Tamē prī dicitur appropari vnitas· filio
veritas· spūi sancto bonitas· et iuxta hanc sumitur
scda appropriatio hylarij· scꝫ eternitas i prē Spēs
in ymagine· Vsus in munē· Iuxta hanc sumit̄ ter-
cia scꝫ in patre ratio principiandi· In filio ratio
exemplandi· in spiritu sancto ratio finiendi· Et
iuxta hāc sumit̄ quarta scꝫ omnipotēcia patri· om-
ni sciencia filio voluntas siue beniuolencia spiritui
sancto Hec dicuntur appropriari nō ꝙ fiāt ꝓpria
eū̄ sꝑ sit ꝯia· ꝫ ꝙ ducūt ad itelligēciā ⁊ noticiā ꝑsō-
rū̄ viz ēū ꝑsoꝝ Itellīcia aūt ⁊ rō predictorum hec
est Quia enī primum principiū est nobilissimum

et perfectissimū ideo cōditiones eius nobilissie et
generalissie in eo repiunt̄ in sūmo· Hee aūt sunt
vnū verū bonū que non contrahunt ens ꝑm suppo
sita sed ꝑm rationē Nam vnū noiat ens vt cōuē
rabile et hoc habet ꝑ indiuisionē sui in se· verū ꝑm
qd cognoscibile et hoc habet ꝑ indiuisionē sui a ꝓ
pria specie· Bonū ꝑm qd cōmuicabile· Et hoc habet
per diuisionē sui a ꝓpria opatione et quia hoc tri
pliciter· indiuisio se habz scdm ordinē ꝗtū ad ra
tionem intelligendi ita ꝙ verū ꝑsupponit vnum et
bonū presuppoit vnū et verū Hinc est ꝙ hec attri
bunt̄ primo pricipio in summo ꝙ perfecta et gnā
lia et appropant̄ tribus persoīs· ꝙ ordinata· et io
summe vnū prī qui est origo ꝑsonarū Sūme verū
filio qui est a patre vt vbū Sūme bonum spiritui
sancto qui est ab vtroz vt amor et donū et ꝙ sum
me vnū· ē sūme pmū· nāqz carz oī incep cōe et q̄a
summe verz ē sūme eq̄le et pulchz z ꝙ sūme bonū
ē sūme utile z ꝓficuū· Hic orit̄ scda appropa° hy
lary q̄ ē eternitas i prē et ꝙ n̄ hz pricipiū ß ē oīo pm
Spēs i ymagie· i· i vbo ꝙ sūme pulchz· vsus in
munere id est in spiritu sancto quia summe ꝓficu
um et cōmunicatiuū quod per alia verba sic insinu
at augꝰ In patre vnitas· In filio equalitas· In
spiritu sancto vnitatis eq̄litatisqz cōcordia Rur
sus quia summe vnum et primum tenet rationē
principiandi et originandi· Summe pulchrum

et speciosum tenet rationem exp̄medi et exemplā
di Sūme proficuū et bonū tenet rationē finiendi
quia bonum et finis idem Hinc oritur Tercia racō
appropriandi efficienciā pr̄i exemplaritatem filio·
finalitatem spiritui sancto· Rursus quia a primo
principio fluit omne posse a p̄mo et sūmo· exēpla-
ri fluit omne scire ad sūmū finē tendit omne velle
ideo necesse ē p̄mū esse omipotētissimū sapientissi
mū beniuolentissimū· Vnitas autem p̄ma et sum-
ma rediens supra seipsam reductōe pfecta est om
nipotētissime Sic et veritas sapientissima ꝛ boni-
tas beniuolentissima et hec appropriantur quia or-
dinē insinuant Volūtas eīn dat preintelligere cō-
gnicōēz et voluntas et cōgnitio p̄supponūt potenci
am et v̄tutē quia posse scire ē aliquid posse· Ex hys
apparet q̄ sint appropriata et quibus ꝛ qua de cau
sa· hec tria vltima scz potencia sapiencia ꝛ volūtas
sūt potētissime illa ex quibus in scripturis laudat̄
trinitas sūma et ideo de hys aliquid breuiter dicē
dum est et sūmatim·

De omnipotēcia· Ca· vij·

IGitur de dei oīpotēcia ɓm sacrā scp̄turā hec
sunt tenēda videlicz ꝙ deus est oīpṡ· ita tñ
ꝙ ei nō attribuūt̄ actus culpabiles vtpote mētiri
et male velle Nec actus penales vt metuē ꝛ dolere
nec act⁹ corpales seu mateīales vt dormire ꝛ am
bulare nisi forte transumpte· nec act⁹ icōueīentes

vt posse facere maiorem se vel album dm̄ sibi equa-
lem vel infinitum actu et cōsimilia quia vt dicit an-
selmꝰ· ꝙ quodlibꝫ incōueniens eciam minimū est
ipossibile apud deum licet aūt hoc nō possit· est tm̄
omnipotens· vere· ⁊ perfecte· Intelligencia autem
et racio predcōrū hec est· Quia primū principium
est potens potencia· que est potencia simplex et idō
distributio addita ei distribuit pro hys que posse ē
posse simpliciter· hec aūt sunt que egrediuntur a po-
tencia cōpleta et ordinata· Potenciā autem cōple-
tam· dico que nō potest deficere nec potest sucumbē
nec potest indigere· Sed potencia in peccando defi-
cit· in paciendo sucūbit in corpalibus actioībus in
digenciam includit· Diuinā vero potēcia ꝗ sūma
et perfectissīa est ideo nec est de nichilo nec est sub
aliquo nec eget aliquo alio Ac ꝑ hoc nec culpabili-
a nec penalia nec materialia potest· et hoc quia po-
tēcia cōpleta omnipotēs est· Potenciā autē ordina-
tam contingit tripliciter d· s· vel· ꝓm actum vel ꝓm
aptitūdinem exparte creature vel secūdū aptitudi-
nē exparte solius virtutis icreate· Qd possiblē ē po-
tēcie ꝑmomō dcē ē nō tm̄ possibiblē ꝫ eciā actuale
Qd scdomō ⁊ n̄ ꝑmō ē possiblē simplē ꝫ n̄ actuale·
Qd aut t̄cōmoͦ nō ꝑmo l' scdo ē possiblē do ꝫ ipos-
sibile creature· Qd autem n̄lloͦ ꝑdcōꝝ mōꝝ ē possi-
bile sic illd qd directe r̄pugt ordī ꝑ rōes ⁊ cās ꝑmoi-
diales ⁊ eternas· simplicit̄ ē ipossibile sicut ꝙ deus

faciat actu infinitū q simul faciat aliquid eē et nul
lomodo eē· q faciat illud q fuit nō fuisse et cetera
talia que posse est contra ordinem et cōplementum
diuine potentie Ex hys patet resp̄ cū quorū est diui
na potencia patz eciā q debēt dici simplr̄ possibilia
et simpliciť impossibilia· et q aliquorū ipossibilitas
simul stet cum vera omnipotentia·

De sapiencia· Caplm̄ viij·

De sapia vero dei hic sunt tenēda· videlicet q
ipsa diuina sapiēcia limpidissie cognoscit oīa
boňa et mala· pñcia preterita et futura· actualia
et possibilia ac p hoc incōphensibilia nobis et infi
nita· ita tñ q ipsa inse nullomodo diůsificať licet
diůsa noīa sortiatur In q̄tum em̄ est cognoscitia
omniū possibilium diciť scia siue agnitio In q̄tū
ē cognoscitiua omniū q fiunt in vniůso ē visio In
q̄tū est cognoscitiua omniū que bñ fiunt diciť ap
pbatio In q̄tum ē cōgnoscitiua eorū q futurā sunt
diciť prescia siue preuisio In q̄tum ē eorū que ab
ipso do fiēda sunt diciť dispō· In q̄tū ē eorū q pre
miāda sunt diciť pdestiacō· In q̄tū vero ē cogň̄a eo
rū q dāpnāda sunt diciť repbatio Et q ipa non
tm̄ ē cognoscitiua sed est eciā ratio cognoscendi iō
in q̄tū ē rō cognoscēdi omnia cogta diciť lux In q̄
tū ē racō cognoscēdi visa et approbata dr̄ specłm̄·
in q̄tū ē rō puisa cognoscēdi et dispoita dr̄ exēplar·
in q̄tū ē rō cognoscēdi pdestiata et rpbata dr̄ lib vite

Est igitur liber vite respectu rerum vt redeuncium exemplar vt exeuncium Speculū vt euncium/ lux vero respectu omniū/ ad exemplar aūt spectat· ydea· vbum· ars· et ratio· ydea secundum actum preuidendi· / verbum secundū actū ꝓponēdi/ ars secundum actū prosequēdi/ racō secund actū pficieēdi· q̄ superaddit intentionē finis Quia vero hec omnia vnū sunt in deo· ideo frequēter pro alio accipitur et licet diuina sapiencia ratione diuersitatis scitorum et cognitorum diuersa sortiatur vocabula nō tamē diuersificatur secundum rationē intrīsecam; Congnoscit em̄ cōtingencia in fallibilit̄ mutabilia immutabilit̄ futura presencialiter tēporalia eternaliter· depēdentia independenter· create increate· alia a se in se· et p se· et cum infallibiliter cognoscat contingencia simul stat libertas et vertibilitas libertatis cum predestinatione et presciencia· Intelligencia autem et ratio predictorum hec est Primum principium hoc ipso ꝙ primum et summū cognitionem habet simplicissimam simul et perfectissimā Quia perfectissimā ꝓpterea cognoscit omnia simul distinctissime sub omnibus conditionibus quas res habent vel habere valent· Et ꝓpterea futura scit esse futura· et presencia quidem presencia· et eciam bona approbanda· et mala reprobanda· Hinc est igitur quod diuersa sortitur ei vocabula secundum quod dictum ē sup̄· Sz q̄ sic

stat pfectio sapiencie cū summa simplicitate Hinc est q omnia alia a se cognoscit in se et per se ex q̄ sequitur secūdum q creata cognoscit increate Ex quo sequitur terciū q dependencia cognoscit independenter. Ex quo oritur quartum q tpalia cognoscit eternaliter. Ex quo quintū q futurā cognoscit presenter Ex quo sextum q mutabilia cognoscit immutabiliter Ex quo septimū q contingencia infallibiliter. et ita q contingencia manentia contingēcia sunt diuine sapiencie prorsus infallibilia tā in contingentibus que subiacent naturē q̄ libertati voluntatis humane. vnde qui vult hoc verū intelligere. quomodo simul stet volūtatis creature. libertas cum i fallibilitate predestinationis eterne resoluendo ab hoc vltimo procedat per illos gradꝰ vsqꝫ ad primum qd primū principiū perfectissime cognoscit omnia per se ipsum. qd est verum certissimum Et ex quo omnia rōcinandi infallibiliter concluduntur Sicut autem diuine congnitionis certitudo simul stat cum contingentia rerum congnitarum quia simul est simplicissima et perfectissima diuina sapiencia. sic vnitas stat cum multiformitate rationū et ydearum ex eadem causa Quia enim perfectissima ideo distinctissime congnoscit vniuersa et singula et illa omnia distinctissime et perfectissime representat et ideo singulorum dicitur habere rationes et ydeas tamquam ipaꝝ reꝝ

similitudines perfectissime expressiuas Quia vero simplicissima est ideo similitudines ille vnū sunt in ipsa Unde sic deus vna virtute omnia producit ex tpe secundum omnimodam rerū integritatem Sic vna virtute omnia exprimit sempiternalit et sic una est in deo altissimo omnipotēte actā opo secundum rem dicuntur tamen plures rerum productiones ratione pluralitatis ꝓductoꝝ sic vna veritatis est vni⁹ actus intelligencie in deo dicuntur tamen plurēs similitudines ydee et ratione pluralitatis ydeotarum vel existencium vel futurorū possibiliū Hec autem rationes vel ydee licet sint vna veritas et lux et essencia· non tamen dicūtur esse vna ratio vel ydea· Rō em̄ vel ydea dicitur vt alterū secūdum rationem intelligendi· Nominat ei simi litudinē cogniti que realiter tenet se expte dei licet secundum rationē intelligendi videat̄ aliquid dicē expartе ydeati Si aūt h⁹ simile in creatura requiratur dicēdum est qđ hic est illi⁹ exemplaris ꝓpriū quia sicut dictū ē simul est simplex et infinitum ꝑfectissimum Quo pre intellecto innotescunt cetera cōsequentē Quia em̄ exemplar illud est simplicissimū et perfectissimum ideo actus purus· quia vero infinitum et immensum· ideo extra omne genus· Et hinc est ꝙ existens vnum potest esse similitudo expssiua mltoꝝ

De volūtate dei ⁊ puidēcia· Ca· 9·

DE voluntate dei hec tenēda sunt quod ipsa

sic est recta vt nullomodo possit obliquari·sic est efficax vt nullomodo possit ipediri Hic ē vna vt tamē mulformit̄ significari habeat Signatur em̄ diuina voluntas q̄ est volūtas beneplaciti p volun tatem signi scd̄m quinqz drās signorū que sunt preceptio ꝓhibitio·consilium·impletio et ꝑmissio secundū que a voluntate bn̄placiti disponuntur in vniūso quecumqz fiunt Et enim voluntas dei pri= ma et summa cā omniū specieꝝ atqz motionum Nichil enim fit visibiliter et sensibiliter in ista toci us creature amplissima quadam in mensaqz re= publica q̄ non de illa impiali aula summi ipatoīs aut iubeatur aut permittatur scd̄m ineffabilē ius= ticiam premiorum atqz penarum graciaꝝ atqz re tributionū·et quia ista voluntas rōne regulata di cit̄ ꝓuidencia Hinc est q̄ omnia q̄ in vniūso fiunt aguntur et regūntur diuina ꝓuidencia que per ō= nia est irreprehensibilis·que nichil nisi iuste precipit prohibet vel consulit Intelligentia aūt et racō pre= dictorum hec ē·Primū principiū cū sit summe no= bile et voluntatem habet et nobili modo habet·Cū igit̄ voluntas de se dicat illud scd̄m q̄ in agentib9 a ꝓposito attendit̄ regula rectitudinis et efficacia opācōnis Necesse ē q̄ voluntas in deo sit rectissīa et efficacissima: Ideo aūt rectissima q̄ idem est deo voluntas et veritas Ideo efficacissima q̄ idē prs9 in deo voluntas et virtus siue potestas et quia nō

potest voluntas diuina carere veritate · ideo non tantum est recta · verũ eciam regula rectitudinis · Quia vero nullomodo potest carere vtute ideo non tantũ est efficax · verũ eciã fons et origo tocius efficacie ita vt nil sine illa possit effici nil cõtra illam possit fieri nil eciã sit a quo valeat ĩpediri et quia rectissima est null9 potest esse rectus nisi cõformet̃ ei Null9 autẽ p̃t ei cõformari nisi volũtas illa innotescat sibi Oportuit igitur volũtatẽ diuinã vt regulã rectitudĩs notificari nobis Rectitudo aũt q̃dam ẽ nc̃citatis et hoc ẽ in faciẽdo bonũ necessariũ et declinãdo malũ · q̃dã autẽ ẽ pfectionis et superogationis vltra debita ⁊ b̃m hoc ĩnotescit nobis p t̃plex signũ · s · p̃cepcõez · prohibitionẽ et consiliũ q̃d quidã significat diuinũ placitũ acceptare tamq̃ iustum quod per diuinũ preceptum quod declinat̃ b̃m diuinam prohitionẽ et adipletur b̃m cõsilium Signa vero hec infallibilia · signa sunt diuine voluntatis vt ẽ regula rectitudĩs Rursus quia efficacissima ẽ nullomodo potest aliquis aliquid efficere nisi ipsa opante et coefficiente · Nullus deficere potest l' peccare nisi ipsa iuste deserente et secundum hoc duo sunt eius signa scilicet ĩpletio q̃ est signũ volũtatis vt efficientis Et permissio q̃ est signum volũtatis iuste deserentis Iuste autem deserit quia iustum est vt enim amministret illas quas condidit vt non infringat ipsas leges quas indidit · Et sic

quas indidit· et sic cooperetur ipsis rebus quas creat vt eas agere proprios motus sinat et ideo si liberum arbitrium ad vtrumqȝ vertibile de lege nature dimittat cadere in malum· Hoc non permittit nisi iuste· Rursus si per graciam preueniat et sustentet· nulli facit iniuriā· ideo non agit iniuste nec omnino iuste secundum exigenciam meritorum quia merita ad hoc non sufficiunt sed gratis et misericorditer et quodammodo iuste q̄tum est ex condecencia bonitatis sue· Cum ergo dampnat et reprobat opatur ꝑ iusticiā quādo vero predestinat secundum grāȝ et misericordiam q̄ non excludit iusticiam· Quia igitur omnes scd̄m qd̄ de massa erant perditionis dampnari debebant ideo plures reprobant̄ quā eligant̄ vt ostendatur quod saluatio est secundum specialem graciam ꝟ dampnatio secundum iusticiam cōmunem· Nullꝰ ergo potest conqueri de diuina voluntate quia omnia agit rectissime ymmo in omnibus debemus ḡcias agere et honorificare regimen diuine prouidē cie· Si quis aūt querat quare magis vni peccatorī minusȝ gracie largitur quam alteri· hic oportet silentium imponere humane loquacitati et exclamare cum populo· O altitudo diuiciarum sapiencie et sciencie ipsius dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius· quis enim cognouit sensum ipsius domini aut ei quis

cōsiliarius eius fuit· aut q̄s p̄or dedit illi et retribue
tur ei· Quoniā ex ip̄o et per ip̄m et in ip̄o sunt oīa
ipsi gloria in secula seculoꝝ· Amen·

Secūda pars incipit de creatura mūdi· Ca·I

Hijs sūmatim preintellectis de trinitate dei: dicēda sunt aliqua de creatura mūdi· Circa quā in sūma hec sunt tenēda videlicet ꝙ vniūsitas machine mūdialis ꝑducta est in esse ex t̄pe et de nullo ab vno p̄ri cipio p̄mo solo et sūmo· cuius potencia licet sit immensa: disposuit tamē omnia in certo pōdere· numero et mēsura· Hec generaliter intelligenda sūt circa rerū ꝑductionē ex quibus et veritas colligit̄ et error repudiatur· Per hoc em̄ q̄d dicitur· ex t̄pe· excludit̄ error ponēcium mūdum eternū· Per hoc ꝙ dicit̄· ex nullo· excluditur error ponēcium et̄nitatem circa materiale p̄ncipiū· Per hoc q̄d dicit̄· ab vno p̄ncipio: excludit̄ error manicheorū ponēcium pluralitatē p̄ncipioꝝ· Per hoc ꝙ dicit̄· solo et sūmo· excludit̄ error ponēcium domini ꝑduxisse inferiores creaturas ꝑ ministeriū intelligenciaꝝ· Per h° q̄d addit̄ in certo numero et pōdere et mēsura· ostēditur ꝙ creatura est effectus t̄nitatis creātis sub t̄plici genere causalitatis efficiētis: a quo est in creatura vnitas· modus et mensura· Exemplaris: a quo est in creatura veritas species et numerus· Finalis a quo est in creatura bonitas· Ordo et pon

dus q̄ quidam reperiuntur in omnibus creaturis tamquam vestigium creatoris siue corporalibus siue spiritualibus siue ex vtriusqz compositis. ¶ Racō autem ad intelligenciam predictorum hec est qr ad hoc q̄ sit ordo perfectus et status in rebus: necesse est q̄ omnia reducantur ad vnū principium qd quidam sit primū vt det ceteris statum. et perfectissimum: vt debet ceteris complementum. Quoniam ergo primum principium in quo est status nō potest esse nisi vnum solum si mūdum produxit cum non possit ipsum producere de seipso: necesse est q̄ producat ex nichilo. et quia productio ex nichilo ponit esse post non esse experte producti. et inmensitatem in virtute producente experte principij cum hoc sit solius dei necesse est q̄ creatura mundi sit producta ex tempore. ex ipsa virtute inmensa agente per se et inmediate. ¶ Rursus quoniam principium perfectissimum a quo manat perfectio vniuersorum: necesse est agere a se et ſm se et propter se. qr nullomō in agendo indiget extra se. necesse est q̄ habeat respectū cuiuslibet creature. intencōz triplicis cause scz efficiētis. exēplaris et finalis. Necce est eciā omnē creaturā ſm hāc triplicē habitudinē cōparari ad cām pmā. Oīs em̄ creatura cōstituit᷑ in esse ab efficiēte cōformat᷑ ad exēplar et ad finē ordinat᷑. ac p hoc est vna verā. bona. modificata sponsa. ordinata. mēsurata. discreta. ponderata.

Est eim̄ pondus inclinatio ordiāta et hec quid' gnā
liter dicta sunt de omni creatura siue corpea siue
incorpa seu ex vtrisqz cōposita sicut ē natura hūa
na. ¶ De natuā corpea q̄tū ad fieri. Ca. scdm

N Atuā vero corpea est nobis considerāda q̄tū
ad fieri. q̄tū ad eē et q̄tū ad opari De natuā
vero corpeā q̄tū ad fieri/ hic spēaliter sunt tenēda
scz q sit sex diebus in esse producta/ ita q in princi
pio ante omnē diem creauit deus celum et terram
Prima vero die creata est lux. Scda firmamentū
factū est/ in medio aquarū Tercia die/ sepate sunt
aque a terra/ et congregate in locum vnū Quarta
vero die celum ornatum luīaribus Quinta aer et
aqua volatilibus et piscibus Sexta die terra aīa
libus et hominib9 Septima vero die requieuit de
us. nō a labore. nec ab ope. cum vsqz nūc opetur. s
a nouarū specierū cōditione/ qm̄ omnia fecerāt. vel
in simili. sicut illa que ppagantur. vel in seminali
rōne. sicut illa que alijs modis introducūtur in eē/
Ratio autem ad intelligenciā p̄dcōrū. hec est Quia
ei res manāt a primo pncipio et pfectissimo/ tale
aūt est oipotētissimū. sapientissimū. et beniuolentis
simū/ ideo oportuit q sic pducerētur in esse. vt in ea
rum productione relucceret tripliciter nobilitas p̄
dicta et excellencia/ et propterea enim triformis
fuit operatio. ad ipsam mundanam machinam
producendā/ scz creatio. q̄ appriate rn̄dz oipotēcie/

Distinctio respondēs sapiencie. Et ornatus qui rẽs
pōdit bonitati largissime. Et qm̄ creatio est de nic
hilo ideo fuit in principio. ante omnem diem tāq̄
omniū rerū et temporū fundamētū. Rursus quia
distinctio corporū mundi attendit̄ ɔm triplicē mo
dum. ideo facta sunt per triduum. Est distinctio nē
luminose a pspicua et opaca. et hec est facta prīa
die in diuisione lucis a tenebris. Et est distinctio
nature pspicue a pspicua. et hec facta est scđa die ī
diuisione aquarū ab aquis. Est eciā distīctio na
ture pspicue ab opaca. et hec facta est in tercia die
in diuisione aquarum a terris In hys iplicite dat̄
intelligi distinctio celestiū et elemētarium ɔm qđ
post declarabitur Sic igitur distinctio per triduū
fieri debuit et quia ornatus respondet distinctio. iō
tribus dieb9 debuit similiter. consummari Est em̄
ornatus nature luminose. et hic factus est in quar
to die in formatione stellarum et solis et lune Et
est ornatus nature perspicue. et hic factus est. in
quinta die ī qua facti sunt ex aquis pisces et a
ues ad illum ornatum aeris ī et ipsius aque. Est
eciam ornatus nature opace scilicet terre et hic fac
tus e ī sexto die ī quo scȝ facte sunt bestie. Facta em̄
sunt et reptibilia. facta est eciā ad consummatioēȝ
omniū natura humana. Hec aūt oīa licet deus po
tuerit facē ī ī stāti. maluit tn̄ p successioȝ tpm̄ tū ɔpe
dstictā ꝗ clarā rpn̄tacōeȝ potecie sapie ꝗ bonitatis

tu̅ ꝓpter co̅ueniētē correspōdēciam dieru̅ siue tpm et opacōnu̅ tu̅ eciā vt sicut in prima cōditione fieri debebant seminaria opm fiendoru̅ sic fierent ⁊ prefiguracōes tpm futurorum· Unde in illis diebus quasi seminaliter precessit distinctio omniu̅ tēporu̅ que explicantur p decursum etatu̅ et hinc est ꝙ sex diebus operu̅ additur Septimus q̇etis· q̄ dies nō describit̄ habē vesperā nō quia non hu̅it dies illa noctē succedētē sed ad prefigurādu̅ aīaru̅ quietē q̄ nu̅ꝙ habebit finē· Si autē diceretur alıomodo ꝙ omnia essent simul facta· tunc omnes hy septem dies ad consideracōnē angelicā referu̅tur· Veru̅ptamē p̄mus modus dicendi magnu̅ est scripture cōsonus ⁊ auctoritatib⁹ scōru̅ et precesseru̅t et qui secuti sunt btm̄ augustinu̅ ·

Caplm̄· xxiiii·

De natura vero corporea quantum ad esse tenendum est ꝙ corporalis mundi machina tota consistit in natura celesti et elementari ita ꝙ celestis distincta est in tres celos principales scilicet empyreum cristallinum et firmamentum Infra firmamentum erat quod est celum stellatum continentur orbes septem planetarum· qui sunt saturnus· Jupiter Mars Sol Venus· mercurius· luna· Natura vero elementaris in quatuor speras distinguitur scz ignis aeris· aque· et terre· et sic procedendo a summo celi cardine vsq3 ad centrum

terre dece͂ cōcurrūt orbes celestes et quatuoꝛ spere elementares ex quibus integratur ꝛ cōstituitur to ta machina mundi sensibilis distincte perfecte ꝛ oꝛ dinate. Ratio aūt ad intelligenciā predictorū hec ē Quia cū natura corporalis ad perfectionē sui et ex pressionē sapiēcie multiformis primi pricipij req̄ rit multiformitatem formarū sicut apparet in mi noralibus plantis et animalib⁹ necesse fuit ponē aliqua corpora simplicia que multiformiter possēt misceri ad introductionē formarū multiformiū et talis est natura subiecta cōtrarietati et hec est ele mētaris. Necesse eciā fuit fieri naturā p quam ha berent hec contraria in mixto cōciliari et talis ē na tura elongata a contrarietate cuiusmodi est natu ra lucis ꝛ corpis sup celestis et quoniam mixtio fi eri nō potest nisi per cōtraria agencia et paciencia Ideo nc̄e fuit contraietatem duplicē fieri in elemē tis scꝫ q̄tū ad qualitates actiuas que sunt calidū et frigidū. Et q̄tū ad passiuas q̄ sūt hūidū et siccū et q2 q̄libꝫ elemētū. agit ꝛ patitur ideo q̄libꝫ habꝫ duas q̄litates. vnā passiuā. et alterā actiuā. ita tñ q̄ vnā pricipalē et ꝓpriā et alterā accidētalē et con trariā. ac p hoc nc̄e ē tm̄ q̄tuoꝛ eē elemēta ꝑ q̄tuoꝛ q̄litates p̄dc̄as q̄druplr̄ ꝯbiatas. Nā vēo celestis ā ē vniformis ꝛ imobil. et hec ē empyreū. q2 lux purā aut mobilis et multiformis et sic firmamamentū aut mobilis et vniformis. et sic celum medium

inter empypreum et stellatum quod est celum cris
tallinum. Quartum aūt menbrū scz quod sit mul
tiforme et immobile non potest stare. quia multi-
formitas disposuit ad motus varietatē nō ad vni
formē quietem Sunt ergo tres celi quoꝝ p̄mum
p totum luminosū ē scz empyreum Scd̄m per to-
tum perspicuum est scz cristallinū Tercium ex troz
coniūctum scz firmamentum. Cum tres sint celi in
corruptibiles et quatuor elementa variabilia vt fi
at debita cōnexio concordia ꝛ correspondentia. dis
posuit deus septem orbes planetarū qui sua varie
tate motuum et incorruptibilitate formarū quasi
quoddam vinculum essent et iūctura īferiorū ele-
mētarū orbium et superiorū celestium. ad perficiē
dum et decorandum vniuersum ꝙ ꝑm numerales
ꝓporciones ordinatum dicitur et connexum dena
rio celestiū ꝛ q̄tnario elementorum reddentibus
ipsum proporcionabiliter tam pulchrum quam ꝑ
fectum ꝛ ordinatum vt suo modo suum representet
principiū. ¶ Caplm̄ quartū.

Quantum vero ad operari hoc tenendum est
de natura corporea scilicet ꝙ celestia influūt
in terrestria et elementaria quātū ad distinctiuā
significationem temporū scilicet dierum mensium
ꝛ annorū. Hic em̄ dicit sc̄ptuā ꝙ sint in signa ꝛ tē
pora ꝛ dies et annos Influūt eciā q̄tū ad effecti-
uā productionem rerū generabiliū ꝛ corruptibiliū

scz mineralium· vegetabiliū sensibilium et corporū hūanorū Hic tñ sunt in signa tempoꝝ et regimē opacōnū vt non sint certa signa futurorum conti gentium nec influāt super liberū arbitrium p vim constellationum ꝙ dixerunt aliqui philosophi esse fatum Ratio aūt ad intelligenciam pdictorū hec ē Quia tū in corporibus celestibus ꝓpter primitatē ad primū principiū sit lux motus caloꝛ et virtus lux ratione sue forme et speciei motus respcū superioris influentis· Caloꝛ respcū inferioris nature suscipientis virtus vero omnib9 modis predictis· Cum inquam ita sit celestia corpora p lumē et mo tum sūt in distinctiōes tēporū scilicz diei ꝓm lumen solis et motū firmamēti·mensis ꝓm motum lune in obliquo circulo anni ꝓm motū solis in eodem cir culo·Temporū vero ꝓm varium planetarum mo tū distanciā et concursum ascensum et descensum retrogradationem et statū ex quibus oritur diuer sitas in temporibus· Per virtutem autem et ca lorem influunt ad productionem eorum que ex elemētis generātur excitando promouendo consi liando·ita secūdum cōciliationem cōtrariorum ab equalitate remotū influūt inanimātia ꝓm cōsiliati onem· ab equalitate minus longinquam inuege tabilia secundum enim conciliationem equalitati proximantem insensibilia· Secundum vero conci liationē equalē in corpoā humana ꝙ dispoita sūt

ad nobilissimã formã que ē anima rationalis ad quã ordinat̃ et terminatur appetitus omnis natu re sensibilis et corpalis· vt per eam que est forma ens· uiuens et intelligēs quasi ad modũ circuli in telligibilis reducatur ad suũ principiũ in quo per ficiatur et bũficetur· Et qm̃ in illud tendit p liberũ arbitrium ideo quantũ ad arbitrij libertatē precel lit omnem virtutē corpalē· Ac per hoc cuncta na ta sunt sibi seruire nichil aũt sibi dñari nisi solus deus non fatũ seu vis positionis siderum ꝓpterea indubitanter verũ est quod est sumus finis omni um eorum que sunt· et omnia corporalia facta sũt ad humanũ obsequium vt ex illis omnibus atten datur homo ad amãdũ et laudãdũ deũ factorē v niũsorũ cui⁹ prudencia cetera disponũt̃ Hec igitur sensibilis corpalium machina ē quasi quedã dom⁹ a sũmo opifice hōi fabricata donec ad dom̃ veiat nõ manu factã i celis vt sicut aĩa mõ rõe corpis ꝗ sta tus merita est in terris· sic ꝗ̃ corpus ratione aĩe et pmij sit in celis·

De mõ scribendi pdcã in sacr̃ scriptura· Caplm̃ quintũ·

Ex predictis colligitur quod deus res ordina te condidit quantum ad tempus et ordinate disposuit quantum ad situm· Sic eciam ordina te gebernat quantum ad influenciam et scriptu ra enim ordinate narrat quantum ad doctrine suf ficicinam licet enim non ita explicite describat

distinctionē orbiū · nec celestiū · nec elemētarium ·
parum aut nichil dicat de motibus et ꝟtutibus cor
porū supiorū et de mixtione elemētorū et elemēta
torū et qꝙ plus est nichil explicite narrat de conditi
one spirituū supernorū maxime cū describit istud
vniūsum in esse productū Rō autē ad intelligēciam
pdictoꝝ hec est Quia cū primū principiū reddat
se nobis cognoscibile per scpturā et p creaturā · p
librū creature se manifestat vt prinpiū effectiuū
Per librū scripture vt pricipiū repatiuū · et princi
pium reparatiuū nō potest cognosci nisi cognoscat
et effectiuū · Ideo scriptuā sacra licet principaliter
agat de operibus reparationis · agere nichilominꝰ
debet de opere cōditionis Inqꝙtū tn̄ ducit in cogniti
nē primi pricipij efficientis et reficientis et ideo
ipsa est cognitio sublimis ꝛ salutaris Sublimis
quia de pricipio effectiuo qꝺ deus est creator Sa
lutaris quia de principio reparatiuo qꝺ est cristus
saluator et mediator Rursus quia sublimis ē vt
pote quia agit de primo principio et ente sūmo · iō
nō descendit ad describendas spūales entium natu
ras motus virtutes et differencias · sed stat in ge
neralitate quadam inqua in plicantur spiritualia
describendo · s · cōditiones mundi quantum videlicet
ad ipsam dispositionem et eciam influenciam et
quo ad naturam luminosam apacam et per viā
i gnālitate q̄dā ꝛ qm̄ p̄mū pn̄cipiū de q̄ agit hꝫ i se

de quo ait hēt in se ordinē natūre in existendo. Or
dinē sapiēcie in disponēdo. ordinem bonitatis in in
fluendo ita q ordo nature habet similitatem et eq
litatem. Ordo sapiēcie cōsiderat pritatem et poste
rioritatim. Ordo influencie superioritatem et infe-
rioritatem. Ideo ad insinuandum ordinem nature
determiāt scptura iuxta q dm opari decebat q in
pncipio ante tpis decursum fueit illa tplex natuā
de nō esse in eē pducta Cū dicit In pncipio creauit
deus celum et trām et spūs dn̄ ferebat̄ sup aquas
vbi nomine celi insinuat̄ natura lumiōsa nomine
tre natura opaca. noīe vero aque natura psipiata
siue puia siue ɔtrarietati subiecta siue sup ɔtrarie
tatem eleuata. Ibi eciā insinuat̄ tnitas eterna scz
pater in noīe dei creātis. filius in noīe pncipij. sps
sctūs in noīe spūs domini. et sic est intelligendum
illud qd dicit̄. Qui viuit ineternū creauit oīa sil.
Non q ea creauit in chaos oīmode cōfusionis. sm
q finxerūt poete. cū pduxerat hāc naturā tplicem
sūmam in sūmo. mediam in medio. et infimam in
infimo. Nec in esse omnimod distinctionis. cū celū
esset pfectum et terra in cōposita. natura media q̄i
mediū tenens mūdum esset ad pfectam distincti
onem deducta. Ad insinuandum autē ordinem sa
piencie in disponēdo determiāt q hec tplex natura
nō simul fuit distincta et ordinata sz iuxta tplicis
nature create exigēciam p tduū disticta et p tduū

aliud ornata. vt sicut deus in pricipio triplicem na
turam simul creauit in primordio tpis: sic successi
one temporis in triplici mensura temporis scilicet
triplicis diei triplicem faceret distinctionē nature
create. Et rursus in alio triduo triplicē ornatum
triplicis nature distincte. Ad insinuādum vero or-
dinem bonitatis in influendo determinat q hec tri-
plex natura collata est in mundo sm sub et supra
iuxta dignitatem suam est in fluenciam. et quia
luminosum plurimū habet de specie: ideo sibi debe
tur circumferentia. Quia opacum minimum ha-
bet de specie: ideo sibi debetur centrum. quia vero
peruia mediū tenet: ideo medium sortita est situm
et quomiā natura puij et pspicui cōmunis est natu
re celesti. et elementari: Et rursus luminosa vtrqz
cōuenit: ideo rcē factum dicit firmamētum in me
dio aquarum nō quia aque sup celos sint aque flux
ibiles. frigide. graues et corruptibiles sed quia sub
tiles et pure et in corruptibiles et super omnem cō
trarietatē eleuate et sublimate. ac per hoc celestis
nature et in celestibus collocande racōne nobilita-
tis et forme. Collocatur eciā racōne virtutis et in
fluentie. Quia enī omnis actio corporalis in rebus
inferioribus regulam: Originem et vigorem su-
mit a natura celesti: cum due sint qualitates acti
ue scilicet calidum et frigidum. et aliud sit celum
pricipaliter influens in calidum sicut celū siderum

ratione sue luminositatis cõgruum fuit quod ali
ud influeret supfrigidum. Et sic cristallinum et si
tut celum syderum licet influat ad calorem non tã
men est formaliter calidũ sic eciã celum quod dici
tur aqueũ siue cristallinũ nõ ẽ essencialit̃ frigidũ
Unde q̃ sancti dicũt q̃ aque ibi constitute sunt ad
reprimendum calorẽ supiorum corpm et cetera cõ
similia. non secundum formalem pdicationem ſʒ
secundũ efficienciã et influenciã intelligenda sũt
Competit ergo conditio creature secundũ ordinem
predictorũ et ordini nature et creatricis sapiencie
et diuine scripture. q̃ est sciencia sublimis Rursus
quia ipsa est sciencia salutaris ideo determinat de
opere cõditionis nisi pter opus repacõis et q̃m ã
geli sic cõditi sunt vt labentes nullatenus reparen
tur sicut apparebit in sequẽtibus ideo tacetur secũd
litterã exteriorem angelorum lapsus et cõdicõ q̃a
non debebat subsequi reparatio. Quia vero subli
mitatem scripture decebat prorsus reticere de con
ditione sublimissime creature. Ideo sic scriptura sa
cra describit rerum conditionem iuxta quod exigit
sciencia sublimis et salutaris vt tñ secundum spi
ritualem intelligenciam tota condicio lr̃aliter descp
ta spũaliter referatur ad describendam ierarchiam
ãgelicam ⁊ ecc̃asticã. ideo secũdũ spũalẽ itellc̃m de
scbit̃ i ul' cb9 natuis p° pdãs. Nã ãglica noie celi
⁊ eccast. noie t̃re ⁊ g̃ciã p q̃ irrigat̃ vtraq; noie aq̃

Rursus p septenarium dierū intelligitur septifor-
mis ecclesie status sm decursus etatū et per eūdē
eciā septenariū intelligitur septiformis angelorū
conuersio a creatura ad deum. et sic ex predictis ap
paret sufficiencia et veritas scpture in diuisis opini
onibus sanctorū scilicet augustini et aliorū que si
bi nō contradicunt cū vere sint si recte intelligant

¶ De natura angelica. Ca. vj.

Onsequēter de natura spūali et incorpeā cu
modi est angelica dicendū ē. De qua ɔsiderāē
oportet qūtum ad conditionē supnorum spirituum
quantū ad ruinā demonū et quātū ad ɔfirmacōnē
bonorū angelorum. Sciendū est igitur qꝫ angeli
a primordio sue conditionis quatuor sunt attribu-
ta scilicet simplicitas essencie personalis. discre-
tio ꝓpter rationē insitam memoria intelligētia et
voluntas arbitrij libertas ad eligenda bona et ad
respuenda mala. Hec autem quatuor attributa
principalia. quatuor alia cōcomitantur scʒ virtuo
sitas in opando officiositas in ministrādo perspica
citas in cognoscendo. imutabilitas post electionē
siue in bono siue in malo. Rō aūt ad intelligentiā
predictoꝝ hoc ē qꝫ pmū principiū hec ipso qꝫ pmū
omnia de nichilo producit. ido nō tātū ꝓpe nichil
sed eciam ꝓpe se nō tm̄ creaturā a se longinqꝫ scʒ
verā corpoream producere debuit. verum eciā ꝓpin
quam et hoc est creatuā intellectualis et incorporea

q̄ hoc ip̄o q̄ deo simillima est simplicitatē habet na
ture et discretionem p̄sonalem, vt deo assimiletur
ex p̄te substancie cōmunis siue indiuidue. habet
eciā ī mēte ymaginē trinitatis. s̄m memoriā intelli
genciam et volūtatem. habet eciā libertatē volun-
tatis. Vt assimilet̄ deo ex p̄te potentie siue natura-
lis siue electiē. vt sic potētia naturalis in signita sit
dei ymagine. electiā vero arbitrij libertate. Nequa-
q̄ eñ meritorie p̄ueniret. ad p̄miū gloriosum q̄d
facit quēq̄ beatū nisi haberet liberū voluntatis ar-
bitrium. hoc aūt esse nō potest in sb̄a racōnali. quā
comitat̄ memoria. intelligētia. et volūtas. vbi aūt
est ratio. oportet q̄ sit racōnalis nature indiuidua
sb̄a. necesse est eciā q̄ sit sp̄ualis sb̄a et in corporea.
ac per hoc carēs omni dimēsione quātitatiua. talis
aūt sb̄a. hoc ip̄o q̄ simplex est: v̄tuosa est in opan-
do. hoc ip̄o q̄ v̄tuosa et p̄sonalit̄ distincta: cōuenit
ei distinctio officij ī ministrādo. hoc ip̄o q̄ simplex
et v̄tuosa. cōpetit ei p̄spicacitas in discernēdo. hoc
ip̄o q̄ simplex et p̄spicax est. habet intellectū dei for
mē. ideo post electionē stabilitatē habet in electio-
ne. siue in bono. siue in malo. et hee ↄdicōnes ip̄am
ḡnalem ↄdicōꝝ spirituū sup̄noꝝ ḡnalit̄ comitātur.

Caplm̄ septimū.

De apostasia aūt demonū. hoc tenendum est
q̄ deus omnes angelos bonos cōdidit. medi
os tamē inter se sūmum bonū. et bonū cōmutabile

qd est creatum statuit ita q̄ si cōuerterentur ad amandum qd est supra ascenderent ad statum grē et glorie. Si vero ad bonū cōmutabile qd est infra Hoc ipso ruerent ad malum culpe et pene qr non est dedecus peccati sine decore iusticie. Primus aūt lucifer inter angelos p̄sumens de bono priuato. priuatam pecijt excellēciam. volens alijs supferri. et ideo cecidit cū ceteris cōsencientibus sibi. cadens aūt factus est impenitens. et obstinatus. excecatus. et ordinatus in opacōne toto mentis conamine et exclusus a dei contemplacione ad hominem subuertendum per temptacōnem multiplicem.

Racio autem ad intelligenciam p̄dictorum hec est qr cum primū p̄cipium sit summe bonum nichil facit qd non sit bonum. qr a bono nō procedit nisi bonum qd cum sit ab ipso: hoc ipso minus est eo. et ideo nō potest esse sūmum bonum. Fuit igitur angelus a deo conditus. bonum quidem ꝫ non sūmū p̄ficiendum tamen si affectum tenderet in sūmum et qm̄ p liberū arbitrium volūtas poterat tendere in bonū sūmum vel cōuerti ad bonū p̄uatū. Lucifer sue pulchritudinis ꝛ altitudinis ꝯsideracōe excitat⁹: ad se diligendum ꝛ suū p̄uatum bonū. p̄sumpsit de altitudine habita. et ambiuit excellēciam ꝓpriam nō tamen obtentam. ac p hoc p̄sumendo. cōstituit se sibi principiū in se ip̄o gloriando et ābiendo. ꝯstituit se sibi summum bonum in seipso quiescendo

Cum aut̄ ipē nec sūmum esset principiū nec sūmū
bonū· necesse fuit ꝙ de inordinato ascensu indescē
su rueret· pari ratōne et omēs ꝯsentiētes· et quia
nō est dedecus peccati sine decore iusticie· ideo stati
cū decidit in peccatum cū ceteris ad herētibus sibi
ꝑdidit locum sūmū scʒ celum empirreū· descendens
ad ymū scʒ caliginosum aerem vel infernū: ita ꝙ
lapsus fuit in culpam ꝑ liberum arbitrium· lapsus
aut̄ in penā ꝑ diuinū iudiciū· et ꝙ in mutabilitatē
habuit post electionē ideo statim obstinatus est in
malo· et per hoc excecatus a vero· et deordinatus
est in opatione· et infirmatus in virtute· ideo volū
tas eius impia et actio auersa a deo cōuersa est in
hominis odium et inuidiam· et ꝑspicacitas ratio
nis a vero lumine excecata cōuersa est ad decepcō
nes per diuinacōnes et cautelas· et officiositas in
ministrando a vero ministerio amota cōuersa est
ad tēptamenta· et virtuositas immutata et coarta
ta quātum ꝑmittitur ad miracula facienda cōuer
titur per trāsmutacōnes repentinas quas facit cir
ca corporiam creaturam· et quia hec omnia sunt
deordinata per voluntatem depriuatam per super
biam· et ideo hec omnia cōuertit ad fomentum sue
superbie· querens ab omnibus coli et honorari ad
modum dei· hinc est ꝙ omne male agit· ꝙ deus ius
to iuditio permittit ad vindictam malefactorum
laudē vero bonoꝝ sicut apparebit ꝑ finale iudicium

Cap^m octauū.

De confirmacōne vero angeloꝝ hoc tenēdum est q̄ sicut angeli a deo auersi statim sunt obstinati p impenitēciam · sicut angeli ad deum cōuersi statim fuerunt cōfirmati p graciā et gloriā in voluntate pfecte illumiāti in racōne sm cognicionem vespertinā et matutinā · pfecte formati in virtute siue motam siue opatam · pfecte ordinati ordinacōne siue contemplatam siue ministratam · et hoc sm triplicem ierarchiam sm supremam mediam et infimam · ad supremam autem spectant throni cherubin et seraphin · ad mediam autem dominacōnes · virtutes et potestates · ad infimam vero pricipatus archangeli · angeli · ex quibus plurimi sūt in ministerium missi · et in custodiam hominū deputati quibus ministrāt purgando · illuminādo · et pficiendo sm impium voluntatis diuine · Racio autem ad intelligēciam pdictorum hec est · q̄ cum angeli pter expressam similitudinem et pinqtatem ad primū et sūmum pricipiū habeant intellectum deiformem et immutabilem post cōsensum ex libertate arbitrij superueniente gracia ad sūmum bonū conuersi cū totaliter in deum tenderent p gloriam fuerunt cōfirmanti piter et pfecti · ideo quātum ad volūtatem fuerunt stabiles et fideles · quātum ad racōnem pspicaces · ita vt non tm̄ cognoscerēt res in pprio gnē sʒ eciā in arte · ac p hoc nō haberēt tm̄ cognicoʒ vespertinam

sed eciam matutinam· vel eciā diurnam ꝓpter illi
us lucis plenitudinem et omnimodam puritatem
respectu cuius oīs creatura merito potest dici te-
nebra· quātum autem ad virtuositatem perfecte
formati siue in operando siue in exequendo vel as
sumpto corpore vel etiam non assumpto· quātum
vero ad opationem perfectissime ordīati sunt vt
iam non possint deordinari nec ascendendo ad con
templationem dei· nec descendendo ad ministran-
dum homini· quia cum deum facie ad faciem cōtem
plentur quocumqꝫ mittantur intra deum currunt
aguntur enim et agunt ſm ordinem ihierarchicū
in eis inciatum per naturam· consummatum per
gloriam· q̄ stabiliendo liberi arbitrij vertibilitatē·
illustrauit perspicacitatem ordinauit officiositatē
et roborauit virtutem ſm quatuor attributa supe
rius nomiātā· pspicitas autem rationis in cōtem
plando· aut principaliter respicit ad maiestatem
diuinam venerandam· aut ad veritatem incedendam
dam aut ad bonitatem desiderandam· Et ſm hoc
sunt tres ordines in prima ierarchia scilicet thro
ni ad quos spectat reuerentia· cherubin ad quos
sapientia· et seraphim ad quos spectat beniuolen
cia· Ad perfectam vero virtuositatem spectat vir
tus in paratam· virtus executam et virtus expedi
tam· prima ad dominacōnes· secunda vero ad vir
tutes· tercia vero ad potestates spectat· quarū est

arcere potestates cōtrarias · Ad pfectam vero offi
cōsitatem spectat regere·reuelare et releuare· Pri
mū ē pricipatuū·scdm archangeloꝝ·et terciū ange
lorum·qꝫ custodiūt stantes ne cadant et cadentes
adiuuant vt resurgant et sic patet qꝫ hec omnia
sunt in angelis bonis ꝑm plus et minus gradatī
a supioribus descendendo vsque ad ima·ordo aūt
denoīari dꝫ ab eo qd excellēciꝰ accepit i munere·

De pductōe hoīs · ꝑmo de anima· Ca·9·

Post naturā vero corpeam et in corpeam dcā
sūt aliq̄ de natura ex vtrusqꝫ ꝯpoita·ꝑmo ex
pte mētis·scdo ex pte carnis·tcio ex pte totius ho
mis De aia igit racōnali hec in sūma tenēda sūt
ꝑm sacrā doctrinā scꝫ qꝫ ipsa est forma·ens·viuens
intelligens·et libertate vtens forma quidem ens
nō a se ipsa nec de dīna natura·ꝫ a deo de michilo
p creacōnem in eē deducta forē vero viuēs nō q̄dem
natura extrīseca ꝫ se ipsa·nō vita morti ꝫ vita per
petua forē vero itelligēs nō tm̄ creata·ꝫ eciā creāt
cem essenciā ad cuiꝰ ymagiacōꝫ fcā est p meōriam
itelligēciā et volūtatē forē q̄ꝫ libtate vtēe qꝫ semp ē
liberā a coactōne·a miseria q̄ꝫ et coactōne libera fuit
i statu inocēcie licet nō i statu natuē lapse hec aūt
libtas a coactōe nl ād ē q̄ꝫ facultas rōis et voluta
tis q̄ sūt potēcie aīe pncipales Rō āt ad itelligēciā
ꝑdcōꝝ hec ē qꝫ cū ꝑm pncipiū sit btīssim et beniolē
tissim iō sua sūma beniolen btitudinē ꝯicat cature

Non tātum spirituali et prime· sed eciā corporali et longinque· Corpali tamen et longinque cōicat mediate qr lex diuinitatis hec est· vt infima p media reducātur ad sūma· et ideo nō tātum spiritum angelicum et separatum fecit beatificabilem· s; eciam spiritum cōiūctum sc; humanū· Est igitur anima racōnalis forma beatificabilis qr ad beatitudinis pmiū puenire nō est gloriosum nisi per meritum nec mereri cōtingit nisi in eo qd volūtarie et libere fit· ideo anime racōnale libertatē arbitrij dari oportuit per remocōnem omnis coactionis qr hoc est de natura volūtatis vt nullatenus possit cogi· licet p culpam misera efficiatur et serua peccati· Rursus quia forma beatificabil' est capax dei per memoriā intelligēciam et voluntatem et hoc est esse ad ymaginem trinitatis pter vnitatem in sbā et trinitatem in potencijs· ideo necesse fuit animā hominis omnia esse intelligentem ac p hoc dei ymagine insignitā Et qr nichil beatum potest beatitudinem amittere nichil poterat esse beatificabile nisi esset incorruptibile et in mortale· necesse ergo fuit animā rōnalē inmortali vita de sui natura esse viuētem· Postremo qr eē qr ab alio būficabile est et imōrle· est mutabile pm bene eē· et icorruptibil' pm esse· ideo aīa nec a se est nec de diuina natuā qr mutabil' est· nec pducta de aliq̄ nec p naturā gnāta qr est imōrlis et in corruptibil'· et ita hec fōr nō potest p gnācōnē

in esse introduci · qr omne generabile naturaliter corrup tibile Ex hys apparet qualiter finis beatitudinis nativitatem predictarum condicionum confert ipsi anime ad beatitudinem ordinate Quoniam igitur ut beatificabilis est in mortali ideo cum vnitur corpori mortali potest ab eo separari · ac per hoc non tantum forma est · verum eciam hoc aliquid · et ideo non tantum vnitur corpori ut perfectio · verum eciam ut motor · et sic perficit per essenciam quod sic mouet pariter et per potenciam · Et quoniam non tantum ipsa dat esse verum eciam viuere et sentire et intelligere · Ideo potenciam habet vegetatiuam sensitiuam et intellectiuam · ita quod per potenciam vegetatiuam generat nutrit et augmentat · generat ut quid · nutrit ut quale · augmentat ut quantum · Per sensitiuam vero apprehendit sensibilia retinet apprehensa · conponit et diuidit retenta · apprehendit quidem per sensitiuam exteriorem quinquepartitam secundum correspondenciam ad quinque mundi corpora principalia scilicet quatuor elementa et celum · retinet per memoriam · conponit et diuidit per fantasiam · que est prima virtus collectiua · Per intelligenciam discernit verum refugit malum et appetit bonum · verum quidem discernit per racionalem · malum repellit per irascibilem bonum appetit per concupiscibilem · Rursus quia discrecio est veri cognitio · fuga et appetitus est affectio · ideo tota anima diuidit in cognitiuam et affectiuam · Amplius quoniam cognitio rei est duplex vel veri ut veri · vel

veri vt boni· et hoc vt eterni qd est supra animam vel tpalis q est infra· Hinc est q potecia cognitiua vtpote intellectus vel racio diuidit· ita q intellect9 in speculatiuā et practicam / Racō in supiorem porcōnem et inferiorē· q̄ pocius nominat diuersa officia q̄ diuersas potencias · Postremo qm̄ appetitus dupliciter potest ad aliq̄d ferri scz ꝓm naturalē instinctum· vel ꝓm deliberacōnem et arbitriū· Hinc est q potencia affectiua diuidit in volūtatem naturalem· et volūtatem electiuā q̄ ꝓprie volūtas dicit Et qm̄ tal electio nidēns est ad vtrāqz ptem· Ido ē a libo arbitrio / et q hec indrā ɔsurgit ex deliberacōne ꝑambula et volūtate adiūcta · Hinc ē q liberū arbitriū ē facultas rōis et volūtatis · Ita q sicut · Aug9 dicit oēs ꝓdcās rōis potecias ɔꝓhēdit· ait em̄ vt de libero arbitrio loq̄mur nō de pte aīe ꝫ certe de tota loq̄mur · Ex cōcursu nāqz illaꝝ poteciaꝝ racionis sup̄ seipsam redeūtis a volūtatis ɔitātis ɔsurgit integtas libtatis q̄ est pncipiū meriti l demeriti ꝓm elcōnem boni vel mali ·

Ca· x·

De corpe aūt huāno i statu ɔdicōis ꝓme tenēda sunt hec ꝓm doctrinā fidei orthodoxe scz q corpus ꝓmi hoīs / sic fuit cōditū / et de limo tre formatū· vt tamen esset anime subiectum et suo modo proporcōnabile· / Ꝓporcōnabile inquā / q̄tum ad cōplectionem equalem / quantum ad organizacōnem pulchrimā et multiformē / et q̄tū ad rectitudinē stature

Subiectū aūt vt esset obtēperans sine rebelliōe· ess; etiā ppagans et ppagabile sine libidine· ess; vegetabile sine defectione· ess; etiā immutabile ad oīmo dam corrupcōnem nō incuemiēte morte et ꝫm hoc datus est sibi locus padisi terrestris in habitacōz trāquillam· formata est mulier de latere viri in cōsorciū et adiutoriū ad ppagacōnem imaculatam· datū est eciā lignū vite ad vegetacōnem cōtinuam et tādem ad imutacōnem pfectam p immortalitatem perpetuā· Ratio aūt ad intelligētiam pdictorum hec est qz cum pmum principium sit in pducendo potētissimum sapiētissimum et optimum· et in omnibus effectibus suis hoc aliquomodo manifestat Potētissime hoc debuit manifestare in vltio effctū et nobilissimo cuiusmodi est homo quē inter ceteras creaturas pduxit vltimo· vt in hoc potissime appareret et luceret diuinorū operum consūmatio· Vt igitur in homine manifestaretur dei potētia· ideo fecit eum ex naturis maxime distantibus coniūctis in vnam psonam et naturā· cuiusmodi sūt corpus et anima· quorū vnū est substantia corporea· alterum vero scz anima est substantia spūalis et incorporea q̄ distant maxime in gnē sbē· vt vero ibidē manifestaretur dei sapientia fecit tale corpus vt proportionem suo modo haberet ad animam· Quoniam igitur corpus vnitur anime vt perficienti et mouenti ad beatitudinem sursum tendenti·

Ideo vt cōformaret̃ anime viuificanti habuit com
plexionem equalem non a pondere vel mole· sed ab
equalitate naturalis iusticie q̄ disponit· ad nobilis
simum vite modum· Vt autem cōformaretur mo
uenti p multiformitatem potēciarum habuit mul
tiformitatem organorum cū summa venustate et
artificōsitate et durabilitate sicut pat in facie et in
manu q̄ est organum organorum· vt autem confor
maretur anime sursum tendenti ad celum habuit
rectitudinem stature et sursum caput erectum· vt
sic rectitudo corporalis attestatur rectitudini men
tali· ¶ Postremo vt in homine manifestaretur dei
bonitas et beniuolencia· ideo fecit hominem absq3
omni culpa· et absq3 omni pena siue miseria· cum
enim primum principium simul sit optimum et
iustissimum· q optimum non debuit facere homi-
nem nisi bonū· ac per hoc innocentem et iustum·
Quia vero iustissimum nō debuit infligere penam
ei qui nullum omnino habuit peccatum· ac per hoc
illi anime racionali tale corpus constituit q ita si
bi esset obtemperans· vt in eo nulla esset pugna re
bellionis· nulla pronitas libidinis· nulla inminu-
cio vigoris· nulla corruptio mortis· ita esset anime
conforme· vt sicut anima erat innocens et tamen
poterat cadere in culpam· sic corpus esset impassi-
bile et tamen poterat cadere in penam· ideo pote-
rat mori· et poterat non mori· poterat habere ac

poterat habere sufficiētiam· et poterat habere indi
gentiam· poterat obtemꝑare· poterat eciam aduer
sus eam rebellionē et pugnam habere· Et ꝓpterea
in statu illo corpus erat tale· vt ab eo fiēt descisio
seminalis ad ꝓpagacōnem prolis· ꝑ āmminiculum
sexus mulieris ꝑiter eum pn̄cipiātis· fiēt eciam hu
moris nutrimētalis cōsumptio· ꝑ actionē caloris· fi
ēt eciā nichilominꝰ restauracō ꝑ alimētum lignoꝝ
ꝑadisi· restaurato per lignū vite seu ꝓseruato hu-
mido radicali· q̊d quidem lignū hanc vͦtutem habu
it ob q̄ꝫ vt dicit auus nō solum fuit in cibum· verū
eciā in sacramētum· Incorruptio igiť et inmortali
tas corporis ade pn̄cipaliter veniebat ab anima si
cut a cōtinente et influente· a corporis bona et eq̄li
cōposicōne sicut a disponēte et suscipiēte· a ligno au
tē vite sicut a vegetāte et āmminiclante· a regie vero
diuine ꝓuidētie sicut interius ꝯseruāte et exterius
protegente· ¶ Caplm̄ vndecimū·

De toto aūt homine in ꝑadiso formato· hec te
nēda sunt scilicet q̄ꝫ datus est ei duplex sen
sus scilicet interior et exterior· mentis et carnis· Da
tus est ei duplex motus scilicet imparatiuus in vo
luntate et executiuus in corpore· Datum est ei du-
plex bonum vnū visibile alterū inuisibile· Datum
est ei duplex preceptū scꝫ nature et discipline· Pre
ceptū nature· crescite et multiplicamini· Preceptū
discipline· de ligno vite boni et mali ne vescaūdas·

Iuxta q̄d datum est sibi quadruplex adiutorium scilicet·sciencie·consciencie·sinderesis·et gracie·ex quibus sufficienter habuit vt posset stare in bono et proficere·et a malo cauere et declinare·Racio autem ad intelligenciam predictorum hec est·q2 primum principium fecit mundum istum sensibilem ad declarandum se ipsum·videlicet ad hoc q̄ p illū tamq̄ p speculū et vestigium reduceretur in deum artificem amandum et laudandum·et sm̄ hoc duplex est liber·vnus scilicet scriptus intus·qui est eterna dei ars a sapiencia·et alius scriptus foris scilicet mundus sensibilis·Cum igitur esset vna creatura que habebat sensum intus ad cognicionem libri interioris vt angelus·et alia q̄ sensum habebat foris vt quodlibet animal brutum·ad perfectionem vniuersitatis fieri debebant creatura q̄ hoc sensu duplici esset p̄dita ad cogničōnem libri scripti intus et foris idest sapiencie et sui operis·Et quia in cristo simul cōcurrit eterna sapiencia·et eius opus in vna persona·ideo dicitur liber scriptus intus et foris ad reparačōnem generis humani·Et quia cuilibet sensui correspondet motus Et ideo duplex est homini datus motus scz vnus sm̄ instinctū racōis in mēte·alius sm̄ instinctum sensualitatis ī carne·p̄mi ē imperare·scdi vero ē obtepare sm̄ rectū ordinem·Qn̄ aūt fit ecōuerso tunc rectitudo et regimen anime p̄cipitatur de statu suo

Et quia cuilibet motui et sensui respondet appeti
tus ad aliquod bonū· Ideo duplex bonū ꝑparatum
est homini bonum scilicet vnum visibile et alterū
inuisibile· vnum temporale et aliud eternum· vnū
carni· alterum spiritui. Ex hys autem bonis deus
vnum dedit· alterum ꝓmisit· vt vnū gratis possi
deretur· alterum vero per meritum quereretur. Et
quia frustra bonum datur nisi custodiatur frustra
ꝓmittitur nisi ad ipsum perueniatur· Ideo duplex
p̄ceptum fuit homini datum· scȝ vnum nature ad
custodiendum bonum datū· aliud discipline ad ꝓ
merendum bonum promissum· ꝙ nullomodo pote
rat mereri melius q̄ꝙ per meram obedientiam Obe
dientia vero mera est· quando preceptum ex se solo
obligat non ex aliqua causa alia· et tale dicitur
preceptum discipline· quia per ipsum datur intel
ligi quāta sit virtus obedientie q̄ sui merito ducit
ad celum· sui autem de merito precipitat in infer
num. Non datū est igitur illud mansuetum homi
ni ꝓpter indigentiam aliquam quam deus haberet
de humano obsequio· sed ad dandam materiam
merendi coronam per meram et voluntariam obe
dientiam. Et quoniam homo ratione nature defec
tiue ex nichilo formate· nec per gloriam confirma
te poterat cadere· benignissimus deus quadruplex
ei contulit adiutorium scilicet duplex nature· et du
plex gracie· duplicē enim indidit rectitudinem ipsi

nature · videlicet vnam ad recte iudicandum · et hec est rectitudo consciencie · aliam ad recte volendum et hec est sinderesis · cuius est remurmurare contra malum et stimulare ad bonum · duplicem etiam superaddit perfectionem gracie · vnam gracie gratis date q̄ fuit sciencia illuminans intellectum ad cognoscendum se ipsum · dominum suum et mundum istum qui factus fuerat ꝓpter ipsum · aliam vero graciam gratum facientis q̄ fuit caritas humilitans affectum ad diligendum dominū super omnia · et proximum sicut se ipsum · et sic ante lapsum homo habuit perfecta naturalia superuestita nichilominus diuina gracia · ¶Ex quo manifeste colligitur / q̄ si cecidit homo non nisi ex sua culpa fuit q̄ obedire contempsit ·

¶Caplm̄ xij ·

Ex predictis colligi potest · / q̄ creatura mundi / est quasi quidam liber / in quo lucet / representatur / et legitur trinitas fabricatrix / ꝫm triplicem gradum expressionis / scilicet per modum vestigij / ymaginis / et similitudinis / ita q̄ racio vestigij reperiatur in creaturis omnibus · racio ymaginis solum in intellectualibus siue spiritibus racionabilibus · et racio similitudinis in solis deiformibus · ex quibus quasi per quosdam scalares gradus natus est intellectus humanus gradatim ascendere in summum principium quod est dominus deus ·

Ratio autē ad intelligēciam p̄dictoꝝ hec est. Qꝛ omnes creature cū respectū habeant et dependentiā ad suū creatorem tripliciter possunt cōparari ad ipsū scȝ aut sicut ad principiū creatiuū. aut sicut ad obiectum motiuū. aut sicut ad donū inhabitatiuū. Primomō compatur ad ipsum omnis eius effectus. Secūdomō omnis intellectus. Tertiomō omnis spiritus iustus. et ideo acceptus. omnis em̄ effect9 quātumcūqȝ habent parū de esse habet deum tanq̄ principium. omnis intellectus quemcumqȝ habeat parum de lumine. natus est p cognitionem et amorem deū capere. omnis spūs iustus et sctūs habet donū spiritus sctī infusum sibi Et quoniā creatura nō potest habē deum sicut pncipiū qn configeret̄ ei ꝓm vnitatem veritatem et bonitatem. nec deum sicut obiectm quin eū capiat per memoriā intelligētiam et voluntatem. nec deum sicut donū infusum quin cōfiguraret̄ ei per fidem spem et caritatē seu triplicem dotem. et p̄ma cōformitas est longinqua scda ꝓpinqua. tercia ꝓxima. Hinc est q̄ p̄ma dicitur vestigium trinitatis. scda ymago. tercia similitudo. Est igitur spiritus racōnalis medius inter p̄mam et vltimā. ita q̄ p̄mam habet inferius secūdam interius. terciā superius. et ideo in statu innocēcie cū ymago nō erat viciata p culpam ȝ dei formis p grām effcā sufficiebat lib creature in q̄ seipsū exercebat homo ad cōtuēdum lumē dine sapiē.

vt sic sapiens esset cū vniūsas res videret in se videret in ꝓprio genere· videret res in arte ẜm quod tripliciter habꝫ esse scꝫ in materia vel natuā ꝓpria ī intelligencia creata et in arte eterna· ẜm q̄ tria dicit scptuā Dixit deus· fiat· fecit· et factū est ita ꝓpē quā eciā triplicem visionē accepit homo oculū triplicem sicut dicit hugo scꝫ oclm̄ carnis quo viderꝫ mundū et ea q̄ sunt in mundo· oculū rōnis quo videret animū et ea que sunt in animo· oculū cōtēplacionis quo videret deum et ea que sunt in deo et sic oculo carnis videret homo ea que sunt extra se oculo rōnis que sunt intra se et oculo cōtemplationis que sunt supra se· Qui quidē oculus contēplationis actū suū ꝑfectum nō habet nisi per gloriam quam amittit per culpam recuperat per graciā et fidem et scripturarū intelligenciam quibus mens hūana purgat̄ illūiat̄ et ꝑficitur ad celestia contēplanda ad que lapsus homo ꝑuenire nō potest nisi prius defectus et tenebras proprias recognoscat quod non facit nisi ruinam humane nature diligēter consideret et attendat·

¶ Incipit tercia ps de corruptela peccati· et de origine mali in communi·

DEterminatis igitur breuiter aliquib9 de trinitate dei et creatuā mūdi· restat nūc huic ăq̄ tāgē de corruptela peccati de q̄ tenēdum in summa ꝙ peccatum

non est essencia aliqua sed defectus et corruptela·
qua scz corrumpitur modus spēs et ordo in volun
tate creata ac per hoc peccati corruptio est contraīa
ipsi bono·non tamē habz esse nisi in bono·nec or-
tū nisi a bono trahit·qꝫ quidem bonum est liberum
voluntatis arbitrij·et ipsum nec est sūme malum
cum possit velle bonū·nec sūme bonū cum possit de
clinare in malum·Racio aūt ad intelligenciā pre-
dictorū hec·quia cum p̄mū pꝛīcipiū sit ēs se ipso nō
alio·Necesse est qꝫ sit ens ꝯpter se ipsum ac per hoc
summe bonum·nullum prorsus habēs defectum·
Non est igitur aliud nec eē potest qꝫ sit p̄mū et sū-
me malum·qꝛ principium primū dicit sūme cōple-
mentū et summe malū·defectum dicit ꝑ maximū
Quoniā igtur primū principium vt sūme ens ⁊ cō
pletū nec in essendo nec in operādo deficere potest
nec sūme malum est·nec aliud malū est nec aliquo
mō malū pꝛīcipare potest·Quia tamen omnipotēs
est potest bonum de non esse in esse deducere eciam
sine amminiculo alicuius materie quod et fecit cū
creaturam quidem finxit·cui enim dedit esse viue-
re intelligere·et velle que quidem quia ab ipso sum
mo bono fuit secundum triplicis esse habitudinē
oportuit quod haberet in sua substancia et volun
tate modum speciem et ordinem·Nata fuit ergo
agere opera sua a deo secundum deum et propter
deum et hoc secundum modū·speciē·⁊ ordinē sibi

insitum sed quia de nichilo fuit et defectiuā potuit deficere ab agendo ꝓpter deum vt scꝫ aliquid facere ꝓpter se nō ꝓpt̄ deū at per hoc nō a deo. nec secundū deū. et hoc est peccatū ꝙ modi speciei et ordinis est corruptiuū. Et quia defectus est nō habꝫ causam efficietē sed deficiētē. scꝫ defectū volūtatis create Quia vero corrupcō ē et nō nisi boni et oīs est in re corruptibili. idō nō nisi in bono est ac per hoc tū voluntas libera corrūpat in seipsa modum speciem et ordinem deficiendo a vero bono peccatū omne inquātū huiusmodi ē a voluntate sicut ab origine p̄ma et est in voluntate sicut i ꝓprio subiecto quod quidē facit volūtas quando sua defectibilitate mutabilitate et vertibilitate spreto bono indeficienti ⁊ incōmutabili inherescit bono cōmutabili Ex quibus colligitur ꝙ peccatum non est appeticio rerum malarū sed desertio meliorum et ideo in appetitu voluntatis est modi speciei et ordinis corruptiuum Ac per hoc a deo voluntarium quod si non est voluntarium non est peccatum. Hys autem preintellectis et manifestatis cadit impietas manicheorum ponencium summe malum omnium malorum primum quidem principium apparet eciam que et qualis sit mali origo et eciam quid sit mali subiectum.

¶ De primorum parentum temptatione.

AD intelligendum aūt qualiter corruptela pec
cati intrauit in mundum. considerare opor-
tet lapsum primi parentis traductionē culpe origi-
nalis et ortum seu radicem peccati actualis. Circa
lapsum ergo primi parentis hec tria occurrunt no
bis consideranda scilicet temptatio diabolica culpa
commissa et pena inflicta. Hec igitur de tempta
tione diabolica sunt tenenda. videlicet q̄ cū deus
hominem cōdidisset in felicitate paradisi in sexu
duplici scz virili muliebri. Dyabolus inuidēs homi
ni assumpta specie serpentina aggrediens mulie
rem. primo querēdo cur precepit vobis deus ne cō-
mederetis ꝛ cetera. Secūdo asserēdo dicens nequa
q̄ moriemini. Tercio ꝑmittēdo eritis sicut dy sci-
entes bonum et malum. volens ista temptacōe deci
pere mulierem infirmiorem. et per illam postea ꝓ-
sternere sexum virilem quod et fecit domino per
mittente. Racio autem ad intelligenciam predcōrū
hec est quia sicut primum pricipium est potētissimi
in producendo sic eciam est rectissimum in guber-
nando. Et ideo sic res quas cōdidit amministrat
vt eas agere proprios motus sinat. Quoniam igi
tur homo sic factus erat vt per victoriam pungne
perueniret ad premium quietis eterne licet deus
sciret ipsum hominem ad temptationem quidem
succumbere debuit tamen hominem permittere
temptari ab eo qui videlicet sciret posset et vellet.

Quoniam igitur diabolus qui prius erat sciens et
rectus per supbiā cadendo factus ē versut9 et iuid9
ideo per inuidiam temptare volebat et p astuciam
sciebat ideo temptauit iuxta quod potuit et de9
permisit Quod autem in tēptando speciē serpenti
nā assumpsit hoc dispōnis diem fuit vt non solū
deprehendi eius versucia posset verū eciam ex illa
effigie versucia dyabolica in temptādo cūctis filys
ade innotescere posset Rursus q temptauit de p̄
cepto discipline hoc similiter fuit dispositionis di
em vt siue vinceretur siue vinceret cūctis innotesce
ret meritū obediencie seu demeritū inobediencie.
Quod autem incepit a muliere hoc fuit versucie
sue. quia facilius est deicire minus fortem. vnde v̄
sucia hostis ex infirmiori parte aggreditur ciuita
tem. Similiter modus quo in temptatione pro
cessit maxime versucie fuit quia experiendo impel
lendo et alliciendo processit. Experienciam enim
sumpsit in interrogatione inpulit in assecuratio
ne. allexit autem in promissione. Primo enim
interrogauit de causa ipsius mandati vt rationē
duceret in dubium. Secundo autem dubitatioē
habita ne forte moriamur assecurauit. vt irascibi
lem duceret in contemptum. Tercio promisit vt
concupiscibilem duceret in appetitum. et sic hys
tribus autem modis libertatem traheret arbitrij
ad consensum que enim est facultas ipsius racōis

et voluntatis complectens nichilominus tres pre
dictas vires scilicet rationalem irascibilem et con
cupiscibilem respectu quarum dyabolus allexit mu
lierem per triplex appetibile, s. p sciencia q est ap
petibilis rationali per excellenciam ad modum dei
que est appetibilis irascibili et per suauitatem lig
ni que est appetibilis concupiscibili. et temptauit oe
quod erat in muliere temptabile per omne illud
per quod poterat in temptationem induci quod est
triplex appetibile mundi. scilicet concupiscencia car
nis. concupiscenciam oculorum. et superbiam vite
secundum que tria attenditur omnis temptatiois
origo siue a mudo siue a carne siue a diabolo.

De trasgressione eorudem.

DE culpa vero primoru parentum hec tenen
da sunt scilicet quod mulier assenciens tep
tationi dyabolice appecyt scienciam et excellencia
ad modum dei. appecyt nichilominus experiri su
auitatem ligni vetiti et tandem incidit in transgres
sionem mandati. Nec hijs contenta afferendo ei
fructum ligni vetiti induxit virum qui nolens de
licias suas contristari mulierem non corripuit s
potius consensum prebuit male suadenti et obla
tum ipsum pomum quidem gustando factus est ei
transgressor ipsius diuini precepti. Ratio autem
ad intelligenciam istorum predictorum hec est
quia cum ab ipo primo principio. vt supra dictum

fuit datus eēt homini duplex sensus et appetitus respcū duplicitatis libri ꝛ respcū duplicitatis boni vt ſm libertatē arbitrij homo posset ad vtrumqꝫ conuerti Mulier audita suggestione serpentis exteriori·non recurret ad librū interiorem qui legibilem se prebet recto iudicio rationis·sed pocius sensum suū circa exteriorē librū tenuit et circa exterius bonum negociari cepit Et quia sensus eius nō accessit ad verum infallibile appetitus eius conūti cepit ad bonum cōmutabile appecijt igitur qđ diabolꝰ promisit et ideo consensit vt faceret quod suggescit Appetēdo igitur excellentē scienciā erecta est in supbiam hoc ipso allecta ē ad gulam Ac per hoc tercio ꝓstrata est p iobediencia·Primū fuit i mēte scđm in sensualitate·terciū i opere ꝛ sicut teptatio ab inferiori incipiēs ꝑuenit vsqꝫ ad summū quia ab auditu per appetitū venit ad consensum sic econuerso deordinatio a superiori incipiens peruenit vsqꝫ ad vnum et fecit vnum peccatum consummatum quod in humana natura est omnis peccati inicium et omnium origo malorum Nam mulier illecta illexit virum que similiter ad librum exteriorem conuersus et ad illud bonum commūbibile nimis appreciando mulieris consortium et sue societatis solacium nec ipsam mulierem voluit corripere nec quidem proprias delicias constristare et quoniam ~~autem~~ debuit eam corripere et non

corripuit. Ideo imputatur ei peccatum mulieris. qr vero noluit delicias suas contristari a se repellendo mulierem incepit nimium diligere seipsum. ac per hoc recedere a diuina amicicia incidit in gulā et in obedienciam. Fuit ergo transgressio precepti communis vtriqz licet ex alia et alia causa quia non vir sed mulier fuit seducta. In vtroqz tamen scilicet viro et muliere fuit deordinatio a summo vsqz ad vnum/quia primo in mente siue ratione. deinde in sensualitate et postremo in opere. Ideo enim vtrqz prostratus fuit per inobedienciam. Et illectus per gulam quia fuit vterqz erectus in superbiam mulier quidem appetendo et ambiendo quod nondum acceperat. vir autem minus amando et appreciando quod iam habebat. Vnde mulier manducando credidit sublimari. Adam vero estimans se aliquod magnum et ipsi deo carum minus grauiter se credidit puniendum. nundum enim expertus fuerat rigorem ipsius diuine seueritatis. et sic vterque dum erexit se supra se cecidit miserabiliter infra se. scilicet a statu innocencie et gracie ad statum culpe et miserie.

De punicōe eorūdem.

Capitulum quintum.

De pena vero primorum parentum hoc sciendum est videlicet quod vir et mulier statim post culpam senserunt penam rebellionis et erubescencie in carne et ideo ad cooperiendum verecunda fecerunt sibi perizomata. Postea vero diuino iudicio vir incurrit penam laboris et angustie. penam famis et indigencie penam mortis et reuersionis in cinerem iuxta quod dicit scriptura. Male dicta terra in opero tuo et cetera. Mulieri vero ē multiplicata pena quoniam inflicta est ei penalitas multiplicium erumpnarum in cōceptu pena doloris in partu pena quoqz subiectionis ad virum in cōuictu. ac per hoc secūdum quod amaret satis grauiter fuit punitum illud peccatum scilicet lignum vetiti esus licet fuerit satisfaciliter perpetratum. Racio aūt ad intelligēciam predictorum hec est. quia cum primum principium sit prouidentissimum in gubernando et rectissimum in presidendo michil prorsus in ordinatum dimittit vniuerso et quia culpa recte ordinatur in penam conueniencius enim in dolet quidem supplicio quam enim letatus in delicto est. Quoniam autem melius est dolere dampnum ipsius salutis quam letari in ipso dampno equitatis. Propterea statim in primis parentibus dedecus peccati subsecutum est decus ipsius iudicij. vt quod inordinatum fuit cadendo ab ordine ipsius nature caderet statim in ordinem iusticie

Hic enim duplex ordo sic cuncta complectitur vt
quod ab vno cecideit i alteram differenciam rela-
batur. Quoniam igitur vtrqz parens superbiendo
in mente et gustando in carne inobediens fuit su-
o superiori. Justo dei iudicio factum est vt sibi fieret
inobediens suum inferius et maxime quantum ad par-
tes illas secundum quas est coniunctio vtriusqz sex9
que sunt membra virtuti generatiue deseruiencia et
quia hoc erat in eis nō ex natura sed ex propria cul-
pa ideo erubescebant et cooperiebant se Rursus quia
spreto summo delectabili quesiuit in carne delectari
Ideo iusto dei iuditio inflictus est ei labor et defect9
famis et sitis. Postremo quia propter bonum carnis
seperari elegit a bono mentis Ideo iusto dei iudicio
anima in vita separatur a carne per mortem et cine-
racionem. ac per hoc sicut dederat homini secundum ordi-
nem nature corpus subiectū anime propagabile sine
libidine Vegetabile sine defectōe. immutabile sine
morte interueniēte. sic homine peccāte secundum ordinē
iusticie subtrahere debuit predicta et infligere op-
posita. vt sic culpa non remaneret impunita et in
ordinata. quod nequaquam pati debet diuina prouidenci-
a. et quoniā peccatum a muliere exordiū sumpsit
ideo pena eius duplicari debuit. Quia igitur i mē-
te superbiens fuit subiectionem enim incurrit quia
lignum ad vescendum suaue vidit et appetiit do-
lorem incurrit. Postremo quia eni fregit iugum

obediencie incurrit vinculum et pondus multipli
cis erumpne. Et sic patet. quãto ordine diuine pro
uidencie/inflicte sunt viro pene multiplices/et du-
plicate in muliere. vt sic dedecus peccati. non rema
neret. seu esset/sine decore iusticie.

¶ De origĩalis peccati corrupcõe.

POst lapsum vero primi parentis dicenda sũt
aliqua de traductione peccati originalis. Cir
ca quod primo considerandus est modus corrupti
onis/scd͡o modus traductionis/tercio modus cura
tionis. Modus autem quo genus humanum per
originale peccatum corrũpitur hic est. Nam quilz
per concubitum generatus nascitur filius ire. quia
priuatus rectitudine originalis iusticie. ꝓpter cui9
absenciam incurrimus quantum ad animã qua
druplicem penam. scz infirmitatẽ. ignoranciã. ma
liciam. et cõcupiscenciam que quatuor inflicta sũt
ꝓpter originale peccatum quas sane penas spiritu
ales comitatur in corpore multipliciter penalitas
multiplex defect9 mltiplex labor morb9. et mltiplex
dolor ad has qz penas sequit̃ pena mortis et incar-
cerationis pena carẽcie visionis dei. et amissioĩs glẽ
celestis nõ solũ in adultis verũ eciã in puulis non
baptizatis qui quidẽ puuli pena mitissima inter ce
teros puniũt̃ qz solã penam dampnũ habet sine pe
na sensus. Racio ad intelligẽciam p̃dcõrũ hec ẽ. qz
cũ primũ principium om̃a agat a se ꝑ se et ꝓpter se

necesse ē esse optimum et rectissimū ac per hoc pijssimum et iustissimū. Et inde est q̄ vniuerse vie eius misericordia et veritas siue iudicium Si enim deus a pn̄cipio hominē in tātis miserijs cōdidisset nec pietas esset nec iusticia q̄ tāta opus suum premeret vel opprimēt miseia nulla p̄cedente culpa Sibiē si tātis miserijs nos repleret vel repleri pmitteret sine culpa nec pie nec iuste gubernaret nos diuina puidencia Si igitur certissimū ē pmū pn̄cipiū et in puidendo rectissimū et clemētissimū eē Nc̄e ē q̄ genus hūanū taliter steterit vt a pn̄cipio nulla esset in eo nec culpa nec miseria Nc̄e ē eciā q̄ taliē amministret vt nō pmittat in nobis esse miseriam nisi pter aliquā culpā p̄ambulā. Cum igitur certū est q̄ a nostra origine multiplicem contrahimus pene miseriam certum est q̄ omnes nascimur natura filij ire ac per hoc priuati rectitudine originalis iusticie quam priuationem vocamus culpam originalē Et quia omnis culpa dicit recessum a bono incommutabili et accessum ad bonum commutabile et recedere a bono incommutabili est recedere a summa virtute veritate et bonitate accedere autem ad bonum commutabile est plus debito in illud per amorem tendere. Hinc est q̄ perdens originalem iusticiam incurrit quidem ipsam infirmitatem ignoranciam. maliciam. et concupiscēciam. Rursus quia deserens bonum icōmutabile.

propter bonum commutabile efficitur indignus v
troqz· Hinc est q ratione carencie originalis iusti
cie perdit anima quietem temporalem in corpore
per multiplicem corruptionem et mortem et tandē
separatur a visione lucis eterne amittendo felici-
tatem glorie tam in anima quam in corpore· Pos
tremo quia carencia huius iusticie in nascentibus
non est per motum voluntatis pprie nec per actu-
alem delectationem· Hinc est q originali peccato
post hanc vitam non debetur pena sensus in gehē
na·pro eo q supra condignum sed citra puniat di-
uina iusticia quam semper cōcomitatur suphabū
dans misericordia·hoc credendum est sensisse bea-
tum aug9 licet verba ipsius exterius pp̄ter detesta
tionem erroris pelagiorum qui aliqualem felicita
tem eis concedebat·aliud sonare videantur vt eū
eos reduceret ad mediū habundancius declinauit
ad extremum·

De transfusione eiusdem

Modus aūt traductōis culpē origīalis videtur
eē talis q licet aīa nō sit ex traduce origina
lis tn̄ culpa ab adā trāsit ad aīas posteroꝝ mediāte
carne p cōcupiāz geneāta·ita q sic ab aīa pctante
īfecta fuit caro ade et prona effecta ad libidinē sic
per libidinem seminata et secum trahens infecti
onem viciosam inficit quidem et viciat animam
que quidem infectio non tantū ē pena ȝ eciā culpa

La sic persona corrumpit ipsam naturam et natura
corrupta corrūpit personam·salua diuina iusticia
cui nullomodo potest iputari infectio anime licet
eam creando infundat et infundendo vniat cū car
ne infecta Ratio autē ad intelligenciam predictoꝝ
hec est quia cum p̄mū principiū hominē fecit ad
suam ymaginē et ꝓpter suipsius expressionē sic
eum condidit ex parte corpis vt oēs homines p-
pagarentur a p̄mo homine tamq̄ a p̄mo radicali
principio·sic ex parte anime vt ꝓpter expressam
similitudinē tā in essēdo et durādo q̄ intelligendo
et amando īmediate emanarēt omnes spiritus ra
tioneles ab ipso deo tāq̄ a principio p̄mo et imme
diato Et qm̄ spūs tāq̄ excellentior magis accedit
ad primū principiū sic condidit deus hominem vt
spiritus p̄esset corpi ⁊ corpus subeēt spūi creato
q̄ diu ille obediret spūi increato·⁊ econtra si spūs
creatus nō obediret deo iusto dei iuditio corpus su
um inciperet rebellare sibi quod fecit cum adā pec
cauit Sic igitur si adā stetisset corpus suum obe-
diens spiritui esset·et tale ad posteros mitteret et
deus animam infunderet ita q corpori vnita imor
tali et sibi obedienti haberet ordinem quēdam ius
ticie et immūitatem omnis pene Sic ex quo adam
peccauit et caro facta est rebellis spiritui oportet ei
q talem ad posteros transmittat etenim deus se-
cundum institutionem p̄mariam animā īfundat

Anima vero cum vnitur carni rebelli incurrit defe-
ctum ordinis naturalis iusticie quo debebat omni-
bus inferioribus imperare et quia anima carni vni
ta est oportet quod ipsam trahat vel trahatur ab ipsa
et ipsam nō potest trahere tamquam rebellem necesse
est vt ab ipsa trahatur et incurrat morbū concupi
scencie Ex quibus duobus tamquā ex auersione
et conuersione dicitur integrari secundum augus
tinum et secundū anselmū peccatum originale.
Quoniā igitur ordinatissimū fuit vt natura huma-
na ita conderetur. et quod cōdita ita propagaretur
sic et quod peccās ita puniretur sicut dictum est prius
sic quod in cōditione seruatur ordo sapiencie in pro-
pagatione ordo nature in punitione ordo iusticie.
Patet quod nō est cōtra diuinā iusticiam si ad posteros
trāsmittitur culpa. Rursus quia culpa originalis
in animā transfundi non posset nisi pena rebellionis
in carne precederet et pena nō esset nisi culpa pre-
cessisset nec culpa precesset a voluntate ordinata.
sed inordinata. Ac per hoc non a voluntate diui
na sed a voluntate humana. Patet quod origina
lis culpe transfusio est a peccato primi hominis
non a deo non quidem a natura condita. sed a vi
cio perpetrato et sic verum est quod dicit augusti-
nus quod peccatum originale non transmittit ad
posteros propagatio sed libido.

¶De curatione eiusdem.

Ostremo diligenter attende q modus cura-
tionis culpe originalis est iste. s. q sic curatur
culpa q remaneat pena temporalis / sicut patet in p
uulis baptizatis. sic curatur quantum ad reatum pe-
ne eterne q remanet quantu ad actum et motu concu
piscencie. sic curatur in parente q nichilominus ab-
eo qui curatus e per baptismu in prole trasmittit
originale peccatu. sic tollitur peccati originalis ma
cula q remanet sequela cu qua oportet pugnare
quamdiu viuimus in hac vita quia in nullo prorsus
extinguitur concupiscencia p graciam coem q d° ppter
virgine btissima maria in qua in conceptione filij di
extincta fuit p graciam singulare. Ratio aut ad intel
ligencia predictorum hec est q sicut infectio deriuatur
in oes a principio creato a quo fit ppagatio corpo
ru et hoc a parte inferiori. s. carnis sic curatio fieri
habet a principio increato. a quo fit infusio aima
rum et hoc quidem a parte superiori. scilicet men-
tis. Quoniam igitur a parte mentis distinctio est
in hominibus q secundum illam non propagatur
vnus ab alio. sed in mediate exit a deo grecia cura
tiua menti nostre infusa respicit enim vnumquemq
inquantum autem tenet rationem ipsius persone sin
gularis et indiuidue non autem inquantum te-
net rationem productiui secundum virtutem na-
ture. Quoniam igitur originale peccatum e mor
bus inficiens psona pis et naturam. psona i volutate

naturā in carne· ideo sic curat macula originalē in
mēte q̄ remanet īfectio et seq̄la in carne· et q̄ hō
gnāt· nō p̄m q̄ curatus in mēte ꝫ p̄m q̄ corruptus
in carne· nō p̄m q̄ sp̄ūalis· ꝫ p̄m q̄ carnalis· Hinc
est q̄ q̄uis sit baptizatus et sit ab originali mūda
tus in se trāsmittit tū in ꝓlem originale· Rursus
q̄ reatus pene eterne respicit deformitatē mentis
et psone· actus aūt respicit inclinacōnem carnis
et nature· ideo trāsit originale p̄ baptismū q̄tum
ad reatū et remanet q̄tum ad actū· Postremo· q̄
afflictio tp̄alis cōdicōnem respiciat ex pte carnis
cū caro semp remaneat subiecta cuidam infectioni
remanere debet semper subiecta penalitati· Et ideo
sicut penalitas et corruptio per gratiam nō aufer
tur a carne· sic sequela illa siue concupiscentia et
languor mēbrorum simul stare potest cū gracia cu
ratam· et ideo q̄uis paulatiue minuatur tū radix
nō tollitur· nūquam omnino aufertur in viatore
nisi per graciam singularem ne v̄gine· q̄ enim vir
go ɔcepit eum qui erat expiatio omnis culpe· ideo
data fuit sibi gracia singularis qua extincta fuit
in ea radicitus omnis cōcupiscentia ad cōcipiēdum
dei filium absq̄ꝫ omni peccati labe et corruptela·

¶ De actualibus peccatis· Ca· 8·

POstq̄ dictum est de traductione originalis
peccati· dicenda sunt aliqua· de origine pc̄ti
actualis· de cuius ortu hec tenenda sunt in sūma·

valet quod peccatum actuale originem trahit a libera voluntate uniuscuiusque per suggestionem · delectacionem · consensum · et operacionem secundum illud · Jacobi primo · unusquisque temptatur a concupiscencia sua abstractus et illectus · deinde concupiscencia cum conceperit parit peccatum · peccatum autem cum consummatum fuerit generat mortem · Si autem suggestio et delectacio consistat citra consensum est veniale peccatum · Si vero consequatur consensus et opus in hys que divina lege prohibita sunt peccatum est mortale et consummatum · Quod si medio modo sicut ut consensus sit sine opere · aut quia vult in opus procedere sed non potest et tunc voluntas reputatur pro facto · nec minus culpabilis est quam si in ipso facto deprehenderetur · aut quia non vult in opus procedere sed vult interius voluptari in delectacione et tunc manducat mulier et non vir · et licet peccatum non sit plene consummatum · est tamen inter mortalia conputandum · quia muliere manducante totus homo dampnari meretur quod maxime itelligi habet in peccatis carnalibus · Racio autem ad intelligenciam predictorum hec est · Cum peccatum dicat recessum voluntatis a primo principio inquantum ipsa voluntas nata est agi ab ipso · secundum ipsum · et propter ipsum Omne peccatum est inordinatio mentis sive voluntatis circa quam nata sunt esse virtus et vicium ·

Peccatū igitur actuale cū est actualis inordinatio voluntatis. Inordinatio aūt ista aut tanta est q̄ or dinē iusticie exterminat et hoc mō dicit mortale pec catum. qd natum est auferre vitā sepando ipsam a deo p quē vivificat anima iusta. aut causa modi ca est q̄ ordinē illum nō pimit. ƺ in aliquo pertur bat tātum et tūc dicit veniale peccatū. q̄ de ipō adi pisci possum⁹ veniam cito. p eo q̄ gratia nō tollit p ipsum. nec inimiciciā divinā incurrit homo. Est autē ordo iusticie vt bonū incōmutabile. pferatur bono cōmutabili vt bonū honestum pferatur bono vtili. vt voluntas dei pferatur voluntati nostre. vt iudiciū racōnis recte presit sensualitati humane Et quoniā lex dei istum ordinem pcipit et vetat op positum. Quādo bonum cōmutabile pfertur eterno Et bonū vtile pfertur honesto. et voluntas nostra pfertur divine volūtati. et sensualis appetitus. pre fertur rationi recte cōmittitur mortale peccatum. de quo dicit Ambro⁹. q̄ est pvaricacō legis divine et celestium inobediencia mandatorum. hoc autē cōmittitur sive omittatur q̄ lex divina precipit. sive fiat id quod prohibet. Ex quo duplex peccati genus oritur delictum scilicet et cōmissum. Quādo vero bonum conmutabile plus debito diligitur sed non prefertur incōmutabili et vtilitas non prefer tur honestati. et voluntas nostra plus debito ama tur ita tamen q̄ non pfertur divine. et caro cōcu-

piscit non tamen prefertur iudicio racionis recte tunc non est mortale sed veniale · quia licet hoc sit preter legem non tamen directe est contra legem · Sensualis autem appetitus racioni recte non prefertur nisi quando ei ab ipsa racione consentitur Et ideo peccatum mortale nisi per consensum non committitur · si tamen sensualitas inordinate moueatur tamen illa inordinacio ad malum inclinet licet racio non consenciat peccatum est aliqd quia aliquomodo ledit ordinem iusticie · et quia in statu innocencie non moueretur sensualitas nisi pm racionis motum · Ideo stante homine non poterat ibi esse veniale peccatum · Nunc autem quia racioni repugnat sensualitas velimus nolimus ideo necesse habemus committere aliquod veniale peccatum per primos motus · qui et si particulariter et sigillatim possint declinari · omnes tamen nullomodo possunt caueri · quia sic sunt peccata q sunt eciam pene peccati · Et ideo merito dicuntur venialia quia hoc ipso digna sunt venia · Verum quia racio hys consentire non compellitur si post sensum delectacōnis consentiatur in opus tunc est plenus consensus ac per hoc peccatum consummatum qr peruenit usque ad virum idest usque ad partem supmam rōis ex q̄ pendet plnitudo cōsensus Quia vero nō solū in opus verū ecim in delectacōz ē cōsensus i q̄ iferior porcō seqt sensualitatē· iō si i delcācōz

sensualem ratio sensualitati succumbat et mulier serpenti obedit · ac p hoc fit subu͛sio recti ordinis et ita subu͛sio iusticie ꝓpt͛ qđ cōmittit͛ pc̄m moꝛ͛le li- cet minus g͛ue ꝙ nō solū imputat͛ mulieri · veꝝ eciā viro a q̄ mulier debet cōpesci et cohiberi ne obtempe- ret serpenti · et sic patet ꝙ in perpetratione omnis actualis peccati fit · aliqualis imitacio p̄mi peccati ſm explanacōnem doctoris precipue Augustini · xi · de ciuitate dei ·

¶ De origine et distinctione capitaliū pc̄oꝝ · ca · 9

Consequēter autem descendendum est ad oꝛ- tum peccatorum in speciali inter q̄ quedam sunt capitalia · quedam penalia · quedam finalia siue irremissibilia quasi prima media et postrema ¶ Circa oꝛtum vero peccatorum capitalium hoc est in summa tenendum · valet ꝙ peccatoꝝ actualium vnum est initium · duplex radix · triplex fomen- tum · septiforme capud siue capitale peccatum · v- num inquam initium scilicet superbia · iuxta qđ dicit scriptura · Initium omnis peccati superbia · Duplex radix scilicet timoꝛ male humilians · et a- moꝛ male accendens · Triplex fomētum secūdum tria q̄ sunt in mundo scilicet concupiscentia carnis Concupiscentia oculorum et superbia vite · Sep- tiforme vero capud scilicet · Superbia · Ira · Acci- dia · Inuidia · Auaritia · Gula · Luxuria · Inter q̄ quinq; sunt sp̄ualia peccata · duo vero vltima

sunt carnalia · Racio autē ad intelligenciam ho
rum hec est q cum peccatum mortale sit actualis
recessus a primo principio recedere autem a primo
principio nō potest esse nisi per contemptum ipsius
vel in se ipso vel in suo precepto · contemptus autem
primi principij est supbia necesse est q omnis mor
talis peccati culpa seu offensa inicium sumat a su
perbia · Quia vero nullus contempnit primum
principium vel sūmum eius preceptum per se nisi
p hoc q aliquid aliud ab ipso vel amat acquirere
vel timet perdere · Hinc necesse est omne peccatū
actuale originem trahere a duplici radice scilicet ti
more et amore · q̄ radices sunt malorum licet non
eque p̄me · nam omnis timor ortum habet ab amo
re · nullus enī timet aliquid perdere nisi q amat il
lud habere et ideo habet per ea foueri timor per q̄ fo
uetur et amor · amor autem inordinatus est respec
tu cōmutabilis boni et quoniā illud est triplex scz
interius excellencia · exterius pecunia · inferius car
nis lasciuia · Hinc est q necesse est esse tria pecca
rum actualium radicalia fomenta q̄ superius sunt
p̄tacta · ad q̄ dum anima inordinate fert̄ omia p̄ct̄a
capitalia oriuntur · et q hoc fit ꝑm septiformē mo
dum · Ideo sunt peccata capitalia septem · ex q̄bus
generatur vniuersitas viciorum Volūtas enī nr̄ā
ā deordinat̄ q appetit q nō est appetēdum · ā q re
fugit q̄d nō est refugiēdum · Dz q appetit q̄d nō ē

appetendum vtpote bonū vt nunc seu cōmutabile
seu apparens bonum· aut est interius et sic est pri
uata excellentia q̄ amat sup̄bia· aut est exterius
et sic sufficientia q̄ amat auaricia· aut inferius et
sic est delectabile quia ad conseruationem indiui-
dui et sic alimentum quod est delectabile secūdum
gustum et appetitur a gula· aut quia ad cōserua-
tionem speciei et sic coitus qui est delectabilis s̄m
tactum et appetitur a luxuria· Si autem volūtas
deordinatur quia refugit q̄ non est refugiendum
Hoc potest esse tripliciter s̄m triplicem modum re
fugiendi· Aut enim refugit secundum peruersum
instinctum rationabis et sic est inuidia· aut secun
dum instinctum irascibilis et sic est ira· aut secun
dum instinctum concupiscibilis et sic est accidia·
Unde q̄ q̄tuor sunt principalia appetibilia et tres
vires secundum quarum instinctum est fuga ideo
tantum septem sunt peccāta capitalia· Rursus q̄
sensus appetibilis est cum delectatione· sensus q̄
rei fugiende est cum dolore· Hinc est q̄ quatuor
habent cōiunctam leticiam· tria vero alia habent
ad cōiunctam tristiciam et penam· omnia tamen
dicuntur capitalia· q̄ deordinationes sunt princi-
pales et multarum deordinacōnum principia suo
modo influentia· vnde licet q̄dam ex hys fugam
respiciant habent tamen et ipsa delectabilia sua·
Nam inuidia volt p̄uatum bonū possidere sine socio

et ita integraliter. et ita sine cõtrario et ita impturbabiliter. accidia sine labore aliquo. et ita infatigabiliter. Et quia hec nõ de facili obtinẽtur. ideo magnũ exercitũ viciorũ secum trahunt ad hec que appetũt assequẽda. vel ad ea que respuũt declinãda respectu quorum dicũtur peccata capitalia quasi capita ex quibus manant alia quam plurima.

¶ Caplm̃ x.

De peccatis autem penalibus tenẽdum est illud, scilicet, quod licet malum culpe, et malum pene, sint diuerse malorũ differẽcie, quedam tamen sic sunt peccata, quod eciam sunt peccati pena. Speciali namque modo, peccata et pene peccati dicũtur illa, que habent adiũctum dolorem et mesticiam, sicut accidia, inuidia, et cõsimilia. Minus specialiter dicũtur illa que habent adiũctam vel meram deprauacõnem nature vel ignominiã sicut sunt illa quãtum ad que dicitur peccator in reprobum sensum tradi. Generaliter aũt peccata que sunt inter primã apostasiã et vltimã gehenne penã et peccata possunt dici et pena peccati. Iuxta quod dicit gregorius, crimina criminibus vindicari, licet aũt idem dicatur pctm̃ et pena peccati. tenẽdum tamen est quod omnis pena inquantum pena iusta est et a deo. nulla vero culpa iusta nec a deo sed tantum a libero voluntatis arbitrio. pena vero que recte est pena a deo est inflicta. que vero est culpa vel

inclinans ad culpam est cōtracta vel acta. Racio
autem ad intelligenciam predictorum hec est. qꝛ cū
malum dicat excessum a primo principio per hoc
ꝙ nocet bono. nō autem nocet bono nisi aliquid
adimendo de bono. Bonū autem consistit in modo nō
specie et ordine. Nullum est malum ꝙ nō sit speci-
ei modi et ordinis corruptiuum. Ordo autem dupl-
ex est scilicet ordo nature et ordo iusticie. Ordo autē
nature in bono naturali. et ordo iusticie in bono
morali. Et qꝛ bonum naturale in omni natura.
Bonum morale in voluntate habet consistere. ideo
ordo nature est in omni natura. ordo autem iusticie
in voluntate electiua consistit. Et quia voluntas
est instrumentum se ipsum mouens. natura vero
misericordie. Hinc est ꝙ ordo iusticie est ordo non
tantum factus. sꝫ eciam factiuus. Ordo autem natu-
re est ordo factus. Quoniā ergo malum potest pri-
uare ordinem nature. et ordinem iusticie. Hinc ē
ꝙ duplex est malum culpe scilicet et pene. Rursus
qꝛ ordo iusticie est ordo voluntarius. Hinc est ꝙ
malum culpe est affectio voluntaria. malum autē
pene est affectio inuoluntaria. Postremo quia or-
do iusticie qui inest voluntati est ordo factiuus. ideo
malum culpe quod est priuacio eius est malum q̄d
facimus. et malum pene est malum quod patimur
Et quia nō est passio nisi naturaliter p̄cedat actio
nec est actio ad quā non sequatur aliqua passio.

Hinc est ꝙ nulla est pēna sine ꝑcedentē merito cul
pe· nulla est eciam culpa quin comitetur aliqua pe
na ·Et quoniam qđ facimus a nobis est · qđ nos
vero patimur potest esse a nobis · et ab alijs vtpo-
te a causa supiori vł inferiori ·ideo licet omnis cul
pa sit a nobis· nō tamen omnis pena a nobis· ymmo
qͣdam est a nobis acta · qͣdam inflicta · qͣdam
cōtracta· Et qꝛ eum q̄ facit qđ nō debet· dicit̄ iustū
esse pati qđ debet· ideo omnis pena inquātum pena
iusta est et a diuina ꝓuidentia · qꝛ ad culpam ordi
nata et ipsius culpe ordinatiua ·Quia vero passio
illa potest esse per adepcionem boni naturalis vel
boni moralis cū naturali· Hinc est ꝙ qͣdam pena
est mere pena· qͣdam vero est pena et culpa· qꝛ bonū
morale qđ est iusticia nō adimit̄ nisi per iniusticiā
qui est culpa· Prima igitur pena a deo est et ꝫm ꝙ
est pena· et ꝫm id qđ est · a deo scʒ inꝙ̄ nō instituen
te ſʒ vindicāte· Scđa vero cū sit culpa ꝫm id ꝙ est
a deo nō est· sed solum ꝙ̄tum ad ordinem · ipsa ve-
ro vel est acta si sequit̄ ad actuale vel est contracta
si seq̄tur ad originale· Si igitur ꝓprie accipiatur
malum · ꝫm ꝙ est ꝑuatio boni naturalis et affectio
inuolūtaria et malum qđ patimur sic nō coincidit
cum malo culpe in idem licet sit annexum eidem ·
Si vero dicat̄ large vt dicat̄ malum qđ patimur
siue a nobis siue aliūde siue in natura siue in volū
tate sic coincidunt in idem sed non ad idem vel ꝫm

idem/qꝛ ꝙ nō est in se culpa dicitur precedentis pe-
na·vel culpa racione actionis pena dicitur esse ra
tōne passionis·et sic patet quomodo pro quāto et
quare aliquid dicit̃ simul peccatū et pena peccati·
·Caplm̄ xi·
DE peccatis autem finalibus siue irremissibi
libus huiusmodi sūt peccata in spiritum san
ctum hoc est tenendum·qꝛ licet omne peccatum ge
neraliter sit contra deum trinū et vnū·ꝓpriate
tamen aliquod dicitur esse in patrem·aliquod in
filium·aliquod in spiritum sanctum·hoc autē pec
catum in spiritum sanctum irremissibile dicitur in
hoc seculo et in futuro·nō qꝛ in hoc seculo nō possit
dimitti·ꝫ qꝛ raro dimittit̃·aut vix in hoc seculo q̄
tum ad culpam/modicam autem et quasi nichil fi
et remissio sibi in futuro quātum ad penam·huius
eciam peccati sex sunt differencie/scilicet inuidia
gracie fraterne·Impugnacō veritatis agnite/desꝑ
racio/ꝑsumpcō/obstinacio mentis/et impenitencia
finalis·Racio autem ad intelligenciam predic
torum hec est/quia cum peccatum dicat recessum a
ꝑmo ꝑncipio t̃no et vno·Om̄e peccatum ymagi-
nem trinitatis deformat·et ipsam animam fedat
quantum ad triplicem potenciam/scilicet irascibi-
lem racionalem et concupiscibilem/et a libero arbi
trio procedit qꝛ in se gerit insigne trinitatis/scilicet
patris racione facultatis·filij quia racionis·

spiritus sancti quia volũtatis. Licet autem hec tria cõcurrant simul ad omnem culpam · quelibet autem harum per suum defectum potest esse ratio deordinandi alias · Defectus autem circa facultatem est in potentia · circa rationem est ignorantia · circa voluntatem est malitia · Et hinc est · ꝙ cum quedam sint peccata ex impotentia · quedam ex ignorantia · quedam ex malicia · et potentea attribuatur patri · sapientia filio · et voluntas spiritui sancto · ꝙ quedam dicuntur esse in patrem · quedam in filium · quedam in spiritum sanctum · Et quoniam nichil magis est in voluntate ꝙ̃ ipsa voluntas · et volnntas est origo peccati · nullum peccatũ est adeo voluntarium et mere · sicut est illud quod prouenit ex corruptione existente in voluntate · Cũ duplex dicatur inuoluntarium scilicet per violentiam et per ignorantiam · p̃mum per defectum potencie · secũdum per defectum scientie · quando voluntas sola corruptione sua licet posset resistere et sciat hoc malum esse aliq̃d eligerit tunc dicitur peccare ex certa malicia · et tale peccatum mere procedit ex improbitate voluntatis liberi arbitrij et directe impugnat gratiam spiritus sancti · Et quia mere ꝓcedit ex libertate arbitrij · ideo nõ habet colorem excusacõnis · et ꝓpterea modicum et quasi nichil debet ei qui punitur · de pena relaxari · Quia vero directe impugnat gracian spiritus sancti per

q̄ fit remissio pc̄ci. Ideo dicitur irremiscibile. Non
qꝛ nullomodo possit remitti. ſ; qꝛ q̄ntum est in se di-
recte est impugnatiuum medicamenti et remedij p̄
qd fieri habet remissio peccati. Et quoniā remissio
fit a deo ꝑ graciam penitēcialem intra ecclesiasticā
vnitatem. Ideo drē huius peccati accipiūtur ſm
q̄ directe impugnant illa tria. aut eīn impugnant
graciam ipsam penitencialem in se. aut in conpacō
ne ad deum a quo datur. Aut in cōparacione ad ec
clesiam in qua suscipitur. Si in cōpacione ad vni
tatem ecclesie. sic qꝛ vnitas ecclesie cōsistit in fide
et caritate. siue in gracia et veritate sic est duplex
pc̄cm. scʒ inuidia fraterne gracie et inpugnacio veri
tatis agnite. Si in cōpacione ad deum dantem. qꝛ
vniuerse vie eius q̄ntum ad iustificacionem marie
sunt misericordie et veritas. sic est duplex peccatū
vnū scilicet q̄ impugnat misericordiam. et hoc est
desperacio. et aliud q̄ impugnat iusticiam. et hoc
ē impunitatis p̄sumpcio. Si vero impugnat ipsam
graciam penitencialem in se vel ſm se sic est duplex
qꝛ gracia penitēcialis facit resilire a peccatis cōmis
sis et precauere a conmittendis. contra primum
est obstinacio mentis. contra scd̄m est impenitēcia
finalis. Impenitencia dicitur propositum non pe
nitendi. sic enim est species peccati inspiritum san
ctum. Secūdum enim q̄ finalis impentencia dicit
cōtinuacō; pc̄ci vsq; ad finē. sic ē regla oīm morbīn

q̄ in hac vita nō remittũtur et maxime omniũ spe
cierꝫ peccati in spm̄ sanctũ· Et sic om̄e peccatũ inici
um sumit a supbia· et cõsumationē et finem hēt
in finali impenitencia· in quā qui puenit in gehen
nam corruit· a qua q̄dem impenitētia finali nullus
peccans mortaliter potest liberari nisi inueniat grā
mediatoris cristi· et ideo incarnacõnem ipsius desi
derabat· vniũsitas saluādorum· Cui mediatori do
mino nostro sit omnis honor et gloria i secula secu
seculorum Amen· ¶ Quarta pars de incar
natione verbi q̄ decuit deum incarnari·

·Caplm̄ pm̄ũ·

POst q̄ p̄dicta sunt aliqua de trinitate dei de creatura mundi· et de corruptela peccati· Restat nūc breuiter aliqua dicē de incarnacõne verbi· per qd̄ q̄dem verbum incarnatũ facta est salus et redemptio gnīs humani· nō q̄ aliter deus genus humanũ saluare vel liberare nō potuerit· sed quia nullus alius modus ita cõgruus et cõueniens fuit ipsi r̄epatori· et reparabili· et repationi· Ratio ad intelligētiam p̄dictorum hec est· quia cũ principium effectiuum rerum nō debuit nec decuerit esse nisi deum· Et nō alterius sit res conditas reparare q̄ in esse producere· sicut non alterius bene est esse q̄ simpliciter esse· decentissimum fuit rerum principium reparatiuum esse deum sũmum· vt sicut omnia creauerat

deus per verbum increatum · sic omnia curaret per verbum incarnatum · Quoniam ergo deus omnia fecit potenter et sapienter et optime seu beniuolenter · decuit vt sic repararet quod suam potenciam sapienciam et beniuolenciam ostenderet · Quid aut potencius quam coniungere extrama summe distancia in vnam personam · quid sapiencius et congruencius quam quod ad perfectionem tocius vniuersi fieret coniunctio primi et vltimi verbi · scilicet dei quod est omnium principium et humane nature que fuit vltima omnium creaturarum · quid beniuolencius quam quod deus propter secundum salutem accipiat formam serui · ymmo hec tante benignitatis est vt nichil clemencius · nichil benignius nichil amicabilius excogitari possit · Conuenientissimus ergo erat hic modus deo reparatori propter conmendandum differenciam · potenciam · sapienciam · et beniuolenciam · Rursus quia homo cadens in culpam auertat se et recessisset a principio potentessimo · sapientissimo · et beniuolentissimo · Ideo corruit in infirmitatem ignoranciam · et malignitatem · ac per hoc de spiritualibus effectus carnalis · animalis · et sensualis · Et ideo ineptus erat ad diuinam virtutem in imitandam · ad lucem cognoscendam · ad bonitatem diligendam · Ad hoc igitur quod homo ab isto statu repararetur congruentissimum fuit vt ei condescenderet primum principium reddendo se illi noscibile amabile

et imitabile. Et qr homo carnalis. animalis et sensualis. nō nouerat nec amabat. nec seq̄batur. nec sibi pporcōnabilia et cōsimilia. ideo ad eripiendum hominē de hoc statu verbum caro factum est. vt ab homine qui caro erat et cognosci posset et amari. ac per hoc et homo deū cognoscens et amās et imitans remediaret᷑ a morbo peccati. Postremo. qr homo pfecte repari nō poterat nisi recuparet mentis innocētiam. dei amicitiā. et suam excellentiam qua soli deo suberat. Et hoc nō poterat fieri nisi per dm̄ in forma serui. ideo cōgruū fuit v̄bum incarnari. Excellenciā namq3 recupare nō poterat nisi recuparator esset. deus qr si mera creatura. tūc homo esset subiectus illi mere creature. et sic nō recuparet statum excellentie. Amiciciā quoq3 dei recupare nō poterat. nisi p mediatorem cōuenietem. q̄ manū posset ponere in vtrūq3. et vtriq3 pti conformis esset. et vtriq3 amicus. et ideo sicut similis deo per diuinitatē. sic similis homini p humanitatē. Innocētiam vero mētis recupare nō poterat nisi dimissa culpa. quā dimittere nō decebat diuinā iusticiā nisi p satisfactionē cōdignam. et qr satisfacere non potuit nisi deus p toto humano gnē. nec debebat. nisi homo qui peccauerat. cōgruētissimū fuit huānū genus repari per hominē deum natum de gnē ade. Quoniā igit᷑ excelleotia recupari nō poterat. nisi per repatorem excellentissimum. nec amicitia

reformari poterat nisi per mediatorem amicabilis simum nec innocēcia reacquiri poterat nisi per satisfactorem sufficientissimū Excellentissimus aūt reparator non est nisi sit deus. amicabilissim⁹ non est nisi sit homo. sufficientissimus satisfactor non est nisi pariter sit deus et homo congruentissimū fuit reparatioī nr̄e īcarnacō verbi vt sicut genus humanū in esse exierat per verbū increatum et in culpā ceciderat deserendo verbum inspiratum sic a culpa resurgeret per verbū incarnatū.

Capittulum secundū.

Circa ipsum igitur verbum incarnatum tria nobis occurrunt scz vnio naturarū plenitudo carismatū et pp̄essio passionū ꝓpter redimendū genus humanū. Circa vnionē naturarū hec tria cōsiderāda sunt ad intelligendū incarnationis misterium scilicz opus. modus. et tempus. De opere autem hec tenenda sūt secundū fidē cristianā scilicz ꝙ incarnatio est operatio trinitatis per quam fit assumptio carnis a deitate et vnio deitatis cū carne. Ita tamē ꝙ assumptio non tātum est carnis sensibilis sed eciam spiritus rationalis secūdum potenciam vegetādi sentiēdi et intelligēdi ita tamē ꝙ vnio nō fit in vnitatem nature sed psone nō humane. sed diuine nō assumpte sed assumentis nō psoē cuiuslibz ſȝ psoē soli⁹ vbi in q̄ tāta fit vnio vt q̄tq̄t dr̄ de filio dei dicat̄ de filio hoīs ⁊ ecōu°. hys

tātū exceptis in quibus exp̄mitur vnio vel negacō
clauditur· Ratio autē ad intelligenciam predcōꝝ
hec est· quia incarnationis opus non solum est a
principio primo inquātū effectiuū in producēdo ve
inquantum
rum eciam quēadmodū est repatiuū remediando
satisfaciēdo et recōsiliādo· Quoniā igitur incar-
natio inquātū dicit aliquē effectum est a primo prī
cipio quod omnia facit ratione sūme virtutis et
substācia et virtus et opatio vnita est et indiuisa
oīmode in tribus personis· Hinc est q̄ necesse est in
carnationis opationē a tota trinitate manare·
Quia vero est a principio primo iq̄ptū est repatiuū
remediādo et totum humanū genus lapsum fueāt
et viciatum nō solum ratione anime verum eciam
et carnis· Hinc est q̄ necesse fuit q̄ totū assumere
tur vt totū curaretur· Et qm̄ nobis magis nota
est ps carnis ⁊ magis a deo distat vt exp̄ssior fiat
noīacō ⁊ maior exp̄matur humliacō et pfundiorꝫ
explicetur dignatio· Hinc est q̄ opus istud nō ani
matio sed incarnatio nominetur· Rursus quia cū
sit a primo principio inquantum videlicet repara
tiuum est satisfaciendo et satisfactio non est nisi
ab eo qui debꝫ et potest· Et nō debet nisi hō· ⁊ non
potest nͥ deꝰ· oportuit q̄ i satisfactōe sit eēt ꝯusus
vtuꝫ nē· s· dīne ⁊ hūaē· ⁊ q̄ ipossiblē ē q̄ nā dīna
ꝯcurrāt cū alia sic ps ad ꝯstitucōēꝫ tcij· nec q̄ ipā i
aliā tñseat nāꝫ nec alia tñseat i ipāꝫ ꝓpt̄ siplicitatē

et imutabilitatẽ ipsi⁹ pfectissime. Hinc est q̄ diui nitas et humanitas nõ vniūt̄ in vnitatẽ natuẽ nec accidẽtis. vniuntur ergo in vnitatem persone et ypostasis et quoniã diuina natura i nullo supposi to p̄t subsistere pret̄ quã in ꝑpria ypostasi ideo il la vnio non potest esse ni ypostasi seu ꝑsona hoīs sed dei ac ꝑ hoc per illã vnionẽ primũ pricipiũ in vnam suarũ ypostasum fecit seipsum suppositum humane natuẽ et ita eñ vna tñ ibi est personali tas. et vnitas personalis ex pte. s. assumentis. Pos tremo quia ē a p̄mo priucipio vt ē repãtiuũ recõ ciliando et recõcilians est mediator. Mediatio au tem ꝑprie conuenit dei filio ideo et incarnacio. Mediatoris namq̄ ē esse medium inter deum et ho minem ad reducendũ hominem ad diuinam cog nitionem. ad diuinam cõformitatẽ. ad diuinã fili atõnẽ Nullum autem magis decet eẽ medium q̄ personam que producit et producitur que est triũ media personarum nullumq̄ magis decet reduce re ad diuinam cognitionem quam verbum quo se pater declarat. quod est vnibile carni sicut et ver bum voci. Nullumq̄ magis decet reducere ad con formitatem quam eum qui est eñ ymago patris. Nullumq̄ ad filiationem adoptiuam quam filiũ naturalem ac per hoc nullum decet magis fieri fili um hominis quam ipsum filium dei omnipotentis Cũ igit̄ idẽ oĩno est filius hoīs et rõe icarnationis

et q̄cūqz vni et eidem sunt eadem int̄ se sūt eadem. Hic ē ꝙ necessaio fit ꝟicatio ꝑdiamatū nisi sit vo‐ cabulū in quo aliqua repugnācia icludat̄ sicut sūt illa i q̄b⁹ includitur respcūs vniois vni⁹ natuē ad alterā sicut vnire incarnari. assumē et assumi. vel negacō alicui⁹ cuius oppositū alteri cōpetit sicut ici pere eē creari et cōsimilia in quib⁹ istācia fert̄ con‐ tra regulā ꝓbabitā ꝓpter cāz predcāz. Ca. tciū

De modo incarnatiois hoc tenēdū est ꝙ āge lo nunciante virgini misteriū incarnatiois perficiendum in ipsa virgo credidit appecijt et con sensit. Spūs sanctus in eā supuenit / ad sanctificā dum et fecūdandū cui⁹. virtute virgo concepit fi‐ lium dei. quē virgo peperit et post partū virgo per‐ mansit. Concepit aūt nō solum carnē verū eciam carnē aimatā. et verbo vnitā. nllo peccato obnoxi am sed omnino scāz et imaculatā. racōe cui⁹ mat̄ dei dicitur et est dulcissima virgo maria. Ratio au tem ad intelligenciam istorum predictorum hec ē quia incarnatio est opus manans a primo princi pio inquantū est reparatiuū modo congruētissio mo do cōmunissimo. et cōplecissimo. decet enim ei⁹ sapi‐ enciā opari cōgrue decet e⁹ largitatē opari ꝯiter et virtutē operari perfcē. Quoniā ergo ē a primo pri cipio reparāte mō ꝯgruētissio ⁊ ꝯgru⁹ modus est ꝙ medicina ex opposito respondeat morbo. et re‐ paratio lapsui et ipsum remedium nocumento.

Cum ergo genus humanū lapsum fuerāt per dya
bolicam suegestionem et per consensum mulieris
decepte et p generationem cōcupiscialem trāsfunden
tem originale peccatum in prolem oportuit q̄ ecō-
trio hic esset angelus bonus suadēs bonū et virgo
credens ꝛ consenciens in bonum suasū et caritas
spiritus sancti sanctificans et fecundans ad concep
tum immaculatū vt sic contraria contrarijs curarē
tur· Ac per hoc sicut mulier per dyabolū decepta et
p virum cōcupiscibilit̄ cognita et corrupta trāsfū-
dit in omnis culpam morbū et mortē· sic mulier p
angelum erudita· et per spm̄ scm̄ scificata et fecun
data absq3 omni corrupcōe· tā mētis q̄ corporis
prolem generaret que omnibus ad ipsum veniēti-
bus daret graciam sanitatem et vitā· Rursus q̄
a ipso primo principio incarnatio est reparante
modo communissimo· Nā per verbum incarnatum
reparatur lapsus hominum et angelorum vt po
te celestiū et terrestrium· et hominū lapsus repa-
ratur s̄m vtrumq3 sexum· vt medicamētū sit com
mune omnibus decentissimum fuit q̄ ad incarna-
tionis misterium fieret concursus angeli mlieris
et viri angeli denūciantis mulieris virginis et cō-
cipientis viri vero vt concepte prolis· Vt sic ange
lus gabriel esset nuncius patris eterni virgo ima
culata esset templum spiritus sancti proles concep
ta esset· Ipsa quidem persona verbi ac per hoc in

communi reparatione omniū fiet communis con cursus trium de triplici iherarchia scilicet diuina angelica et humana ad insinuādū non solū trinitatem dei. verum eciam generalitatem beneficij. Et liberalitatē ipsi9 summi raparatoris. Et quoniam summi liberalitas spiritui sancto appropriatur et sanctificatio virginalis in qua per acta fuit verbi conceptio hinc est quod licet opus illud sit a tota trinitate per appropationē tamen dicitur vgo cōcepisse de spiritu sancto. Postremo qm̄ est a pmo pncipio reparante modo cōpletissmo. hinc est qꝫ i cōceptione cōpletio debita fuit in prole fuit in cōceptu fuit et in virtute cōcipiente. et quia debita fuit esse in prole. Hinc est qꝫ i istanti conceptionis. non tantum fuit seminis decisio. verum eciam cōsolidatio cōfiguratio. viuificatio. per animā et deificatio per deitatem vnitam vt sic virgo dei filium vere cōciperet per vnionem carnis ad deitatem mediāte spiritu rationali per quem videlicet tamquam per ipsum medium congruentie caro erat ydonea ad vnionem. Quia vero debita completio debuit esse in ipso conceptu cum quidem ex quatuor modis cō modi producendi hominem precessissent. primus nec de viro nec eciam de muliere sicut quidem in ipso adam. Secundus de viro sine muliere sicut in eua. Tercius autem de muliere et viro sicut in omnibus em̄ concupiscencialiter natis decuit ad

cōplemētum vniūsi quartū modū introduci qui· s·
esset de muliere sine semine virili p virtutem opa=
toris summi Quia vero debuit eē cōpletio ī vtute·
Hinc est q in cōceptione filij dei simul cōcurrit vir
tus innata virtus infusa et vtus increata· virtus
innata manet pparauit virtus infusa purificando
segregauit Virtus increata subito perfecit quod
nō poterat fieri a virtute creata nisi successiue· Et
sic virgo maria mater fuit cōpletissimo modo ipm
dei filium concipiendo absq3 viro fecundāte spiritu
sancto· Et q2 in mente virginis amor spiritus sci
singulariter ardebat ideo in carne eius virtu s· s· s·
miracula faciebat· gracia sc3 ptim excitante· par
tim adiuuante partim eleuāte naturam iuxta qd
conceptus ille mirabilis exigebat· Capl'm· qrtū·

De tempore vero incarnationis hoc tenēdum
est licet deus a principio potuerit incarnari
noluit tamē nisi in fine seculorum precedente lege
nature et lege figure post patriarchas et prophe=
tas quibus etem per quos fuit incarnatio repro=
missa post quos incarnari dignatus est tamquam
in fine temporum et plenitudinem· iuxta qd dicit
aplūs· Ubi venit plenitudo temporis misit deus fili
um suū· natum ex muliere factum sub lege vt eos
qui sub lege erant redimeret· Ratio autem ad in
telligenciam predictorum hec est est quia incarna
tio ē op9 primi principij reparantis iuxta qd decet

et cōuenit ꝫm libertatem arbitrij ꝫm sublimitatē remedij et ꝫm integritatē vniūsi Nam sapiētissim9 artifex in agēdo omnia hec attēdit Quomā ergo libertas arbitrij hoc requirit vt ad nichil trahat in vita sic debuit deus genus hūanū repare vt salutē inueniret qui vellet querere saluatorē · qui vero nollet saluatorē q̄rere nec salutem per consequēs inueniret · Null9 aūt querit medicū nisi recognoscat morbum · Nullus querit doctorem nisi r̄cognoscat se ignorātem · Nullus adiutorem nisi recognoscat se impotētem Quia ergo homo in p̄ncipio sui lapsus ad huc supbiebat de sciencia ꝛ virtute ideo premisit deus tempus legis nature in quo cōuinceretur de ignorancia et post cognita ignorancia liꝫ permanente superbia de virtute qua dicebat non de est qui faciat · sed de est qui iubeat addidit legē preceptis moralibus erudientem ꝛ cerimonialib9 aggrauantem vt habita sciencia et cognita ipsa i potencia confugeret homo ad diuinam misericordiam et graciam postulandam que data est nob in ipso aduentu cristi · Ideo post legem nature et scripture subsequi debuit incarnatio verbi · Rursus / quoniam quidem sublimitas remedij requirit vt credatur fide firmissima et ametur caritate ardentissima tamquam autem illud misterium secretissimum etenim saluberrimum · Ideo quidem cōgruentissimum fuit vt ante cristi aduentū preirēt

multa testimōia ꝓphetarū tā explicita in verbis ꝙ̄
īplicita in figuris· vt multis et firmis testimonijs
quod erat secretum fieret certum et indubitabile
ad credendū· preiret eciā multiplicia ꝓmissa et ac-
cēsissima desideria vt ꝓmissum bn̄ficium exspecta-
retur exspectatū differret̄ dilatū amplius desidera-
retur· et diu desideratū feruēci⁹ amaret̄ et grōsius
susciperet̄ et sollicici⁹ seruaret̄. ¶Postremo qm̄ inte-
gritas et perfectio vniuersi requirit vt vniu̾sa sint
ordinata ꝙ̄tū ad loca et tp̄a et hoc opus īcarnatio-
nis erāt ꝑfāssimū īt oīa opa diuīa ·⁊ ꝓcess⁹ dz eē ab
ipfcōe ad pfcm̄ ⁊ n̄ ecōuso Hic ē qd op⁹ illd debuit
fieri in fine temporū vt sicut primus homo qui erāt
tocius mūdi sensibilis ornamētū vltimo fuerat
conditus scz sexta die ad tocius mundi cōpletionē
sic scd̄ūs homo totius mundi repati cōplementū
in quo primum principium coniungitur cum vlti-
scilicet deus cum limo fieret in fine temporū hoc est
in sexta etate que est etas apta ad exerciciū sapi-
encie ad eneruationem concupiscencie et ad transi-
tum a statu turbinis ad quietem que omnia com-
petunt sexte etati decursus mundi ꝓpter incarnati-
nem filij dei. ¶Quoniā igitur aduentus cristi fuit in
tempore legis gracie et inexhibitione gracie rep-
misse et in pn̄cipio etatis sexte ⁊ hec omnia debent
plenitudinem quia lex gracie iplet legē scripture et
solutio ꝓmissi implet promissionem· et sexta etas

rōne perfectionis senarij sonat in plenitudinē. Hic est q in aduentu filij dei dicitur esse plenitudo temporum nō propter hoc q in eius aduentu tempus finiatur sed quia temporalia misteria impleantur. sic autem cristus non debuit venire in principio temporis quia aduētus eius nimis fuiss; festinus sic nec differre voluit vsq; in finem vltimum quia tunc ei nimiū esset tardus Decebat enim saluatorem inter tempus morbi et tempus iudicij introducere tempus remedij. decebat mediatorem quedam suorū menbrorum precedere quedam sequi. decebat ductorem perfectum tunc se ostendere cum eēt oportunitas currendi ad brauium et hoc ē i fine tpm. et iuxta tminū et ī approxiacōe ad finale iudiciū vt p timorē iudicij stimulati. et p spem pmij attracti et p pfectionē exēpli aīati vigorose et pfecte seqmur ducē de vtute in virtutē vsq; quo pueniam9 ad brauiū felicitatis eťne. De pleitudie grē cristi.

Postquā innotuit nobis verbum incarnatū quātū ad vnionē naturar cōsiderādum est quantum ad plenitudinem carismatum spiritualium. Circa que primo consideranda est plenitudo gracie in affectu. deinde plenitudo sciencie in intellectu. Postremo plenitudo meriti in opere et effectu De plenitudine igitur gracie in affectu in cristo. hoc tenendum est q in cristo a sui conceptione fuit ipsa plenitudo omnis gracie ac pleitudo oīs pfcōis.

q̄tū ad graciam singularis psone et q̄tū ad graci
am capitis· et qn̄tū ad graciā vnionis· ita q̄ p gra
ciam singularis psoē· habuit oīs culpe imunitatē· ꝛ
q̄tū ad actum· et quātū ad posse quia nec peccauit
nec peccare potuit ꝑ peccatū hr̄e· Per grāz vero vni
onis dignus est non tantū felicitate glorie· Verum
eciam adoratōe latrie que est cultus reuerēcie soli
deo debite· Per graciam vero capitis īfluit motum
et sensum in vniūsos quia accedunt· ad eū vel per
fidem rectam· vel fidei sacramenta siue aduentū ei9
precesserint siue fuerint subsecuti· Nam et qui prei
bant et qui sequebant̄ clamabant osanna filio dd
Ratio aūt ad itelligēciā predcōꝝ hec est· q̄ repacō
est opatio primi pn̄cipij ita q̄ ab ipso manat ꝑm
liberalitatē et ad ipsum reducit ꝑm cōformitatem
ideo oportet q̄ fiat per graciam deiformitatē· Grā
eīn ꝛ manat a deo liberalit̄ et reddit hominē difor
mē· Qm̄ igitur repatiuū pn̄cipiū p grāz repat et
oīs res plenī9 ē ī origine q̄ alibi nc̄e ē q̄ in princi
pio nostro repatio scilicet cristo domino fuerit om
nis gracie plenitudo· Et quoniam reparatiuum
principium in reparando non tantum tenet ratio-
nem principij verum eciam medij et extremi· Ex-
tremi quidem in satisfaciendo medij in recōsiliādo
ꝛ pn̄cipij ī supfluēdo· Jdō nc̄e ē q̄ ī cristo fuit pleītu
do grē rōe extmi satisfaciētis· medij rcōsiliātis ꝛ
pn̄cipij supīfluētis· qm̄ igit̄ extmū ad satisfaēdū ē·

ydoneum necesse est esse deo placens Ac ꝑ hoc ab
omni peccato perfecte in mūe· et hoc nō potest esse
nisi per donum diuine gracie in aliquo homine ne
cesse fuit ponere in cristo graciam ipsum significan
tem et cōfirmantem quam vocamus graciam sin
gularis ꝑsone Rursus qm̄ mediū ad recōsiliandū
cōueniens non est nisi habeat in se vtrāqꝫ naturā
superiorē scꝫ et inferiorem adorabilem et adorātē
et hoc fieri nullomō potest ꝑ n̄ sume dignatiuū et
gratuitam vnionem ideo necesse est in cristo ponē
graciam super omnem graciam et omnimoda re-
uerencia venerādam quā vocamus grāꝫ vnionis
rōne cui⁹ cristus est homo super omia benedictus
deus et ideo cultu latrie venerādus Postremo q̄a
pn̄cipiū ad influendum efficax n̄ ē nisi habeat in
se plenitudīeꝫ fontalē et origialē que nō ē tm̄ pleni
tudo sufficiēcie· sed eciā suꝑhabūdācie· ideo nc̄c̄e est
vbū incarnatū plenū esse grē et veritatis· ita ꝙ de
pleītudīe ei⁹ accipere valeāt vniūsi iusti sicut vni-
ūsa mēbra a capite recipiūt influenciā motus et
sens⁹· ⁊ ꝓpt̄ hoc vocatur hec grā grā capitis pro eo
ꝙ sicut caput hꝫ in se sensuū pleītudīeꝫ ceteris mē-
bris ē cōforme ceteis ꝑ sidꝫ· ceteris bn̄ficiū ꝑstat in
fluēcie q̄ capiti ꝯnectūt̄ sic crist⁹ hn̄s i se grē suꝑha
būdāciā nobis ꝯsilis i naturā ꝑ ceteris scūs ⁊ iust⁹
ceteris q̄ ad ipꝫ accedūt ꝑstat bn̄ficiū grē ⁊ spūs ꝑ
q̄ fit sēs⁹ ⁊ mot⁹ i spūalib⁹ Et qm̄ ad ipꝫ accedere

presentibus et futuris· ideo ratio influēdi in cristo
ponitur respcū omniū tā preteritorum quam pn̄ciū
et futuroꝝ in cristū credencium ꝛ i cristo renatoꝝ
qui ꝑ fidē copulant̄ cristo et ꝑ grāz influētē fiūt mē
bra cristi et tēpla spūs sancti ac ꝑ hoc filij dī prīs i
cōnexu ad inuicē ꝑ in dissolubile vel in diuisibile vi
culum caritatis Quod sicut distācia locorū nō diui
dit sic nec diuturnitate tpm separatur· ac ꝑ hoc oēs
iusti vbicūqꝫ sūt et qñcūqꝫ fuerūt vnū efficiunt
corpus cristi misticum sensū ꝛ motū suscipiēdo ab
vno capite influēte ſm fontalē radicalem et origia
lem pleitudinē omnis grē in cristo habitātis sicut
in fonte· Caplm̄ vi·

DE pleitudine sapie hoc tenēdū ē· Qd i verbo
icarnato i cristo scꝫ dño fuit fruitiois sapien
cie plenitudo ñ solū q̄tū ad cognita verum eciā q̄
tū ad cognoscendi modos et drās In cristo namqꝫ
fuit cognitio sempiternalis ex parte diuinitatis cō
gnitio sensibilis ex pte sensualitatis et carnis· Cō
gnitio scialis ex pte mentis et spūs et hec fuit tri
plex q̄dā· s· ꝑ nāz· q̄dā ꝑ grāz· q̄dā ꝑ glāz· vñ sapiaz
hūit et vt deus et vt hō et vt cōphēsor· ꝛ vt viator
et vt illūiatus ꝑ grāz· et vt rcē formatus ꝑ nāz· ꝛ
ita i vniūso fuerūt i cristo· v· mo di cognoscēdi· p⁹ ē
ꝑ diuā nāz ꝛ cognouit oīa actualia ꝛ p⁹sibilia fita
ꝛ ifita cgcōe actuali ꝛ cōphēsiua· 2⁹ ꝑ glāz ꝛ h̄ oia
cognouit actualia ꝛ fita cgcōe actuali cōprehēsiua

Infinita vero cognicōe habituali vel excessiuā· ter-
cius per graciam et hic cognouit omnia spectan-
cia ad hūani generis redempcōez· Quartus s̄m na-
turā integrā cuiusmodi fuit in adā et hic cognouit
omnia que spectāt ad vniūsi cōstitucōez· Quintus
s̄m sensibilem experienciam et hic cognouit ea que
venerunt ad organa sensuum s̄m quē modū dicit᷑
qd didicit ex hys que passus est obediēciā· Racio
aūt ad intelligenciam predictoꝝ hec est· quia sicut
reparati principij est nos repare per liberalissimam
graciā sic eciā per prouidentissimā sapienciā· Qr
eni̅ s̄m ordinem sapiēcie conditū fuerat non potest
absqꝫ luce et ordine sapiētie reparari Et ideo sicut c̄s
tus in mundis esse debuit ab omni culpa sic elonga-
tus ab omni ignorancia· ac p hoc totaliter repletꝰ
sapiēcie supne luce et circūfulgencia· Qua ꝓpter
cognicōez perfectā habuit s̄m utramqꝫ naturam et
potēciam cognoscitiuam et secundū omniū rerum
existenciam· Quia ergo res habēt esse i eterna ar-
te et i hūana mēte et i ꝓprio genē· nāce fuit hrē hāc
t̄formē reꝝ ꝯgcōez· Quia vēo res duplr̄ p̄t ꝯgnosci
i arte· s· l ab ip̄o ārtifice l ab alio arte ꝯtēplāte· silr̄
hꝫ duplr̄ ꝯgnosci i mēte eciā p̄t acq̄sicōez q̄ xp̄o nō
ꝯpetit ꝓpt̄ ipfcōez· vel p· hitū inatū vel p· hitū ifusū
Hic ē q̄ ad pfcāz sapie pleitudiez necessariū fuit
v· mōs p̄dcōs c̄pici i xp̄o dō et hoie· vt i arte etēna cō-
gnoscat res p nāz diuinitas et p glāz cōphensionis·

In mēte sua p hītum naturalē et inatū· sicut ɔgno-
uerūt adam et euā et angeli et p habitū infusum
gratuitū sicut sci dei et per spm̄ sanctum illumina
ti· In ꝓprio vero genere ɔgnosceret· via sensus me
morie et est expiēcie q̄ in nobis facit rē icognitam
cognosci· in cristo vero rē cognitā ꝑ vnū modū cog-
nosci fecit scdm aliū nō· Qm̄ em̄ diua sba vtus et
opacō ē i mēsa· Hinc ē ꝙ ꝑ pmū modum q̄ ē p na-
turā diuinitatis ifinita actualiť cōphēdit· quodā
em̄ in effabili mō sūmo infinito oīs infinitas ē fini
ta· Quia vero creaturē ꝙtūcūqȝ sublimate finita ē
substācia vtus et opa° Jta tn̄ ꝙ mēs hūana n̄ q̄es
cit nisi in bono ifinito· nec tn̄ illd ꝓprie ɔphēdit ꝙ
ifinitū n̄ cōphēdiť a finito accepta cōphēsiōe ꝓprie
hic ē ꝙ ꝙtū ad ꝑ modū ɔgnoscēdi aīa ēsti p glāȝ cō
phēsiois capit ꝙtūcūqȝ pt cape nā fita p bonū infi
nitū bñficata cui ē sūme vnita· ac p hoc ad finita
se extēdit actualiť cōphēdo ad infinita vero habitu
aliť· vel eciā excedēdo· nō em̄ pt aīa equai vbo nec
in sciencia nec in aliquo alio· Rursus quia grā max-
ime respicit opus repationis· hinc est ꝙ scdm mo-
dum terciū cognoscendi per graciam pfectissimā cō
gnouit xp̄s oīa q̄ spcānt ad repacōez nrāȝ longe
excellēci9 et meli9 ꝙ ās ꝓphetarū vel eciā āgelorū
āpl9 ꝙ nā hoīs bn̄ istituta nata eāt oīb9 creaturis
pee· et ipās nosce taꝙ eas q̄ debebāt sibi ꝑuiē sicut
patuit i pmi hoīs cōditione hic ē ꝙ ꝙtū ad· 3· mod

cognoscendi cognouit oia que spectāt ad mūdanā machinā constituēdā longe excellencius ꝙ adam. Postremo quia sensus nō est perceptiuus rerum nisi ad obiecti presentiam. Hinc est ꝙ ꝺm cognitionē sensitiuā non simul ꝯgnoscebat omnia ꝫ nunc hec nūc illa iuxta ꝙ optimū erat ad repacōez hūani generis faciendā. Ca. septimū.

De pleītudīe vero meiti cristi hoc tenēdū ē ꝙ in cristo dño fuit oīs meriti perfectio et pleitudo. pmo ꝙtū ad eū q mēbat. qꝛ n̄ tm̄ fuit hō verum etiā deꝰ. scdo ꝙtū ad tp̄s in q mēbat qꝛ ab istāti cōceptiois vsqꝫ ad horā mortis. tcio ꝙtū ad id per ꝙ mēbat qꝛ p perfectissimū hitū caritatis ꝛ pfāssimū exerciū ꝟtutis i orādo i agendo ꝛ i paciēdo. quarto ꝙtū ad eū cui mēbat. qꝛ n̄ tm̄ sibi. verū eciā nobꝭ pmmo oibꝰ iustis. quito ꝙtū ad id ꝙ mēbat nobꝭ quia n̄ tm̄ gloriā vm̄ eciā gciā ꝛ veiā n̄ tm̄ glāꝫ spiritus ꝫ eciā stolā carnis ꝛ apercōez ianue celestis. sexto ꝙtū ad id qꝺ mēbat sibi qꝛ liꝫ n̄ mēret glorificacōez mētis ꝙ iā hēbat mēbat tn̄ gloificacōez corpois acceleācōez rsurrectois. deificacōez sui nois et dignitatū iudiciaie ptātis. septio ꝙtū ad modū quo tū eīn tplr dicat āquis mēri. vel de idebito faciēdo magis debitū. vel de debi to vnomodo faciendo debitum aliomodo omnibus hys modis meruit nobis Et terciomodo tantum meruit sibi faciente hoc plenitudine quidem gracie spiritus sancti per quā

trist⁹ sic erat btūs ꝛ i statu merēdi· ita ꝙ sup e⁹ me
itū oīa merita nr̄a hn̄t fundari Tāō ad itelligēciā p̄
dcōꝝ hec ē qꝛ cū i pncipio repacio isto dn̄o nostro
fueit pleitudo grē ꝛ sapie q̄ sc̄ nob oigo rcē ꝛ scē vi
uēdi· nce ē ꝙ i xp̄o fuerat pleitudo ꝛ pfcō oīs meriti
ꝑ omnē modū plitudīs· qꝛ em̄ i cristo fuit pleitudo
grē vnioīs p quā de⁹ erat ab istāti cōceptioīs hn̄s
gloriā cōphēsionis et motū liberi arbitrij· Hic est
ꝙ necessario fuit pfectio meriti in cristo ꝛ q̄tū ad
excellētissimā dignitatē mētis et q̄tū ad celrimā
oportunitatē tpis Tursus qꝛ fuit i eo pleitudo grē
psone singularis p quā hūit firmissimā caritatē et
omnes virtutes pfectas q̄tū ad hitus exerciia·
Necesse fuit ꝙ in eo eēt plenitudo meriti· q̄tū ad id
p ꝙ cōtigit mereri cuiusmoī ē radix caritatis ꝛ ac
tus mltiplicis vtutis Lapli⁹ qꝛ i eo fuit pleitudo grē
capitis p q̄ pleissiāz hūit iflueciā i mēbra sua· hic ē
ꝙ pleitudinē hūit meriti n̄ tm̄ rspcū sui ꝫ eciā rspe
ctu nr̄i q̄b⁹ sic oīa spūalia q̄ hē⁹ influit rōe diuinita
tis sic meruit rōe assūpte· hūaitatis sū sint bō pn̄
tis status sū etne felicitatis Postremo tātoꝝ caris
matū pleitudo necessaio poēbat i cristo sūmā ꝛ pfcāz
felicitatē ꝑ sui ptē supiorē lꝫ dspēsatē xpt nos ez i
statu vie· hic ē ꝙ pfcōez hūit meiti q̄tū ad id ꝙ me
ruit sibi qꝛ n̄ glāz n̄ btitudiez aīe cōcatā q̄ nālit i ip
so ōe meitū añ ibat ꝫ solū illa cū q̄⁹ stat⁹ vie staē n̄
potāt sic stolā corpis cū glā sue excellētissiē dignitatis

Hinc eciam ē q perfectionē habuit meriti q̄tū ad modū merēdi q̄z eīn in ipso ab instanti cōceptionis fuit perfectissima plenitudo statim omnia meruit q̄ potuit mereri respcū sui. Ac per hoc debitū vnomō potuit facere debitū. aliomō de indebito debitū vel de bito magnū debitū facere nō potuit sibi. quia nullo mō potuit in scitate proficere cum a principio esset scissimus / fecit tamen hoc nobis. quia merito ipsi⁹ iustificamur p graciā et pficim⁹ i iusticiā p eternā gloriam coronamur. ac per hoc in merito cristi radicata sunt omnia merita nostra siue satisfactoria pene siue meritoria eterne vite. quia nec ab offensa sūmi boni digni sum⁹ absolui. nec in mensitatē eterni pmij que deus est digni sum⁹ lucrari n̄ p meitū hoīs dei cui dicere possu⁹ ⁊ debe⁹. Oīa opeā nostra opatus es in nobis dn̄e Ipse inq̄ est dn̄s cui pphēta dicit dixi dn̄o de⁹ meus es tu qm̄ bonorū meorū nō eges.

De passione cristi.

Postq̄ cc̄ vbū icarnatū ɔsideāta ē vio nāz ɔsidāta ē nloi⁹ pleitudo caīsmatū. deīde ɔsiderāda ē tolleracia passiōz. Circa q̄ ɔsiderād⁹ ē stat⁹ pacietis. modus paciēdi. ⁊ exit⁹ passiōis. De statu vēo pacietis hec tenēda sūt. s. q xp̄s assūpsit n̄ tm̄ hūanā nāz ꝫ eciā dfcūs ēca nāz. assūpsit ei penalitates corpales vt famē siti ⁊ lassitudiēz assūpsit ⁊ spūales vt tīsticiam geitū ⁊ tiorē. nec tn̄ oēs corples assūpsit sic sūt dfcūs egtudinū corpū mltiformiū. nec oēs spūales sicut

sunt ignorantia et rebelliones carnis ad spiritum
nec qualitercumqz· qz sic necessitatem paciendi susce
pit ut nichil posset pati in vite nec sm volūtatem
diuinitatis nec sm voluntatem rationis· licet pas
sio fuerit cōtra voluntatem sensualitatem et car-
nis· sicut exprimit oratio saluatoris qua dicit· nō
sicut ego volo sed sicut tu vis· Ratio autem ad in
telligentiam pdictorum hec est· qz cum reparatiuum
principium in recōsiliando necessario habeat medi
atoris offitium· ideo necesse est qz habeat cōuenien
tiam extremorum cum vtroqz nō solum quātum
ad naturam· verum eciam quantum ad ea q sunt
circa naturam· Quoniam ergo deus est iustus et
beatus immortalis et impassibilis· homo vero lap-
sus est peccator et miser passibilis et mortalis· ne
cesse fuit mediatorem dei et hominum· vt hominē
posset reducere ad deum· cū deo comunicare in iusti
cia et beatitudine· cū homine vero in passibilitate et
mortalitate vt sic habendo mortalitatem trāseun
tem et beatitudinem pmanētem hominem reduce
ret· de presenti miseria ad vitam beatam· Sic ecō
tra angelus malus habendo immortalitatem cum
miseria et iniusticia fuit mediator faciēs cadē in cul
pam et miseriā p suggestionem suā· Qm ergo ipē
mediator debuit habē innocētiam et btitudinem
fruicōnis cū mortalitate et passibilitate· hinc ē qz sic
debuit esse viator et cōprehēsor· de omni eciā statu

aliquid habuit in se ſm q dicitur aſſumpſiſſe de
ſtatu innocencie peccati immunitatem· de ſtatu na-
ture lapſe mortalitatem· de ſtatu vero glorie bea
titudinem fruicōis perfecte· Rurſus quoniam
penalitates vicioſe ſicut ſunt illa quatuor ꝑpter
peccatum origīnale inflicta ſcilicet ignorācia infir
mitas malicia concupiſcencia ſtare nō poſſunt cū
perfectiſſima innocencia· Hinc eſt q nec has aſ
ſumere debuit nec aſſumpſit· Quia vero pene q̄
ſunt excitatiue virtutis perfecte· ⁊ teſtificatiue hu
manitatis nature nō ſimullate· potiſſimie ille ſunt
q̄ reſpiciunt naturā in cōmuni ſicut fames et ſitis
in abſencia alimenti triſticia et timor in preſencia
nocumenti· Hinc eſt q illas debuit aſſumere et
aſſumpſit· Poſtremo q nullus innocens debet
inuite aliquā penam ſuſtinere· q hoc eſſet contra
ordinem diuine iuſticie· nullus eciā mortalis vult
mori et pati ſm appetitum nature q̄ naturaliter re
fugit mortem· Hinc eſt q criſtus habere debuit
huiuſmodi penalitates· ſic tamen q nichil poſſet
pati inuite ſm racōnem· nō ſolum ꝑpter btītudinē
et diuinitatem omipotētem ſibi vnitam per q̄ pote
rat repellere omnia· ſ; eciā ꝑpter pfectiſſimam in-
nocēciā q̄ ſm ordinē natuāl iuſticie nl pmictit pa
ti iuite· ſic eciā pateret vt tn̄ h° eēt ɔtra nālē iclinā
cōz ⁊ appetitū natuē q̄ ē i ſēſualitate ⁊ carne· Hic
ē q xp̄c orās ſm rōz volūtatē carnis exprimebatur

cōtrā passionem refugiebat cū dicebat· trāseat a me calix iste· volūtatem tamen racōis voluntati patris conformabat et appetitui carnis ꝓponebat cū dicebat Non mea volūtas ſ; tua fiat· Et sic vna voluntas nō erat alteri cōtraria· q͡z ſm volūtatem diuinam qđ iustum erat voluit ſm voluntatem racionis iusticie cōsensit· ſ; ſm voluntatem carnis penam recusauit ſ; tamen n iusticiam nō accusauit· et sic vnaq͡z voluntas qđ suū erat operabatur· et qđ ad se pertinebat sequebatur· voluntas scilicet diuina iusticiam· voluntas racōnabis obedientiam· volnntas carnis naturam· ac per hoc non erat in cristo colluctatio et pugna ſ; parata ordinatio et tranquillitas ordinata·

De passione q͡tuum ad statum pacienter·

·Caplm̄ nonū·

DE modo autem patiendi hoc tenendum est· q͡z cristus· scilicet passus est· passione generalissima· passione acerbissima· ignominosa· passiōe interemptoria· ſ; viuificatiua· Passione inquā generalissima quantum ad naturam humanam non solum ſm omnia membra corporis principalia· verum eciam ſm omnem anime potētiam licet mich il pati posset ſm diuinam naturam· Passus est etiam passione acerbissima· q͡z non solum dolendo vt patiens per vulnera· sed eciam delendo vt cōpaciens· ꝓpter nostra delicta· Passus est eciā passione

ignominiosa · propter patibulum crucis qd erat supplicium pessimorum · et propter consorcium iniquorum scilicet latronum cum quibus fuerat deputatus passus est eciã deniqz passione interemptoria per separacõnem anime a corpore salua tamen vnione vtriusqz cum deitate · Anathema em̄ est qui dicit dei filium naturam quã semel assumpsit aliquãdo reliquisse · Racio autem ad intelligenciam p̄dictorum hec est · quia reparatiuum principium sicut ordinate produxit sic et ordinate debuit reparare humanum genus · sic ergo reparare dẽt vt salua sit libertas arbitrij · saluus sit nichilominus honor dei · saluus eciam sit ordo reginiinis vniuersi · Quia ergo reparare debuit salua libertate arbitrij reparauit dando exemplum efficacissimum quod informat et inuitat ad culmen virtutum · Nichil autem magis informat hominem ad virtutem q̃ꝫ exemplum tollerandi mortem propter iusticiam et obediencian diuinam · mortem inquam non quãcumqz sed penalissimam · Nichil enim magis incitat quam tanta benignitas · qua pro nobis altissimus dei filius non pro nostris meritis ymmo cũ multis nostris demeritis posuit animam suam · q̄ benignitas tanto magis ostenditur quanto p nobis grauiora et abiectiora pati voluit deus · Qui enim proprio filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum · quomodo nõ cum ı̄ẽ

Qui enim ppprio filio suo nō pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum· quomodo nō cum illo omnia nobis donauit· Ex quo inuitamur ad ipsum amādum· et amatum imitandum. Rursus, qȝ reparare debuit saluo honore dei offerendo obsequium satisfactiuū· Est autem satisfacere honorem debitum deo rependere· honor autem deo subtractus p superbiam et inobediētiam respectu rei ad quam homo astringitur nullomodo melius restituitur q̄ per humiliacōnem et obedientiam ad eam rem ad quam nullatenus tenebatur· Quoniam ergo xp̄s ihesus inquantum deus equalis erat patri in forma dei· inquātum homo innocens nullatenus erat debitor mortis· dum semetipsum exinaniuit et factus obediens vsqȝ ad mortem· exsoluit deo q̄ non rapuit per obsequium satisfactionis pfecte· et obtulit sacrificium summe suauitatis pro perfecta dei placatione. Postremo qȝ reparare debuit saluo ordine regiminis vniuersi ideo p remedium congruentissimum· Congruentissimum autem est vt cōtraria contrarijs curentur· quia igitur homo volens esse sapiens vt dicit deus peccauit in ligno vetito volens delectari itaqȝ inclinatus est ad libidinem erectus in presumptionem· ac per hoc totum genus humanum infectum est et perdidit immortalitatem et incurrit debitam mortem· Hinc est qȝ ad hoc qȝ homo repararetur cōuenienti remedio de⁊

factus homo voluit humiliari· et in ligno pati et
contra infectionem vniuersalem pati passione ge
neralissima· contra libidinem passione acerbissi-
ma et· contra presumpcionem passione ignomino
sissima · contra mortem debitam et inuitam pati
mortem non inuitam sed voluntariam · Quia er
go generalitas infectionis in nobis infecerat non
solum corpus et animam· sed eciam omnem corpo
ris partem et omnem anime potenciam · Hinc
est q cristus passus est secundum omnem corporis
partem· et in omni potencia anime· et in inferiori
parte racionis· q summe in deo delectabatur vt ra
cio per vnionem sui ad superius· et summe pacie-
batur vt natura per coniunctionem ad inferius ·
quia cristus erat viator et comprehensor simul ·
Rursus quia libido vehementer infecerat in nobis
carnem et animam et quantum ad carnalia et spi
ritualia peccata · Hinc est q acerbissima passio
ne passus est in carne· et amarissima copassus est
in anima· Et quia in carne erat maxima equalitas
complexionis et perfecta viuacitas sensuum · in a
nima vero summa caritas ad deum et summa pie
tas ad proximum · Hinc est q vterqz dolor fuit
intensissimus · Amplius quia tumor superbie· ali
quando surgit interius ex presumpcione· aliquan
do exterius ex ostentacione et aliena laude · Et
ideo ad remediandum omnem superbiam · xpus

Cristus passus est verũmqz genus ignomie et in se paciente et in comitatu quem habuit in passiõe Postremo quia hec oĩa nõ attingebant diuinam naturã impassibilem sz solum huãnam. Hinc est quod in morte cristi sic ẽ facta diuisio anime a carne vt tamen salua esset. vnitas psone et vnio tam carnis quam anime cum diuinitate. Et quia vnio anime cum corpore facit hominem et facit viuum. Hinc est quod cristus nõ fuit homo in illo triduo licet anima et caro vnita cum verbo essent. Unde quia mors in humana natura non potuit mortem inducere in persona q̃ semper fuit viua. ideo mortua est mors in vita et per cristi mortem absorta est mors in victoria et princeps mortis deuictus. ac p hoc homo a morte et causa mortis per meritum mortis cristi tamquam per remedium efficacissimum liberatus.

De passione quantum ad exitum.

.Caplm̃ decimũ.

De exitu autem passionis cristi et fructu. hec indubitanter tenenda sunt. scilicet quod anima cristi post passionem descendit ad infernum siue ad limbum ad liberationem non omnium sed eorum qui inter membra cristi decesserunt per fidem viuã vel per fidei sacramentum. Post hec tercia die resurrexit a mortuis in sumendo corpus qd̕ prius viuificauerat sed non tale quale prius fuerat quia prius fuit passibile et mortale. postquam autem

resurrexit impassibile et immortale viuens perpetue Deinde post quadraginta dies ascendit ad celos vbi super omnem creaturam exaltatus sedet ad dexteram patris· qd dictum intelligitur non quantum ad situm qui non conuenit deo patri sed quantum ad excellenciam bonorum quia scilicet residet in pociotibus bonis patris· Postremo interiectis decem diebus misit in apostolos promissum spiritum sanctum per quem cogregata est ecclesia gencium et ordinata secundum diuersas distribuciones officiorum et graciarum· Racio ad intelligēciam predictorum hec est· quia sicut cristus inquantum verbum increatum perfectissime omia formauit· sic inquantum increatum omnia perfectissime reformare debuit· licet enim perfectissimum principium opus non dimittere citra perfectum Debuit ergo reparatorium principium redempcionis humane remedium perducere ad perfectum· ad hoc autem qꝫ esset perfectissimum oportuit qꝫ esset sufficientissimum et efficacissimum· quia sufficientissimum ideo se extendit ad celestia terrestria terrestria et infernalia· Quia ergo per ipsum sunt infernalia recuperata· terrestria remediata· celestia reintegrata· ita qꝫ primum horum fecit p veniam· secundum per graciam· et tercium per gloriam· Et ideo post passionem anima descendit ad inferos ad liberandum in inferno detentos· Dein

de reſurrexit a mortuis ad viuificandum in pecca-
tis mortuis · aſcendit ad celos captiuam duxit cap
tiuitatem ad reintegrandum ieruſalem celeſtem ·
miſit ſpiritum ſanctum ad edificandum ieruſalem
terreſtrem · Que omnia neceſſario conſequuntur
et exiguntur ad ſufficienciam reparacionis huma
ne · Rurſus quia remedium illud fuit efficaciſſi
mum tam in eos qui criſti aduentum preceſſerunt
quam in eos qui ſequuntur · qui tam ad ipſum cri
ſtum accedunt et acceſſerunt et eius membra fue
runt et ſunt · Tales autem ſunt qui adherent ei
per fidem et ſpecie et caritatem · Ideo remedium il-
lud efficaciam habere debuit · primo in eos qui in
criſto crediderunt · credendo ſperauerunt · et ſperā
do amauerūt · Ac per hoc debuit ad inferos deſc
endere ad ipſorum liberacionem · Unde aperta ia
nua celi per criſti paſſionem q̄ ſatiſfaciendo amouē
rat rūpheam mutando ſentenciam diuinam eripu
it de inferno omnia membra ſua · Debuit eciam
precipuam efficaciam habere in eos qui criſti ad-
uentum ſequuntur · vt eciā attrahendo ad fidem ·
ſpē · et caritatem tandem ad gloriam perduceret
celeſtem · Ut ergo edificaret ad fidem qua credi
mus criſtum verum hominem et verum deum · qua
credimus eum voluiſſe nos redimere per mortem
Et ad vitam nos reducere poſſe per reſurrectionē
Ideo voluit reſurgere ad vitam immortalem · ꝛc̄

vitam immortalem· interiecto tamen spatio tem-
poris debito scilicet trigintasex horarum in quo os-
tenditur quod vere mortuus fuit· ac magis accelerare
debuit ne si cicius resurgeret crederetur quod non ve-
re mortuus fuisset sed se mortuum finxisset· nec am-
plius differre ne si semper iaceret in morte credere-
tur impotens· et quod nullum posset ad vitam revoca-
re· ideoque resurrexit tercia die· Amplius ut erige-
ret ad spem· ad celestem ascendit gloriam quam
speramus· Sed quia spes non oritur nisi ex fide
immortalitatis future· ideo non statim ascendit sed
spatio quadraginta dierum interiecto· in quo per
multa signa et argumēta veram affirmaret resur-
rexionē· per quā animus solidaretur in fide et sub-
levaretur ad sperādum gloriam celestem· Postre-
mo ut inflammaret ad caritatem misit spiritus
sancti ignem in die penthecostes· et quod nullus hoc
igne impletur nisi qui petit querit et pulsat cum in-
stanti et importuno spei desiderio· ideo non statim
post ascensionem misit sed decem dierum spatio in-
teriecto· in quo discipuli ieiunātes· orantes et ge-
mentes disposuerunt se ad spiritus sancti suscep-
tionem· Ac per hoc sicut debitam servavit horam
in paciendo· sic in resurgendo sic in ascendendo in
celum· sic inmittendo spiritum sanctum· et propter
fundamentum trium virtutum predictarum· et
propter multa misteria q̄ in hys temporibus implicātur·

Et quoniam spiritus qui caritas est et per carita
tem habetur est omnium origo carismatum. Ideo
cum descendit spiritus sanctus effusa est plenitudo
carismatum ad corpus cristi misticum consummā
dum. Et quia diuersa membra debent esse in corpe
perfecto. et diuersoꝝ membrorū diuersa officia et
exercitia. et diuersorum officiorum diuersa caris
mata. Hinc est ꝙ vni datur ꝑ spiritum sermo
sapiencie. aliꝫ sermo sciencie. aliꝫ fides. aliꝫ gracia
sanitatum. aliꝫ genera linguarum. aliꝫ interp̄tacio
sermonum. qui omnia operatur vnus atqꝫ idem
spiritus diuidens singulis ꝓut vult ſm suam libe
ralissimam ꝓuidenciam et ꝓuidencie largitatem.

Incipit quinta ps. De gracia spiritus sancti.

Post tractatū de incarnacione verbi q̄d
est origo et fons omnis doni gratuiti.
Dicenda sunt aliqua de gracia spiritus
sancti q̄ potest quadrupliciter conside-
rari. Primo inquantum est donum diuinitus da
tum. Secundo in comparacione ad liberum ar-
bitrium. Tercio in consideracione ad habitus vir
tutum. Quarto in consideracione ad exercitia
meritorum. De gracia igitur inquantum est do
num diuinitus datum hec tenenda sunt. scilicet
ꝙ ipsa est donū quod a deo imediate donat' et infun
ditur. etem̄ cum ipsa et in ipsa datur spūs sctūs.
qui est donum increatum optimum et perfectum

qd descendit a patre luminum per verbum incar-
natum. ſcdm qd Johannes in apocalipsi. fluuiũ splẽ
didumad modum cristalli vidit procedere de sede
dei et agni. ipsa nichilominus est donum, per qd a
nima efficitur sponsa cristi. Filia patris eterni. et
templum spũs sancti, quod nullomodo fit nisi ex
dignatiua cõdescensione et cõdescensiua dignatio
ne maiestatis eterne per donum gracie sue. Ipsa
deniqz est donum qd animam purgat et illuminat
et perficit. viuificat. et reformat. et stabilit. eleuat
assimilat. et deo iungit. ac per hoc acceptabilem fa
cit. ꝓpter hoc. donum huius gratie gratum faciẽs
recte debuit appellari. Ratio autem ad intelligen-
ciam predictorum hec. qꝫ cum primum principium
ꝓductiuum pro sua summa beniuolentia fecit spi
ritum racõnalem capacem beatitudinis eterne. et
reparatiuum principium capacitatem infirmatã
per peccatum reparauit ad salutem. et beatitudo
eterna consistit in habendo sũmum bonum et hoc
est deus. et bonum excellens in ꝓporcõnabiliter om
nem humani obsequij dignitatem. nullus omni-
no ad illud sũmum bonum est dignus peruenire.
cum sit omnino super omnes limites nature nisi
deo condescendente sibi eleuetur ipse supra se. deus
autem non condescendit. per sui essentiam incõmu
tabilem sed per influentiam ab ipso manentem.
nec spiritus eleuatur supra se per localem situm.

sed per habitum deiformem· necesse est spiritum raci onali vt dignus fiat eterne beatitudinis et parti ceps fiat influencie deiformis· Hec autem influ encia deiformis quia est a deo· et secundum deum· et propter deum· ideo reddit ymaginem nostre men tis conformem trinitati beatissime· nō tantum secundum ordinem originis· verum eciam secundum rectitu dinem electionis· et secundum quietudinem fruici onis Et quoniam quilibet habet immediate ad de um reducitur sicud immediate ei conformatur· ideo donum dei immediate donatur a deo tamquam a principio influxiuo· vt sicut immediate emanant a deo dei ymago· sic immediate manat ab ipso dei si militudo que est diuine ymaginis perfectio deiformis· Et ideo dicitur ymago recreacionis· Rursus quoniam qui fruitur deo deum habet· ideo cum gra cia sua deiformitatem disponente ad dei fruicio nem datur donum increatum qđ est spiritus sanct us· qđ qui habet deum habet· Et quoniam nul lus deum habet quin ab eo spūaliter habeatur· nul lus habet et habetur a deo· quin ipsum precipue et incōparabiliter diligat et diligatur ab ipso sicut sponsa a sponso· nullus sic diligitur quin ad eter nam hereditatem adoptetur pro filio· Hinc est quod gracia gratum faciens facit animam templum dei· sponsā cristi et filiam patris eterni· Et quia hoc nō potest esse nisi ex summa dignacione et con

cōdescensione dei·ideo illud nō potest esse per habi-
tum aliquē naturaliter insertum ꝫ solum p donum
diuinitus gratis infusum·qꝫ expresse apparet si q̄s
ponderet q̄ꝫtum est esse dei templum·dei filium·deo
nichilominus indissolubiliter et quasi matrimoni
aliter p amoris et gracie vinculum copulatum·
Postremo qꝫ mens nostra nō efficit̄·cōformis tri
nitati beatissime ꝫm rectitudinē electionis·nisi per
vigorem virtutis·splendorem veritatis·et feruorē
caritatis·et vigor v̄tutis aiām purgat·stabilit·et
eleuat·Splendor veritatis aiām illuminat refōrt
et deo assimilat·feruor caritatis perficit viuificat
et deo cōiungit·et ex hys omnibus homo deo pla-
cens et acceptus exsistit·Hinc est illa influentia
deiformis dicitur habere omnes decem p̄dictos ac
tus·ita tamen qꝫ denominatur ab vltimo sicut cō
pletissimo·dicitur enī gracia gratum faciens qꝫ ha
bentem facit deo gratum·cum nō solum gratis det̄
a deo·verum eciam ꝫm deum et ꝓpter deum·cum
ad hoc sit vt per ipsam opus manens a deo reuer
tatur in deum·in quo ad modum circuli intelligibi
lis consistit omnium racōnabilium spirituum com
plementum·

De gracia inꝗꝫtum educunt liberum arbitrium
extra peccatum· Caplm̄ ii·

Secūdo spūs scū gracia occurrit nobis cōside
randa incōpacōne ad libeꝝ arbitrium et hoc

ẜm duplicem modum/ pmo scilicet inquantum ipsa est adiutoriũ ad meritũ/ scdo vero inquantum est remedium cõtra peccatum. De gracia ergo dei inquantum est adiutorium ad merendum. hec tenenda sunt. quorũ gracia dicatur generaliter specialiter et proprie Generaliter dicitur adiutoriũ diuinũ creature liberaliter et gratis impẽsum. et indifferenter ad quẽcumqz actum. et sine huiusmodi adiutorio gracie nec possumus aliquid efficere nec durare inesse. Specialiter vero dicitur gracia adiutorium diuinitus datum. vt quis preparet se ad suscipiendum spiritus sancti donum quo perueniat ad meriti statum. et talis dicitur gracia gratis data. et sine hac nullus sufficiẽter facit quod est in se vt preparet se ad salutem. Proprie vero gracia dicitur adiutorium datũ diuinitus ad merẽdum. quod quidem dicitur donum gracie gratum faciẽtis sine quo nullus potest mereri nec in bono proficere. nec ad eternam salutem peruenire. ipsa enim tanquam radix merendi omnia merito antecedit. propter quod dictum est quod preuenit voluntatem vt velit. subsequitur autem frustra velit Unde ipsam nullus potest mereri merito condigni Sed ipsa meretur augeri a deo in via. vt aucta mereatur et perficiatur in patria et gloria sempiterna ab ipso deo. cuius est graciam infundere augere. et perficere ẜm cooperacionem volũtatis et ẜm propositum seu beneplacitũ predestinacõnis eterne

Ratio autem ad intelligenciā p̄dictorum hec est. q̄r
cū p̄mū p̄ncipium sua omnipotēti virtute et benig
nissima largitate creaturā omnē de michilo p̄dux
it ad esse. ac per hoc creatura de se habeat nō esse.
totum autem esse habeat aliunde. sic facta fuit. vt
ipsa sua defectibilitate semp̄ suo principio indigēt
Et p̄mū p̄ncipium pro sua benignitate influere nō
cessaret. Cum ergo sp̄ūs rationalis hoc ipso q̄ de
michilo sit in se defectiuus. hoc ip̄o q̄ natura limita
ta et egena sit in se recuruus amās p̄prium bonū
hoc ip̄o q̄ aliunde totus sit totaliter deo obnoxius
Et q̄r defectiuus est de se tendit in nō esse. q̄r recur
uus p̄ se nō assurgit ad rectitudinem p̄fecte iusti-
cie. q̄r deo totaliter obnoxius et deus bonis eius nō
indiget michil potest facere de se p̄pria virtute. p̄ qd
deum sibi constituat debitorem et maxime eterne
mercedis q̄ deus est nisi p̄ diuinam cōdescensionē.
hinc est q̄ ad hoc q̄ cōseruetur in esse cū sit defecti
uus indiget semper adiutorio diuine p̄sentie ma-
nutenente et influentie p̄ qd manuteneat in esse.
Que q̄uis sit vniuersalis in creaturas omnes. no
minatur tamen nomine gracie. q̄r nō ex debito p̄
cedit s̄ ex liberalitate bonitatis diuine. hinc est eci
am q̄ ad hoc q̄ se p̄paret ad donū superne gracie
cū sit recuruus indiget dono alterius gracie gra
tis date. maxime post naturam lapsam per quam
habilis efficiatur ad bona moralia. q̄ sunt ex circū

stanciā q̄ nullomō pn̄t dici bona nisi procedāt ex
intencione recta videlicet q̄ nō ꝓpter nos sed ꝓpter
sūmū bonū fiant ad q̄ n̄ assurgit spūs nr̄ creatur
uus nisi p̄uemiatur a deo per aliquā graciā gratis
datam. Hinc nichil oī9 est q̄ ad hoc q̄ faciat opeā
meritoria mercedis eterne cū totalr̄ sit deo obnox
ius et debitor sui tocius indiget dono grē gratum
facientis p quā deus sibi cōdescendat prius accep-
tans suā ymaginē et voluntatē q̄ opacōez ex ipsa
manātem. quia cum tam nobilior sit suo effectu tn̄
nullus potest facere se meliorē. nec opus deo pla
cens facere. nisi prius placeat ipē vt deus respiciat
ipsum prius q̄ ad munerā eius et ido omnis radix
merēdi fundatur in grā ḡtum faciente cuius est fa
cere hominem deo dignū ꝓpter quod null9 potest
eam mereri meito cōdigni ꝟ solū merito cōgrui Ip
sa autem hita meretur sui ipsius augmētū i statu
vie per bonum eius vsum merito congrui. Nā cum
solus deus sit ipsius grē fontale principium influē
di ipse solus est p̄cipium augmentādi per modū
infundētis et gracia per modum meriti et digni-
tatis. et librū arbitrū p modū cooperātis et meren
tis pro eo q̄ liberū arbitriū coopat̄ grē ⁊ q̄ ē grē
suū facit. ⁊ iō n̄ tm̄ li. ar. p ḡciā mer̄ grē augmētū
i statu vie meito cōgrui. verū eciā ꝯplemētū i statu
grē meito cōdigni. tū ꝓpē boītatē ł sublimitatē sci
spūs doī i meito coopātis tū ꝓpē veracitatē dei pro

mittẽtis· tũ ꝓpter vertibilitatẽ liberi arbitrij cõsen
ciẽtis et finaliter perseuerãtis· tum ꝓpter difficul-
tatẽ status merẽtis· tũ ꝓpt̃ dig̃tatẽ cristi nostri ca
pitis intuemẽtis quod debet glorificari cũ suis mẽ
bris· tũ eciã ꝓpter liberalitatẽ dei retribuẽtis quem
nõ decet ꝑua reddere ꝓpter absequiũ fideliũ obtem
parantis· tum ꝓpter nobilitatẽ opis quod carita-
te ꝓcedit quod tantum põderat i cõspcũ iudicis ꝙ
tũ amor ex quo ꝓcedit qui deũ icõꝑaliter ꝑponit õ-
nibus creaturis et ideo nõ sufficienter et competen
ter potest nisi in deo et sũmo bono remuneãri· Ex
quibus omnibus tamquã ex vij· rationibus gloiã
eternã merito· nõ tm̃ cõgrui sed condigni mereri
facit septiformis· Caplm̃ quitũ·

De gracia vero inq̃tũ est remedium cõtra pec
catum hec tenenda sunt· scz ꝙ liberum arbi
triũ sit licet sub deo potẽtissimũ potest tamen ꝑ se i
peccatũ corruere sine adiutorio diue grẽ q̃ dicitur
gratũ faciẽs· ipã aũt grã licet sit sufficiẽs remediũ
cõtra pcĩm ñ tñ ifundit̃ adulto nisi assit· li· ar· con
sens⁹· Ex q̃ colligit̃ ꝙ ad iustificacõez q̃tuor cõcur-
rũt· s· ifusio grẽ· expulsio cl̃pe contrio et mot⁹ li· ar· Ex-
pellit̃ g° cl̃pa a dĩ dono ñ tñ a li· ar· nã grẽ g̃tis da-
te ẽ li· ar· reuocaĩe a malo et reducẽ l' excitaĩe ad bonũ
et li· ar· ẽ ꝯsentiẽ l' dissẽtiẽ cõsenciẽtis ẽ grãz suscipe-
re suscipiẽtis coopaĩ eidẽ vt tãdẽ ꝑueiat ad salutẽ Ro
ad itelligẽciã ꝑdcõꝝ h̃ ẽ ꝙ· cũ primum principium

hoc ipō ꝙ primū et potentissimū sit creatiuū omni
um que fiūt in vniūso/pter quā pc̄orū q̄ sunt trās
gressiones legis diuine/et celestium inobediencie
mādatorum· Nichil habet sibi rebelle iniuriosum
et offensiuū/nisi peccatū/qd ꝯtempnēdo dei precep
tum· et auētēdo nos a bono imutabili offendit deū
deformat liberū arbitriū/ꝑimit donū gratuitum/ꝛ
obligat ad supplicium eternum Cum igitur defor
matio ymaginis et ꝑemptio grē/sit quasi annichila
tio in esse moris/et vite gratuite/cum offensa dei sit
tantum ponderanda/quantus ē ipē/cum reatus et̄
ne pene/racōnē teneat infiniti/ipossibile ē ꝙ homo
absoluatur/aut resurgat a culpa/nisi recreet̄ in vi
ta gratuita/nisi remittatur offensa/et pena relaxe
tur eterna· Solus ergo qui fuit principium crea
tiuum est principiū recreatiuum et reparatiuum:
verbum scilicet patris eternū· quod est cristus ihe
sus/mediator dei et hominum· Quod quia omnia
de nichilo creat· ideo creat se ipso·solo/sine aliquo
intermedio· Quia vero recreat/deformatum per vi
cium culpe/reformando per habitum gracie et iusti
cie/obligauit ad penam/absoluendo per satisfactio
nem condignam/hinc est· ꝙ nos reꝑat sustinendo
pro nobis penam·in natura assumpta·et infunden
do graciam reformatiuā Que qm̄ continuat nos
suo origini/facit nos menbra cristi/ac ꝑ hoc aīam
pc̄atricē q̄ fuerāt inimica dei/ꝓstibulū dyaboli/ꝛ sua

peccati facit spõsam cristi templũ spũs sci et filiam
pñs eterni· qd totum fit per gratuitã et cõdescẽsiuã
ĩfusionẽ doni gratuiti. Rursus qm̃ deus sic rformat
q leges nature inditas ñ ĩfirmat ideo sic hanc tri-
buit li· ar· vt tamẽ ipsũ ñ cogat sed ei9 cõsensus li
ber maneat· et ideo ad hoc q culpa expellatur· nõ
solũ nc̃e ẽ q grã introducat̃· verũ eciã q liber ar-
biũ i adultis dico q in puulis sufficit fides eccle-
sie et meritum cristi et excusat impotẽcia sui· cõfor-
met se expulsioni culpe p detestationẽ omniũ pc̃o
rũ quã vocamus cõtritionẽ· Est eciã nc̃e q confor
met se introductioni grẽ p cõplacẽciã et acceptati
onẽ doni diuini quam vocamus motũ li· ar· Et sic
necesse est ista quatuor concurrere ad iustificatioẽ
impy· Postremo quia predispositio ad formam
completiuam debet ei esse conformis ad hoc q li-
berum arbitriũ se disponat ad graciam gratũ faci
entem indiget amminiculo gracie gratis date· Et
q grẽ ẽ li· ar· ñ cogẽ ß pueire· Et sic vtuß ẽ i actũ
pdiẽ· Hinc est q in nostra iustificacõe ɔcurrit act9
liberi arbitry et gracie consone quidem et ordinate
Itaq gracie gratis date est excitare· liberũ arbit̃
um· li· ar· ãt ẽ h9moi excitacõi ɔsentiẽ l dissẽtiẽ· ⁊ cõ
sẽciẽtis ẽ ad grã; g̃tũ faciẽtẽ se pparaẽ· q h° ẽ fatẽ q
i se ẽ ⁊ sic dspoito grã g̃tũ faciẽs hʒ ĩfundi cui li· ar
pt coopai si vult et tunc meret̃· l ɔtrariai p pc̃m
q tũc demẽt̃· si ergo coopet̃ ei usqʒ i finem meretur

peruenire ad eternam salutē. Verū est ergo q dicit Augustin9 qui creauit te sine te. n̄ iustificabit te sine te. Verū eciam quia nō ē volentis neqz currētis sed dei miserētis. Verum ē eciā q null9 debet supbire de meritis. qz nil deus in nobis preter sua dona coronat. Reseruauit em̄ sibi munera grē liberaliter largienda vt discat homo nō esse gloriandū in se q̄ si nō acceperit sed in dn̄o gloriari. verū est eciam q li. arbi. licet per se legem adimplere nō possit nec graciā in se efficere nec excusabile tamē ē si n̄ faciat quia gracia gratis data semp presto est ad cōmotionem cuius ammiculo facere potest q in se ē quo facto hēat graciā gratum facientem qua obtēta diuinā impleat legem et voluntatē q̄ facta tandē ad btitudinē perueniat sempitnā. pp̄ter opa meritoria q̄ totaliter sūt a grā. totaliter eciā a li. ar. licet pricipali9 a grā qm̄ sic dicit Ansel9 grā cōpatur ad li. ar. sicut sessor ad equū. q̄ quidē sessor. li. a. dirigit deducit. et perducit ad portum eterne felicitatis exercendo nos in opib9 pfecte vtutis scdm donū ipsius gracie septiformis. Ca. sextū.

Tercio restat agere de gracia in compacōe ad habitus virtutum. Circa quā consideranda sunt tria. Primum est. qualitē grā vna ramificatur i habit9 vtutū. Secdm qualitē ramificatē i hit9 donoz. Tерciū q̄litē ramificatē i habit9 btitudinū. De ramificacōe igitē grē i hit9 vtutū hec tenēda sunt. scz

q̄ cū vna sit grā gratificās aīmā·vij·tm̄ sunt vir
tutes gratuite quibus regit̄ vita hūana/tres quidē
theologice scȝ fides spes caritas/et quatuor cardia
les scȝ prudēcia tēperācia fortitudo et iusticia·que
vnomō ē virtus cōis et gnālis aliomō spūalis et
ꝓpria Hec aūt vij·virtutes licet sint distīcte ⁊ ꝓpa
rias excellencias habētes sūt tn̄ cōnexe ⁊ equales
adinuicē in eodē Et licet sint gratuite ꝑ grāȝ infor
mate·pn̄t tamē fieri iformes ꝑ culpā sola caritate
excepta et iterum reformari ꝑ pn̄iam aduenīēte
grā q̄ ē hituū ṽtuabū oīgo fīs ⁊ fōr̄ ꝗō ad itellige
ciā ꝓdcōꝝ. h̄ ē·qꝛ cū pncipiū ꝓdcūū sua sūma ꝑfcō
ne i dāº vitā nē n̄ tm̄ dat viuē q̄tū ad pm̄ vez ec q̄
tū ad actū ƀm q̄ est opari·sic nccē ē q̄ pncipiū repa
tiuū vitā tribuat spūi i esse gratuito·q̄tū ad esse
et q̄tū ad opari et qm̄ vniº viuētis ƀm vnā vitam
ꝓmā multe sūt opacōes vitales ad ultiº vite pfec
tam manifestacōeȝ·cū actº diūsificēt̄ ꝑ obiecta et
diūsitas actuū requirat distīctōeȝ hituū· Hīc ē qꝺ
licet vna sit grā gratificās·raīficari tn̄ necessaio
hȝ i varios hitº ꝓpt̄ vaias opoēs·⁊ qm̄ q̄dā sunt
opa moralia ꝓmaia sicut credē/q̄dā media sic ītelli
gē ꝯdita/q̄dā postēma sic vidē itellcā/⁊ i pmis aīa
rāficat̄ i scdis expedit̄·i t̄cijs pficit̄·iō grā q̄tū faci
ēs raīficat̄ i hitº ṽtutū q̄ꝝ ē aīaȝ rectificaē i hitº do
norū q̄ꝝ ē aīaȝ expediē·⁊ i hitº btitudinū q̄ꝝ ē aī
mā pficē Rursus quoniam rectitudo anime primo

requirit q ipsa rectificetur scdm duplicem ei faci-
em scz supiorem et inferiorē et respcū finis et res-
pectu eorū que sunt ad finem. ideo necesse est ani
nā quātū ad supiorem faciē in qua ꝯsistit ymago
trinitatis eterne rectificari per tres theologicas v-
tutes. Ut sicut ymago creationis consistit in trini
tate psonarum et cum unitate essencie. sic ymago
recreationis i trinitate habituū cū unitate gracie
per quos anima fertur recte in sūmā trinitatē ꝑm
tria appropata in tbus psonis. ita q fides dirigit i
sūme verū. verum credendo et assenciendo Spes i
sūme arduū i tenēdo et expectādo. Caitas i sūme
bonū desiderādo et diligendo Necesse est eciā quātū
ad inferiorem faciem animā rectificari p quatu-
or cardinales virtutes Nam prudencia rectificat
rationalem fortitudo irascibilē. tēperācia cōcupisci
bilem. Justicia vero rectificat omnes has vires in
cōparatione ad alterum. Et quia alterū illud deter-
minate potest esse proximus. potest eciā idem hō
compari ad se ipm ut ad alterū. potest eciam eē de9
ipse. hinc est q iusticia dicitur circuire omnes vi-
res vel virtutes. dicitur eē non tantū virtus cardi
nalis verum eciam generalis comprehēdēs tocius
aīe rectitudīez cū ipsa dicatur rectitudo volūtatis.
vn̄ ipsa nō tm̄ apprehēdit vtutes ordināṫes ad pp
imū sicut ē eqetas ⁊ libealitas. verū eē ad se ipsum
sicē pnīa ⁊ innocēcia nec n̄ ad deū sicut est latria

pietas et obediencia. Postremo quod omnis rectitudo virtutum secundum esse gratuitum manat a gratia tamquam ab origine et radice et secundum esse meritorium comparatur ad caritatem sicut ad originem formam et finem. hic est quod cetere virtutes gratuite quoad habitus sunt connexe. et quoad actus meritorios sunt equales. hic est eciam quod ceteri habitus possunt esse informes caritate excepta que est virtutum forma. Cum enim habent sine gratia et caritate in quibus consistit vita virtutum tunc sunt informes Cum autem superinfunditur gratia tunc informantur et decorantur et deo acceptabiles fiunt sicut et colores absque luce sunt invisibiles. superveniente autem lumine fiunt lucidi pulchri et aspectui complacentes. unde quemadmodum ex luce et coloribus fit unum in racione moti et una lux sufficit ad multos colores illuminandos. sic ex gratia et habitibus informibus cum informantur fit unum secundum racionem meritorii et gratuiti et una nichilominus gratia sufficit ad informationem et gratificationem habituum diversorum. Ca. vii.

De ramificatione autem gratie in habitus donorum hec tenenda sunt. quod licet plurima sint dona seu gracie gratis date et generaliter omnes habitus divinitus dati dona dei non absurde possunt dici Specialiter tamen et appropriate vii. sunt dona spiritus sancti que enumerat. ysayas loquens de flore qui processit de radice yesse. i. cristo de quo dicit requiescet super eum spiritus domini. spiritus sapientie et intellectus spiritus consilii et fortitudinis spiritus sciencie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini In hac autem enu

meăcōe descēdēdo ꝓcedit a sūmo ꝛ cōbinādo. Vt sil
ostēdat̄ donorū disticto· cōnexio· origo· et ordo. Mō
āt ad intelligēciā predcōꝝ hec ē ꝙ cū pricipiū re-
patiuū ꝑ summā libeālitatē n̄ tm̄ det grāz ad recti
ficādū cōtra obliquitatē viciorū ꝑ hitus ṽtutū· ve
rū eciā ad expediēdū cōtra īpedimēta synchomatū
ꝑ hitus donorū· ido plurificari dn̄t dō̄ gratuita ſm
ꝙ necessariū ē ad expeditiōis sufficiēciā. Quomiā
igitur aīa nostra indiget septiformit̄ expediri· hic
est ꝙ ex septiformi causa necesse est dō̄ spūs sanc
ti esse septiformia· Indiget namqꝫ expediri contra
viciorum obliquitates quātum ad vires natura-
les et quo ad supadditas virtutes in paciendo in
agendo· in cōtemplando et vtroqꝫ modo· Primo
igitur ꝓpter viciorū obliquitates· expeditissie ēpel
lendas· septē sunt spiritus sancti dona· vtpote. tīor
contra sūpbiā· pietas contra inuidiam· sciencia
contra iram que quasi est quedā insania. fortitu-
do cōtra accidiā que mentem reddit ad bona ī va-
lidam. cōsilium cōtra auariciā. intellect9 cōtra gu
lam. et sapiēcia cōtra luxuriā. Scdo ꝓpter expediē-
das vires naturales dn̄t esse septē dona spūs sci
Nā irascibilis indigꝫ expedi ad bona tā ī ꝓsperis
ꝙ̄ in aduersis· in prospetis per timorē ī aduersꝭ ꝑ
fortitudiēz. Cōcupiscibil̄ idigꝫ expedi ꝙ̄tū ad affcō
nē ēspcū pxi ꝛ hº fit ꝑ pietatē ꝛ ꝙ̄tū ad affcꝫ ēspcū
di ꝛ hº fit ꝑ gustū sapie. Rōl̄ vēo ad īdigꝫ expedi ī

veritatis speculacōe elcōe et execucōe. Per donū intellectus expeditur ad verū speculādū. Per donum ↄsilij ad verū eligēd Per donū scie ad elcm exequē dū Per donū sciēcie recte cōuśamur in medio nati onis peruśe et praue. Tercio ꝓpter expediēda septē virtutū offitia. septē debēt spiritus sancti dona. nā timor expedit ad temperāciā. quia timor carnes cō figit Pietas ad verā iusticiam. Sciēcia ad prudē ciam. Fortitudo ad fortitudinē seu paciēciā. Consili um ad spem Intellectus ad fidem Sapiēcia ad ca ritatē Vnde sicut caritas est mater et consummacō omniū virtutū. sic sapiencia donorum ita vere di cat sapiens. Venerunt michi omnia bona pariter cū illa. et innumerabilis honestas per manus illi us. Quarto ꝓpter expeditionem in paciendo con fortitatis ad xpm septem sunt habitus donorum. Cristum ad paciēdum mouit pīna voluntas hūa na necessitas et virtutis strenuitas. Diuina quidē voluntas mouit vt cognita per intellectum vt a mata per sapienciā vt in reuerencia habita per ti morem mouit eciā nostra necessitas ad quā cong noscēdā necessaria ē scia ad quā mśerādā sup ad dit pietas. mouit v̄tutis sēnuitas vt ꝓuida īcligē° p ↄsiliū vt vigorosa ipferendo fortitudīez et sic dō debent septem Quinto propter expeditionem in a gendo septem dantur dona a spiritu sancto Nam ad actionem expediendam necesse enim habemus

expediri ad declinãdum a malo qd fit p timorē. Ne cesse etiã habe⁹ expediri ad pficiēdũ in bono vel ne cessitatis vel sup errogationis. Circa pmũ expedi-mur p scienciã et pietatē ita q vnũ est dirigēs et aliud exsequēs. Circa scdm expedimur per cōsiliũ dirigēs per fortitudinē exequēs. Necesse eciam ha bemus quiescē in optimo et hoc q̄tũ ad intellectũ veri et q̄tum ad affectum boni primum fit per do-num intellectus. scdm per donum sapiencie in quo est quies. Sexto ad expeditionem in contemplã do dona spiritus sancti sunt in septenario numero Nam ad vitam iherarchicam et contemplationē necessarium est animam purgari illuminari et per fici. Purgari autem oportet a concupiscēcia ab ig norancia. a malicia ab infirmitate seu impotencia primum facit timor. secundum pietas. tercium sci-encia. quartum fortitudo Illuminari autem indi-gemus in opibus repacōis et pmarie. cōdicōis. p-mũ dat cōsilium. scdm intellectus Perfici autem. per accessum ad sũmum quod cōsistit in vno et h° per donum sapiencie. Et archanũ contemplationis i alto ɔsũmatr̄ q̄si i aubito. Septio demũ ad expedi cōez i acc̄oe a ɔtēplacōe vy. dō dñt eē. nã ɔtēplatia ρ̄t ɔũsiōez ad t̄nitatē ēa dz hrē expediēcia dō. s. q̄ tũ ad reuerēciã maistatis tiorē q̄tũ ad itlligēciã veri tatis itellcz. q̄tũ vēo ad sapiaz sũ gustũ boitatis sa piaz actia vēo q̄ vsat̄ i agēd a sustinēd dz hrē x. s.

pietatē ad agendum et fortitudinem ad sustinēds
et directiua duorū horum sunt sciencia et consiliū.
Unde quia ad expedicōez nāria est discrecio ido fit
donorum cōbinatio et plurima sunt dona ad intel-
lectū spectancia quia lux cognitionis vehementis
expedit ad dirigendos pedes in viā rectam et pacis

Caplm̄ septimum.

De ramificacōe aūt grē i hitus btitudinū hec
tenēda sunt scz q septē sunt btitudies quas
saluator enumerat in sermone de monte/scz paup
tas spūs·mititas·luct9 esuries iusticie· miseicor-
dia·mundicia cordis et pax·ad has vero beatitudi
nes pter sui perfectionē et plenitudinē·xy·fruct9
spūs·et quiqz v·spūales sensus cōsequūtur qui n̄
dicunt nouos hitus ꝧ status delectationū et vsus
spiritualium specularionum·quibus replentur et
consolantur spūs iustorum virorū· Ratio autē
ad intelligēciā pdcōrū hec est/quia cū principium
reparatiuum sit perfectissimū et pfectissimum repa
tiuum et reformatiuū per donum gratuitū· Ideo
gracie donum ab ipso manans liberaliter et habū-
de ramificari debz vsqz ad habitus pfectionum qui
cum fini approximent· vero vocablō nūcupāt ex
noie btitudim ·qrū sufficiēcia nūs ꝛ ordo colligit
ex itegtate pfectiois ex modis perfectionū et ex dis
posicōib9 perfcōm. Qrīo ergo ad itegtatē perfectio
nis nāio rqūit pfcūs recess9 a malo pfcūs pcessus

in bono et perfectus status in optimo Qm̄ aūt ma
lū aut pcedit ex tumore supbie· aut ex rācore ma
licie aut ex languore cōcupie· ideo ad perfecte elon
gandū ab hoc tplici gnē mali tres sunt necessarie
btitudies scȝ pauptas spūs elongans a malo tūo
ris· mititas elongans a malo rācoris et luctus elō
gans a malo libidis et languoris ꝯcupiatis Quia
vero pfectus pcessus in bono attēdit' ƀm diuinam
imitationē et vniuse vie dñi misericordia et veri-
tas Hinc est q duplex est btitudo ƀm has duas
vias scȝ esuries siue zelus iusticie et affectus mie
Qm̄ aūt status in optimo est p limpidam cognicō
nē et p trāquillam affectionē Hinc ē q sūt due vl
time btitudines· scȝ mūdicia cord' ad deū videndum
et pax mētis ad perfecte fruēdū Scd̄o eciā si modi
pfcōis attēdant' debēt esse vij· situs btitudinū· Nā
ē pfcō religionis· plationis et ī tne sanctitudinis· ad
perfectā autē religionis necessario reqrit' abdicacō
boi puati acceptacō boi sēmi ꝛ appeticō boi etni· pm̄
fit p pauptatem spūs ƀm p per mititatem affectus
terciū p amaritudinem luctus· ad perfectionē vēo
prelationis duo necessario requirūt scȝ zelus iusti
cie et affcūs mie· Mia aūt et veritas custodiūt re-
gē· ƀm hec duo disponi debet regimē placōis i ecca
mlitāte· ad pfectōez īcne scitudis necessaio rqrit'
puritas cōscie et trāqllitas toci9 aie· p pacē dei om
nē hūanū sensū exsrantē· Tercio si attendantur

dispositiones preambule septem beatitudies dñe
ce. timor enim facit recedē a malo et a mali occasio
ne. et q̄ radix omniū malorū est cupiditas. Ideo
timor disponit ad spiritus paupertatem in qua
simul iūgitur humilitas cum paupertate vt sic e-
longetur vir perfectus a fonte omnis culpe a sup
bia et cupiditate. et hinc est q̄ paupertas sp̄s est
fundamentum tocius perfectionis euangelice. vn̄
primo oportet fundamentum sternere qui vult
ad culmen perfectionis venire secūdū illud euāge
liū Si vis perfect⁹ esse vade et vende omnia que
habes et da pauperibus. ecce paupertas que nichil
relinquid. et sequere me ecce humilitas que facit
q̄ homo abnegādo seipsū tollat crucem suā et se-
quat̄ cristum qui est tocius p̄fectiōis p̄ncipalissim̄
fundamentū Disponit ergo timor ad sp̄us pauper
tatē Pietas ad mititatē. nam qui pie ad aliquē ef
ficitur nec illū irritat. Sciencia vero disponit ad
luctū. qm̄ p̄ sciēciam cognoscimus nos a statu bea
titudīs relegatos in hanc vallē miserie et lacrima
rū. Fortitudo aūt dispoīt ad esuriē iusticie. Qui ei
fortis est tā auide se tenet cum iusticia vt malit a
vita corpali q̄ a iusticia seperari Consilium vero
dispoīt ad misericordiā. nichil ei deus magis con
sulit in scriptura q̄ facere misericordiā q̄d sup oīa
reputat holocausta. Intellcūs aūt dispoīt ad mū
diciā cordis. Nā specl'acō veritatis mūdat cor nr̄m

ab oib⁹ fantasyis· Sapia vero dispoīt ad pacē· nā sapia iūgit nos sūmo vero et bono i q̄ ē finis ⁊ trā-q̄llitas toci⁹ nr̄i rōbilis appetit⁹ Qua pace adepta nāo· seq̄tur suphabūdās delcātio spūalis q̄ i duodenario frūū spūs ɔtinet ad ɔsumād suphūdāciā dilcātiōm· Est āt duodenai⁹ nūs hūdās i q̄ isinuatur spūalium carismatū exuberācia quib⁹ fruitur· et delcātur aia scā et tunc est hō ad cōteplaciōem ydoneus et ad cōspcūs et amplexx⁹ sponsi· et spōse qui habēt p̄m consensus spūales· quib⁹ videtur cristi sponsi sūma pulchtudo sub racōe splēdoris· audit sūma armoia sub ratione verbi· Gustatur summa dulcedo sub rōe sapie cōphēdētis vtrūqȝ v̄bum scȝ et splendorem· odoratur sūma flagrācia sub ratione verbi inspirati in corde· astringitur sū-ma suauitas sub ratione verbi incarnati inter nos habitantis corporaliter et reddentis se nobis pal-pabile· osculabile· āplexabile per ardentissimā caritatem que mētē nostrā per extasim et raptum trāsire facit ex hoc mundo ad patrem Ex dictis igit manifeste colligitur q̄ habitus v̄tutū ad excerciciū disponunt principaliter actē· habit⁹ vero donoꝝ ad excercicium contemplatiue· Habitus autem beatitudinum ad perfectionē vtusqȝ· fructus aūt spūs q̄ sūt gaudiū· caitas pax paciēcia· lōganimitas· boitas benignitas māsuetudo fides modestia· Contineēcia castitas dicūt delcātiones ɔseqn̄tes opa pfecta·

Sensus vero spūales debent perceptiones mētales circa veritatem cōtēplādam· que quidē contemplacio fuit in ꝓphetis per reuelacōez q̄ntum ad triplicē visionē·s· corpalēm ymaginariā et intellectualem· In alyis vero iustis reperitur per speculacōez que incipit a sensu et peruenit ad ymaginacōnem de ymaginatione ad rationē· de ratione ad intellectum· de intellectu ad intelligenciā· de intelligencia vero ad sapienciā seu noticiā excessiuā· que incipit hic in via et cōsummatur in gloria sempiterna· Et in hiis gradibus ꝯsistit scala Jacob cui9 cacumē attigit celum et thronus salomonis in quo residet rex sapientissimus· et vere pacificus et amorosus vt sponsus speciosissimus et desiderabilis totus in quē angeli desiderāt prospicere et ad quem suspirant sanctarum desideria animarū sicut ceruus desiderāt fontes aquarum Quo quidem desiderio feruentissimo ad modū ignis spūs noster nō solum efficitur agilis ad ascensum· verum eciam quadā ignorācia docta supra se ipsum rapitur in caliginē et excessum· vt nō solum cum ipsa dicat in odorem vngentorum tuorum curremus sed eciam cum ꝓpheta psallat· et nox illuminatio mea in delicijs meis quam nocturnam et deliciosam illuminationem nemo nouit nisi qui probat Nemo autem ꝓbat nisi per ḡciam diuinitus datam· qui quia nemī datur nisi ei qui se exercet ad illā ideo deinceps

considerãda sunt excercicia meritoꝝ.

De excercicio grẽ respcũ credẽdorũ.

Quarto igit̃ restat cõsiderare grãz ꝙ tum ad excerciaa meritorũ. Circa qd̃ considerãdum est primo de excercitacõe in credendis cuiusmoi sũt articuli fidei. Scd̃o in diligendis cuiusmodi sunt illa que spectant ad ordinẽ diligendi Tercio in exequẽdis cuiusmodi sunt precepta legis dine. qrto in postulandis cꝰmodi sunt peticões orõnis dñice

De credendis hec tenenda sunt ꝙ licet per fidem astringamur credere plima que sunt supra ratioẽ Et generaliter omnia que continent̃ et asserunt̃ in canone sacre scripture Spẽaliter tamẽ et ꝓprie articuli fidei sunt credẽdi qui cõtinent̃ in serie simboli aplici Et hij quidẽ vnomõ sunt xij si habeatur respectus ad eos qui simbolum ediderũt. Aliomõ xiiij. si cõsideremus que radicalit̃ sunt tenenda. tãꝙ credendorũ omniũ fundmentum Ratio aũt ad intelligenciã predcõꝝ hec ẽ. cum pmũ principiũ in se ipõ sit verũ et bonũ. in ope vero suo sit summe iustũ et miseicors. et summe vero dẽat̃ sũma assẽcio. Sũme bono ferues dilcõ. Sũme iusto vniũsal sb iectio. Sũme mĩa fiducial inuocacõ. et grã sic ordiacia mẽtis nrẽ ad pmi pricipij culturã debitã. Hic ẽ ꝙ ipa dirigit et eleuat ad debita et meitoia excicia i credendis. amãdis. et exequẽdis ac postulãdis ꝓ ꝙ rq̃rit sũma veritas boitas iusticia et mia

i trinitate btā. Om̄i igit̄ veritati ē credēdū ꝛ maiori
v̇ritati magis credēdū et sūme veritati ꝑ cōsequēs
sūme credēdū. et veritas primi pricipij i īfinitū ma
ior ē omni veritati create et lūiosior omni lūie intel
lectus nr̄i. Hic est ꝙ ad hoc ꝙ itellctūs nr̄ recte sit
ordinatus i credēdis. Necesse ē ꝙ plus credat sūme
veritati ꝙ̄ sibi et ꝙ se captiuet i obseq̄ū cristi. ac per
hoc ꝙ nō solū credat q̄ sunt ꝓm racōez. verū etiā q̄
sunt sup̄ ratione ꝛ cōtra sensuū expiēciā. qd̄ si recu
sat nō exhibet sūme veritati deditā reuerēciā dū iu
diciū idustrie ꝓprie p̄fert dictami lucis et̄ne qd̄ eē
nō potest absq3 tūore supbie et elationis in ꝓbāde.
Rursus ꝙ veritas sup̄ rationē seu p̄ter rationē est
veritas. nō visa nec apparēs sed magis occulta et
ad credēdū difficilima. Ideo ad hoc ꝙ firmiter cre
datur. necessaria est illustratio veritatis animam
eleuans Necessaria testificatio auctoritatis aīmā
confirmans. Primum fit per fidem infusam. ꝓm
per scripturam autenticam. Quarum vtraq3 est
a veritate summa per cristum ihesum qui ē splēdor
ꝛ vbū. Et spm̄ sanctum qui veritatē ostēdit dicit et
nichiloi9 credere fatie. Hic ē ꝙ auctoritas p̄b3 fulci
mētū fidei et fides assentit auctoritati et quia auc
toritas principalis resid3 i sacra scriptuā q̄ ꝑ spm̄
scm̄ est cōdita tota ad dirigendum fidē catholicā.
Hic ē ꝙ fides vera a sacra scriptura nō dissonat. sed
ei assētit assentione nō ficta. Postrema ꝙ veritas

ad quam credendā arctamur per fidem ⁊ de q̄ sacra
scriptura agit pn̄cipaliter nō ē veritas q̄cūqz sed veri
tas diuina vel vt est in natuā ꝓpria vel in natuā as
sumpta. Nam et in huiꝰ veritatis cognicōe cōsistit
et p̄mium prie et meritū vie. hinc est ꝙ articuli fidei
qui sunt meriti fidei fundamēta vel sacramēta ā
spectant ad deitatē aut huamnitatē. Et diuinitas
habet considerari i tribus ꝑsonis. s. patre generāte
filio genito. spū sancto ꝓcedēte et q̄driforme opacō
ne scz creacōe in eē natuē. recreacōe in eē grē. resus
citacōe in reꝑacōe vite. et glorificacōe in colloē glē.
Hinc est ꝙ articuli spectātes ad diuinitatē. sunt
septē Silr̄ quia cristi humaitas habz cōsiderari.
vt cōcepta de spū sancto vt nata de virgine. vt pa
ciēs in cruce. vt descendens ad infernū. vt resurgēs
a morte. vt ascēdēs i celū vt veiēs ad fiale iudiciū
Hic ē ꝙ. vii. sc̄ huāitatis ⁊ sic i vniūso xiiii. ad mod
. vii. stellarum et septem candelabrorum aureorū
in medio quorum filius hominis ambulabat. qm̄
ergo vnus est cristus in diuina natuā et hūana et
vna tantum est veritas summa que est ratio cre-
dētibus. vna p̄ma sūma et sola que non mutatur
ꝑ tēpora. Hinc est quidē ꝙ de omnibus articulis p̄
dictis vna tantum est fides et eadem non mutata
tam in presentibus quam in preteritis quam in fu
turis licet magis clara sit et explicita vel specifica
ta i eis q̄ xp̄m sequūt̄ q̄ꝫ i eis q̄ ꝓcesserūt eiꝰ aduētū

sicut nouū testamētū clari⁹ ē q̄ vetus i quib⁹ pre
dicti articuli cōtinēt. Et quia spūs scūs hos articu-
los fidei in scripturāꝝ pfunditate cōtētos i vnū cō-
pegit p xij. aplōs tāq̄ p testes firmissios. Hinc ē q̄
predcī articuli in vnū symbolū aplōrū collecti fue-
rūt. Et ideo sm̄ aplōs cōponētes xij. articuli dici ei
possunt. q̄ quilibȝ aplūs in edificationē fidei posu
it vnū articulum quasi lapidē vnū viuū q̄ spiritu⁹
sanctus recte prefigurauit in xij. viris qui xij. lapi
des de iordanis alueo abstraxerūt ad altare dn̄i
cōstruēdū. ¶ De exercicio grē respcū diligēdoꝝ.

De diligēdis aūt hec tenēda sūt q̄ licet oīa
opa dn̄i sint bona valde q̄tuor tamen ꝓprie
sunt diligēda ex caritate scȝ deus etn⁹. q̄ȝ nos su⁹
nr̄ ꝓxim⁹ et nostrū corpus. In qua dilectione ser
uandus ē ordo et modus. Vt de⁹ diligat̄ pmo ꝗ su
per oīa et ꝓpter se. scd̄o q̄ nos sumus sub deo et p
deo. tercio ꝓxim⁹ nr̄ sicut et nos. quarto corp⁹ nr̄m
infra nos et infra ꝓximū tāq̄ bonū min⁹ precipuū.
Ad hoc autem exequendum datur vnus caritatis
habitus et duplex mandatum in quo pendet vniu
sitas legis et ꝓphetarum non solū q̄tum ad ve-
tus testamētū verū eciā q̄tū ad nouū. Ro ad itelli
gēciā p̄dcōꝝ. Ꝗ ē q̄ p̄m p̄ncipiū h° ipō q̄ p̄m est
sūmū hoc ipso q̄ sūmū ē sūme bonū ē ꝗ hoc ipō q̄
sūme bonū ē sūme btm̄ ꝗ sūme btificatiū. ꝗ h° ipō q̄
sūe btificatiū. ē sūe fruēd. h° ipō q̄ sūe fruēd. ē sūe

est inherēdum ei per amorē et in eo quiescendum
tamquā in fine. Qm̄ ergo āor rectus et ordīatus
q̄ caritas appellatur principalit̄ fertur in illud bo=
nū quo fruitur et in quo q̄escit et ipsum est ratio
diligendi. Hinc est q̄ illud precipue diligit tamq̄
beatificatiuum et cetera per consequēs que per illd
ydonea sunt beatificari. Quia ergo nobiscū ad be
titudinem natus est peruenire proximus natum eci
am est puenire et corpus nostrum tamq̄ beatificā
bile cū spiritu Hinc est q̄ quatuor tamq̄ q̄ caritate
diligēda eē dicūt̄. s. deus et proximus noster spirit9
et nostrū corpus. Rursus quoniā deus est sup̄ nos
tāq̄ bonū supremū. spūs nostr intra nos tāq̄ bo=
nū intrīsecū et proxim9 noster iuxta nos tāq̄ bo=
nū ꝯgnatum. corpus vero nostrū infra nos tāq̄ bo
num subiectū Hinc est q̄ hic debet seruari ordo in
diligendo. vt primo deus diligat̄ sup omnia et p̄t̄
seipsum. Secūdo spiritus noster sub deo sup̄ omnē
bonū caducū. Tercio proximus noster iuxta nos
ad cōsimile bonum Quarto corpus nostrū ī nos si
cut infimū bonū et i eodē ḡdu ꝯtinei dz p̄xi. q̄ verū
qz tenz rōez īferioīs boī respcū spūs nrī. Postremo
q̄ amor ē pōd9 mētis et origo oīs affcōis mētalis
q̄ de facili reflectit̄ in se et difficilit̄ tēdit ī proximū. et
difficili9 eleuat̄ in deū. Hic ē q̄ licz. 4. sint diligēda
duplr̄ cū dat̄ maīfestū. vnū qd̄ digit ī deū. aliud qd̄
digit ī proxim. Et q̄ oīa precepta l' ad deū referūt̄ vel

ad primū tāq̄ i finē vel in illd q̄d ē ad finē. hic ē q̄
i istis duob⁹ mādatis claudit̄ collcōmādatoꝝ et
cōphēsio oīm scripturaꝝ. Et caritas ipsa ē radix
forma et finis virtutū q̄ iūgit oēs cū vltimo fine
et ligat oīa ad inuicē siml et ordinate. Ac p hoc
ipsa ē pondus inclinacōis et vinculū colligacōis p-
fecte ordinē quidē seruās diligendorū diūsorū. q̄tū
ad affectum pariter et effectū. vnitatē hn̄s i habitu q̄
tū ad vnū finē pn̄cipale dilcm̄ q̄d ē racō diligendi
respcū oīm aliorū q̄ p amoris vinculū nata sunt
colligari i vnū cristū. q̄tū ad caput et corpus q̄d
vniūsitatē in se cōtinet saluādorū q̄ vniūsitas nūc
inchoatur in vita. sed cōsummabitur in eterna glo
ria. Juxta q̄d dominus orat vt sint vnum sicut et
nos vnum sumus. et ego in eis et tu in me vt sint
consummati in vnū. qua vnitate cōsūmata p vin-
culū caritatis erit deus oīa in omnibus eternita
te creata et pace perfecta erūtqꝫ omnia per amorē
cōia cōmunicōe ordīata et ordīatione cōnexa et cō
nexione in dissolubiliter alligata.

¶ De exercitio gracie respectu agēdorū precepto
rum et consiliorum.

DE preceptis autem legis diuine hoc tenēd ē
q̄ i lege mosayca sīt p̄cep̄ iudicialia figuālia
et mōlia. vtpote x. p̄cep̄ decalogi i duab⁹ tabul̄ ꝯscp̄
ta digito dei. Lex āt euāgelica iudicialia tpat aufe
rendo figuralia euacuat ad implendo moralia

cōsummat adiciendo adiciat aūt documēta pmis-
sa excitancia. et cōsimilia perficiēcia. cuiusmodi sūt
cōsilium paupertatis consilium obediēcie. consiliū
castitatis ad que implēda inuitat cristus dn9 eum
qui vult esse perfectus. Racio aūt ad intelligēciam
predictorum hec est. qz pnum principiū sicut est sū
me bonū in se ipso. sic est summe iustū in opere su
o et in vniūso regie disponendo. Quomā ergo sum
me iusti est celare iusticiam non tantum in se sed
eciā in altero. Justicia aūt consistit in cōformādo se
regulis iuris. Hinc est q diuine iusticie ē regulas
iusticie homini imprimere et exprimere nō tantū dic
tando p modum veritatis erudiētis sed eciam ob-
ligando p modum volūtatis ipantis. Et quoniam
gracia facit voluntatē nostrā voluntati diuine cō-
formem. ipsius est disponere nos ad obtemperā
dum et subiacendū illis regulis iusticie secundū
dictamen legis diuinitus date. Rursus quoniā di
uinis impijs dupliciter obtempare contigit vidz
ex timore pene vel ex amore iusticie. et pmū est im
perfectorum. secundū autem perfectorum ideo du-
plicem deus contulit homini legem. vnā timoris et
alterā amoris. vna i suitutē generātē in adopcio-
nem filiorū dei trāferentē. Ac p hoc quia timentib9
et imperfectis competit vt terreantur per iudicia et
manuducātur per signa et dirigant michilo9 per p
cepta. Hic est q lex mosayca q̄ est lex timoris cōtiet

iudicialia et figuralia et moralia Perfectis aūt et
amātibus cōpetit· apta instructō documtorū· Lar
ga pmissio pmioꝝ· ⁊ alta pfcō cōsiliorꝝ· hic ē ꝙ lex
euāgelica cōtinet ista t̄a et ido dr̄ lex mosayca dif
ferre ab euāgelica ꝙ illa figure· hec· veritatis· illa
lex pene ·hec grē· illa lr̄alis· et ista spūalis· illa occi
dēs et ista viuificās· illa timoris et ista amoris ·il
la suitutis et ista libtatis· illa oneris· et ista faci-
litatis Postremo ꝙ regule spectātes ad iusticie
necessitatē cōtinēt in diuis pceptis et ius suū vni-
cuiqꝫ reddēt Necesse ē ꝙ pcepta moralia qdā sint q
ordināt nos ad deū· qdā ad pximū ꝑ duplex carita
tis mādatū qd spūs scūs voluit isinuaē p duarum
misteriū tabularū· et ido digito dei scripte dicūt· et
ꝙ deus ē tn9 pr̄ scꝫ et fili9 ·et spūs scūs· cui cōpetit
sūma maiestas adorāda· veritas pfitēda et caritas
acceptāda ꝑ vim irascibilē rōnalē ⁊ cōcupiscilē· per
actū opis oris et cordis· ido tpl ex ē mād atū corres
pōdēs tb9 pmissis scꝫ adoācōis subiectiue viācōis
viridice· et sabatizacōis sacre Quia vero proxim9
est ymago trinitatis ·Et ei in quantum prefert y-
maginem patris debetur pietas· in quantum yma
ginem filij veracitas ·inquantum ymaginem spiri
tus sancti benignitas· Hinc est ꝙ septem sunt mā
data que ad secundam tabulam spectant nam pe
nes pietatem sunt duo· vnū quod pietatē mandat
scilicet de patre honorando· aliud qd impietatē ve

tet scilicet de nō occidēdo · Penes vero veracitatem que principaliter cōsistit in verbo accipium9 de falso testīonio nō ferendo · Penes benignitatē vero cui cupiditas opponitur ꝛ cōcupiscencia quarū vtraqȝ potest esse i ope · et eciā in corde accipiūtur quatuor scilicet nē mechaberis · et non cōcupisces vxorem · non furtum facies · et n̄ cōcupisces rem alienam · et habent hec ordinari ꝑ maiora vel minora nocumēta ꝑ que infrīgi potest iusticia et sic regule spectantes ad cōmoicōez debent cōtineri in decem preceptis Quoniam autem iusticia ad ꝑfectionē ꝑuenit dū ꝑfecte se elongat a malo · Et quātū ad culpā et q̄tū ad causam et ōe malū oritur ex t̄plice radice · scȝ cōcupiscencie carnis · cōcupiscencie oculorum et suꝑbie vite · Hinc ē q̄ sūt t̄a consilia euāgelica perfecte nos elongancia a triblici radice predicta · Que ideo sunt cōsilia · q̄ vt perfcē faciant recedere a malo n̄ solū separāt ab illicitis · verū eciam a licitis cōcessis que possunt esse occasio mali · Ac per hoc n̄ solum iusticiam continent sufficientem · verum eciam habundantem secundum quod competit euangelice legis · et exercitationi gracie perfectricis ·

De oratione dominica ·

De peticionibus aūt orōnis dn̄ice hoc tenēd ē q̄ licet de9 sit liberālissi9 ꝛ ꝓmpcōr ad dād q̄ nos ad accipiēd vult tn̄ a nob oāri vt occōm hēat largiendi dona gracie spūs sci · Vult aūt orari non

solum orone mētali que est ascensus intellectus in
deum/verū eciam vocali que est peticō decētiū a deo.
/nō solum per nos ipsos. verum per sanctos tāq̄ p
coadiutores diuinitus nobis datos. Ut q̄ minus
digni sumꝰ impetrare. per nos/impetrare valeamꝰ
perfectos. Et quia q̄d oremꝰ. s̄m q̄ oportet n̄escimꝰ
ne vageremur icerti/formam nobis tribuit in ora
tione/quā cōposuit/in qua sub septenario. peticionū
uniuersitas comprehenditur petendorū. Racio au
tem ad intelligēciā predictorū hec est/quia p̄mum
p̄ncipium sicut est summe verum et bonū in seipso.
sic misericors et opere suo. Et quoniā miseicordis
simū est/libentissime condescendit humane mis̄ie
p infusionem grē sue. quia simul cū hoc iustum est
ideo donū perfectum nō dat nisi desiderāti. Non dat
graciā nisi regracianti. Non impendit misericor
diam nisi miseriā ꝯgnoscenti. Ut salua sit libertas
arbitrij et nō vilescat nobilitas doni et iteger per
seueret cultus honoris diuini. Qm̄ ergo orantis
est diuinū affc̄āre subsidiū ꝓpriū allegare defectū
et gracias agere ꝓ̄ beneficiū gratis datum. Hic
est q̄ oratio disponit ad susceptionem diuinorum
carismatum et deus orari vult ad hoc vt munera
largiatur. Rursus quia ad hoc vt desiderium effica
citer sursum tendat ad īpetrandum dona diuina.
Necesse est q̄ affcō nostra feruida sit. et cogitacō
i vnū collcā ꝛ expc̄acō nr̄a sit c̄ta ꝛ firma. sed cor

nrm frequēter tepidū ē frequēt dispersū· frequēt eciā pauidū ꝓpter pcti remorsū· nec audēs p se ipsum cōparere ante diuinū cōspectū· Hic est ꝙ dn̄s voluit nos nō tm̄ orare mētaliter· verū eciā vocalr̄ ad nostri affectus excitationē per v̄ba et ad recollcōez cogitationū per sensum verborū· Voluit eciā nos orare per sanctos· et sanctos ꝓ nobis ad dandum fiduciā pauidis· vt qui nō audet· vel nō pnt īpetrare per se· p ydoneos īpetratoēs obtineāt· ac p hoc in orātib9 hūilitas cōseruet i scīs īcedentib9 dignitas declaretur· In oibu9 cristi mēbris caritas et vnitas ostendat̄ qua q̄ inferiora sunt· ad superiora fiducialiter recurrunt· Et superiora inferiorib9 liberaliter cōdescendunt· Postremo quia deus iustus et misericors exaudire non debet nisi in hys q̄ spectant ad suum honorem et nostram salutem huiusmodi sunt que spectant ad premium patrie et ad ipsum viaticum vie· Et prima sunt tria et sequencia quatuor· Hinc est ꝙ peticiones orationis dominice que docent quid petere vtiliter debeamus sunt septem· Que enim spectant ad diuinū honorem et premium patrie sunt tria· scz intelligēcia veritatis reuerencia maiestatis et concordia voluntatis· Seu per verba alia vel est visio ipsius summi veri qd̄ n̄ videt̄ nisi a mūdis a scīs a h° petitur· cū dr̄· scilicet̄ no· tu· i· tui nois· noticia pfcās scīs a mūdis donet̄· Rē tentio summi ardui que reges

facit et per quē regnū habet· et hoc petitur cū dicitur adueniat rg· tuū· vel est fruitio sūmi boni que nō datur nisi hys qui suas voluntates habent diuine voluntati conformes· et hoc petitur cū subdit̄ fiat vo· tua sicut in ce· et in tra. Que aūt spectāt ad trāsitum vie aut respiciūt collationē boni cōferētis aut amotionē mali nocētis· Collacō aūt boni cōferētis petitur in pane cotidiano seu supstāciali in quo petitur q̄dq̄d necessarium est ad cōseruationē vite p̄sentis siue secūdum spiritū siue secūdum corpus· Amotio autem mali nocētis petitur in tribus peticionibus vltimis quia malū ōe tz aut rōnē preteriti aut futuri aut presentis· vel aliter aut tenet racionē mali culpe· aut pungne· aut pene. p̄mū petit̄ amoueri in dimissione debitorū/ s̄m in victoria tēptationū· terciū et vltimū in libēatione ab oppressione malorū· et sic vij· in vniūso sunt petiones in q̄bus vtiliter petitur q̄dquid petendū est· et hoc q̄dē oīm satis rōe vt septeāi9 peticōm̄ rn̄dat septeārio dinoꝝ caismatū· rdonoꝝ grē septiformis. Propter qd notandum est/ q septiformē septenarium ppōnit nobis sacra sciptuā cōsiderādoꝝ/ scz viciorꝫ capitalium/ sacramētorum/ virtutum/ donorum/ beatitudinū/ peticōnū/ et dotū gloriosarum/ triū scz spūaliū / et quatuor corpalū vt inferius apparebit. Ppōnit ergo septenarium viciorum tamq̄ p̄mū a q̄ debe9 rcedē· Septeāriū sacramētorū p quē debe9 icidere

Septenariū dotū vltimū quē debe9 appetere. Sep
nariū peticōnū penultimum q̄ debe9 petere. Septe
nariū aūt vtutū donoꝝ et btitudinū cplicem inter
mediū p quē debe9 trāsire. Vt sic sepcies i die lau-
dantes nomē dn̄i et orātes ipetrem9 grāā septifor
mē vtutū donorū ꝛ btitudinū q̄ vincam9 septifor-
mē pugnā vicioꝝ capitaliū. ꝛ pueiam9 ad septifor
mē coronā ꝛ dotū gloiosaꝝ adiuuāte nichilo9 sep
tiformi medicina sacramētoꝝ diuinit9 ad repacō
nē hūani gnis statutoꝝ.

Sexta ps de medicīa sacramētali.

Postq̄ actū est de trinitate dei de creatura mun
di de corruptela pc̄ī. de incarnacōe vbi et de
grā spūs sci. Nūc sexto dicēdū ē de medicīa sacra-
mētali. Circa quā cōsiderādа sunt septē. Agēdū est
eīn de sacramētoꝝ origine. variacōe. distictiōe. isti-
tucōe dispēsatione iteratione et vniuscuiusqꝫ inte-
gritate. De origine ergo sacramentorum hoc tenē
dum est q̄ sacramenta sunt signa sensibilia diuini
tus instituta tamquam medicamenta. In quib9
sub tegumento rerum sensibilium diuina virtus
secrecius operatur. Ita q̄ ipsa ex similitudie repre
sentāt. ex institutione significant ex sanctificatio-
ne conferunt aliquam specialem graciam per quā
enim anima curatur ab infirmitatibus viciorum
Et ad hoc principaliter ordinantur tamquam ad
finem vltimum valent tamē ad humiliationem

eruditionem et excercitacōez sicut ad finem qui ē
sub fine Ratio aūt ad intelligenciā predcōꝝ hec ē
ꝙ pñcipium repatiuū ꝙ est cristus crucifixꝰ vbū
scȝ incarnatū quod sapientissime dispēsat omnia
ꝙ diuinū et clemētissime curat ꝙ diuinitus incar-
natū· sic debet repaē geꝰ hūanū et sanare egrotū ꝑ
quod competit ipsi egrotanti et ipsi egritudini et
occōe egrotādi et ipsiꝰ egritudinis curationi· ipse
aūt medicus est vbū incarnatum deus scȝ inuisibi
lis in natuā visibili homo egrotās nō tm̄ est spūs
nec tantū caro sed spūs in carne mortali· Morbus
autē est originalis culpa que ꝑ ignorāciam inficit
mētē et per cōcupiscēciā inficit carnē· Origo aūt is
tius culpe licet pñcipalit fueit ex cōsensu rōnis oc
casiōez tm̄ sūpsit ex sensibus carnis ·ad hoc gº ꝙ
medicina corrñdēs esset omnibꝰ supdicts oportuit
ꝙ non tantū esset spūalis· verū ecian haberet de sē
sibilibus signis vt sicut hec sensibilia fuerunt aīe
occō labendi ita ei essent occō resurgēdi· Quoniam
ergo sig̃ sensibilia ꝙtū est de se nō habent efficacē
ordiacōez ad grāz· licet habeant longinꝙ represen
de sui natuā Hinc est ꝙ oportuit ꝙ ab auctore grē
instituerētur ad figurādū et benedicerentur ad sig
nificandum· vt sic essent ex naturali similitudine
representancia ex adiuncta institutione significā
tia ex superaddita benedictione sanctificancia ·
Et ad graciā ꝑpāncia ꝑ ꝙ sanet et curet aīa nrā

Rursus qm̄ grā curācia nō datur elatis incredul' nec fastidiosis· Ideo oportuit hec signa sensibilia di uinit⁹ dari q̄ n̄ solū sanctificarēt et grāz cōferrēt· ac p hoc saluarēt· verū eciā significacōe erudirēt et susceptione hūiliarēt et diuisificacōe exercitarent ꝛ sic p exercitacōez exclusa accidia a cōcupiscibili p eruditionē exclusa ignorācia a rōnali· p hūilita tē exclusa supbia· ab irascibili tota aīa curabil' fiēt a grā spiritus sancti que reformat nos p has tres potēcias ad ymaginē trinitatis et cristi Postremo aūt qm̄ per huiusmodi signa sensibilia diuinitus īstituta gracia spiritus sancti suscipit' et ī eis ab ac cedentibus īuenit'· Hic ē q̄ huiusmodi sacramen= ta dicuntur gracie vasa et causa non quia gracia in eis substācialiter contineatur nec causaliter effi ciatur cum in sola anima habeat collocari· et a solo deo habeat infundi· Sed quia in illis et per illa graciam curationis a summo medico cristo ex diui no decreto oportet hauriri· Licet deus non alligaue rit suā potēciā l' graciā sacramētis· Ex p̄missis igi tur apparet quis sit sacramentorum ortus· verum eciam quis vsus et quis fructus· nā ort⁹ ē crist⁹ dn̄s vsus aūt ē actus exercitati⁹· eruditiu⁹· hūiliati uus· fructus autem ē hoīm curacō et salus· patet ec̄ q̄ sit cā efficiēs q̄ dina īstitucō q̄ material' q̄ sig̃ sēsiblis q̄ for̄l' q̄ gtuita scifica° q̄ fia l' q̄ hoīm medi cia ꝛ curācō· Et quia denoīacō fit a forma et a fine

hic est q dicūt sacramēta q̄si scificācia medicamē
ta Per hec enī anima a feditate viciorū reducit
ad cōtēplationē perfectam. et ideo licet sint corpa-
lia et sensibilia tamen sunt medicinalia et ob hoc
venerāda tāq sancta q sacra significant misteria
ad secra pparāt carismata a sacratissimo deo data
sacra institucōe et bñdcōe diuinitus cōsecrata ad
cultū sacratissimū dei in ecclesia sacra constituta. Ita
vt merito dici debeāt sacramēta. Ca. scdm.

DE variatione aūt sacramentoꝝ hoc tenēdū
est q sacramēta ab inicio ad curationem ho
minū instituta sunt/et semper cū morbo hominis
cōcurrerūt/ꝛ vsqꝫ in finem seculi pdurabunt. Sed
alia fuerunt sub lege nature/ꝛ alia sub lege scrip-
ta/et alia sub grā Et in hijs omnibus que postre-
ma sunt significacōe/sunt euidentiora et effectu g̃
cie digniora In lege enim nature. fuerūt oblacōes.
et sacrificia/et decimacōes. In lege aūt scripta intro-
ducta est circūsitio/et adiūcta est expiatio. superad
dita est oblationū/decimacionū/et sacrificiorū
multiformis distinctio. In lege autē noua statu-
ta sunt sacramēta/numero pauciora: vtilitate po-
ciorā. ṽtute efficaciorā et p̄eminētia. digniorā i q̄b9
ē ipletio. sił et euacuatio sacm̄etoꝝ p̄dcōꝝ Rō aūt
ad itelligēciā p̄dictoꝝ/hec ē. q ṽbū icarnatū quod
est repacōis nr̄e pricipiū/ꝛ fons ꝛ origo sacm̄eto
rū/cū sit clemētissim ꝛ sapiētissimus/eo q clemētissim

est nō pmisit ꝙ curaretur morbus peccati sine re
medio sacramenti· eo vero ꝙ sapientissimum ideo
iuxta dictamen sue immutabilis sapientie cuncta
ordinatissime gubernantis diuersa adhibuit me
dicamenta et varia ꝓm mutationum variam tem
porum diuersorum · Quoniam ergo ab initio ꝓ
currēte tempore et aduentu saluatoris magis ac
magis appinquante semper magis ac magis effe
ctus salutis creuit et cognitio veritatis · congruū
fuit et ipsa salutis signa per successionem temporū
alia post alia variari vt effectus diuine gracie in
salutem cresceret· simulqꝫ et ipsa sigtio in ipsis sig
nis visibilibus euidentior appareret· et ideo pmum
per oblationes·postea per circumscisionem·ad vl
timum perbaptismalem ablutionem expiationis
et iustificationis sacramētum formari institutum
est · Quia eiusdem mundationis forma et simili-
tudo in ablutione quidem occulte inuenitur· incir-
cumscisione vero euidentius exprimitur per baptis
mum autem manifestius declaratur · Hinc est ꝙ
illa primi temporis sacramenta sicut dicit hugo
fuerunt sicut veritatis vmbra · Medij temporis si-
cut ymago vel figura · Postremi scilicet gracie si
cut corpus ꝙ intra se veritatem et graciam cura-
tricem contineret quam presentant· et principali
ter conferunt qđ promittunt · Rursus quoniam
presentia veritatis et gracie q̄ in lege gracie exhi-

betur racionē sue excellencie et multiformitatis in
opere et virtute per vnum signum exprimi non po
terat nec decebat. Hinc est q̄ in omni tempore
et lege plura fuerunt sacramenta data ad illam
veritatem et graciam exprimendam. sed precipue
in tempore legis figure. cuius est figurare multa
signa et varia q̄ precesserunt. q̄ sua varietate cri
sti graciam multipliciter exprimerent et excellen-
ciam commendarent. et multipliciter commendan-
do nutrirent paruulos. exercerent perfectos. et du
ros onerando frangerent et ad iugum gracie doma
rent. et quodammodo emollirent. ¶ Postremo
quoniam veritate superueniente cessat vmbra. et
figura presencialiter sortitur finem intentum. quo
habito cessare debet eius vsus et actus. Hinc ē
q̄ gracia superueniente vetera sacramenta et signa
impleta sunt pariter et sublata. quia signa erant
pronostica futurorum et quasi prenunciatiua de
longinquo. et noua nichilominus instituta tamq̄
demonstratiua presentis gracie et rememoratiua
quodammodo passionis dominice q̄ fons est et ori
go gracie creatiue siue in nobis siue in hys q̄ pre
cesserunt cristi aduentum. sed in hys qui precesse
runt tamquam precium promissum. et in hys qui
sequuntur tamquam precium persolutum. ¶ Et quo
niam non debetur gracia promissioni precy nisi ra
cione persolucionis. et habundancior debetur rā

precij nisi ratione psolutionis. et habundantior de
tetur. psoluto precio q̄ promisso. Hinc est q pas
sio cristi immediatius sanctificat sacramenta tpis
legis noue. et plenior gratia in eis redundat xpē
qd illa pparauerunt et perduxerunt ad hec sicut
via ad terminum sicut signum ad signatum sicut
figura ad veritatem. et sicut imperfectum reducit
et pparat ad perfectum.

Caplm̄ terciū.

De distinctione autem et numerorū sacramen
torum noue legis hoc est tenendum. q ipsa
sunt septem pm correspondenciam ad graciam sep
tiformem qui per septenarium temporis nos redu
cit ad principium quietem et circulum eternitatis
sicut ad octauam resurrexionis vniuersalis. Ho
rum autem sacramentorum ianua est baptismus
Deinde cōfirmatio. eukaristia. penitencia. vnctio
extrema. ordo. et matrimonium. qd licet vltimo
collocetur propter morbum concopiscencie annex
um. ipsum tamen fuit ante omnia introductum
in paradiso eciam ante peccatum. Ratio autem ad
intelligēciam predictorum hec est. quia prinpium
nostrum reparatiuum cristus dominus verbum
incarnatum. cum sit dei virtus et sapientia et mi
sericordia nostra. sic potenter sic sapienter sic clemē
ter sua debet instituere sacramenta in lege gracie
vt nichil prorsus desit curationi nostre quantum

cõpetit statui presentis vite. Ad perfectam autem
curacionem egritudinis concurrunt hec tria scilicz
expulsio egritudinis. introductio sanitatis. et con
seruacio introducte salutis. Primo igitur ad p
fectam curacionem perfecta et vniuersalis requiri-
tur morbi expulsio. et morbus est septiformis tri-
plex culpabilis scilicet culpa originalis mortalis et
venialis. et quadruplex penalis scilicet ignorãcia
malicia. infirmitas. et concupiscencia. et nõ sanat
oculum qd sanat calcaneum sicut dicit Jeronimus
Hinc est q oportuit adhiberi contra hec septenari-
um medicamentorum adhunc septiformem mor-
bum plenius expellẽdum. scilicet contra originalem
baptismum. contra mortale penitenciam. contra
venialem vnctionem extremam. contra ignoran-
ciam ordinem. contra maliciam eukaristiam. con-
tra infirmitatem confirmatorem. contra concupis
cenciam matrimonium qd eam temporat et excu-
sat. Rursus quia perfecta curacio esse nõ potest
sine restitucione integre sanitatis. et sanitas anime
integra consistit in vsu septem virtutum. trium sci
licet theologicarũ et quatuor cardinalium. Hinc
est q ad harum sanitatem restituendum institui
oportuit septiforme sacramentum. Nam baptis
mus sanando disponit ad fidem. Confirmacio ad
spem. Eukaristia ad caritatem. penitencia ad iusti
ciam. vnctio extrema ad perseuerranciam q̃ est ca-

vnctio extrema ad perseuerantiam q̄ est fortitudi
nis cōplementum et summa. Ordo ad prudentiam
matrimonium ad temparantiam conseruandam
quam maxime ꝓsequitur infirmitas carnis. ƺ ho
nestas remediat nupciarum. Postremo quoniā
perfecta curatio esse nō potest sine cōseruatione sa
lutis introducte. et salus introducta cōseruari nō
potest in conflictu certaminis nisi in acie ecclesie q̄
est terribilis vt castrorum acies ordinata. et hoc q̄
dem fit per septiformis gracie armaturam. Hinc
est ꝙ necesse est esse septem sacramenta. nam vt
hec acies sit perfecte et continue cōminuta cum con
stet ex partibus corruptibilibus indiget sacramen
tis munientibus releuantibus et renouantibus.
munientibus pugnantes. releuantibus cadentes.
renouantibus morientes. Sacramentum autem
muniens aut munit ingredientes et sic est baptis
mus. aut stantes et sic est confirmatio. aut exeun
tes et sic est extrema vnctio. Sacramentum ve
ro releuans aut releuat a casu veniali. et sic est eu
karistia. aut a mortali et sic est penitentia. Sacra
mentum autem renouans aut renouat in esse spi
rituali et sic est ordo cuius est amministrare sacrā
aut quidem in esse naturali et sic matrimonium. qr
renouat multitudo in esse nature quasi omniū fun
damentum. ideo fuit ꝑmo ante omnia institutum
Licet ꝓpter morbum cōcupiscentie ānexum. et q̄si

misericordie sanctificatiuū quibus significacione sit sacramētum magnum inter medicamēta spiritualia. ultimo collocatur. et locum sortitur extremum Unde quod baptismus est ingredientium confirmacio pugnātium. Eukaristia vires resumētium penitēcia resurgentium extrema unctio existencium ordo nouos milites introducētium. Matrimonium nouos milites preparantium. Patet ex hys sufficiencia et ordo medicamētorum sacramentalium et armorum.

Capitulum iiij.

De institucione autem sacramentorum hoc tenēdum est quod septem sacramenta legis gracie cristus instituit tamquā noui testamenti mediator et precipuus legislator. in qua vocauit ad promissa eterna. dedit precepta dirigencia. et instituit sacramenta sctīficancia. Instituit autem ea in verbis et electis ad euidenciam significacionis et efficaciā sctīficacōnis ita quod semper hūt significācīā veritatis sed nō semper efficaciam curacionis. non propter defectum apte sui. sed a parte suscipientis. Instituit autem predicta sacramenta diuersimode quedam scz ex eis cōfirmādo. approbando et cōsumendo ut mātmoniū et pniām. qdā aūt isinuādo et iniciādo ut cōfirmacōnē et unxionē extremā. qdā aūt iniciādo et cōsumādo et in se ipō suscipiēdo ut sacmētū baptism. eukaristie. et ordis. hec em̄ et plene statuit et eciā p9 suscepit. Rō āt ad itelligēciā pdcōr h

est qȝ principium reparatiuū nostrum est cristus crucifixus verbum scilicet incarnatum qd qȝ verbū est patri equale et substanciale est verbum sūme virtutis sūme veritatis et sūme bonitatis ac p hoc et summe auctoritatis ·et ideo ipsius est ꝓprie nouum testamentum introducere·ipsius eciam est legem dare integram et sufficientem ꝯm exigenciam summe virtutis et veritatis ac bonitatis sue· Nomine ergo summe bonitatis ꝓmissa proposuit beatificantia·ratione summe veritatis precepta dedit dirigentia ratione summe virtutis sacrā statuit ammiminiculantia· vt per sacramenta virtus repararetur ad implenda precepta dirigentia·et p precepta directiua perueniretur ad promissa eterna·faciente hoc verbo eterno cristo scilicet domino in lege ewangelica inquantum est via veritas et vita·Rursus quia reparatiuum principium nō solum est verbum inquātum verbum sed eciam inquātum incarnatum qȝ hoc ipso qȝ incarnatum omnibus se offert ad noticiam veritatis·et omnibus digne accedētibus se exhibet ad grām curacōnis· Hinc est qȝ tamqȝ plenū gracie et veritatis ad maiorem euidēciam sigficandi ad efficaciā scīficandi sacrā instituit in electis simul et verbis vt dū elcā ocul̄ et v̄ba auribus se offerrēt q̄ sunt duo sensus maxime cognoscitiui euidēciam darēt sigficacōis expꝛsse· Deinde eciā v̄ba sigficarēt elcā vt pleniorem

fieret efficacia curacōnis humane. q̄ quoniam nul
li datur repugnanti et impugnanti fontem gracie
interius in corde. Ideo sic instituta sunt vt significa
rent semper et vniuersaliter. non autem sanctifica
rent nisi. accedentes digne absque animi fictione.
Postremo quoniam et si verbum incarnatum sit
fons gracie sacramentalis fuit ante incarnacōnē
Aliqua vero non nisi post spiritus sancti missionē.
quedam vero medio modo se habencia. Hinc est
q̄ oportuit sacramenta institui diuersimode. Nam
ante incarnacōnem necessaria fuit et punccio peni
tencialis et generacio matrimonialis. Ideo hec
duo sacramenta non de nouo instituit sed iam a se
instituta et naturali dictamini quodammodo im-
pressa consūmauit et confirmauit in lege euange
lica dum penitenciam predicauit et nupcijs inter-
fuit et legem coniugij approbauit secundum q̄ tol
litur ex diuersis euangelij locis. Ante vero spiri-
tus sancti donacionem nec fuit plena donacio spi
ritus sancti ad confirmacionem et nominis cristi
publicam confessionem. nec vnctio mētis plenaria
ad euolationem. Ideo hec duo sacramenta scilicet
confirmacio et extrema vnctio cristus solum inici
auit et insinuauit. cōfirmacionem. manum perui
lis imponendo et predicando discipulis eos bapti
zandos spiritu sancto. Vnctionē vero discipulos
ad curāndum mittendo qui infirmos vngebāt oleo

sic dr̄ in marco · medio vero tp̄e fuit regnacō et ec-
clesie ordinacio · et spiritualis cibacio · Ideo hec tria
sacramenta scilicet baptismi · eukaristie · et ordinis
et complete dedit et clare instituit p̄mo baptismū
suscipiendo · Deinde formam dando et ceteris pub-
licando · Ordinem vero · dando p̄mo potestatem li-
gandi et soluendi peccata humani generis · et po-
testatem cōficiendi sacramentum altaris · Euka-
ristiam vero cōparando se grano frumenti et cōficien
do et dando imminente passione sacramētum corpo
ris et sanguinis sui · Et ideo hec tria sacramenta
per cristum distincte et integre debuerūt instituj et
in lege veteri multipliciter figurari tamq̄ sacramē
ta sbālia noui testamēti et ꝓpria legis latoris scz
verbi incarnati · ¶ Capl̄m v ·

DE dispensacione vero sacramētorum hoc te
nēdum est · q̄ potestas dispensacōis sacramē
torū regulariť spcāt ad solū genus humanū · In
oibus aūt sacris dispēsandis nc̄a est in dispēsan
te intencō · in aliq̄ ecia necessario cū intencōe req̄ri
ť ordo sacdotal scz vt pōtifical · pōtifical mq̄ neces
sarius est dispēsacōni cōfirmacōis et ordis · Sacer
dotalis vero dispensacioni eukaīstie penitencie et
vnctionis extreme · Baptismus aūt et mrimoniū
licet ad sacerdotes spectēt pūt tamē pt̄er ordinē sa
cerdotalem dispensari de facto maxime in articulo
nc̄citatis · hys autē exn̄abus sacrā dispensari pūt

a bonis et malis a fidelibus et hereticis intra eccle
siam et extra ꝫ intra ſm veritatem et vtilitatem
extra vero nō ad vtilitatem licet dispensentur ſm
veritatem · Ratio autem ad intelligentiam predic
torum hec est quia reparatiuum principium nost
rum verbum scilicet incarnatum inquātum deus et
homo sacrā instituit ad salutem hominum · ordina
uit sicut et cōgruum fuit ꝙ hominibus dispensa-
rentur per ministerium hominum ꝓpter cōseruan
dam vniformitatem dispensationis ad saluatorē
cristum et ad hominem saluandum · Quoniam
igitur cristus saluator humanum genus saluauit
ſm qđ exigerat equitas iuris · dignitas ordinis et
securitas salutis · operatus est salutem nostrā mo-
do recto et ordinato et certo · Hinc est ꝙ ſm horū
trium exigentiam sacrā cōmisit hominibus dispen
sanda · Primo igitur ꝙ rectitudo iuris exigit vt o
pera hominis ſm ꝙ homo nō fiunt precipitanter
et opera hominis vt minister cristi aliq̊modo refe
rantur ad cristum et opera hominis vt minister
salutis aliquomodo referātur ad salutem vel in ge
nerali vel in speciali · et dispensacō sacramētorum
est opus hominis vt racōnalis · vt minister cristi
vt minister salutis · Hinc est ꝙ necesse est esse ꝙ
fiat ex intentione · et ex intentione qua q̄s intendit
facē ꝙ xp̄s instituit ad huānam salutē / ł saltē facē
qđ fāt ecclesia / in quo claudit̄ in guāli intēcio ꝓdcā

q ipsa ecclesia sicut a cristo sacramenta accepit sic ad fidelium salutem dispensat. ¶ Rursus quia ordo dignitatis exigit ut maiora maioribus et minora minoribus. et media medijs committantur. ¶ Et quedam sunt sacramenta que precipue respiciunt excellenciam virtutis seu dignitatis vt sacramentum confirmacionis et ordinis. ¶ quedam que inspiciunt indigenciam necessitatis vt baptismus et matrimonium quorum vnum generat. alterum regenerat ad existenciam debitam. quedam autem media vt eukaristia et penitencia et vnxio extrema. ¶ Hinc est q prima tamquam extrema non possunt dispensari nisi ab episcopis et pontificibus quantum est de iure communi alia vero tamquam infima dispensari possunt a quibuscumque ordinibus et personis inferiobus maxime in articulo necessitatis quod dico racione baptismi media vero a solis sacerdotibus qui inter episcopos et inferiores personas sunt quasi in medio constituti ¶ Postremo q securitas salutis exigit vt res sit sicut vt in dubiuum non cadat. et nullus est qui certus sit de bonitate et credulitate dispensatoris. ¶ Et idem ipse non est certus de se vtrum amore vel odio dignus sit. ¶ Ideo si sacramenta dispensari solum possint a bonis. nullus esset certus de suscepcione sacramenti et sic oporteret semper iterari. et malicia vnius preiudicaret aliene saluti. nulla eciam esset stabilitas in gradibus ierarchie

ecclesie militantis q̄ maxime consistit in sacramen
tis dispensandis. Et ideo congruum fuit vt sacra
mentorum dispensacio cōmitteretur homini non
racione sanctitatis q̄ variatur ꝑm voluntatem ꝫ
racione auctoritatis q̄ semper manet quātum est
de se. ac per hoc oportuit ꝙ se extendat ad bonos ⁊
ad malos et ad eos qui sunt intra. et ad eos qui
sunt extra ecclesiam. Uerum quia extra vnitatem
fidei et caritatis q̄ facit nos filios ecclesie et mem
bra nullus potest saluari. ideo si sacramenta extra
recipiantur nō ad salutem recipiūtur quāuis sint
vera sacramenta. sed vtilia possunt fieri. si quis re
deat ad sanctam matrem ecclesiam vnicam cristi
sponsam. cuius filios xp̄s tātum dignos reputat
etña hereditate. Unde augꝰ cōtra donatistas. Ec
clesia paradiso cōparata indicat nobis posse q̄dem
baptismū eius homines eciam foras accipere sed
salutem beatitudinis neminē extra eam vel accipe
vel tenere. nam et flumina de fonte paradisi sicut
scriptura testatur eciam foras largitis emanant
nominatim quippe cōmemorantur. et ꝑ quas ter
ras fluant et ꝙ extra paradisum constituta sunt
omnibus notum est. nec tamen in mesopotamia
vel in egipto quo illa flumina peruenerunt et feli
citas vite q̄ in paradiso commemoratur. Ita fit vt
cum paradisi aqua sit extra paradisum beatitudo
tamen non sit nisi intra paradisum. Sic ergo

baptismus potest esse extra ecclesiam. nullus au-
tem beate vite nō nisi intra ecclesiam repitur. q̄ su-
pra petram eciam fundata est q̄ ligandi et soluen
di claues accepit. hec est vna q̄ tenet et possidet om
nem sponsi sui et domini potestatem per q̄ coniu
galem potestatem eciam de ancillis parere filios
potest. qui si nō supbiant in sortem hereditatis vo
cabūtur. si autem supbiant extra remanebūt. ma
gis ergo qui p ecclesie honore atq₃ vnitate pug-
namus nō tribuamus hereticis quidq̄d apud eos
eos cognoscimus. sed eos arguētes doceamus. q̄
q̄ ex vnitate habent nō valere ad salutem nisi ad
eādem redeant vnitatem. ¶Ca. vi.

De iteracōne autem sacramētorum hoc tenē
dum est q̄ licet sit cōmune omnibus sacra-
mētis nō iterari sup eādem psonā et materiā et ex
eadem causa. ne fiat cōtumelia sacramēto. Specia
liter tn̄ sūt tria sacramēta q̄ nō sūt aliq̄tenus ite-
rāda scz. baptismus. cōfirmacō. et ordo. In hys aūt
tribus impmitur triplex caracter interior qui nō
delet̄ inter q̄s caracter baptismalis reti net funda
mētū. nec pūt aly impmi. n̄ ille pmitus impmat̄.
Vn̄ si q̄s ordinet̄ nō baptizatus nichil prorsus effi
cit. ꝫ totū de nouo faciēdum q̄ nō intelligit̄ iterātū
qd̄ cōstat nō fuisse factū. ¶Racō aūt ad intelligēci
am p̄dcōꝝ hec est. q̄ pncipiū nr̄m repatim vbū scz
icarnatū licꝫ rōe sue vtutis ꝗ sapiē et bonitatis n̄l

agat in efficacitate nichil inepte · nichil in fructuo
se · potissime tamen obseruari debet in suis nobilis
simis operibus cuiusmodi sunt illa per q̄ reparat
genus humanum · Quoniam ergo sacramenta
sunt de genere huiusmodi operum diuinorum ·
Hinc est q̄ contumelia quodammodo fit eis · quā
do super eandem materiā et personam et ex eadem
causa iterantur · quia in hoc ostenditur q̄ prius di
spensata fuerunt in efficacia et inepta ex infructu
osa · contra illud qd' exigebat ipsius reparati prin
cipij virtus et sapientia et bonitas summa q̄ sem
per assistit ad operandum in illis et per illa sacrā
da · Cursus autē quoniam inter hec sacramenta
reparatiua in quibus est generaliter efficacia diui
ne virtutis ad reparationem humani generis q̄
dam sunt q̄ tantum introducta sūt ꝓpter remedia
morboꝝ q̄dam eciam q̄ nō solum ad hoc ꝫ eciā ad
statuēdum et discernēdum et ordināndum in eccle
sia ierarchicos gradus · et morbi pūt variari expel
li et iterum introduci · Gradus autē ecclesie debēt
esse firmi solidi et incōcussi · Hinc est q̄ sacramen
ta q̄ respiciunt morbos iterabiles habent efficaciā
trāseūtem · ac p hoc iterabiles rōe noue cause Sa
cramēta vero illa q̄ respiciūt ḡdus ierarcheacos
et status fidei determinātos nc̄e est q̄ p̄ter efficaīs re
mediātes aliq̄s efficaīs tribuant pmanētes ad gra
duū et statuū ecclesie dist°nem firmā et stabilem ·

et qm̄ hoc nō potest fieri per data naturalia vel do
na gratuita gratum facientia· necesse est fiat per a
liqua signa substancie incorruptibilis scilicet anīe
incorruptibiliter a principio incorruptibili secūdū
conformitatem ad incorruptibile indelebiliter et
gratis impressa· q̄ caracteres appellantur· Qui quo
niam nūquam delentur· Ideo nec iterari possunt
nec illa sacramenta in quibus caracteres inprimū
tur ¶ Postremo quoniam triplex est status fidei
secundum quem habet fieri distinctio in populo cris
tiano videlicet in acie ecclesiastice ierarchie scilicet
status fidei genite roborate et multiplicate· secun
dum primum fit distinctio fidelium ab incredulis·
per secundum fit distinctio fortium a debilibus· per
tercium fit distinctio clericorum a laicis· Hinc
est q̄ illa sacrā q̄ respiciūt ꝑplicē fidei statū p̄dictū
caractēs iprimūt p̄ q̄s indelebiliter impssos semp
distinguūt· ac p̄ hoc nūq̄ iterari possūt· Nam g°
baptismus respicit statū fidei genite in quo pplūs
dei distinguit̄ ab incredul̄ vt israhelite ab egipciys
Et cōfirmacō respiciat statum fidei roborāte in q̄ dist
inguitur pplūs fortis ab infirmis sicut pugiles ab
hys q̄ nō sūt ad pugnādū ydonei· Ordo respicit
statū fidei multiplicate in q̄ distiguit̄ clerus a laicis
sicut leuite acbub⁹ aliys· Hinc ē q̄ in hys tbus tm̄
sacrīs caractēs imp̄mūt̄ ¶ Quia vero distictio ppli a
nō pplo ē p̄ma ⁊ radical̄ Hic ē q̄ caract̄ baptismal̄

est fundamentum omnium aliorum caracterum Et ideo illo nō substrato nichil poterit supedificari ac per hoc oportet de nouo fieri · Si autem ille sub stratus fuerit alij imp̄mi possunt nec vmquam vlte rius iterandi sunt · nec tria sacramenta predicta q̄ eos imp̄munt · ex causa aliqua iterantur · et grauis de facto iterantibus debet impomi penitencia · ꝓpter diuini sacramenti cōtumeliam · licet alia quatuor ex causis diuersis pūt sine sua cōtumelia iterari ·

Septimū caplm̄ ·

Iam nūc septīo loco restat videre de inteḡtate cuiuslibet sacramēti q̄ cum sit in numero sep tiformi · Primo videdum est de integritate baptis mi qd est ianua omnium aliorum sacramētorum De integritate igitur sacramenti baptismi · Hoc tenendum est · ꝙ ad hoc ꝙ aliquis baptizetur vere et plene requiritur expressio forme racōnalis a do mino institute q̄ est hec · Ego te baptizo In noīe patris et filij et spiritus sancti amen · absq3 omissi one vocali · et sine interpositione vocabuli absq3 p̄ posteracōne ordinis supradicti · et sine immutacōne nominis p̄nominati · Requiritur eciam mersio vel ablutio p elementum aque in toto corpore vel saltē in digniori parte · ita ꝙ expressio et mersio fiat ab vno et eodem et in eodem tempore · quibus cōcur rētibus si nō sit fictio in baptizato datur ei gratia regenerās · rectificās · et purificans ab omni culpa

qđ vt efficacius fiat cathecismus et exorcismus tā
quam ꝑparatorij ꝑmittuntur tam in peruulis ꝙ
in adultis requiritur fides ꝓpria· in puulis sufficit
aliena· ¶Racio autem ad intelligenciam ꝑdictorū
hec est· quia cum principium nostrum reparatiuum
verbum scilicet incarnatum tāquam perfectissimū
et sufficientissimum reparare habeat genus huma
num per medicamenta sacramētorum ita ꝙ nich
il sit superfluum· nichil inordinatum· nichil eciam
diminutum ita ꝙ disponere debuit ꝙ sacramentū
baptismi et alia integrarentur ſm ꝙ exigebat sua
virtus nostra salus· et eciam nostra morbus·
Quoniam igitur virtus nos reparans est virtus
tocius trinitatis· quam sancta mater ecclesia cre
dit in animo· confitetur in verbo et profitetur in sig
no· sub trium personarum distinctione et ꝓprieta
te· ordine et origine naturali· Est eciā virtus passi
onis cristi· qui mortuus et sepultus fuit et die ter
cia resurrexit· Hinc est ꝙ ad horum expressionē
in sacramento qđ primū omnium sacramentorum
est in quo primo et principaliter hec v̄tus opatur
debet fieri expressio trinitatis indistincta ꝓpria et
ordinata nominatione quātum est de forma cōmu
ni· Licet aliquo tempore potuerit fieri in nomine
cristi in quo intellectus clauditur trinitatis· Debet
eciam fieri expressio verbi baptizandi cum trina im
mersione ad expressionē mortis xp̄i ꝗ sepulture et

resurrexionis post triduum facte q̄ꝑ tūm est de gra
tuitate. Et quia simul opatur vtraqꝫ virtus. Et
in vno saluatore cristo vtrumqꝫ horum debet fieri
ab vno et eodem simul et in eodem tempore ꝓpter
seruandam vnitatem in sacramento et significan
dam vnitatem in saluatore nostro et mediatore
cristo. ¶ Rursus quoniam salus nostra require
bat inchoari per regeneracōnem seu renouacōnem
in esse gracie conferentis spirituale esse. abstergen
do immūdiciam. effugando tenebram. et refrigeran
do cōcupiscēciam q̄ vniuersaliter labefacit omnem
hominem descendentem seminaliter ab adam.
Hinc est ꝙ sacramentum primum qd̄ est regene
ratiuum debet fieri in elemēto qd̄ haberet conformi
tatem ex naturali representacione ad triplicem ef
fectum predictum gracie inchoantis nostram salu
tem. ¶ Quoniam ergo aqua sua puritate mūdat
sua perspicuitate luminis est delatiua. sua frigidita
te refrigerat. Et maxie cōe est oībus inter oīa liqui
da. Hinc est ꝙ sacramentū regnācōis nr̄e pficī dꝫ
in elemēto aq̄ indrīiter. ꝗꝛ oīs aq̄ oīa que eadem
est spē. et similiter ne aliqs ꝓpter defectū elemēti
piculū salutis incurrē possꝫ. ¶ Postremo qm̄ morbꝯ
nr̄ ꝯtra q̄ꝫ pricipalit̄ ē baptismꝯ ē origiāle pcc̄m. qd̄
aīām puat vita grē. ⁊ oīm ꝟtutū rc̄titudie Et hitat
et pnā q̄ dāmō reddit ad oē geꝰ culpe. et traducit
aliūde. ⁊ puulū fāt ꝯcupiscibilem. adultū vero actu

concupiscentem· redigit eciam in diabolicam serui tutem et in potestatem principis tenebrarum· Hinc est q ad hoc q per illud sacramentum per cōtrariū sufficiens adhibeatur remediū· congruit in eo dari graciam regenerantem contra priuacionem vite gratuite· graciam rectificantem in septiformi virtute contra priuationem virtutis habilitatiue graciam purificantem ab omni culpa· contra pronitatem ad omnem deordinationem viciosam· Et quoniam originale peccatum trahitur aliunde· et puulum facit concupiscibilem et adultum actu concupiscentem· necessaria est adulto fides ppria et penitencia· et puulo sufficit aliena q̄ scilicet est in vniuersali ecclesia· Quia vero baptismus debet eruere a seruitute diaboli et de potestate principis tenebrarum tam puulos q̄ adultos· Hinc est q vtq3 exorcizari debet per expulsionem potestatis contrarie· vtq3 eciam cathetizari· adulti vt expulsa caligine erroris instruantur ad fidem puuli vero vt sciant patrini quid eos debeant docere ne pro humano defectu impediatur baptismis sacramentum q̄minus habeat finem suum·

Caplm̄ octauū·

De sacramento cōfirmationis hoc tenendum est q ad ipsius integritatem requiritur forma vocalis q̄ secundum morem magis cōueniens est· Signo te signo crucis· et cōfirmo te crismate

salutis in noīe pr̄is et filij et sp̄us sc̄ti. Req̄rit̄ eciā
cri, ma qd̄ ꝯficit̄ ex oleo ⁊ balsamo · de q̊ tn̄ p man⁹
Ep̄i signū crucis fronti īponit̄ sub p̄dcā forā v̄borū
cōfirmacōis suscipit̄ sacrm̄ p qd̄ ꝯfirmat̄ hō ad no
mē cristi audacter ⁊ publice ꝯfitēdū · Rō aūt ad in
telligēciam p̄dictorum hec est. Quia repatiuū pri
cipium nostrum verbum scilicet incarnatum sicut
eternaliter conceptum est in corde patris et corpora
liter in carne sensibiliter apparuit homini · sic ne
minem reparat nisi ipsum et corde concipiat credē
do · et creditum exterius confitendo depromat con
fessione debita cuiusmodi est confessio viridica vir
tute plena q̄ non tantum est veritas speculatiua ve
rum eciam practica · in qua non tantum est adeq̄
cio intellectus sermonis rei verum eciam in qua
totus homo veritati conformatur secundum intel
ligenciam racionis · secundum conplacenciam vo
luntatis · et secundum adherenciam virtutis · vt
sit ex toto corde tota anima · tota mēte · sit ex corde
puro et consciencia bona et fide non ficta · Et est ta
lis confessio integra placida et intrepida · vt sit in
rōe eius de q̊ ē placida rōe ei⁹ corā q̊ ē · Intrepida
rōe ei⁹ a q̊ fieri hēt illa ꝯfessio · Qm̄ i² ad hoc hō pu
sillanimis nō ē ydone⁹ n̄ p manū supne grē ꝯforte
t̄ iō ad h° sacrm̄ ꝯfirmacōnis fuit diuinitus insti
tutū tāq̄ imediate sequēs baptismū · Quia vero fi
nis iponit ncitatē hyꝫ q̄ sūt ad finē · ideo itegrati

debet hoc sacramētum ꝑm exigētiam confessionis
predicte et suarum condicōnum trium videlicet pre
dictarum. Primo ergo qꝛ confessio hec debet esse in
tegra. et integritas confessionis nō est nisi quis cō
fiteatur. cristum verum hominem pro hominibus
crucifixum. eundemqꝫ verum dei filium in trinitate
patri et spiritui sancto per omnia coequalem. Inde
est qꝛ in forma vocali nō tātum fit expressio actus
confirmandi. verum eciam in ipsius signi crucis et
nominis beatissime trinitatis. Amplius qꝛ con-
fessio debet esse placida racione eius coram quo fit
et fieri habet coram deo et hominibus et deo non
potest placere nisi assit lumen intelligencie ⁊ nitor
conscientie. nec ꝓximis nisi assit odor bone fame ⁊
vite honeste. ideo ad horum designacōnem in electo
exteriori cōmiscetur oleum oliuarū qđ est nitidum
balsamo qđ est odoriferum. vt per hoc sanctificetur
qꝛ cōfessio ad quam hoc sacramētum ordinat et dis
ponit cōiunctum debet habere et nitorem cōscientie
et intelligentie cū suaui odore tam vite q̄ꝫ fame ne
aliqua cōtrarietas sit inter linguam et cōscienciā
et inter vitam et famam. ꝓpter quam talis cōfessio
acceptetur ab homīne nec approbetur a cristo.
¶ Postremo qꝛ talis cōfessio debet esse intrepida vt
nec timore nec pudore quis dimittat dicere verita
tem. nec t̄pe ꝑsecucōnis cristi ignominiōsam mortem
crucis cōfitere publice formidet. ł erubescat p̄cipue

horrens in similem incidere penam et ignōmiam
passionis · et huiusmodi timor et pudor potissime
apparent in facie et maxime in fronte · Et ideo ad
omnē verecūdiam et formidinem pellendam et
manus potestiua imponit̄ q̄ ɔfirmat · et crux fronti
imprimitur vt non erubescat eam publice confiteri
nec formidet pro cōfessione nominis cristi si opus
fuerit quamcumqȝ penam vel ignominiam sustine
re · tamq̄ⁿ verus pugil vnctus ad p̄lium · et tamq̄ⁿ
miles strēnuus ferens in fronte regis sui signum
et crucis eius triūphale vexillum tū quo paratus
sit hostium cuneos penetrare securus · Nemo em̄
crucis gloriam libere potest p̄dicare si crucis pena
et ignomīa formidetur · Iuxta qd̓ dicebat sanctus
Andreas · ego si crucis ignomiam expauescerem
crucis gloriam misericordie predicarem ·

· Caplm̄ ix ·

De sacramento eukaristie hoc tenendum est
q̄ in hoc sacramento verum corpus et verus
sanguis cristi nō tantum significatur sed eciam ve
raciter continetur sub duplici specie panis scilicet
et vini · tamquam sub vno non duplici sacramen
to · hoc aūt post cōsecracōnem sacerdotalem q̄ fit in
ꝓlacōne vocal̄ forme a dnō institute sup panē hoc
ē corpus meū · sup vinū vero · h̄ est calix sangnis rc̄
Quib⁹ vbis cū intencōe cōficiendi a sac̄dote ꝓlatis
trāssb̄at̄ vtrūqȝ elemētū s̄m sb̄ām icorp⁹ ⁊ sangnē

Jhesu cristi · remanẽtibus speciebus sensibilibus ·
sub quarum vtraqꝫ continetur totaliter nõ circũ
scriptibiliter nec localiter ꝫ sacramentaliter totus
cristus · in quibus ꝑponitur nobis eciam vt cibus
quem qui digne accepit nõ solum sacramentaliter
verum eciam per fidem et caritatem spiritualiter
manducando corpori cristi mistico magis incorpora
tur et in se ipõ reficitur et purgatur · qui vero indig
ne accedit iudicium sibi manducat et bibit nõ diiu
dicans sanctissimum corpus cristi ¶ Ratio autem
ad intelligenciam ꝑdictorum hec est · quia principi
um nostrum reparatiuum verbum scilicet incarna
tum et sufficientissimum est in virtute et sapientis
simum est in sensu · ideo sic nobis contulit sacrã ꝫm
quod exigit sapientia et sufficientia sua · et qꝛ suffi
cientientissimum est · ideo in largiende medicamen
ta morborum et carismata graciarum nõ tantum
instituit sacramentum qd nos in esse gracie gene
raret vt baptismum · et genitos augmentaret et
roboraret vt confirmacõnem · verum eciam qd ge
nitos et augmentatos enutriret vt sacramentum
eukaristie ꝓpter qd hec tria sacramẽta oĩbus dan
tur q̃ accedunt ad fidem · ¶ Qm̃ igit̃ nutrimentum
nostrũ ꝯptum ad esse gratuitum attendit̃ in vnoqꝫ
fideliũ ꝑ cõseruacõnem deuocõnis ad deum dilecti
onis ad ꝓximũ · et delectacõis intra se ipm · et deuo
tio ad deũ exerceret̃ ꝑ sacrificij oblacõnem · dilectio

ad proximū per vnius sacramenti cōmunionem·
et delectacio intra se ipsum p viatici refectionem·
Hinc est q principiū nostrum reparatiuum istud sa
cramētum eukaristie dedit in sacrificium oblacōis
Et sacramētum cōmunionis et viaticū refectionis·
Quia vero principiū nostrū reparatiuū nō tantum
est sufficiētissimū ꝫ eciam sapiētissimum cuius est
omnia agere ordinate· ideo sic dedit nobis et dispo
suit sacrificium et sacramētum et viaticum exhibe
re ꝫm q cōpetit tempori gracie reuelate statui vie
et capacitati nostre · Primo igit̄ quoniā tempus
gracie reuelate requirit· vt iam nō offeratur obla
cio qualiscumqꝫ· sed pura placida et plenaria· Et
nulla alia est talis nisi illa q̄ fuit in cruce oblata ·
scilicet cristi corpus et sanguis · Hinc est q neces
sario oportet in hoc sacramēto nō tantum figura
tiue verū eciam veraciter corpus cristi tamq oblaci
onem huic tempori debitam cōtineri· Similiter q
tempori gracie cōsonat q sacramētum cōmuniōis
et dilectionis nō tantum sit cōmunionē et dilectio
nem significans· verum eciā ad illam inflammās
vt efficiat qd̄ figāt· et q maxie nos inflāmat ad di
lectionē mutuā ⁊ maxie vnit mēbra ē vnitas capi
tis a q̄ p vim amoris diffusiuā vnitiam ⁊ trāsfōrti
uā manet i nos dilectio mutua· Hinc ē q in hᵒ
sacrō ɔtinet̄ verꝫ xpi corpus ⁊ cāo imaculata vt se
in nob diffūdēs et nos iuicē vniēs ⁊ in se trāsfōmēs

per ardentissimā caritatem per q̄ se nobis dedit· se p̄
nobis obtulit se nobis reddidit ⁊ nobiscum existit
vsq₃ ad finem mūdi · Postmodū eciā recōfectio
cōpetens statui gracie est refectio spūalis· cōmuīs
et salutaris· refectio autem spūs est verbum vite
ac per hoc refectio spūalis· spiritus in carne est ver
bum incarnatum siue verbum caro q̄ nobis cōmu
nis et salutaris quia licet sit vna omnis tamen
saluātur per ipsam· Quia ergo nō est dare alium
cibum spiritualem cōmunem et salutiferum nisi ip
sum verum corpus cristi· Hinc est necesse est ip
sum in hoc sacramento veraciter esse cōtentum exi
gente hoc placacione sacrificij placati· sacramenti
vnitiui· et viatice refectiui q̄ debent esse in tempore
noui testamenti et gracie reuelate et veritatis cristi
Rursus quia statui vie non competit cristum
aperte videre propter velamen enigmatis et prop-
ter meritum fidei· nec conuenit cristi carnem denti
bus attractare et propter horrorem cruditatis et
immortalitatem ipsius corporis · Ideo necesse fuit
corpus et sanguinem cristi tradi velatum sacratissi
mis simbolis et similitudinibus congruis et expres
sis · Et quoniam nichil magis est ydoneum ad
refectionem quam cibus panis et potus vini· nich
il magis est ydoneum ad significacōnem vnitatis
corporis cristi veri et mistici quam panis factus de
mundissimis granis et vinum expressum de pu· ac

vinū expressum de purissimis a ānis in vnū collec
tis·iđo sub hys speciebus magis q̄ sub alijs debu
it sacramentum exhiberi·Et quia cristus sub illis
speciebus esse debebat·nō ꝑm mutacōnem factam
in ipso sed pocius in eis·ideo ad prolacōnem dupli
cis verbi predicti in quo insinuatur existencia cristi
sub speciebus istis fit cōuersio substancie vtriusqȝ
in corpus et sanguinem remanētibus solis acciden
tibus tamquam signis corporis contenti et eciam
expressiuis·Quia vero corpus cristi beatum et glo
riosum nō potest diuidi nec in ptes suas nec sepa
rari ab anima neque a diuinitate summa·ideo sub
vtraqȝ specie est vnus cristus totus et indiuisus
scȝ anima corpus et deus ac per hoc vtrobiqȝ vnū
et simplicissimum sacramentum cōtinens totum
cristū· Et qm̄ quelibet pars speciei significat cristi
carnem· Hinc est q̄ totus cristus est in tota spe
cie et in qualibet eius parte siue sit integra siue di
uisa·ac per hoc nō est ibi vt circūscriptus vt occu
pans locum·vt habens situm·vt perceptibile per
aliquem sensum corporeum et humanum sed om
nē latens sensum vt fides habeat locum et meritū
ꝓpter qđ eciam vt non deprehendatur·accidencia
illa habent omnem operationem quam habebant
prius licet sint p̄ter subiectum q̄ diu cōtinēt intra
se cristi corpus·qđ quidem est q̄ diu durant in suis
ꝓprietatib⁹ naturalib⁹·et sūt ydonee ad cibādum

¶ Postremo/qm̄ capacitas nostra ad cristum efficaciter suscipiendum nō est in carne sed in spiritu nō in ventre sed in mente. Et mens cristum nō attingit nisi per cognicōnem et amorem per fidem et caritatem. ita q̧ fides illuminat ad recognicōnem. et caritas inflammat ad deuocōnem. Ideo ad hoc q̧ aliquis digne accedat oportet q̧ spiritualiter commedat vt cristum per cognicōnem fidei masticet. ꝑ deuocionem amoris suscipiat per quam in se non transformet cristum. sed ipse pocius trahiciatur in eius corpus misticum. ꝓpter qd manifeste tollitur q̧ qui tepide indeuote et incōsiderate accedit iudiciū sibi manducat et bibit q̧ tanto sacramento contumeliam facit. Et ideo consilium est hys qui se senciunt minus mūdos mente vel eciam indeuotos. vt differant quousq3 ad esum veri agni parati deuoti mundi et circumspecti accedant. ꝓpter qd eciam hoc sacramentum preceptum est celebrari cum solempnitate precipua tū quantum ad locum tū eciam quantum ad tempus. et quantum ad verba et oraciones et quantum ad vestimenta in celebracione missarum. vt ipsi sacerdotes conficientes q̄ eciam percipientes suscipiant gracie donum. per quam purgentur illuminētur. et perficiantur reficiantur et in ipsum cristum per excessiuum amorem ardentissime transferantur.

¶ Caplm̄ nonū.

De sacramento penitencie hoc tenendum est. quod ipsa est secunda tabula post naufragium ad quam naufragans per mortale peccatum recurrere potest quamdiu est in statu presentis vite quocienscumque et quandocumque voluerit diuinam clementiam implorare. Ipsius autem partes integrales sunt contricio in animo. confessio in verbo. et satisfactio in opere. ex quibus tunc penitencia integratur. cum peccator omnem mortalem culpam perpetratam et facto deserit et verbo accusat et in animo detestatur proponens nunquam iterare peccatum. hiis debito modo concurrentibus cum absolucione facta ab eodem in quo est ordo clauis et iurisdictio absoluitur homo a peccato et reunitur ecclesie et reconsiliatur christo mediante claue sacerdotali per cuius iudicium non tantum habet fieri absolucio. verum eciam excommunicacio et relaxatio que proprie habent fieri ab episcopo tamquam ecclesie sponso. Racio autem ad intelligentiam predictorum hec est. quia principium nostrum reparatiuum verbum scilicet incarnatum eo ipso quod verbum fons est veritatis et sapiencie. eo ipso quod incarnatum est fons pietatis et indulgencie. Ideo debet reparare genus humanum per medicamenta sacramentorum et precipue contra precipuum morbum qui scilicet est mortale peccatum. Iuxta quod decet pontificem pium. peritum medicum. et iudicem equum vt sic in curatione nostra appareat

verbi incarnati sūma clemencia · summa pruden-
cia · et summa iusticia · primum igitur quoniam
in curacione nostra a mortali culpa per penitenci-
am apparere debet ipsius cristi pontificis pyssimi
sūma clemencia et summa clemencia pontificis su
perexcedit omnia peccata humana qualiacumqȝ et
quantacumqȝ sint et quocienscumqȝ fuerunt per
petrata · Hinc est ꝙ peccantes suscipere ad veni
am est ipsius pontificis clementissimi non semel
bis · sed quocienscumqȝ suppliciter imploraverit
clemenciam dei · Et quia divina clemencia tunc ve
re humiliter et suppliciter imploratur quando in-
tervenit penitencie lamentum · et ad hoc potest homo
se convertere quam diu est in statu presentis vite
quia vertibilis est in bonum et malum · Hinc
est ꝙ quotiencumqȝ et quandocumqȝ et quociēscum
que homo peccaverit peccator ad penitencie sacra
mentum potest habere refugium per qđ sibi fiat re
missio peccatorum · Rursus quia in curacione
nostra debet apparere et manifestari ipsius cristi
medici peritissimi summa prudencia · et prudencia
medici est in adhibendo remedia contraria per q̄ non
tātum morbus auferatur verum eciam precidatur
causa · cum peccetur in deum delectacōne consensu
et perpetracione scilicet corde · ore · et opere ·
Hinc est ꝙ prudētissimus medicus instituit vt cō
tra deordinacōnem peccatoris ſm triplicem vim

scilicet affectiuam interpretatiuam et operatiuam
q̄ fit per delectacōnis conplacentiam occultam essꝫ
reformatio penitentis ſm triplicem vim p̄dictam
per doloris penitenciam conceptam in corde per con
punctionem expressam in ore per confessionem cō
summatam in opere per satisffactionem · Et quia
omnia peccata mortalia ab vno deo auertunt et
vni gracie opponūtur · et vnam principalem homi
nis rectitudinem puertunt · Hinc est ꝙ ad hoc ꝙ
penitencie sacramentum sit sufficienter ex suis p
tibus integratum · necesse est ꝙ penitencia habeat
de omnibus peccatis et quantum ad preteritum p
displicentiam de perpetratis · Et quantum ad pre
sens per cessacionem de perpetrandis · et quantum
ad futurum p ꝓpositum nūquam recidiuandi vel
in idem vel in aliud genus peccati · vt sic totaliter
recedendo a culpa per penitenciam diuina gracia
suscipiatur per ꝙ̄ obtineatur venia omnium pecca
torum · Preterea quoniam in curatione nostra
manifestari debet ipsius iudicis recta iusticia · et ip
sius in ꝓpria persona nō est iudicare ante iudiciū
finale ideo ad particularia iudicia ante finem iudi
ces debuit constituere · Et quia iudices isti inter de
um offensum et hominem offendentem sunt quasi
intermedij vt proximi cristo · et prepositi populo do
mini domino autē illi p̄cipue sunt ꝓximi et fami
liares racōe officij q̄ sūt eius misterio cōsecrati scꝫ

sacerdotes. Ideo omnibus in sacerdotali ordine cō
stitutis et solis datur potestas duplicis clauis scʒ
clauis sciencie ad discernēdum. et clauis q̄ est po-
testas ligandi et soluendi ad diuidicandum et ab
soluciōis beneficium impendendum. Quia vero
ꝓpter confusionem vitandam nō quilibet antistes
est prelatus in ecclesia militante. cum ipsa ecclesia
ierarchia debeat esse secundum potestatem iudicia
riam ordinatam. Ideo hec potestas ligandi et sol-
uendi concessa est primo vni et summo sacerdotali
cui collata est tamquam summo capiti potestas v
niuersalis. et deinde sm̄ particulares ecclesias diui
ditur in partes. ita ꝙ primo in episcopos deinde in
presbiteros descendit a capite vno. Ideo licet vnus
quisqʒ sacerdos habeat ordinem et clauem ad eos
tamen vsus clauis tantum se extendit qui sibi or
dinarie sunt subiecti. nisi sibi ab eo qui habet potes
tatem ordinariam committatur. Cum ergo illa
iurisdictio sit principaliter in capite summo. et de-
inde in episcopo. et postremo in sacerdote curato
potest quidem a quolibet horum cōmitti alteri. suf
ficiēter quidem ab infimo. magis a medio et maxi
me a suprema. Et quia in pontifice summo et eci
am in episcopis est huiusmodi iurisdictio non tan
tum ad iudicandum inter deum et hominem in oc
culto verum eciam ad iudicādum inter hominem
et hoiēm in apto tāq̄ in illis q̄s ꝯmissū est ecclesie

regimen et custodia sicut sponsa cōmittitur sponso. Hinc est q gladiū habent prelati in quo put percutere ad iuris defensionem in exercitatione. et potestatem largiēdi de thesauris meritorum ecclesie quos habet repositos et cōmendatos tam a capite q a membris et hoc in relaxatione. vt sic tāquam veri iudices ligandi et soluendi integrā possideant potestatem. per quam impenitentes feriant et cōpescant rebellos. Et nichilominus absoluāt et reconsilient deo et sancte matri ecclesie veraciter penitentes.

Caplm̄ decimū.

De sacramēto vnctionis extreme hoc in summo tenendum est q ipsa est sacramentum existencium ex hac vita pparans et disponens ad sanitatem perfectam. valet etiam ad delenda venialia et ad recuperandam sanitetem presentem si infirmo expediat. ad huiusmodi sacramenti integritatem requiruntur oleum oliuarum simplex. sz consecratum. vocalis expressio orationum in vnctōne infirmi in septem ptibus determinatis. scilicet in oculis. auribus. labijs. naribus. manibus. pedibus. et lumbis. nec debet illud sacramentum dari nisi adultis et postulantibus imminente periculo mortis et hoc per manus et ministerium sacerdotis. ex quo tollitur q inter hoc sacramentum et cōfirmationem est differencia septiformis. scz in efficacia.

in forma et in materia in suscipiente in dante in loco et in tpe. Ratio ad intelligēciā predictoꝝ hec ē quia pncipiū nr̄m repatiuū verbum scȝ incarnatū nos repat inquantum mediator dei et hominū homo cristus ihesus et inquantū ihesus habȝ saluare. Inquantū vero cristus vnctus habȝ vnctionis grāȝ in alios diuare. Hinc est ꝙ ipsius ē in sacramentis suis mēbris vnctōm ꝉbuere salutarē. Qm̄ autē anima ad hoc ꝙ perfecte sanetur indiget triplici genere sanitatis. scȝ ad strennuitatē actōis. ad suauitatē ɔ̄teplationis. et ad felicitatē ɔ̄prehēsionis. Pn̄a est intñcīū in acie ecclesie. Scda est presidencium in eadē quorū est alios erudire. et tercia est execucium de eadem p morte. Hinc est. ꝙ non solum vnctionis sacramētū instituit dn̄s in confirmatione. verū eciā mediā in ordine pōtificali et extrema iminente piculo mortis. Quoniā igitur finis īpōit necessitatem hȳs que sunt ad finem. hinc est ꝙ secūdū exigēciā huius finis debet hoc sacramentū operari. debet eciam integrari. debet eciā suscipi et dispensari. Primū ergo qm̄ huius sacrī opatio debet regulari a fine et finis est quia introductum est ad salutē felicitatis ppetue facilius et expedicius ɔ̄sequēde et hoc fit per deuotionē sursum leuantē per exonerationem a culpis venialibus et alȳs ɔ̄sequēcib; q̄ deorsum deprimūt. Hinc est ꝙ sacramētū illd efficaciā hȝ ꝗ ad deuotōez excitandam et ad

venialia dimittēda · et ad pctorū scoriā facilius abo
lēdam ¶ Et qꝛ pluribus īfirmis expedit adhuc viue-
re ad suorū cumulū meritoꝝ · Hic ē qꝫ sacrm̄ illud
et aīmā vigorādo ī bono · et exorādo a malo · freqꝫ
ter eciā alleuiat a morbo ¶ et hoc est qꝫ dicit btūs
Jacobus · et oracō fidei saluabit īfirmū et si in pcc̄is
fuerit dimittētur ei ¶ Rursus qꝛ huius sacramēti īsti
tucō debet eē ſm̄ exigēciā finis et hoc est acq̄sitio sa
lutis spūalis p remissionē culparū et hec salus res
picit sanitatē et mūdiciā cōsciencie interioꝛis ſm qꝫ
iudicat ille iudex celestis Hinc ē qꝫ in hoc sacramē
debet esse oleū simplex et cōsecratū qꝛ sanctitatē et
nitorē designat ī habitaculo cōsciēcie · ¶ Quia vero
sup istam salutem mortalis homo nō habet potes-
tatē · hic est qꝫ oratio et forma vocalis exprimitur
per ipsum verbum deprecatiuum ad impetrandum
gracie donum · ¶ Et quoniam anima infirmitates
spirituales contrahit in corpore secundum quatuor
virtutes ipsius corporis regitiuas scilicet significati
uam interpretatiuam · generatiuam · et progressi-
uam · Hinc est qꝫ menbra hys virtutibus deseruī-
ēcia sūt vngēda ¶ Quia ergo quiqꝫ sūt mēbra deser
uiēcia v · sensibus scꝫ ocli visui · aures auditui · et os
gustui et eciam alij virtuti scꝫ īcptatie et pedes de
seruiunt pgressui et lūbi geneācioni qꝛ geītalia in
dignū et pudendū est contractari et eciam noīari ·
Hic ē qꝫ vnctio debet fieri in septem locis predictis

vt sic disponatur homo per hoc sacramētū ad ple
nitudinē sanitatis per dilectionē omnis peccati ve
nialis ¶ Postremo/ quia huius sacramenti suscepcō
a fine depēdz. et finis est velocior trāsitus ad celū
per depositionē omniū venialiū et conuisionē mētis
ad deū. ideo non habet dari nisi adultis qui veniali
ter peccant. nec aliquibus nisi petentibus qui sur-
sum deuote erigunt̄ nec nisi in periculo cōstitutis et
quasi in trāsitu ad alium. et quia hoc sacramētū ē
quasi perdicitanciū et tantū habz materiā sacrā scz
oleū cōsecratū. Hinc est q̄ ꝓpter periculū euitādum
debet cōmitti sacerdoti et ꝓpt̄ ꝯsectionē olei n̄ est n̄
a sacris manibus cōtrectādum. ex variatione ergo
finis in cōfirmacōe et vnctione extrema oritur va
rietas in efficacia in materia. in forma. in loco. i tē
pore. in suscipiente. et dispēsante. In efficacia quia
illud sacramētum disponit ad viribus agoizandū
hoc ad celerius euolandū In materia q̄ illud fit in
oleo ꝑmixto balsamo. hoc vero in oleo puro. In for
ma q̄ illd̄ i indicatiā h° ē dēpcatiā In loco q̄ illd̄ i
frōte. h° vero i mltiplici pte. In tempore quia illud
in sanitate. Hoc vero in egritudine. In suscipiente
quia illud non solum adultis verum eciam peruu
lis. Hoc vero tantum adultis. In dante quia illd̄
ab episcopis hoc vero a sacerdotibus quibuscumqz
et hec omnis diuersitas a fine procedit. quia sicut
claruit q̄de diuersitas in ipsis finibus proximis

diuersitatē introducit in hijs que ad fines illos ha
bet finaliter ordinari.

De sacramento ordinis hec in summa tenēda
sunt. q̄ ordo est signaculū q̄ddā quo spūalis
potestas traditur ordinato. Licet autem ordo sit v
num de septem sacramentis septiformis tamen est
ordinis gradus. Primus est in hostiarijs. Secun
dus in lcōribus. Tercius in exorcistis. Quartus in
acolitis. Quintus in subdiaconis. Sextus in diaco
nis. Septimus in presbiteris. Hijs aūt quasi p
modum cuiusdam preparatorij preponitur clerica
lis tonsura et psalmistatus. Per modum aūt com
plementi supponitur. Episcopatus. p̄triarchatus et
papatus. a quibus manant ordines et dispensari
debent sub debitis signis tam ex parte visus quam
et auditus solempnitate debita nichilominus ob
seruata q̄ntum ad tempus locum. officium. et perso
nam. Ratio autem ad intelligenciam predictorum
hec est. quia principium nostrum reparatiuum ver
bum scilicet incarnatū vt deus et homo sacramē
torum medicamēta ad salutē hoīm instituit ordīa
te discrete et p̄tātie p̄ exigēciā sue boītatis sapie et
v̄tutis. hic ē q̄ ip̄a sacrōꝝ medicamēto ɔmisit hoib9
dispēsāda n̄ q̄lītūz s; eomō q̄ exiebat ordo. discretō
et p̄tās. Oportuit ergo aliq̄s p̄sonas distingui et
segregari ad huiusmodi officium exequendum q̄
bus ordinario iure potestas h9modi conmitteretur

quia huiusmodi discretio non debuit fieri nisi per signa sacra cuiusmodi sunt sacrã. Hinc ē q̄ debuit eē aliquod sacramētū quod esset sacrū signaculū ordinatiuū. distinctiuū et ptātiuū ad sacrā cetera dispēsanda. modo distinctiuo ptātiuo et ordinatiuo. Et ideo ordo diffinit᷑ sic Ordo ē signaculum q̄dam in quo spūalis potestas tradit᷑ ordinato ita q̄ simul in eis notificacōe clauduntur tria predicta. E quibus colligi possunt in summa q̄ ad integritatem ordinis exigunt᷑. Primū igitur qm̄ ordo est signaculū distinctiuū et sequestratiuū ab omni populo vt quis diuino cultui sit totaliter mancipatus iō ordines precedit distinctio quedam in tonsurā et corona. per quam intelligitur resecacō tpaliū appetituum et mētis eleuatio ad eterna Et ita vt totus ostendatur clericus deputatus esse ad diuinum cultum et ideo dicit in susceptione corone. dominus pars hereditatis mee et cetera. Et quia talis deb3 esse instructus in diuinis laudibus que maxime consistit ī psalmis ideo psalmistatus tamquam p̄ambulis ceteros ordines antecedit quem tamē large modo ysydorus inter ordines numerauit. Secundo vero quia ordo est signaculum ordinatiuum et in se ipso etiā ordinatū et ordo consistit in gradum disparitate et in distinctione completa secundū quod exigit septiformis gracia ad cuius dispensationem sacrm̄ specialiter et prīcipalit᷑ ordiat᷑. Hic

est q̄ sunt septē· ordines gradati ordīati vsq3 ad
sacerdotiū ī quo est status ordinū qr ipsi9 ē ↄsecracē
sacramētū corpis cristi in quo ē plenitudo omniū
grārū· vn̄ aly sex sūt tanq̄ ministratory· 7 quasi g̃
dus per quos ad gradū ascēdit̄ salomoīs q̄ et sex
sunt ꝓpter numeri pfectionē qr senari9 pri9 pfc̄us
est et ꝓpter hoc q̄ sic exigit perfectō et sufficiēcia
officy ministrādi· nā oportet aliq̄s mistrare quasi
a remotiori aliq̄s a ꝓpinq̄ori· et aliquos de ꝓximo
vt nichil desit in misterio ordīato· Et qm̄ quodlib3
hoꝝ misterioꝝ geminat̄ ſm actus purgādi et illu
minādi· Hinc est q̄ sex sunt ordīes misteriales et
vn9 omnium perfectissim9 in quo altaris ↄficitur
sacramentum quod consūmatur in ordine vno tm̄·
q̄ in fine vltimo et cōpleto· Postremo qr ordo est
signaculum potestatiuum nō tantum respectu ali-
orū sacramentorum dispensandorum· verum eciā
respectu sui· Et potestas sup potestatem ē potestas
excellens· ideo sibi non tantum competit potestas
simplex cui9modi est in ordine simplici verū eciam
eminencia potestatis cuiusmodi est in hys quorū
est ordines ordinare et dispensare· Et quia excellē
cia quantomagis descendit tantomagis dilatur·
7 q̄tomagis ascēdit tātomagis vnit̄· hic ē q̄ plēs
sūt Epi· paucñes arepi· paucissi p̄narche et vnus
pater patrum· q̄ papa merito appellat̄ tamq̄ vn9
primus et sūm9 pr̄ spūalis ōmiū prim ymmo ōmū

fidelium et iherarcha precipuus et sponsus vniaus caput in diuisum potifex summus. cristi vicarius fons et origo et regula cunctorum pricipatuum eccle siasticorum a quo tamquam a summo diriuatur ordinata po testas usque ad ifima ecclesie menbra secundum quod exigit precellens dignitas in ecclesiastica iherarcha et quia hec dignitas precipue manet in ordine. Ideo hoc sacramentum non debet dispensari nisi cum mag na discretione et sollempnitate. Ac per hoc non a quo libet nec cuilibet nec in quolibet loco nec in quolibet tempore sed a personis litteratis honestis et a cunctis irretibus alienis. ieiunostomacho. loco sacra. hora misse. et partibus ab ecclesia iure statutis debent huiusmodi ordines dispensari. et hoc ab episcopis quibus propter sui preeminenciam reseruatur dispensacio ordinum confirmatio impone manuum consecratio monia et abbatum et dedicatio ecclesiarum que propter sui celsi tatem non debet dispensari nisi ab hys qui habent preeminenciam potestatis.

De sacramento matrimonii hoc in summa tenendum est quod matrimonium est legitima coniunctio maris et fe mine. indiuiduam vite consuetudinem retinens. Hec autem coniunctio. non solum fuit post peccatum. verum eciam ante peccatum prius fuit institutum sacramentum coniugii in officium. Sed ante non solum in officium. verum eciam in remedium contra libidinis morbum. Prius significabat coniunctionem dei et anime. Nunc preter hoc significat coniunctionem cristi et ecclesie et duarum naturarum in vnitate

psoē· Introducit͛ aūt cōiūctio i eē p liberū cōsensū aimorū ex parte vtriusqꝫ psone exterius expressū in aliquo sensibili· Consummari autē habet in copula carnali· nam per verba de futuro dicit͛ mrīmo niū iiciari p verba de pn̄ti ratificari· sed per carnalē copulā cōsūmari. Huius· aūt sacri ťa sunt bona scꝫ fides ꝓles· et sacramētū· et xy· ipedimēta q̄ ipediunt cōtrahēdū et dimūt iā cōtractum q̄ i hys vsib9 cōtinent͛· Error· cōdicō· votū· cognatio· c͛mē/ cultus· disparitas· vis· ordo· ligamē· honestas· Si sis affinis· si forte coire neq̄bis· Hec faciēda vetāt cōnubia iuncta retractant. Rō ad itelligēciā predcōrū hec ē· qꝫ pn̄cipiū nostrū ꝛ̄patiuū vbū scꝫ incarnatū eo ipso qꝫ verbū dei fons est sapie in excelsis· Eo ipso qꝫ incarnatum est clemencie fons in terris· Et iō in eo ipso qꝫ verbum increatum est humani generis formatiuū ex sūma sapia eo ipso qꝫ incarnatū est ipsius reformatiuū ex sūma clemēcia· Ideo enim humanū genus reparat per clemenciam quia p9 repabile fecit per sapienciam que pro suo summa ordine exigebat qꝫ genus humanum faceret potēs stare et potens labi· potens eciam reparari sicut in precedētib9 oñsū fuit. Qm̄ igit͛ vbū dei hominē fecit in sua sapia sicut et ꝯgruū fuit potēs staē· cadē· ꝛ ͛surgē· Hinc ē qꝫ genus hūanū eomō ꝓpogādum ordiauit qꝫ ex ipso mō ꝓpagandi haberet qꝫ manuduceret ipsum ad statū haberet eciā qꝫ manuducēt

ad remedium sicut eciam in ppagatione illa ē ad aliquid per peccatum·scz libido quod traducit mor bum. Et quia status hoīs erat ex coniūctione ipsi9 anime ad deum p amorem vnitum modo castissio singulari et indiuiduo·remediū veniebat ex cōiūc= tione diuine nature et humane in vnitatē yposta sis et persone vnitotē inq̄ꝫ a dina grā itroductam vt singularē et indiuiduam· Hinc est q̄ deus īstitu it ab īitio vt ppagatio fieret per cōiūctionē maris et femine īdiuiduam et singularē· que significaēt ante peccatum cōiūctionē dei et aīme seu dei et sub celestis iherarchie· Post peccatum vero coniunctio nem cristi et humane nature seu cristi et ecclesie· et ideo vtrobiꝫ est sacramētum·scz āte et post liꝫ a° et alio modo ante et post q̄tū ad significationē ꝛ vsū Cū em̄ eēt sacramētū anteq̄ supueniret morb9·li= bidoqꝫ supueniit p pc̄m pocius habet p m̄rimoniū excusari q̄ per ipm̄ valeat īq̄nare qꝛ n̄ morb9 medi camētū corrūpit·sed medicamētū habꝫ curarē mor= bū Ex quo manifeste apparet quid sit matrimoni um et qualiter sit in esse diuinitus introductum·

Rursus quia quelibet predictarum spiritualium vnionum in ipso sacramento matrimonij sig̃acū est vnius sicut ipsius agentis et eciam influentis alterius sicut pacientis et suscipientis et hoc qui= dem faciente amoris vinculo qui ex mera volun= tate procedit· Hinc ē q̄ matrimoniū dꝫ eē cōiūctō

duplicis ꝑsoē drñtis ꝑ racōez agentis et paciētis
scz virilis sexus et muliebris ⁊ hoc ex mutuo cōsēsu
voluntatis/et quia voluntas exterius non appaēt
nisi per signa ipsam exprimēcia Hinc est ꝙ nēce ē
ꝙ cōsensus mutu⁹ exteri⁹ exprimat. Quia vero cō
sensus per verba de futuro nō est verus cōsensus et
ꝓprie sed ipsius promissio·cōsensus aūt de pñti licz
sit verus cōsensus tamē añ cōmixtionē nō facit ple
nariā vnionē quia nūdū sunt vna caro· Hic est ꝙ
per vba de futuro dicitur esse Mr̄imoniū īiciatum
per verba de presenti confirmatū vel ratū/sed ī carnali copula
consūmatum/qꝛ tūc sunt vna caro et vnū corpus
huic/ac ꝑ h° sigt plene vnionē illam que est inter
nos et cristum/tunc eīn plene traducitur corpus
vni⁹ in corpus alterius secūdū sui cōpa͠is ꝑtātē ad
procreandum prolē. et ideo ipsius Ma·sunt tria
bona scz sacramētū ꝓpter vinculū insolubile/fides
ꝓpter debiti solucōez/proles vero sicut consequens
ad vtrūqz. Postremo quia dicta cōiūctio mr̄imonī
alis debet esse ex libero cōsensu procedens ad copu-
lacōez ꝑsonarū distāciū in vnā mr̄imonij legem·et
hoc potest xij·modis impediri Hinc est ꝙ xij·sunt
īpedimeta mr̄imonij qd̄ patet sic. ad mr̄ioialē cōsen
sum requiritur libertas in consensu libertas in con
senciente·⁊ ydoneitas ad coniunctionem·sed liber
tas ꝯsensu totalit̄ ꝑ duo ꝑ duas ꝑtes in volūtarij
·s·ꝑ ignorāciā ⁊ ꝑ violēciā ⁊ sic st̄·2·ipedimēta·scz

error et violencia. Libertas in consciente tollitur per hoc quod quis est alligatus alteri/ et hoc vel deo/ vel homini Si deo hoc est per votum expressum vel aliquod quod habet votum annexum primum est in voto secundum est in ordine. Si autem homini hoc dupliciter/ aut per ligamen existens/ aut per precedens. Primum est in ligamine quo quis ligatur cum uxore. secundum est in crimine quando mechus vel mecha machinatus est in mortem coniugis. vel ipso uiuente fidem de contrahendo dedit. et sic sunt quatuor impedimenta scilicet votum. ordo. ligamen. et crimen/ ydoneitas vero ad unionem est distancia personarum convenientes que tollitur per nimiam proximitatem vel per nimiam elongationem. nimia autem proximitas aut est per generationem siue per aliquid simile generacioni vt est cognatio legalis aut spiritualis. aut venit per commixtionem sexuum aut per contraxionem sponsalium et sic sunt tria impedimenta scilicet congnatio. et affinitas. et publice iusticie honestas. Nimia autem distancia autenim attenditur ad ea que sunt nature vt cum non possunt commisceri carnaliter/ aut enim quantum ad ea que sunt fortune que non sunt in nostra potestate/ vt patet cum vnus est seruus et alter liber/ aut quantum ad ea que sunt religionis cristiane Vt cum vnus est baptizatus/ alter vero minime. et sic sunt tria impedimenta scilicet impotencia coeundi/ error condicionis/ et disparitas religionis. ac per hoc sunt in vniuerso xii. impedimenta que spiritu sancto dictante introducta sunt in ecclesia/ cui et si omnia sacramenta commissa sint potissie

coniugij sacramentum commissum est regulandum propter varietates que circa hoc sacramentum incidere possunt/ et propter morbum annexum qui est maxime infectiuus et misericordie tenens modum/ et ideo ipsius ecclesie est gradus generacionis limitare sicut pro tempore expedire vidz. et personas legittimas vel illegittimas iudicare et diuorcia facere/ sed numquam debet nec potest matrimonium quod legittime introductum est annichillare quia quos deus coniunxit homo non potest quantumcumqz sit magne potencie separare. cum ipsius dei iudicio iudicandi remaneant vniuersi. ¶ Incipit septima pars et vltima de iudicio finali

Postquam aliqua breuiter dicta sunt de trinitate dei de creatura mundi de corruptela peccati de incarnacione verbi de gracia spiritus sancti de medicina sacramentali. Restat nunc septimo et vltimo aliqua breuiter tangere de statu finalis iudicij. De quo in summa tenendum est quod sine dubio iudicium vniuersorum futurum est in quo pater per dominum nostrum ihesum cristum iudicabit viuos et mortuos bonos et malos reddendo vnicuiqz secundum exigenciam meritorum In hoc autem iudicio fiet apertio librorum scz consciarum quibus merita et demerita vniuersorum ipsis et ceteris innotescant faciente hoc virtute illius libri vite verbi s. incarnati quod in forma diuinitatis non videbitur nisi a bonis. In forma vero humanitatis in qua summa promulgabitur videbitur tam a bonis quam a malis licet terribiliter in eadem forma

appareat malis et blādus iustis. Nō aūt ad itelligē
ciā p̄dcōrū hec ē q̄ cū primū principiū hoc ipō q̄ p̄
mū sit a se ipō ₚm seipsum et ꝑpter se ipsū. Hoc ip
so ipsū ē efficiēs forma. et finis vniūsa producēs
regēs et pficiens. ita q̄ sicut producit ₚ altitudinē
sue v̄tutis sicut eciā regit ₚ rectititudinē sue verita
tis et cōsummat ₚ plenitudinē boītatis. Qm̄ ergo
altitudo sūme v̄tutis req̄rebat vt n̄ tm̄ eēt produc-
tio creature ad vestigiū. verū eciā ad ymaginē nō
solum creature irrōnalis. verū eciā rōnalis. nō so-
lum nature que mouet̄ ₚ ipetū natuāle. verū eciam
ₚ libertatē volūtatis. et creatuā q̄ ē ad ymaginē q̄
dei capax ē. est bāficabil' creatuā rōlis ē disciplinabi
lis creatuā hn̄s libertatē volūtatis ē ₚm legē iusti-
cie ordinabilis et deordinabilis. Hinc est quod ip
sa rectitudo veritatis legē homini imponere debuit
in qua ad beatitudinem inuitaret/et ad ipsam legē
erudiret et ad iusticiam obligaret/ita tamen q̄ li-
bertatem voluntatis non cogeret. quin pro suo libi
to voluntatis/ipsam iusticiam relinquere posset et
sequi/cum ipsa res sic quas condidit amministra-
ret/vt eas quidem agere proprios motus sinat.
Et quia ipsa plenitudo bonitatis in obseruando ei
operatur secundum quod exigit altitudo virtutis.
Hinc est enim quod consummatio ipsius beatitu-
dinis non datur ab ipsa bonitate summa nisi hijs
qui scʒ seruauerunt iusticiam ab ipsa rectitudine

veritatis impositam qui susceperūt disciplinam et amauerūt illam summā felicitatem et perpetuam plus quam bona trāsitoria. Et quoniam quidam hoc agunt quidā cōtraria pro suarū varietate voluntatū que interius occultantᷣ et in statu vie secundum arbitriū suum currūt. Hinc est ꝙ ad manifestationē altitudinis virtutis rectitudinis veritatis et plenitudinis bonitatis necesse est vniūsale iudicium sequi in quo fiant iuste retributiones p̄miorum aparte declācōes meritorū. et irreuocabiles latiōes senteciarū vt in iustis retributi oībus stipendiorum sūma bonitatis appareat plenitudo In apertis declātioībus meritorū veritatis appareat rātitudo et in irreuocationibus lacōibus senteciaꝝ sūme ỽtutis et p̄tātis appareat altitudo. Primū igitur qm̄ ei iusta retributio respicit culpam cui debeᷣ pena. vel iusticiā cui debetur gloria Et vniūsi filij ade habēt hanc vel illam. Hinc est ꝙ nēce est in iudicō retributionis eis iudicari vt iusti glorificētur et iniusti cōdempnētur Rursus quia aperta declātio meritorū requirit ꝙ simul appareat quid agendum est et quid actum est vel omissum a libertate voluntatis humane secūdum varietatem circūstanciaꝝ Hinc est ꝙ et libri cōsciarū aperientur vt appareāt merita et liber vite vt appareat ipsa iusticia secundum quam approbanda vel reprobanda sunt merita illa. Et quoniā ille liber vite ē lib i q̄ scp̄ta

sũt omnia simul lucidissime et ĩ cõsciencijs scribunt veraciter Ideo ex cõcursu aplcõis horum librorum fiet apta declaratio omniũ meritorum ita q occulta cuiuslibet cordis et sibi et ceteris innotescet. Vñ et vult aug9 liber ẽ vis qua fiet vt ad memoriã cui9libet cũcta mirabiliter reuocẽtur. vt lucide apeat eq̃tas diuorũ iudiciorum in aptissimo lũie veritatis. Postremo q irreuocabilis latio senteciarum debet fieri ab eo qui possit audiri. et videri et a quo non possit applãri. Et videri ab vniuersis nõ potest sũma lux q tenebrosi oculi videri non possunt. p eo q facie ad faciem videri ñ potest sine dei formitate mentis et iocũditate cordis. nccẽ ẽ q iudex appareat ĩ effigie creature. Quia vero creatura purã auctoritatẽ ñ hz sũmam a qua applãri nõ possit. hic ẽ q necesse est q iudex nr̃ et deus sit vt iudicet p auctoritatẽ sũmã et homo sit vt videatur et disceptet cũ peccatorib9 ĩ effigie humana. Et q vna vox disceptatiõis ẽret culpabiles et assecurat innocentes. Hinc est q vna eius effigies iustos letificabit et econtrario autem impios deterrebit.

Capitulum secundum.

Deinde in speciali circa statum finalis iudicij consideranda sunt quedam sicut preambula. Quedam sicut concomitancia. Quedam autem sicut consequencia. Preambula sunt quidem duo. scilicet pena purgatoria et suffragia ecclasticã

Primo igitur de pena purgatoria hoc tenendum ē
ꝙ ignis purgatorius est ignis corpalis. quo tamē
spūs iustorū qui in hac vita non cōpleuerūt peni
tenciam et satisffactionem cōdignam affliguntur
scdm plus et minus secundum ꝙ plus decremabili
ex hac vita traxerunt secū. Affliguntur autē mi-
nus grauiter ꝙ in inferno et grauius ꝙ i hoc mū
do non tamen ita grauiter quin semp sperant et
sciant se in inferno non esse. Licet forte pre magni
tudine penarū hoc aliquociēs non aduertant. hac
autem afflixione ab igne corporali īflicta purgāt
spūs a reatibus et scoriis et eciam reliquiis pecca
torum quibus sufficienter expurgatis immediate
euolant et introducuntur in gloriam padisi. Racō
autem ad intelligenciam predcōrū hec est. quia p̄-
mum principiū eo ipso ꝙ primum sit optimum et
perfectissimū et eoipso ꝙ optimū sit summe amati
uū boni et summe detestatiuū mali sicut summa bo
nitas non patitur ꝙ bonum remaneat irremune
ratum: sic eciam pati non debet ꝙ malū remaneat
ipunitum. Quoniam viri iusti aliquando decedunt
qui penitenciam in hac vita non totaliter impleue
runt. cum meritum vite eterne non possit remane-
re in eis irremuneratum. et vicium culpe non pos-
sit remanere impunitum ne pturbetur pulchritudo
ordinis vniuersi. Necesse est ꝙ ipsi finaliter pre-
mientur. Necesse est eciam ꝙ idem temporaliter

puniantur ſm ſuarum culparum exigentiam et reatum. Et qꝛ culpa cōmiſſa et offenſiua fuit maieſtatis diuine. et dampnificatiua eccleſie. et deformatiua ymaginis diuine menti noſtre impreſſe maxime ſi fuit culpa mortalis et venialis diſponit ad hoc et de offenſa requirit punitio. de dampno vero eſt agenda ſatiſfactio. et de reformacōne requirenda eſt expurgatio. Hinc eſt ꝙ neceſſe eſt ꝙ pena illa ſit iuſte punitiua digne ſatiſfactoria. et ſufficientis purgatiua. Primū igitur quoniam pena illa debet eſſe iuſte punitiua. et ſpiritus qui contempto bono eterno et ſummo ſe ſubiecit infimo. iuſte debet inferiori ſubici. vt ab eis ſuſcipiat penā ex quorum occaſione perpetrauit culpam et racōne quoꝝ deum contempſit et ſe ipſum vilem fecit. Hinc ē ꝙ ordo diuine iuſticie exigit vt ſpiritus ab igne materiali habeat puniri. vt ſicut ſecundum ordinē nature anima vnitur corpori vt influat vitam. ſic vniatur igni materiali ſm ordinē iuſticie vt punibile punienti vt a quo ſuſcipiat penam. Et qꝛ viri iuſti qui ſunt in gracia nō ſunt digni niſi pena trāſitoria. et tanto maiori digni ſunt pena. quanto maiora cōmiſerunt peccata et minorem egerunt penitenciam. Hinc eſt ꝙ ab igne materiali puniuntur temporaliter. quidam tamen diutius. quidam tamen breuius. quidam acbius. quidam leuius ſecundum ꝙ reatus exigit offenſarum. Neceſſe ē

enim vt dicat · Egregius doctor · Augustinus/ q tantum vrat dolor quantum heserat amor ·/tanto enim difficilius quis purgatur quanto medullis eius cordis intimis amor inheserat mūdanorum · Amplius quoniam pena illa debet esse satisfacto- ria · et satisfactio respiciat libertatem voluntatis et statum vie potissime cum ibi iam non sit status merendi et pene ille misericordie tenent racionem voluntarij · necesse est illud quod deficit expparte libertatis in voluntate suppleatur in acerbitate ex parte pene · Quia vero graciam habent qui pur gantur quam quidem vltra perdere non possunt ·

Hinc est q nec a tristicia penitus absorberi nec in desperacionem incidere nec in blasfemiam pos- sunt nec volunt aliquatenus prosilere · ac per hoc licet grauiter puniantur longe tamen aliter et mi cius quam in inferno · Et statum illum indubitā ter sciunt alium eciam quam istum in quo sunt il li qui in inferno irremediabiliter cruciantur ·

Postremo quia pena illa debet esse expurgatoria Et purgacio illa est spiritualis · necesse est vel q ignis ille vel spiritualem habeat virtutem diuini- tus sibi datam · vel vt magis credo ipsa virtus gracie interius habitantis adiuta · a pena extrin- seca ipsam animam iam pro offensis punitam · et a reatuum onere alleuiatam · purgat purgacione sufficiente vt iam nulla remaneat dissimilitu ac

vel vt magis credo ipsa virtus gratie intrinsecus habitantis adiuta a pena extrinseca ipsam animam iam pro offensis punitam. et a reatuum onere alleuiatam. purgat purgacione sufficiente vt iam nulla remaneat dissimilitudo ad gloriam. Et quoniam tales spiritus dispositi sunt in summo ad dei formitatem glorie suscipiendam in se. cum ianua sit apta. et purgatio consummata. necesse est illos spiritus euolare in quibus est caritatis ignis sursum leuans Et nichil retardans ex parte impuritatis anime vel reatus. nec enim decet diuinam misericordiam seu iusticiam vt. amplius differat gloriam cum inueniat receptaculum ydoneum. et magna sit pena in dilacione premiorum. nec amplius puniri debeat spiritus iam purgatus.

Capitulum tercium.

De suffragiis autem ecclesiasticis hoc tenendum est quod suffragia ecclesie prosunt mortuis. Suffragia dico que ecclesia pro mortuis facit sicut sunt sacrificia ieiunia. elemosine oraciones. et pene voluntarie assumpte pro eorum culpis celerius et facilius expediendis. Prosunt autem mortuis non quibuscumque sed mediocriter bonis utpote illis qui sunt in purgatorio non valde malis sicut illis qui sunt in inferno. nec valde bonis hys scilicet qui sunt in celo. quin pocius econuerso eorum merita et oraciones suffragantur ecclesie militanti cuius membris

multa beneficia impetrant beati · prosunt autem
secũdum maius vel minus vel pro diuersitate me-
ritorum in mortuis · vel pro caritate viuorum q̄
magis sollicitãtur pro aliquibus quam pro alijs
et hoc vel ad penarum mitigacõnem vel celeriorem
liberatorem secundum q̄ superne prouidencie dis-
positio eis melius viderit expedire · Racio autẽ
ad intelligenciam predictorum hec est · Quoni-
am primum principium cum sit oportunum ac per
hoc summe seueritatis contra malum debet pari-
ter summe suauitatis esse ad bonum · Et ideo cum
racione seueritatis iusticie · iusti in quibus est re
atus culpe debeant post hanc vitam in purgatorio
tormentari · debent esse racione suauitatis miseri
cordie releuari · Et habere auxilium et iuuamen ·
maxime quia in miseria sunt constituti · et suis o
peribus et meritis non possunt se iuuare · dispone
re igitur debuit regimen diuine prouidencie suffra
gia eis conferri ab hijs qui possunt · salua tamen
rectitudine iusticie a qua nec debet nec potest dul-
cedo misericordie dissentire nec aliquatenus sepa-
rari · Quoniam igitur rectitudo iusticie exigit cõ
seruacionem honoris diuini · regiminis · et qua-
litatis meriti humani · Ideo superni et primi prin
cipij prouidencia summa disposuit hec suffragia
valere defunctis secundum dulcedinem misericor-
die · et rectitudinem iusticie seruantis diuini q̄c

valere defunctis secundum dulcedinem misericor
die. et rectitudinem iusticie seruantis diuini hono
ris dignitatem. vniuersi regimen. et humani meri
ti qualitatem. Primo igitur quoniam in huiusmodi
suffragijs seruari debet iusticia que diuini precipue
est conseruatiua honoris. et honor diuinus exi
git opera satisfactoria et penalia sibi persolui pro
culpis. Hinc est quod per illa opera habent suffragia fieri
per que potissime fit satisfactio et honor conpensatur
deo. Quoniam igitur huiusmodi sunt tres partes
satisfactionis. Ieiunium. oracio. et elemosina et
altaris sacrificium in quo maxime redditur honor
debitus propter placentiam illius qui in sacrificio of
fertur. Hinc est quod suffragia ecclesie consistunt in
in huiusmodi operibus satisfactorijs et maxime in
missis celebrandis secundum quod Gregorius in quar
to dialogorum insinuat aliquos propter missarum
beneficia de penis magnis liberatos. ac per hoc
pompa exequiarum et accuracio funeris et huius
modi non debent inter suffragia ecclesie numerari
propter quod eciam sanctus Augustinus dicit in libro
de cura pro mortuis agenda quod curatio funeris con
dicio sepulture et pompa exequiarum magis sunt
solacium viuorum quam subsidia mortuorum.
¶ Amplius quoniam debet ibi seruari iusticia con
seruatiua ordinis et regiminis vniuersi et hoc ex
igit vt in communicatione influenciarum seruetur

ordo et simbolum intēr ea in quibus et in q̄ influen cie ille manāt· ac per hoc inferius nō debeat influe re in id qd est supra/nec in id qd est p omnimodā distāciam elongatiuam· Hinc est q per suffra gia ecclesie non possunt valere hys qui sunt in in ferno Nam sunt a corpore cristi mistico penitus se parati Unde nulla spiritualis influencia capitis prodest membris a capite amputatis· Hinc est ec q non prodest beatis quia sunt omnino supiores secundum statum vie· et iam ī termino existentes non possunt ad altiora asscendere sed magis econ uerso ipsi prosunt nobis et eorum oraciones· Nam et hoc meruerunt in carne· Ideo disposuit ordo diuinus vt eciam ipsis sanctis dei oraciones offerantur vt ipsi suffragentur ad diuina beneficia impetranda· Non prosunt igitur eis ecclesiastica suffragia sed magis nobis prosunt sua· Restat igitur/q prosunt solis iustis qui sunt in penis pur gatorys· Nam ipsi racione pene et in potencie se iuuandi sunt viuis inferiores· racione vero iusti cie ceteris membris ecclesie sunt coniuncti· ita vt merito eis ecclesie sancte merita possunt propter simbolum et ordinem suffragari· Postremo quoniam in hys debet seruari iusticia que pensat exigenciam meritorum· Hinc est q suffragia il la que communiter fiunt pro defunctis licet omni bus bonis valeant pro modulo suo· hys tamen

licet omnibus bonis valeant pro modulo suo· hijs tamen amplius valent qui magis meruerunt vt sibi prodessent et valerent dum essent in statu vie Illa vero q̄ specialiter fiunt pro aliquibus quia intencio facientis est recta et secundum deum procedit et ecclesiastica deuotio absque dubio non est cassa · ideo plus valent illis pro quibus determinate fiunt · licet alijs aliquomodo communicentur · nec tamen ita possunt alij subuenire sicut illi principali persone · pro eo q̄ licet sint specialia · tamen diuina iusticia pro maiori culpa maiorem exigit emendam et pro pluribus culpis plures emendas Vnde exemplum de lumine qd̓ equaliter illuminat ad vnam mensam sedentes non placet quia huiusmodi suffragia magis assimulari habent precijs redemptiuis quam huiusmodi influencijs diffusiuis · quantum autem cuilibet determinate valeant ille certitudinaliter diffinire habet cuius est in reatibus et penis et suffragijs attendere pondus et numerum et mensuram·

Caplm̄ quartū·

D Einde dicendum est de concomitantibus iudicium q̄ sunt duo scilicet conflagratio ignium mundanorum · et resurrectio corporum ·

De conflagracione hoc tenendum est videlicet q̄ ignis precedet faciem iudicis quo terre facies exuretur ita q̄ figura huius mundi mundanorum

ignium conflagracōne peribit sicut factum est aq̄
rum in vndacione tempore diluuij. Dicitur autem
transire figura huius mundi nō quantum ad dest
ructionem totalem huius mundi sensibilis/ sed q̄z
per actiones illius ignis omnia elementaria inflā
mantis consumūtur vegetabilia et alia purgabun
tur et innouabūtur elementa. maxime aer et terra
purgabuntur iusti. adurentur reprobi/ quibus fac
tis cessabit eciam motus celi. vt sic completo nume
ro electorum fiat quodammodo innouacio et pre
miacio corporum mundanorum. ¶ Racio autem
ad intelligenciam predictorum hec est/ quia princi
pium rerum vniuersale cum sit sapientissimum.
et si in omnibus que agit attēdit ordinem sapien-
cie. potissime tamen debet attendere ī hijs que spe
ctant ad cōsummacionem. vt sic non discordet pri
mum a medio nec medium ab extremo sed in cun
ctis congruentissime ordinatis. appareat illius pri
mi principij sapiencia ordinans et bonitas et alti-
tudo. ¶ Quoniam igitur deus secundum sapienci
am suam ordinatissimam cunctum mundum istū
sensibilem et maiorem fecit propter mundum mi
norem scilicet hominem. qui inter deum et res ist
as inferiores in medio collocatus est. Hinc est
q̄ vt omnia sibi congruant inuicem. Et habitacio
cum cohabitatore habeat armoniam. homine be-
ne instituto debuit mundus iste in beato et quieto

statu in statui · homine labente debuit eciam mun-
dus deteriorari · homine perturbato debuit pertur
bari · homine expurgato debuit expurgari · homi-
ne innouato debuit innouari et homine consum-
mato debuit quietari · Primo igitur quoniam
mundus iste perturbari debet homine perturbato
Sicut stetit cum stante et quomodo cecidit cum
labente · et in futuro iudicio propter securitatem iu
dicis ostendendam · Necesse est omnium corda ter-
reri et peccatorum maxime · quia vniuersorum do
minū contempserunt · Vt sic omnis creatura diui
num accipiat zelum et conformetur auctori · confor
metur eciam habitatori necesse est tocius orbis
cardines horribiliter conmoueri et quia nichil in-
tencius velocius et horribilius in agendo commo-
uet alia elementa quam ignis hinc inde ex omni
parte concurrens · Hinc est quod necesse est quod ipsi
us iudicis faciem ignis precedat non ex vna par
te sed ex omni parte mundi vt sit ibi concursus ig
nis elementaris et terrestris · ignis purgatorij et
infernalis vt per infernalem reprobi adurentur ·
per purgatorium iusti purgentur · per terrestrem
hec terrenascencia consumātur · per elementarem
elementa subtilientur et ad innouacionis faciem
disponantur · et simul cum hoc cetera conturbentur
vt non solum homines et demones verum eciam
videntes angeli terreantur · Rursus quoniam

faciem disponantur · et simul cum hoc cetera con-
turbentur vt non solum homines et demones ve-
rum eciam videntes angeli terreantur · Cursus
quoniam mundus iste purgari debet cum homine
expurgato · et homo in statu final' temporis indi-
get purgari a scoria auaricia et malicie sicut in pri
mo tempore a fece luxurie · Indiget eciam purgari
et velociter et intime et perfecte · Hinc est/ quod sicut
mundus prius deletus est et quodammodo purga
tus per elementum aque · quod est frigidum contra
ardorem et fecem luxurie · sicut finalis mundus
per ignem · propter refrigerium caritatis et frigus
malicie et auaricie que regnabit in fine quasi in ipsi
us mundi senectute que qua maxime sunt adheren
cie · necesse est quod purgans sit actionis intime · vio
lente et accelerate quod non conuenit reperiri in elemen
to alio quam in igne · Et ideo sicut factum est aqua
rum inundacione diluuium sic per actionem ignis
huius mundi sensibilis facies exuretur · Ampli
us quoniam mundus iste innouari debet cum ho-
mine innouato nec innouari potest aliquis in nouam
formam nisi perdat vetustam et quodammodo dis
ponatur dispositione noua superaddita · Hinc
est quod cum ignis maxime habeat virtutem expulsi
uam forme extranee · habet eciam vim subtiliati
uam et celesti nature cognatam/ propter quod per ip-
sum debet fieri purgatio simul et innouatio ita quod

cium geminam habeat efficaciam quantum ad ali
qua · iudicis aduentum precedit · quantum ad re
liqua habet sequi · Et cum innouacio sit ad nouita
tem que amplius non redijt ad vetustatem ac per
hoc ad nouitatem incorruptibilem · quam dare nō
est impotencia alicuius creature · Hinc est q̄ il
la purgacione et innouacione ignis aliquid agat
per naturalem virtutem vt inflammare purgare ra
refacere · tamen necesse q̄ cum illa virtute natura
li sit virtus operans supra naturam cuius imperio
fiat conflagracionis inicium · cuius eciam virtu
te fiat nichilominus complementum · Postre
mo quoniam mundus iste debet consummari ho
mine consummato et tunc est homo consumma
tus quando in gloria completus erit numerus elec
torum · ad quem quidem statum omnia tendunt
Sicut ad finem vltimum et completum · Necesse
est terram complecione illius numeri terminari
et quietari motus nature celestis · Necesse est eci
am terminari transmutaciones elementares ·
Necesse est eciam per consequens terminari gene
racionem que est in aliquibus et in plantis · Cum
enim omnia ista ordinantur ad formam nobilissi
mam que quidem est anima racionalis posito sta
tu in animabus · necesse est statum et conplemen
tum in ceteris precedentibus poni · et ideo corpora
celestia habita quiete et luminis plenitudine q̄c

cōplementum in ceteris p̄cedentibus poni · et ideo
corpora celestia habita quiete et luminis plenitudi
ne dicuntur remunerari · Electa vero quia ampli
us non habent vim multiplicandi per transmuta
cionem motiuam dicuntur interire non quantum
ad substantiam sed quantum ad actionem et pas
sionem mutuam · et hoc maxime quātum ad qua
litates actiuas · vegetabilia vero et sensibilia qꝛ nō
habent potestatem et vitam perpetuam et duraci
onem sempiternam qualis competit statui illius
nobilitatis · necesse est in ꝓpria natura consumi ·
ita tamen q̄ saluantur in principijs et quodāmo-
do in simili videlicet in homine qui similitudinem
habet cum omni genere creature · et ideo in ipsius
innouacione et glorificacione possunt dici omnia
innouari et quodammodo premiari ·

· Caplm̄ quintū ·

DE resurrexione corporum hoc tenendum est
q̄ omnium hominum corpora surgent in re
surrexione generali · nulla in eis existente distan
cia quātum ad ordinem temporis sed magis quā
tum ad ordinem dignitatis nam mali resurgent
cum suis deformitatibus et penalitatibus miserijs
et defectibus q̄s habuerunt in statu vie · In bonis
autem natura seruabitur et vicia detrahentur et
omnes resurgent integro corpore et plena etate et
plena mensura membrorum vt sic omnes sancti

occurrant in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis xpi. Surgent tam in bonis ꝙ in malis eadem corpora numero q̄si rursus ex eisdem ptibus constituta salua tocius veritate nature. non solum ꝙtum ad membra pncipalia et humiditatem ra-dicalem. verum eciā saluis capillis et ceteris mem bris q̄ faciunt ad decēciam corporis. ita ꝙ in quas cumqȝ auras vel sinus nature puluis humani cor-poris cedatur ad eum anima redibit q̄ ipsum pri mitus vt viueret et cresceret animauit. ¶Racio ad intelligēciam p̄dictoꝝ hec est. Qꝛ p̄mū pncipiū eo ipō ꝙ p̄mū et sūmū est vniūsalissimū et sufficiētissi mū ac p hoc est pncipiū naturaꝝ grāꝝ et p̄mioꝝ principiū eciā potētissimū clemētissimū et iustistis simū. Et licet ɓm quādam appriacōnem sit potētis simū in cōstitucione naturaꝝ et clemētissimū in col lacōne graciaꝝ et iustissimū in retribucōne stipēdi orum tamen singula sunt in singulis quia summa potencia clemencia et iusticia nullatenus possunt ad inuicem separari. et ideo in opere retribucionis necesse est ꝙ ipsa fiat secundum ꝙ exigit rectitudo iusticie et reformacio gracie et complecio nature.

Quoniam ergo eciā ipsa iusticia necessario re-quirit quod homo qui meruerit vel demeruerit nō in anima solum nec in corpore solum sed in anima simul et corpore puniatur vel premietur in vtroqȝ. Reformacio eciam gracie requirit vt totū corpus

assimiletur cristo capiti cuius corpus mortuum ne
cessarium fuit resurgere tum unitum esset insepa
biliter diuinitati. Completio vero nature requirit
vt homo constet simul ex corpore et anima tamq̄
ex forma et materia q̄ mutuum habēt appetitum et
inclinacōnem mutuam. necesse est resurrexionem
esse futuram exigente hoc constitucōne nature infu
sione gracie et retributione iusticie. ſm quas tota
vniūsalitas habet regi / et ideo ex hys tribus oīa cla
mant hominem resuscitandum ut omnis tollat
excusatio illis qui contra hanc veritatem fidei ob-
surdescunt et merito vniuersus contra tales pug
net orbis terrarum. Primo igitur quoniam re-
surrectio debet esse secundum exigenciam ordinis
diuine iusticie. et diuina iusticia reddit vnicuiqz
q suum est pro loco et tempore. et omnis anima
semel corpori et ad punctum temporis vnita vel ha
bet in eo culpam vel graciam in eo necesse est q om
nes resurgant. Et quia distinctus debet esse status
retributionis a statu vie. et resurrexio spectat ad
statum retributionis vt non confundatur ordo v
niuersi. et vt fides habeat meritum q̄ credit qd nō
videt. et vt certius et clarius appareat equitas di
uine iusticie et vt simul fiat consummatio et retri
butio formalis in angelis et hominibus. requirit
hoc diuina iusticia vt et omnes resurgant simul.
quantum est de lege communi / qd dico. propter xp̄m

et eius beatissimam matrem gloriosam virginem
mariam · Quia vero malis debetur pena et mise
ria et bonis gloria et ideo licet simul resurgant in
tempore valde tamen dissimiles erunt in condicio
ne · nam quia malis nō est resurrexio ad vitam sed
supplicium · necesse est quod ipsi cū deformitatibus in
firmitatibus et defectibus suscitentur · Rursus
quia resurrexio debet esse s̄m exigenciam consum
macionis gracie · et perfecta gracia facit et nos cō
formes cristo capiti nostro in quo nullus fuit defec
tus membrorum sed perfecta etas et statura debita
et effigies formosa · Oportunum est quod boni susciten
tur in optimis condicionibus · ac per hoc necesse est
quod in eis detrahantur vicia et natura seruetur ·
Oportunum eciam est ut si aliquod membrum deerat ·
suppleatur · si aliqua fuerat superfluitas aufera-
tur si aliqua membrorum deordinacio corrigatur ·
Si paruulus erat ad quantitatem etatis cristi
quam habebat in racione licet non in mole diuina
virtute deducatur · Si decrepitus ad eandem eta-
tem deducatur · Si gygas si gnanus ad mēsuram
congruam limitatem ut sic omnes integri et per-
fecti occurrant in virum perfectum in mensura eta
tis plenitudinis cristi · Postremo quia resurrex
io debet esse secundum exigenciam perfectionis na
ture et natura spiritus racionalis exigit quod viuifi
cet corpus proprium · quia proprius actus in q̄

natura spiritus rationalis exigit quod vivificet corpus proprium. quia proprius actus est in propria materia habet fieri necesse est quod idem corpus numero resurgat. alioquin nõ esset vera resurrexio. Requirit etiam natura anime racionalis et immortalis quod sicut habet esse perpetuum. sic corpus habeat cui perpetuo influat vitam. ac per hoc corpus quod anime unitur ex ipsa unione ordinacõnem habet ad incorrupcionem perpetuam. ita tamen quod illud in quo cõsistit substantia tocius corporis sicut sunt membra principalia et eciam humiditas radicalis et caro secundum speciem habeat ordinacõnem necessariam. Alia vero scilicet caro secundum naturam et partes que sunt de bene esse corporis habeant ordinacõnem de congruo. et ideo prime partes sunt ordinate ad resurrexionem secundum ordinem necessitatis. alie vero omnes secundum ordinem cõgruitatis. quem quidem ordinem quia deus impressit nature et natura nõ potest perficere quia nõ potest mortuum suscitare. et ipsa divina providentia nichil debuit facere frustra necesse est quod ipsius virtute reparetur idem corpus numero et immortale et ex omnibus partibus cõstitutum et salua tota veritate nature. Cum autem natura hec nõ habeat in potestate sed solum in appetitu quia nec idem corpus numero et in morte destructum reparare potest tamen nõ possit in totam rei substantiam nec corpus immortale possit efficere. cum omne per naturam generabile sit corruptibile nec

dispersa colligere potest necesse est quod resurrexio nō seminalibus nec naturalibus causis sed primordialibus attribuatur ut fiat secundum cursum mirabilem et supernaturalē et secundum diuine imperium voluntatis.

¶ De pena infernali.

Consequenter de consequentibus ad iudiciū est dicēdū que sunt duo scilicet pena et gloria celestis. De pena igitur infernali hoc tenēdum est quod pena infernalis est in loco corporali deorsum in quo eternaliter affligentur omnis reprobi tam homines quam spiritus mali. Affligētur autem eodē igne corporali qui cremabit et affliget spiritus et etiā corpora nec tamen illa consumet sed semper affliget alios plus et alios minus secundum exigēciam meritorū. huiusmodi autem afflixione ignis coniuncta erit afflixio omnis sensus coniuncta erit pena vermis et diuine visionis carencia ita quod in hijs penis erit varietas. cum varietate acerbitas cum acerbitate interminabilitas ut ad reproborum supplicium tormentorū fumus ascendat in secula seculorum. ¶ Ratio autem ad intelligēciam predictorum hec est. quia primū principiū eo quod primū sic quidquid habet in summo habet. Ideo necesse est ipsum esse rectissimū cum ergo in retribuēdo agat secundum rectitudinem sicut contra se facere nō potest sic nec se negare nec suam iusticiam impugnare sic necessario sua rectitudine exigēte oportet quod peccatū puniatur secundum quantitatē culpe in hijs maxime qui legē misericordie contempnētes per impenitenciam impegerunt

ni seueritatē iusticie. Qm̄ ergo seueritas iusticie ē
cōsiderare culpā nō solū q̄tū ad radicē. verū eciam
q̄tū ad circūstācias aggrauātes. cōgruissimū est
vt iudex iustus penas debitas ab impijs exigat vsꝫ
ad vltimū quadrātē vt sic non remaneat decorus
peccati siue dedecore iusticie vt sicut maīfesta est po
testas in creādo et sapiēcia in gubernādo. et clemē
cia i reparando sic maīfestetꝰ sūma iusticia i puniēdo
Qm̄ g° dīna iusticia pc̄corē ipiū dꝫ pūire ꝑ exigēci
ā culpe et culpa mortalis ad quā succedit finalis i
pn̄ia ipā hꝫ rōez. deordinacōis ꝑpetue. deordias libidi
nose deordiacōis multimode. necesse est ꝙ ipsa pu
niatur penarum eternitate acerbitate et multifor
mitate. Primo igiꝰ de ipsa ordinationis perpetue
pena debet eciam esse perpetua. quia peccatum eīn
quod quis committit et de quo nunquam penitet
perpetuo in ipsa anima durat et ab ipsa vita perpe
tua videlicet deo separat et a voluntate procedit q̄
in peccato vellet perpetuo delectari. Et licet delec
tatio illa transiens momentanea quia tamen ipā
deordinatio tenet rationem perpetuitatis pena deor
nationi respondens debet hr̄e carenciam finis vt si
cut homo in suo ꝑpetuo finem non apposuit a pec
cato recedendo sic deus i suo perpetuo non desistat
a puniendo. Et sicut contra infinitū peccauit sic pe
nam habeat infinitā. Et quia nō potest hr̄e penā
infinitā intēsiue habeat saltē durationē. Et sicut

voluntas per mortem malū malo adderet sine sus
ceptione pñe sic deus semper affligat sine inmuta
tōe sine requirēte hoc perpetuitate de ordīationis ī
impijs dampnatis. Rursus qm̄ de ordinacōis libidi
nose pena debet esse afflictiua q̄ delectatio p̄muē
per tristiciam contrariā et spūs rationalis peccan
do cōuertit se ad bonū p̄prium et vt nūc et perpetu
ale et libidinose amandū et ex hoc cōtempnit diui
nū imperium et dñum Hinc est q̄ ad hoc q̄ illa
delcātio improba perfecte puniatur in qua simul ē
delectatio cū cōtemptu. Necesse est q̄ ad punitionē
istius contemptus et delectacōis pc̄tor siue homo
sit siue spūs precipitetur in locum īfimum et max
ime a statu glorie longinquū hoc est ī profundissi-
mū infernum necesse est eciā q̄ ibi exponatur affli
gentibus infime nature. Ac p h° non a substancia
spūali paciantur sed a corpali et infima hoc est a
fecibus corpm mundanoꝝ ⁊ eciam in fecib⁹ defigā
tur et igne sulphure cōcrementur. Et qm̄ spiritus
qui p naturā p̄ponit̄ corpi et ī corpus habz influē
et ipsum mouere dignitatē natuē p culpā puertit
⁊ se subicit quodāmō vilitati et nichilitati pc̄i hic
est q̄ secūdū ordinē iusticie dz ordiari vt tam pc̄tor
spūs q̄ hō igne corpeo alliget̄ vt ñ illi īfluat vitā
ſʒ vt dino decreto suscipiat penā Cū enī rei q̄ hor-
ret per timorem diuinitus inmissum et quam sen
tit per vim ipsius naturalis sensus sit īsepabiliter

alligatus necesse est enim ut acrius tormentetur. Et quia ille ignis non agit nisi per dispositionem pecca ti et reatus et macule ex improbitate libidinis procedentis. et hoc non est equaliter ab omnibus. hinc est quod ab eodem igne alij cremantur plus alij minus sicut ab eodem igne aliter vritur palea et aliter comburitur lignum. Quoniam autem illa peccati distinctio et rea tus secundum quem actio ignis moderatur in eodem est vniformis nec vnquam crescit nec decrescit nec muta tur. Hinc est quod diuino imperio ordinante ille sic agit quod semper vrit et non consumit semper affligit et non in terimit. quia non agit ad sue forme multiplicatio nem sed ad pacis anime in corpore perturbationem suum ipsius spiritus in seipso. vnde non fit noua ademptio sed adempte pacis continuatio vt sic in eadem pena nec acerbitas eternitatem nec eternitas tollat ip sam acerbitatem. Postremo quoniam deordina tionis multimode ipsa pena debet esse multimoda. Et in omni peccato actualiter mortali et deordina ta est auersio ab ipsa summa luce et bonitate et in ordinata conuersio ad ipsum bonum commutabi le et deordinatio voluntatis contra dictamen recte rationis. Hinc est quod omnes actualiter peccantes qui erunt dampnati punientur triplici pena prop ter auersionem carentia visionis diuine propter con uersionem pena incendij materialis propter pugnam voluntatis contra rationis pena vermis. vt sic ex hac multiplicitate penarum

afflicti et varie et acerbe et eternaliter crucientur
vt tormentorum fumus ascendat in secula secu-
lorum. ¶ De gloria celesti.

DE gloria aūt celesti hoc in sūma tenendum ē
q̄ in ipsa est p̄mium substanciale ꝯsubstācia
et accidētale. Premiū inquā substāciale cōsistit in
visione fruitione et tētione vnius sūme boni scʒ di
quē beati videbūt facie ad faciem hoc est nude ꝛ si-
ne velamine quo fruentur auide ꝛ delectabiliter q̄ʒ
eciā tenebūt sempiternaliter vt sic verificetur illud
Bnardi. q̄ deus futurus est rōni plenitudo lucis et
voluntati. plenitudo pacis et victorie et mēorie cō
tinuatio eternitatis. Premiū cōsubstāciale ꝯsistit
in gloria corpis/ que secūda stola dicitur/ q̄ resūpto
perfecti9 beata aīa tendat in sūmū celū/ et hec stola
cōsistit in quadruplici dote corpis scʒ in dote clarita
tis. subtilitatis. agilitatis et in passibilitatis. q̄ erūt
ꝑm plus et minus in diuīsis/ ꝑm maioritatē et mio
ritatē p̄us habite caritatis. Premiū aūt accidētalē
cōsistit i q̄dā decoē speāli supaddito/ q̄ q̄dē aureolā
nūcupatur/ et ꝑm doctoꝝ sniaʒ debetur triplici gnē
opm/ scʒ martirio/ p̄dicacōi/ ꝛ continēcie virginali.
et in oibus predictis seruatur gradus et distinctō
ꝑ exigēcia meitoꝝ. Rō aūt ad itelligēciā p̄dcōrum
hec ē/ q̄ p̄mū pricipiū hoc ipō q̄ p̄mū hʒ sūmā vni-
tatē/ veitatē/ et boitatē/ ꝛ hoc ipō/ i eo ē ponē sūmā po
tēciā/ sapiaʒ/ ꝛ clemēciā. Qm̄ igit/ hec i visibilia dei

maĩfestari decꝫ ꝓpa iō de⁹ mūdū iſtū ſenſibilē pn̄
cipiās ſic producit ſic gubnat ſic repat ſic renume
rat et cōſūmat. qꝛ in ꝓductione ſūma maifestatur
potēcia. i gubnacōe ſūma ſapia. i repacōe ſūma cle
mēcia et in remuneracōe iuſticia cōſūmata. Ut igi
tur maifestaret̄ potēcia ad ſui ipſi⁹ laudē et gloriā
et hōrē oīa ꝓduxit de nichilo faciēs aliquid ꝓpe nl
ſcꝫ naturā corpalē et aliquid ꝓpe ſe ſcꝫ ſubſtāciā ſpi
ritualē ⁊ ſimul hec iūgēs in vno hoīe i vnitate natu
re et pſoē ſcꝫ rōnalē aīmā ⁊ nāꝫ corpalē. vt mani-
feſtaret̄ ſapia ipē quidē ꝓuidētiſſie oīa gubnat ⁊ or
dinate. Nam ipſe ſupremū hoīs regit p ſe ipſū mē
tē ſcꝫ quā illuſtrat et īfimū ſcꝫ corpus per liberū ar
bitū volūtatis. Ut ſic corpus et corpalia q̄ ad regi
mē ſubiaceat ſpiritui. ſpūs vero deo. Ut maifeſta-
retur clemencia. lapſum hominem reparauit ho-
minis nichilominus aſſumendo formam ſuſcipi-
endo penalitates. et tandem perferendo penam vt
ſic ſūma mīa miſo miſicordē faceret eſſe cōformē
ad releuacōeꝫ miſe nō ſolū in dignitate nature con
dite. verū eciā in defectibus nature i miſia cōſtitute
vt tādē maifeſtet̄ iuſticia r̄tbuēs vnicuiqꝫ ꝑ exigē-
ciā meitoꝝ. n̄ ſolū malis penā verū eciā iuſtis glāꝫ
ſempitnā ſic em̄ exigit retributio equa et repacō g̃
tuita gubernatio ordinata et eciam productio vir
tuoſa. Nam omnium horum conſummatio ē in fiē
Primū igit̄ qm̄ oīm iuſtoꝝ p̄mia° ſi dꝫ ꝑ qꝛ exgit

retributio iusta et etiam productio virtuosa· et ꝓ
ductio dei fecit rationalem spm̄ ꝓprie dm̄ capacem
dei capacē scꝫ ꝑm vim indite ymagis ipsius būssiē
trinitatis qui in iustis totus hoīs spiritus ꝑm inte
gritatē ymaginis deseruiuit· Hinc est ꝙ nullo mō
ni⁹ deo p̄t rationalis spūs p̄imari nec īpleri nec
eius capacitas t̄minari· ideo in p̄miū datur dei for
initas glorie per quā deo effect⁹ cōformis et ratioē
videat ipsū clare ꝗ volūtate diligat plene ꝗ memo
ria retineat ieternū vt sic anima tota viuat tota
dotetur in tribus aīe viribus tota deo cōfiguretur
Tota illi viuat̄ tota in illo requiescat· ī ipō sicut in
omni bono īueiat pacē lucē et sufficiēciā sempiter
nam p quā in statu omnium bonoꝝ ꝯgregacōe per
fecta ꝯstituta et eterna viuēs vita ditatur btā et
eciam gloriosa· Rursus qm̄ retributio illa fieri de
bet ꝑm ꝙ exigit nō solū retribucō iusta et ꝓductō
virtuosa· verū eciā gubernatio ordīata et deus in
pruductōe corpus aīe alligauit et natuāli et mu
tuo appetitu īuicē copulauit ad gubnacōeꝫ vero sb
iecit et ī statu meriti vt spūs cōdescenderet et intē
deret corpori gubernando propter exercicium īme
rendo nec naturalis appetitus patitur ꝙ anima
sit plē beata nisi restituat̄ ei corpus ad qđ resumē
dum habet inclinationem naturaliter insertam
nec regiminis ordo sustinet ꝙ restituatur corpus
spiritui bono nisi per omnia illi conforme et sbm̄

q̄ tū potest spiritui cōformari. Qm̄ igit̄ spūs est lu-
cis et̄ne visioē clarificat⁹. iō dz ī e⁹ corpe claitas lu
cis p maxīe resultare. Quia vero delectatione ill'⁹
summi spiritus ē sūme spūalis effcūs. ideo in cor-
pore habē debet correspondētē subtilitatē et spiritu
alitatē. Quia tēcōe eternitatis factus est omnino
i passibilis ideo i corpe debet esse ipossibilitas omo
tā intra quā extra. Quia vero ex hys omnibus spi
ritus pmptissim⁹ ē a tendēdū in deum. ideo in corpe
glorioso debet summa agilitas reperiri. Qm̄ igitur p
has quatuor proprietates fit corpus spiritui cōfor
me et eciam subiectū hinc est q̄ in hys quatuor p̄-
cipue dotari dicitur ratione quorum ydoneitatem
habet sequi spiritum et locari in regione celesti que
est regio beatorum. In istis em̄ ꝓprietatibus celes
tibus corporibus simulatur per quos gradatim dis
tat corpus celeste a quatuor elementis et sic dos
corporum quadruplicata et corpus i se perfecte red
dit conforme. habitioni celesti. et spiritui beato per
que a summo capite deo vsqz in horam vestimenti
scilicet corporis plenitudo dulcedinis et beatitudi-
nis ebrietas et redundat a quantum est possibile
deriuatur. Postremo quoniam illa premiatio de
bet fieri secundū qd̄ exigit retributio iusta. et pduc
tio virtuosa et gubernatio ordinata et eciam repa
tio gloriosa et in diuersis cristi menbris diuersa ei
sunt carismata graciarū. nō solum quātū ad interi

ora dona· Verũ eciã quãtũ ad exercicia exteriora Non solum quo ad habitus Verum eciam quo ad status Non solum quo ad perfectionẽ caritatis in mẽte· Verum eciam ad perfectionis decorem et pulchritudinem in opere corpali· Hinc est ꝙ menbris aliquibus· nõ stola anime cum tribus eius dotibꝰ ꝯ stola corpis cũ ꝙ· ꝯ· cc excellẽcia qdã decoris et gaudij debetꝰ ꝑpt excellẽciã pfcõis ꝯ hiti i ope virtuoso Quoniam igitur triplex genus operis precellẽtis perfectum et pulchrum et in spirituali formositate formosum ꝫm triplicem vi anime· ꝫm rationabilem predicatio veritatis ꝑducens alios ad salutẽ secundum concupiscibilem pfecta declinatio cõcupiscẽciaꝝ per integritatem perpetuam cõtinencie virginalis· secundum irascibilẽ perpessio mortis ꝯ hõrem cristi Hinc est ꝙ in hijs tribus generibus iustorum scilicet predicatoribus virginibus ꝯ martiribꝰ debetur illa excellẽcia premij accidentalis qꝰ aureola vocatur quod decorem facit non solum anime verum eciam corporis· Quia non enim redditur ipsi voluntati tantum sed operi extrinseco substernens sibi meritum et premium caritatis quod em̃ consistit in septiformi dote ꝉplici aĩe ꝯ quadruplici corporis in quibus autem clauditur ipsa consummatio integritatis et plenitudo omnium bonorum spectãciũ ad glẽ ꝯplemẽtũ·

Qualia aũt ꝯ ꝗte sint illa bona non mea sed

beati anselmi ponantur verba ait enim in fine proslogion Excitare nunc anima mea et erige totum tuum intellectum et cogita quantum potes Si enim singula bona et delectabilia sunt cogita intente quam delectabile sit illud bonum quale et quantum sit illud quod continet iocunditatem omnium bonorum non quale in creatis rebus sumus experti sed tanto differenter quanto differt creatura a creatore si enim bona est vita creatrix si iocunda est salus facta quam iocunda est salus que fecit omnem salutem Si amabilis est sapientia in cognicione rerum conditarum quam amabilis est sapiencia que omnia condidit ex nichilo. Denique si et multe magne delectationes sunt in rebus delectabilibus qualis et quanta est delectacio in illo qui fecit omnia delectabilia. qui hoc bono fruetur quid illi erit et quid illi non erit certe quicquid volet erit. et quod nolet non erit. Ibi quippe erunt bona corporis et anime qualia nec oculus vidit nec auris audiuit nec cor hominis cogitauit Cur ergo per multa vagaris homuncio querendo bona anime tue et corporis tui ama vnum bonum in quo sunt omnia bona et sufficit. desideria simplex bonum quod est omne bonum et satis est. Quid enim amas caro mea. aut quid, quid desideras anima mea. ibi est quicquid amatis quicquid desideratis. Si delectat pulchritudo fulgebunt iusti vt sol. si velocitas aut fortitudo. aut eciam libertas corporis vt nichil eis obsistere

possit erũt similes angel' dei qꝛ seīatur corpꝰ aīale et surget spũale ptãte vtiqꝫ nõ natura. Si longa et salubris vita ibi est sana eternitas et eterna sanitas qꝛ iusti i perpetuũ viuũt et salus iustorum a dño. Si sacietas saciabũt cum apparuerit gloria eius. Si ebrietas īebriabũt ab vbertate domus dī Si melodia ibi angelorum chori cõcinunt sine fiē deum laudantes si quelibet nõ immunda sed munda voluptas torrēte voluptatis tue potabis eos deus. Si sapiencia ipsa dei sapiencia ostendet eis seipsam. Si amicicia diligent deum plus quam seipsos et inuicē tãquã seipsos et deus illos plus qꝫ illi seipsos quia illi illũ et seinuicē per illũ et ille se et illos per seipsum. Si concordia omnibus illis erit vna quidem voluntas quia eis erit nisi voluntas ipsius dei. Si potestas omnipotentes erũt sue voluntatis vt et deus sue. Nam sicut poterit deus qđ volet per seipsum ita poterunt illi per illum qꝫ volunt. Quia sicut illi non aliud volunt quã qꝫ ille ita ille nolet quidquid illi nolent. et quod ille volꝫ non poterit non esse. Si honor et diuicie deus seruos suos bonos et fideles supra multa constituet ymmo filij dei et dij vocabuntur et erunt et vbi erit ipse filius dei erunt quidem ibi et illi heredes quidē dei coheredes autem cristi. Si quidem ipsa autē vera securitas certe ita certe erunt quod nunquam et nullatenus ista seu potius eum istud bonum sibi

d futurū credat· sicut certi erūt se nō sua spōte illud
amissuros nec dilcōre deū illud dilcōribus suis i vi
tis ablaturū nec ad aliqd deo potēcius i vitos deū
et illos separaturū· Gaudiū vēo qle et qtū ē vbi ta
le ac tm̄ bonū ē cor hūanū cor idigēs cor expti erū
pnas· pimmo obrutū erūpnis qtū gaudēs si omni
pus hys habūdares· introga itima tua si capere
pn̄t gaudiū suū de tāta btitudine sua Sz certe si
qs alius quem oīo sicut teipsum diligēs eandē bea
titudinē habēt duplicaret gaudiū tuū qz nō min9
gaudēs pro eo qm̄ p teipso Si vero duo l tres vel
multo pluēs idipsum haberēt tm̄dem pro singulis
qtum p teipso gaudēs si singulos sicut teipsum a
mares· ergo i illa perfecta caritate innumeabilium
angelorum et hominū beatorū vbi null9 min9 aliū
qm seipsum diligit nō aliter gaudebit quisqz p sin-
gulis alys qm pro seipso· Si ergo cor hominis de
tāto suo bono vix capiet suū gaudiū quō capax
erit tot et tātorū gaudiorū· et vtiqz qz quātū quisz
diligit aliquē tm̄ de bono ei9 gaudet sicut illa per-
fecta felicitate vn9 qsz pl9 amabit sine cōpacōe diui
ni qm se et omnes secū· Ibi gaudebit plus absqz es-
timatione de felicitate dei qm de sua et omnium alio
rum secum Sed si diuini sic diligunt toto corde
tota mente tota anima vt tamen totum cor tota
mens tota anima non sufficiat dignitati dilectio-
nis· profecto sic gaudebunt toto corde tota mente

tota anima vt tn̄ totū cor tota mēs. tota anima n̄ sufficiat pleitudini gaudij. Nō dū ergo dn̄e dixi a to znowi q̄ptū gaudebūt ib beati tui vtiqȝ tm̄ gaudebūt q̄ptū amabūt tm̄ amabūt q̄ptū cognoscēt. q̄ptū cognoscēt te et q̄ptū aābūt te: q̄te nec ocul9 vidit. nec auris audiuit. nec in cor hois ascēdit i hac vita q̄ptū te cognoscēt et amabūt i illa vita. Oro deus cognoscā te amē te vt gaudeā de te. et si nō possum ad plenū i hac vita vel pficiā i dies vsqȝ dū veiat illud ad plenū. Proficiat hic in me noticia tui et ibi fiat plena. crescat amor tuus et ibi sit plen9 vt hic gaudiū meū sit in spe magnū a ibi sit in te plenū Dn̄e p filium tuū iubes ymmo cōsulis petere et promittis accipe vt gaudiū nr̄m plenū sit. deus verax peto accipiā vt gaudiū meū plenū sit. Peto dn̄e qd p admirabilē cōsiliariū nr̄m cōsulr accipiā quod pmittis p veritatē tuā gaudiū meū plenū sit. meditet inteī inde mēs mea. loquat inde lingua mea. amet illd cor meū. Sermocinet os meū Esuriat illud aīa mea. Siciat caro mea Desideret tota substācia mea donec intrē in gaudiū dn̄i mei qui ē trinus et vnus deus bn̄dict9 in scla scloꝝ amen.

Explicit breuiloquium. Bonenēture in sacram scripturam.

habet a solo patre. vnde et pater honorandus est ex hoc quod tantum et talem filium genuit et quod talis filius genitus est ab eo. et ideo festum quod fit de hac generatione siue natiuitate: de patre est primo et principaliter. fit enim festum mulieri que peperit primum. Deus pater de suo utero id est de sua secreta essentia: genuit filium. vnde dicitur Ex utero ante luciferum genui te. et ideo festum de hac generatione potius uidetur agi patri quam filio. Sed cum agatur festum de natiuitate temporali: festum istud patri agitur. licet enim christus conceptus fuit de spiritu sancto ex maria virgine: tamen pater dedit filium sicut predixerat ysayas. Et filius datus est nobis. et ex hoc honorandus est et ei agendum festum. pascha uero festum est filii qui tunc gloriose resurrexit a mortuis deuicta morte. triumphatori festum fieri consueuit. penthecoste uero festum est spiritus sancti qui tunc uisibiliter et habundantissime datus fuit. post penthecosten proxima dominica: fit festum de tribus [personis] simul. hec est de trinitate

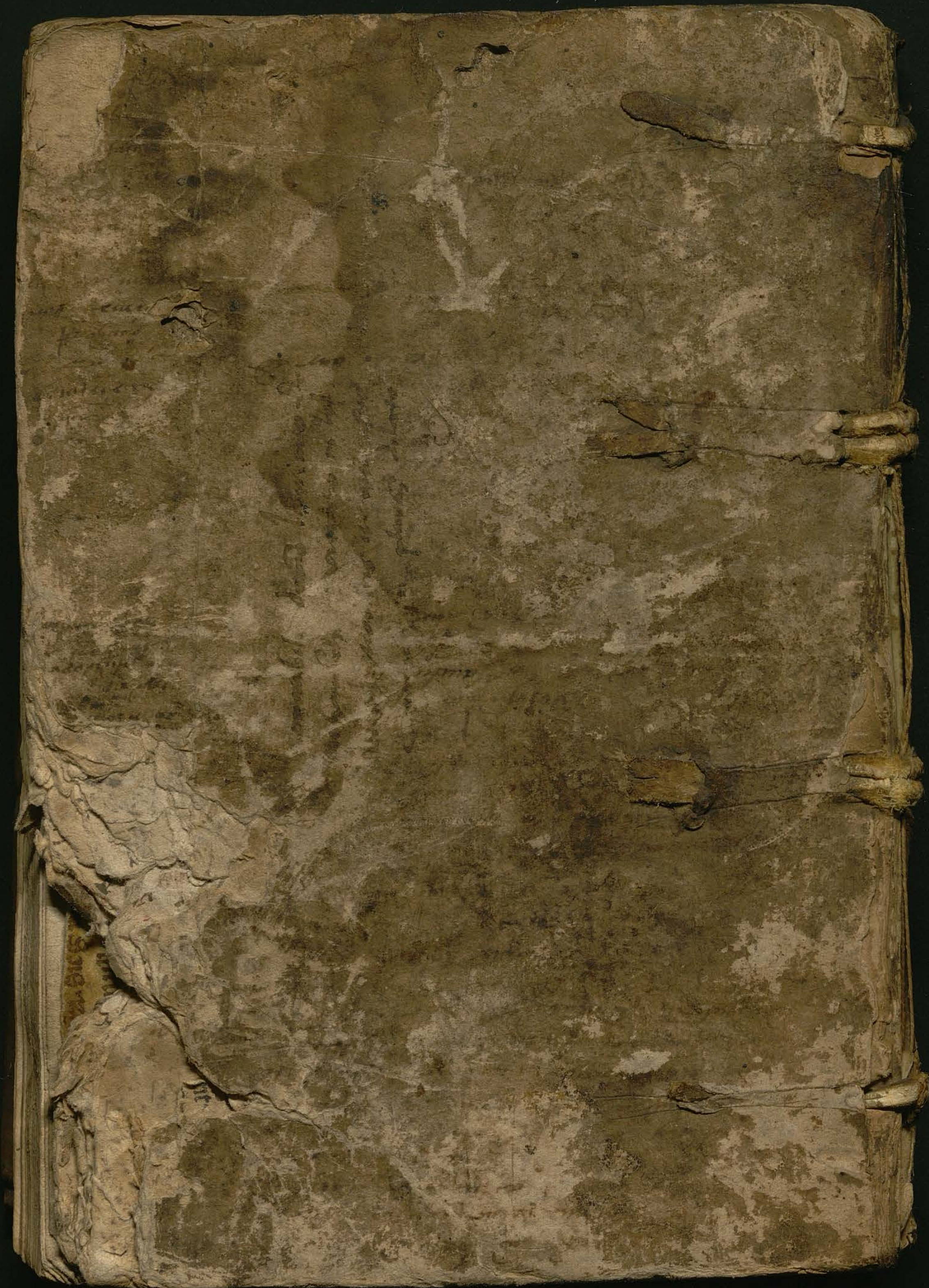
… que continent misterium trinitatis et unitatis. que non possent intelligi nisi a credentibus. et apostolus dicit ad ro. x. fides ex auditu. auditus autem per verbum dei. dicit damascenus. fides nimirum dupplex est. Est enim fides ex auditu. audientes enim diuinas scripturas credimus doctrine spiritus sancti. tamen prima quod … est. secunda autem carismatum spiritus sancti. ipse dicit. Est autem rursus fides eorum que sperantur ypothasis id est substantia rerum redarguitio que non uidentur … et indiiudicabilis. Spes eorum que a deo nobis nuntiata sunt. hec est quod dicit apostolus. fides est sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium. a. pro. Est autem auditus dupplex. interior et exterior. de exteriori Jo. Qui est ex deo uerba dei audit. De interiori. Audiam quid loquatur in me dominus. Ex auditu exteriori est fides. et aliquando ex auditu interiori. vnde glo. quia fides aliquando si non ubique: est ex auditu. Et si enim deus intus doceat: tamen preco interius annuntiat. Illa fides que est ex interiori audi…

a composita [illegible]. Sic ergo [illegible]
sit quod sit a nullo. et omnia ab illo.
Illud autem deus est. Item cum omnia disposita sint
in numero. pondere et mensura. et unumquodque
rerum numerum suum habeat et necesse sit omnem
numerum ab unitate incipere et unitas cum sit
numeri et non e converso. necesse est res universitatis esse
et incepisse ab uno. illud unum non esse ab alio.
Si enim esset ab alio. iam non esset primum unum
nec [illegible] prime unitati nec denominare-
tur ab [illegible] in unoquoque est reperire non
est [illegible] quod de unoquoque est uerum [illegible]
quod [illegible] est. Sed si in aliquo est [illegible]
posse [illegible] esse. illud deus est nec est ab ali-
quo. [illegible] diuersa sunt hec et ordinantur
et [illegible] est. non ordinantur autem a se
sed ab [illegible] componuntur a se sed ab alio.
Illud quod sic componitur ab alio componitur
et sic erit processus in infinitum. Quare
oportet deuenire ad primum quod non componitur
nec ordinatur sed componit et ordinat. Illud
autem deus est et non potest esse nisi [illegible].
Sic ergo habemus quod deus est. Quod autem
[illegible] deus sit et non plures [illegible]

in [illegible] testamenti. et per ymaginem [illegible]
presentiam cordibus nostris. et per uestigium quod
in creaturis inuenitur. et per rationes magis
per rationem boni.

Sermo de trinitate [illegible]

Deuteronomii vi. Audi israel. dominus deus tuus deus
unus est. Verba ista pertractantes primo
dicemus propter quam causam quedam ecclesie habent
in consuetudine facere festum de trinitate in
hac ultima dominica. alii in prima dominica
post penthecosten. Secundo quare dicit audi.
Ideo enim dicit audi quia hoc ostendit quod per fi-
dem uenitur ad intelligentiam eorum que in
predictis uerbis continentur. Tertio ostendit
primum quod habebunt illi qui credunt
que in predictis uerbis continentur cum dicit israel.
Quarto ostendit in hiis uerbis ministerium
trinitatis et unitatis cum dicit dominus deus
etc. Dicit itaque audi israel. Aliqui enim ecclesie
consueuerunt [illegible] facere speciale de trinitate
in dominica proxima post penthecosten [illegible]
in letania primo [illegible] uocantur apostoli
postea colliguntur [illegible] apostoli
[illegible]

Bonaventura